

Corneliu Leu

FEMEIA

FIE EA

REGINA...

roman

REALITATEA - 2010

Coperta Tudor LEU
Tehnoredactare Veronica IONESCU

Editura REALITATEA
bd. Dacia 126, București 70267, tel/fax 04021610 56 59
e-mail: leuc@b.astral.ro

Corneliu LEU

FEMEIA

FIE EA

REGINA...

**- cronică apocrifă
a unei iubiri
imaginate -**

I

Trecuta de cei doi cinci, adică atât cel care-i marca jumătatea de veac la vârstă, cât și cel care-i mai adauga pe deasupra alți ani, plina de spirit gazdă a celui mai monden salon parizian, conștientă atât de autoritatea cât și de atracția pe care-o exercita asupra lumii ideilor și artelor din cel de al doilea imperiu, era la fel de conștientă și de vârsta sa; lucru mai rar la femeile răsfățate, oricât de inteligente ar fi ele. Înafară de foșnetul mătăsurilor scumpe și de ostentația fardurilor a căror folosire cu insistență era de acceptat la o soție de pictor căutat pentru decorul construcțiilor somptuoase, somptuoasă și ea atât prin maniere cât și prin libertatea ideilor pe care nu se sfia să le afirme public, știa să-și sublinieze prin păreri îndrăznețe rangul intelectual, dar să se păstreze, în același timp, ca o doamnă ajunsă la vârsta și la influențele ei politice. Nu întrecia niciodată măsura, ca orice franțuzoaică știa să provoace și accepta complimentele ce-i demonstrau arta de a flirta, dar nu-și permitea cochetării ieftine, ca ușuratecele băbuțe pofticioase ce uită că nu mai sunt copile și se lasă împinse spre speranțe de amor în acel Paris atotpromițător care, cu înalta știință a frivolității, ajunsese să ridice mult peste cutumele obișnuite baremurile vârstelor amoroase. Parisul acela lipsit de prejudecăți, oferind midinete drăgăstoase pentru moșnegii aproape damblagii, dar importând și italianescul termen de *gigolo* pentru băieții arătoși care nu se sinchiseau de cărnurile vlăguite ale celor care, în ciuda vârstei, încă mai voiau s-o facă pe curtezanele.

Era o adevărată regină în salonul ei plin de marile celebrități ale vremii, dar și de ideile înaintate care adoptau și nu se sfiau să le cultive chiar pe cele mai revoluționare, fapt ce-i dăduse tăria să refuze cele patru milioane de franci pe care, tocmai spre a-i confirma împăcarea deplină, împăratul Napoleon al treilea i-i oferise. Unii spuneau că erau frați de lapte, mama ei fiind doica celui care ajunsese împărat. Alții se îndoiau de aceasta, diferența dintre ei fiind de vreun an și ceva. Un singur lucru era clar: Actualul împărat, fusese consemnat ca naș când familia lui Louis Bonaparte, regele Olandei, hotărâse să o boteze pe fiica servitorilor lor. Așa că, pus în copilărie să-i fie naș, când mama sa îi dăduse propriul ei nume, de Hortense, fetei născute de slujnica pe care și-o alesese cameristă, ajutat la tinerețe de ea și de soțul ei, pictorul

Cornu, în perioada când Louis Philippe îl condamnase la închisoare pe viață, supărat pe ea, mai târziu, când se amestecase cu cei care-l huleau pentru că, din președinte de republică se proclamase împărat - spre a-i confirma, deci, împăcarea prin care o atrăsese ca să-i fie scânteietoare doamnă de entourage și sprijin intelectual la curte, Napoleon se oferise să-i subvenționeze cheltuielile elitistului salon. Pentru că și imperiul, căpătând importanța europeană ce-i dădea stabilitate, îi făcea pe mulți revoluționari de la 1848 să vrea să se apropie din nou de fostul lor combatant care se încoronase trădându-i, dar și Napoleon al III-lea avea ambiții de autor, își publicase tratatul despre artilerie al cărui limbaj tot această distinsă literată i-l corectase, iar acum voia să scrie și o carte despre Iulius Caesar, pesemne, tocmai pentru a se compara cu acela. Avea, deci, nevoie de verbul talentat al doamnei Hortense Cornu sau, poate, prin ea, chiar al altor scriitori mai mari, de la care să împrumute un stil de geniu sub semnatura sa imperială și să-l combată pe Victor Hugo care, din exilul de la Londra, nu-l ierta nicicum de sub tirul pamfletelor în care-l numea *Napoleon cel mic*.

Hortense Cornu, născută Lacroix de servanta mamei sale, regina Hortense a lui Louis Bonaparte pus de Napoleon I pe tronul Olandei, moștenind inteligența naturală și setea de ascensiune a familiei simple din care provenea, iar, peste aceasta, beneficiind și de educație alături de copiii familiilor princiere, de talentul literar și inteligența politică pe care și le dovedise, putea să-i fie de mare folos. Ca o bonapartistă de cel puțin două generații, ne fiindu-i indiferente onorurile de curte, ea acceptase să-l ajute pe Napoleon să scrie cartea, dar, atât moral cât și material, calculase un și mai mare câștig față de suma oferită : O autoritate politică a ideilor ei. Așa că o refuză, răspunzându-i împăratului cu o malițiozitate convingătoare: « Vreau să fiu liberă, majestate, tocmai ca să vă pot spune adevărurile de care aveți nevoie »... Fiind cândva copii care se jucaseră împreună, apoi tineri antiregaliști sub restaurație, mai apoi susținători ai libertăților de la 1848, au găsit destule elemente de conciliere și împăratul, ca și cea care-i devenea sfetnic de influență, căpătând prestanță la Tuilleries și crescând astfel prestanța propriului ei salon literar.

Demnă, inteligentă, având mai puternic simțul femeiesc al relațiilor bine aranjate decât cel al cochetărilor superficiale care nici nu stau bine la o anumită vârstă, putându-se să spui despre ea nu că ar fi doar superioară femeilor din jur, ci chiar că bărbații o simțeau mai mult decât egală, știa să se implice în aranjamentele politice nu ca o curtezană, ci ca un adevărat sfetnic, feminin doar prin delicatețea gesturilor parfumate cu care trata afaceri uneori complicate, de la marile comenzi de pictură oficială pentru soțul ei și toți artiștii acoliți, până la influența celui de al doilea imperiu asupra altor țări și case domnitoare.

Într-un asemenea sens, pesemne, îi spuse celui care stătea pe pretentiosul fotoliu din fața ei, așezat și lejer, fără crispări, dar și politicos, fără nepăsarea acelor nonșalanți de salon care știu să-și expună mai mult eleganța decât bunul simț:

Femeia, fie ea regină...!

- E bine !... E bine că rezolv și problema unei țări ca a voastre, dar îi rezolv și bieteii mele prietene Josefine situația de prinți scăpătați. Că prințul, bărbatu-său, Karl- Anton e la fel cu numele lui ce pare făcut din doua bețe rigide ! E zgârcit, poate din nevoia ca provine dintr-o ramură mai săracă; nu e chiar atât de capabil ca să fie mare comandant sau să reajungă ministru; e slugarnic cu vărul său regele Wilhelm, ca să-i dea câte-o funcțioară cum e asta de la Dusseldorf, dar ciupește niște bani vânzându-i secrete și lui Napoleon; încearcă afaceri cu căi ferate dar a fost prea puțină vreme șef de guvern ca să se poată întrema financiar și nu le poate da băieților un venit demn de rangul lor. Că de asta, Carol, despre care-i vorba, mi-a plâns tângind după Anna Murat care s-a căsătorit cu ducele de Noailles, iar biata Josefine, care e o Beauharnais, mama ei, Stephanie, trăgându-se de la Josephina lui Napoleon cel Mare, nu reșește să-l vindece de amorul păgubos, în care cad bărbații lipsiți de imaginație. Asta-i trăsătura nemților și eu de asta am tradus *Suferințele tânărului Werther*: Se zbuciumă de parcă n-ar exista altă femeie !...Dar Goethe era genial și a dat multă poezie dramei, în vreme ceăștia, banalii pofticioși de bani de la Siegmaringen, au coborât-o la nivel de afaceri meschine: Carol, îndrăgostitul, a jucat la bursă ca să se-mbogățească și a pierdut vreo cincinzecișicinci de mii de franci; Anton, tatăl zgârcit, a făcut o criză și l-a consemnat în domiciliu obligator, cu un paznic-contabil obligându-l să scoată bani din piatră seacă; totul s-a redus, după firea lor uscată, la bani și la afaceri, fără nimic din înaltele trăiri ale lui Goethe ! Nemți proști, meschini și afaceriști... Că și ăla tânăru s-a speriat de pierderea banilor și nu-i mai arde de amor.

- Iar cea care suferă, e prietena dumneavoastră Josefine de Hohenzollern-Siegmaringen. - intui Brătianu lucrurile, sau avu inteligența să-i ofere o scuză partenerei sale de discuție

- Bine-nțeles; doar ea e o Beauharnais !... Cred că s-a căsătorit cu neamțul de nevoie, iar primul ei fiu seamănă destul de bine cu împăratul nostru. Știi, între veri se mai întâmplă, iar familia asta a Bonapartilor e amestecată, uite-așa, cu progenituri de la Josefine lui Napoleon cel mare. Păi regele Louis, tatăl lui Napoleon al treilea, îi era frate lui Napoleon întâi dar, în același timp îi era și ginere, pentru că Hortense, nașa mea, era fiica din prima căsătorie a Josefinei, înfiată legal de Napoleon întâi !...

- Aha ! – rosti Brătianu această interjecție mai puțin controlată și dându-și seama, se corectă rapid: Adică, voiam să spun, stimată doamnă, că încep să înțeleg rațiunile imperiale.

Iar ea, fără a se arăta deranjată, renunță la comportamentul controlat, întrebând ca la piață:

- Și ce, nu crezi că ăsta e un avantaj pentru sprijinul de care are nevoie țara voastră ? !

Perfect cavalier al jocului politic, Brătianu preferă să tacă și să-i sărute afectuos mâna.

Distinsei doamne nu-i dis plăcu și își permise o atenționare cochetă punctând cu degetul către bărbatul frumuseț, sanguin după aparențe și figura

îndrăzneată, completată frumos prin gesturile de bun simț ale unui om sigur pe sine și experimentat în relații. Și preciză:

- Ai, deci, o sarcină dublă, domnule Brătianu, ca să duci în spate un asemenea rege, care îți va fi recunoscător !... Fiindcă îi vei prezenta și secretele noii lui țări, dar, poate, și secretele vreunei femei care să-l facă să iasă din melancolia asta bleagă a bărbatului care cade la primul șoc amoros și crede că nu mai exista o a doua femeie pe lume... Ei, ce zici ?...Nu se poate să nu găsești vreo româncuță plină de foc; ar prinde bine politiciii dumitale de om dedicat țării !

Brătianu răspunse politicos, foarte echilibrat în mișcările lui sigure și în aerul de om care știe ce vrea, încercându-și împotrivirea doar pe departe:

- Cu tot respectul, Doamnă, vă informez că noi, de zece ani am propus prinț străin, tocmai ca să nu-l încuscrească vreo familie de-a noastră și să poată rămâne obiectiv, ca domnitor al tuturor românilor, fără preferințe pentru unii sau pentru alții.

- Frumos, foarte frumos ca realism politic ! – nu-și ascunse deloc admirația acea femeie încă frumoasă care-l cerceta cu plăcute și interesate priviri pe bărbatul mai tânăr – Și își reformulă tactica: Ei, o să găsim. Ce, femei nu se găsesc pe lumea asta ? !... El să fie în stare ! – și, iarăși, își declină convingerile, ori experiențele de pariziancă disprețuitoare de bărbați nevolnici: Numai, să nu fie prea neamț ! Știi, eu cred că este la fel de rigid și de încuiat ca taică-său; așa-i soarta bărbaților neîndemânateci la femei !... – Pentru a adăuga repede : Dar ăsta nu trebuie considerat defect pentru un principe domnitor, ci dimpotrivă ! Vei aduce pe tron un garant sobru care, fiind și cavaler, deschide porți spre alte case regale care va vor avantaja. De astea, n-avea grijă, mă ocup eu și Josephina care, ți-am spus: e o Beauharnais și compensează insipidul prusac. Mama ei, Stephanie, a fost verișoara nașei mele înfiate de marele Bonaparte...

Politicos, bărbatul cu priviri drepte și gest reținut, sigur, lipsit de orice neîndemânare, cu obraz frumos, sănătos, ca la copiii pe care îți vine să-i săruți, își permise, cu un mod foarte specific, acela de a-și demonstra că nu se teme de sinceritate, să întrebe ceea ce, de fapt, îl chinuia mai demult.

- Să înțeleg, deci, Doamnă și distinsă protectoare, că, în legătură cu Filip de Flandra, lucrurile sunt...

- Nici nu poate fi vorba. I s-a pus în vedere să-și ia orice gând.

- I “s-a pus” ?

- Da; i “s-a pus”.

- Împăratul ?

- Poate mai mult decât împăratul !

- Ar putea fi vorba de ce se spune despre Loji ?

- Și ce se spune despre Loji ? – întrebă ea amuzată, cercetându-i chipul de bărbat în vigoare tot cu aceleași plăcut-interesate priviri.

- Că e singurul cap încoronat care are influență și în Loji.

- Posibil – răspunse ea arătând că nu-i displacea o asemenea afirmație –

Femeia, fie ea regină...!

posibil ca toate aceste schimbări din Europa să impună și așa ceva. Dar să nu uităm de ritul scoțian și de faptul că există o casă regală care este și a Scoției !

- Bine, dar...

Cochetând, poate dintr-un impuls lăuntric, poate spre a schimba vorba, ușor dar semnificativ, ea îi atinse mâna lăsând gestul să întârzie ca și cum ar fi așteptat să se transmită căldura celui impuls:

- Dragul meu, pe tema asta, nu știu nimic în plus. Eu sunt femeie și știi că n-am acces la loji. – Și făcu un joc de cuvinte: Europa descoperă abia acum « virtuțile minții feminine »... Eu pot să-ți spun doar un lucru: Că regele Belgiei e înrudit cu Casa de Orleans, dușmana pe care noi am alungat-o de la tron, așa că împăratul nu vi-l recomandă pe fratele lui.

- Și, atunci, ne recomandă unul provenind din familia lui Wilhelm al Prusiei, cu care Napoleon a fost și va fi în conflict ?

- Dar de ce te gândești numai la insipidul de prinț patern care, zgârie-brânză fiind, nu e indiferent la ce-i poate pica de la Napoleon contra unor servicii ? De ce nu te gândești la Josephine, al cărei sânge strigă *Vive la France* ? !... Sau, măcar gândește-te la tânărul prinț, c-a făcut o pasiune zguduitoare pentru nepoata celui care a fost gloriosul nostru Murat și, dacă nu-l oprea, tot fricosul de taică-său care, imediat i-a spus că n-are destui bani ca să trăiască la Paris cu o femeie de lume mare, ar fi fost imediat dispus să devină cetățean francez !

- Chiar așa ?

- Chiar așa, *mon petit* ! – răspunse veselă distinsa doamnă nemairezistând tentației și mângâindu-i ușor, cu unghiile, obrazul acela de bărbat sănătos, crescut cum cresc pomii din livezile însorite. – Dă-ți seama: regele, vrem-nu vrem să-i luăm în considerație pe regi, dacă ți-l alegi, trebuie să-ți fie o șansă, nu o piedică. Țsta i-a căzut cu tronc lui Napoleon a cărui mamă, Hortense căreia îi port numele, era o Beauharnais. Josephine e tot o Beauharnais, un fel de verișoară... Ba, chiar ți-am zis: se spune că *l'Empereur*, care nu-i ușă de biserică... Ei, să lăsăm asta, hai mai bine să-ți spun una veselă, *mon petit*: Împăratul, fostul nostru pașoptist, are o vorbă: « Eu nu cuceresc femeile; eu mă apăr de ele dar, uneori, capitulez ! »... Ha, ha ! Ce zici ?...

- Întotdeauna am apreciat spiritul francez; ba, chiar pot spune că îl iubesc, e pe sufletul meu ! – răspunse bărbatul fără sfiala de a arăta că reacționa cochetând, așa cum trebuie reacționat omeneste la aprecierile pe care ți le adresează o doamnă distinsă.

Și, cu perfectă îndemânare politică, atacă prin tot ce era la el franchise și sinceritate:

- Distinsa mea protectoare, fiindcă ați rostit gândul acela îndrăzneț cu « vrem-nu vrem să-i luăm în considerație pe regi », n-am să vă ascund faptul pe care-l știți de multă vreme, de când am conspirat pe acolo pe unde era și soțul dumneavoastră, că eu, în tot sufletul meu, sunt un republican.

- Știi ; știu prea bine și nici eu nu sunt departe. Tocmai de asta mi-am spus despre dumneata: Iată-l pe acest frumos republican, care caută un rege

pentru țara lui !

- Sunt și un pragmatic, doamnă, și știu că asta e situația acum: Fiindcă nu avem tăria să ne facem țara republică, adică să riscăm ca la dumneavoastră, să pună unul mâna pe vot și apoi să se declare împărat și dictator pe viață. E mai înțelept s-o facem monarhie constituțională. Am acest sentiment acum, exact cum am avut sentimentul de indignare atunci când republica dumneavoastră s-a transformat în imperiu. Cred că asta mi-a fost o lecție între ce vrea omul pe lumea asta și ce e posibil pe lumea asta.

- Iar eu cred că ți-am găsit exact personajul de care ai nevoie; adică, hai să vorbim ca între noi, republicanii, un principe căruia să i te supui, dar în fond, făcându-l pendinte de partidul dumitale și de ideile avansate pe care le aveți.

- Credeți ?

- Cunosc bine familia: E ramura cea mai nevoiașă a Hohenzollernilor și ar face orice ca să-și poată ține coada sus.

- Și, totuși, stimată Doamnă, față de acest spirit prusac, chiar al sărăciei perseverente, ce n-are legătură cu efervescența noastră latină, la fel de săracă, poate, dar oricum, generoasă, caldă, entuziastă în spirit revoluționar – în comparație cu prusacii, vreau să zic, nu numai familia regală belgiană, ci Belgia, ca atare, ne e mult mai apropiată; e mult mai apropiată de spiritul nostru; afirmarea ei națională e un recent exemplu pentru ce vrem noi !

- Mi-ar părea rău să te las să te-nflăcărezi degeaba – își întinse ea mâna înmănușată-n parfumată muselină de mătase, ca și cum i-ar fi mângâiat mult scurtatele plete ce-i subliniau împătimitul aer leonin.

Dar el se-nflăcăra:

- Belgia, doamnă, și-a rezolvat situația pe care noi o vrem rezolvată acum, cu doar treizecișicinci de ani în urmă. A fost sub dominație austriacă, așa cum unii dintre ai noștri mai sunt și astăzi. Când ei se eliberau, în 1830, am fi făcut-o și noi, fiindcă porniserăm revoluția încă de la 1821, iar ecoul revoltei de la Paris împotriva lui Carol al zecelea, ajunsese și la noi. Dar n-am putut, fiindcă ne ocupaseră rușii care ne-au dat un *Regulament Organic* pe măsura absolutismului lor și nu a speranțelor noastre liberale care veneau de la Paris, unde se cerea libertatea presei !... Am încercat din nou la 1848, dar dumneavoastră, susținătorii noștri, ați devenit imperiu iar pe noi nu ne-au mai lăsat turcii să acționăm. Un principe care a cunoscut aspirațiile Belgiei, ne va ajuta mai mult să trecem peste acest hiatus de trei decenii, decât un ofițer prusac, educat în regimamentele care au îngenuncheat revoluția de la 1848. Germanii au cedat în fața Habsburgilor și nu și-au realizat visul de a deveni un stat unitar; în vreme ce Belgia este deja, așa cum vrem și noi să fim !... Ai mei, în țară, tocmai de aceea s-au și grăbit să-l proclame pe Filip: Ca duce de Flandra ce este, mai mult decât ca vlăstar al Casei de Saxa-Coburg, cum rămâne regele Leopold !

Ea nu făcu decât să-și desăvârșească gestul de mai înainte, ajungând să-i atingă pletele și fruntea spre a-l alinta cum merita:

Femeia, fie ea regină...!

- *Mon petit – grand revolutionnaire* !... Ești de-a dreptul fascinant, dar nu poți decât să mă faci să-mi pară și mai rău. Înțelege că nu se poate: Regele Leopold nu e numai de Saxa-Coburg, ci e și căsătorit cu Luisa-Maria de Orleans, care nu e alta decât fiica lui Ludovic Filip, cel împotriva căruia s-a ridicat Napoleon, care l-a condamnat pe Napoleon, a fost alungat de Napoleon; e familia cea mai dușmană Bonapartilor !

- Înțeleg că nu se poate, doamnă; asta înțeleg și vă dau cuvântul meu că voi respecta. Altceva nu înțeleg, însă, și vă mărturisesc dumneavoastră care ați recunoscut că, neavând dreptul ca femeie să vă implicați în loji, aveți dreptul ca minte mai grozavă decât a oricărui bărbat să comentați decăderea acestora și a speranțelor pe care le-au adus !

- Decăderea ?

- Da: decăderea. V-o spune un inițiat...

- Știu: până la rangul de maestru în *La rose du parfait silence* !

- Știam că știți; nu se putea să nu știți. Ceea ce nu știți, însă, e că maestrul acesta a început a se îndoi... – și, ridicându-și deodată fruntea sa cea mare, proclamă: Masoneria poate avea legi, dar nu tirani. Napoleon *le petit*, al dumneavoastră, vrea să dicteze și-n masoneria care l-a onorat cu marile ei grade. El i-a transmis lui Filip de Flandra ordinul să ne refuze, ca mason și nu ca relații între casele lor monarhice. De asta principele nu mai vrea să stea de vorbă cu noi !... Sunt indignat, stimată doamnă și, vă rog să fiți convinsă că am îngropat în mine această indignare, dar în fața dumneavoastră o recunosc: Nu se poate ca o organizație care are legi, legi mari ce urmăresc stabilizarea omenirii, să fie încălecată de același om care a încălecat și cea de a doua republică proclamându-se împărat, tocmai pentru că legile democrației nu-i mai permiteau să candideze ca președinte... Mă dezamăgește, doamnă, și-mi pun întrebări, dacă nu cumva și legile noastre inițiatice se-ncearcă a fi trădate la fel ! Masoneria e o idee mare, o cale de perfecționare umană; dar dacă încape pe mâna tiranilor care îi schimbă sensul...

Femeia rămase perplexă; cu toată marea ei inteligență, la așa ceva nu se așteptase. Si nici nu-i trecuse prin minte că s-ar fi putut aștepta. Bărbatul acesta, de-o maturitate interesantă fiindcă-și păstra entuziasmul tineresc, se dovedea atât de experimentat, cu fibra atât de intens lucrată în decenii de inițiative și perseverență revoluționară, încât o uimea. Ea, prietena lui Victor Hugo, opozantul de geniu, a lui Ernest Renan ce revoluționa termenii credinței, a liber cugetătorilor de la *Revue des deux mondes* și a celor mai originali scriitori, de la venerabilul Dumas la atât de originala Georges Sand și la fascinantul, încă tânăr, Gustave Flaubert, plus seria celor mai noi publiciști, împătimiți ai ideilor novatoare, care nu mai dădeau doi bani nici pe nobilimea tradițională, dară-mi-te pe eforturile bonapartistice de a fi familie serenissimă – ea cu inteligența ei liberală era obișnuită cu orice se rostea protestatar în salonul unde trona. Dar nu-i trecuse prin minte că al doilea imperiu se baza și pe frăiele masonice acaparate treptat de acest Napoleon, ce se dovedea a fi mai profund periculos, mai ascuns combinator, mai calculat, mai acaparator și

decât abilul aventurier care fusese în tinerețe și decât lipsitul de scrupule autocrat care ajunsese după 1848. Se uită altfel la Brătianu, îi mângâie fără jenă fruntea aceea lătită între niște tâmpile mari, depărtate, pe care numai restul pletelor tunse revoluționar le acopereau într-o sugestie de romantism și rosti în șoaptă cu regret, ca și cum și-ar fi spus sieși:

- Ce păcat; ce păcat că mintea asta de mare politică, servește doar o țară mică !

- Am greșit cu ceva ? – întrebă el mai degrabă glumeț, ca să-și ascundă flatarea.

Dar ea îi răspunse cu totul altceva:

- Intuiția dumitale cu perfidia dictatorului care, după ce și-a supus republica, încearcă să-și supună și masoneria, a pus degetul pe punctul nevralgic al liberalismului nostru. Știi bine că eu sunt o republicană; știi bine că, de la 1848 și până la 1856 nici n-am vrut să am de-a face cu acest individ despre care se spune că a supt laptele mamei mele. Contesa Walewska m-a adus la Tuileries și i-am văzut lui Napoleon din nou fața când devenise mai umană, adică muiase teroarea din prima parte a absolutismului sângeros și venea spre ceea ce vrea să numească astăzi *Imperiul liberal*, cum chiar eu i-am sugerat, ca să scape de acuzația de tiran.

- Vreți să spuneți că el și-a slăbit absolutismul oficial, doar pentru că și-a întărit între timp puterile subterane ?

- Dumneata ai spus-o. Eu, auzind asta de la dumneata, mi-am explicat, doar, niște lucruri despre care nu vorbesc nici cei mai extremiști din salonul meu.

Brătianu o privi drept fără să se jeneze de a cuprinde cu palmele umerii ei dar, în loc de-a o trage la piept, păstră distanța brațelor întinse spunând un lucru grav cu convingerea că-i face cadou cel mai mare secret al său:

- Eu v-am făcut doar dumneavoastră mărturisirea unică a unui fapt pe care vreau să-l uit și pentru mine: Mă pune pe gânduri această masonerie franceză care, în loc să reprezinte marile deziderate ale unei întregi societăți, se lasă dirijată de interesele unei persoane; și, cu atât mai rău cu cât aceasta este împăratul. Masoneria are legi stricte, tocmai pentru a-și îndeplini îndatoririle sociale pe care și le-a asumat, tocmai pentru a asigura progresul cizelând ființa umană și întărind solidaritatea între oameni. Nu uitați că eu m-am opus lui ca împărat.

- Ai fost chiar printre conspiratori, împreună cu soțul meu.

- Atunci n-aveam tot dreptul. Trădarea lui îi privea pe francezi. Acum, însă: Să încerce a profita de rangurile înalte ale masoneriei...Asta e indignarea mea, nu principele german.

- Și ce ai e gând să faci ?

- Nu știu; am datoria să mă sfătuiesc mai întâi cu cei din loja mea; da, înainte de-a lua o decizie. Oricum, voi fi loială ordinului de a-l înscăuna pe prințul prusac, dar decizia negativă în privința Ducelui de Flandra nu se poate amesteca cu legile masoneriei. Dacă acceptăm asta, înseamnă că le punem pe

acestea în slujba altor interese. Iar, dacă le punem în slujba altor interese, nu ne mai poate cere nimeni să le respectăm având încredere-n ele !

Bucurându-se măcar de acea îmbrățișare distantă, care-i transmitea căldura palmelor bărbatului îndârjit de nedreptatea ce se făcuse credințelor lui, distinsa doamnă deveni femeie și rosti sincer, nu ca o aluzie, ci muiată sentimental, în ecoul unui infinit regret:

- Ce păcat !... Ce păcat că nu sunt mai tânără, să am dreptul moral de-a mă-ndrăgosti de dumneata !... - Și-l întrebă cu grijă: Te chinuie, nu ? Simți că ți s-a făcut o nedreptate.

- Urăsc totalitarismul, doamnă; nu vreau nici să ni se dicteze și nici să dictăm noi, ci vreau să ne supunem fiecare aceluiaș statut.

- Uită-l pe Ducele de Flandra, așa cum și eu voi uita clipa nepermisă când am vorbit de dragoste.

- Dar nu e nepermisă, Doamnă !... Cât, despre Duce, nu mă leagă nimic de el. Pe mine m-a indignat procedeul autocrat prin care se schimbă sensurile carbonarismului pe care l-am iubit cândva. Dar, convingându-mă că preferatul dumneavoastră are întâietate, voi încerca să-l servesc tot pentru scopurile țării mele.

- Nu e neapărat preferatul meu. E cea mai bună soluție pentru voi, crede-mă. Dacă tot vreți cap încoronat, aveți nevoie de un om care să fie agreat la cât mai multe curți. - Și schimbă tonul redevenind malițioasa pariziancă: Eu, despre nemți am impresie proastă ca bărbați, nu ca principii; îl agreez pentru tron, nu pentru pat !

- Aveți dreptate; e important să fie bine văzut de Napoleon.

- În vreme ce dumneata, ca om ce-ai conspirat împotriva lui, nu vei avea niciodată ușa deschisă la Napoleon ! - preciză ea bine calculat - Gândește-te la asta: vreau să fiu sinceră, tocmai pentru că nu-mi ești deloc indiferent. Folosit cu îndemănare, Carol poate fi un tampon între dumneata și ranchunele împăratului... Și repetă : Ți-am spus că nu-mi ești indiferent

Eliberându-se de cele ce-i treziseră fierberea indignată a îndepărtării sale de un legământ pe care-l considera ferm, dar și încurajat de faptul că ea își repeta intima declarație, Brătianu redeveni galant:

- Stimată doamnă, scumpă doamnă, fiindcă mi-ați făcut onoarea unei mari sincerități în privința capetelor încoronate, am să vă răspund la ce mi-ați spus înainte despre butada împăratului privind capitularea către femei: La doamne atât de frumoase, cum sunteți dumneavoastră, aș capitula și eu !

Ștrengăria prinse; atmosfera de intimitate se accentuă; distinsa femeie găsi modalitatea elegantă a unei apostrofări fără sens de respingere și-l umili exact cât trebuia ca să-l încurajeze:

- Te pricepi. Am văzut eu cum îmi apreciai subreta când servea ceaiul. Nu te gândești că un revoluționar tenace ca dumneata, și cunoscut și evident în gesturi ca om de acțiune, o singură privire dacă scapă-n plus din ochii aceia înflăcărați, tulbură viața bietelor copile ? !

- Sunt un naiv, doamnă - se alintă el - nu-mi atribuiți atâtea...

- Ți le-a atribuit viața... și experiența. Voi, bărbații ăștia care începeți să încărungiți după ce ați avut o tinerețe zbuciumată și plină de voință...

- Ar merita să avem dreptul și la puțin alin, nu-i așa ?

- Știți voi să vi-l luați !... Știți și să-l provocați, sau aveți asta în instinct - spuse ea cunoscătoare și ca femeie, dar și ca scriitoare atentă să se întoarcă la subiectul ei imediat: O să aibă ce-nvăța de la dumneata prusacul ăla care-i mult mai mult lipsit de imaginație decât lipsit de bani, cum a moștenit complexele lui taică-său; și e mai mult plângăreț decât sentimental, ceea ce, îl poate introverti făcându-l brutal.

Brătianu făcu un gest de curtoazie sărutându-i mâna și recunoscând:

- Vă sunt atât de recunoscător că-mi împărtășiți rafinatele dumneavoastră observații de adevărată scriitoare ! - pentru ca abia apoi să-și devoaleze scopul insistând: - Finețea unei asemenea observații psihologice îl poate ajuta mult pe un politician rudimentar ca mine. Vă rog...

Dar ea se dovedi stăpână pe conversație subliniindu-i favoarea:

- Uite, ca să nu par a bârfi, îți dau un exemplu devenit public: Îl știi prea bine pe Frantz Joseph, împăratul care pare acum stabil, domnind de multă vreme, ales de ai săi la 1848 și nu revoluționând și apoi răsturnând revoluția, ca Napoleon.

- Îl știm cu toții prea bine.

- Fiindcă domnește de optsprezece ani. Doar de asta. Cine e, cum e, nu se prea știe !... Lumea nu-și mai amintește că era un necopt când maică-sa l-a pus pe tron promițând o altă constituție revoluționarilor. Pe care le-a dat-o și le-a și luat-o apoi, dar nu brutal, ca Napoleon. Însă, spre deosebire de Napoleon, Frantz Joseph e o fantoșă. Dacă nu era scandalul cu nebunia nevastii lui, împărăteasa Elisabeta, Sisi pe numele mic, despre care se spune că are accese delirante, dar au făcut din ea vedeta Europei, cea care apare în toate ziarele ca frumusețea frumuseților regale și imperiale și care, cu toaletele ei, lansează moda în întreaga lume, dacă nu era nebunia asta, nu s-ar fi aflat nimic. Izbucnind scandalul, însă, a răsuflat exact adevărul despre prostia bărbaților care sunt acești nobili nemți: Pentru că femeia care pare fericită și apare în toate ziarele lansând moda, e ne bună. A devenit instabilă psihic fiindcă prostălaul de Frantz Joseph a violat-o la vreo paisprezece ani, ne știind cum se mângâie o fată. Maică-sa l-a dus să-l însoare cu alta, iar el, mucosul, știindu-se împărat care ordonă, a sărit pe asta și i-a poruncit să facă amor. Atâta îl ducea mintea, cu toate că maică-sa îl pusese pe tron; sau tocmai de asta credea că totul se face cu poruncă. A siluit-o și, ca să se mușamalizeze scandalul, au făcut repede nunta. Ba, au făcut și copii !... Deci, s-ar putea spune despre fată că a avut fericirea să ajungă împărăteasă, mai ales că toți pictorii s-au grabit să-i facă portretul declarând-o frumusețea lumii. Dar uite că, astăzi, când a devenit celebră ca frumusețe și ca vedetă a tuturor ziarelor, mica fetiță violată a capotat; își manifestă nebunia și nu are plăcere mai mare decât să facă de răs mofturile imperiale ale violatorului ei. Care, boul, împărat fiind, dacă ar fi știut s-o mângâie, ar fi avut-o pe viață. Dar mucosul crescut la cazarmă, a crezut că-i

Femeia, fie ea regină...!

împărat și-i poate ordona. Și a stâlcit-o pe toată viața. Asta-i când nu te pricepi la femei !... Ai înțeles ?

- Am înțeles; am înțeles parabola, distinsă doamnă; fiți sigură.

- Femeia, poți s-o faci regină, poți s-o faci împărăteasă; dacă n-o faci fericită, degeaba ! Ce zici ? Pentru un bărbat experimentat și sanguin, ca dumneata, - îi spuse ea cu o mică insinuare, de experimentată subtilitate - va fi o șansă să-i dai lecții de bărbăție acestui monarh pe care-l vei avea. Bărbăție, în sensul de a-i descoperi secretele virilității, că și el urcă pe tron neînsurat. Îl vei feri pe acest tânăr de neîndemânarea la femei și ți-l vei face recunoscător pe veci. Sărutându-i cu insistență mâinile care nu refuzau aceasta, Brătianu rosti ștregar, în libertina manieră pariziană:

- Va trebui, poate, să repetăm împreună, stimată doamnă !

Iar ea, exact cum se cădea, îi dădu o ușoară palmă, mai mult încurajatoare, dar spre a întrerupe deocamdată tatonarea:

- Cuminte, *mon petit* !...Ești convins că vreau să te sfătuiesc, vreau să te ajut ? !

- Convins e puțin spus ! Sunt robul vostru, doamnă !

Îl privi în ochi, având grijă și să-i atragă atenția cu degetul ridicat ca de admonestare și nu se abținu de a nu-i arăta darul pe care i-l făcea, fără a spune însă, care ar fi trebuit să fie și răsplata:

- Comportamentele astea așa zis sentimentale care, de fapt sunt sexuale, spun multe despre om, domnule Brătianu ! În salonul meu, celebrități academice au început a dezvolta această teorie care, sunt sigură, va deveni în viitor o știință esențială despre comportarea și nevoile omului... Da, de asta m-am hotărât: am să-ți dezvălui un secret, lucru pe care n-ar fi trebuit să-l fac. Dar așa se obișnuiește între conspiratori, iar eu mă scuz prin faptul că noi conspirăm un lucru frumos pentru țara dumitale... Și, da, de ce n-aș spune-o ? !... Chiar pentru ambițiile dumitale de revoluționar cu gânduri frumoase...

Se ridicase în acest timp căpătându-și statura elegantă de femeie care știe ce trebuie să-și pună în valoare și se duse la un scrin cercetând niște pachete cu scrisori, dar ne ascunzându-și curiozitatea de a-i spiona privirile, ca să vadă dacă o cântăreau cu aceleași criterii de apreciere acordate mișcărilor subreței.

- Sunteți mai distinsă decât în portretul pe care vi l-a făcut soțul dumneavoastră ! - îi spuse Brătianu ca și cum, cu acest apropo, i-ar fi demonstrat că înțelegea tot jocul ei abil.

Dar ea devenise atentă la partea gravă a lucrurilor:

- Sper să nu mă faci să-mi pară rău pentru acest secret care rămâne al nostru. Indiferent din ce aluat, dacă noi doi facem un rege, trebuie să iasă ca lumea ! ... Citește și o să vezi că dumneata trebuie să-i dai ceva din fibra asta voluntară și bărbătească pe care o ai !

Scrisoarea era datată în urmă cu mai bine de doi ani, mai precis, la 2 decembrie 1863 :

Scumpă și bună Hortense,

Întors de curând la Berlin, mă grabesc să vă exprim mulțumirile mele cele mai sincere pentru marea amabilitate care ați avut-o față de mine în ultima zi a șederii mele la Paris. Este frumoasă amintirea pentru mine de a fi fost primit cu atâta bunăvoință de către draga mea Hortense. Această ultima zi, ultimele ore la Paris, au decis multe. Cunoașteți proverbul german: Zarurile au fost aruncate...

- Țsta, sau e bolnav de mândrie gotică, sau n-a prea citit cum stau lucrurile cu Rubiconul – se amuză Brătianu dar, fluturând încă o scrisoare, ea îi făcu semn să continue:

- Citește, că de la mine s-a dus la Anna Murat, dar n-a fost în stare să se poarte bărbătește. Ehe, de asta nemțoaicelor le sticlesc ochii în cap după bărbați ! O să se căpătuiască până la urmă cu una ca alea și-o s-o anunțe protocolar, cu două săptămâni înainte, că a programat o partidă de sex. Așa râd eu cu Josephine de taică-său.

...După ce v-am părăsit, m-am dus, după cum știți, în avenue Montaigne, pentru a-mi lua ramas bun. Gândul că sunt obligat să părăsesc Parisul îmi era greu de suportat. V-am relatat, dragă Hortense, modul în care prințesa Anna s-a despărțit de mine, tulburându-mă într-atât că la un moment dat am fost cu totul zăpăcit, Ea mi-a strâns mâna spunându-mi: Sper ca ne vom revedea curând, nu-i așa ? Va veți întoarce în curând - și cu greu m-a lăsat să plec...

- Auzi: ea cu greu l-a lăsat să plece, iar el... – se amuzară amândoi găsind prilej de și mai multă intimitate în acest amuzament.

Plecând de acolo, mă gândeam să o revăd curând spre a fi unit cu ea pentru totdeauna. Am fost foarte fericit să pot petrece o zi la Düsseldorf alături de părinții mei, cărora le-am spus totul: mama este încântată, iar tata, după cum se pare, nu are nimic împotrivă... Acum trebuie făcute demersurile. Dacă așteptăm prea mult, prințesa Anna va crede ca nu mi-a făcut nici o impresie, cu atât mai mult cu cât am fost destul de rezervat față de ea la Compiègne... V-am spus, draga Hortense, o iubesc din toată inima și ea este singura care mă poate face fericit. «

- Ei, ce zici: Anna îl va face fericit, dar ea nu știe nimic. Pentru că, în loc să aibă curajul să-i spună ei, bietul băiat prostuț, îmi spune mie, fiindcă sunt prietena mamei lui; te-ai lămurit ! ? – întrebă ea apropiindu-și de el parfumul și schimbându-i hărțile din mână - Uite dincoace cum nu are nimic împotrivă prințul-tată, prusacul bine calculat. Vezi, eu sunt sinceră, ți-i arăt așa cum sunt: Fiul e un timid, complexat sentimental mai mult din obtuzitatea minții și cam lipsit de personalitate. Ceea ce, fi atent, domnule Brătianu, nu e rău deloc pentru un monarh constituțional dirijat de un politician deștept ca

Femeia, fie ea regină...!

dumneata !... Iar tatăl, e un paria al mării familii, care caută și el un *gheseft* mai bun decât ca fiu-său să cheltuiască banii cu o pariziancă pretențioasă; pentru că acești prinți de astăzi nu trebuie pierduți în marile capitale unde cheltuie banii, ci trebuie să devină o afacere pentru familia lor; nu vezi că-i vând, la diverse țări care se emancipează, cum se vând caii de rasă ? !... Așa trebuie privite lucrurile de către politicienii realiști; ceea ce, iarăși vă poate fi convenabil vouă, bărbatilor care vreți un viitor pentru țara voastră.

« ...Îmi fac chiar anumite reproșuri de a-l fi ascultat pe Carol » - îi scria Karl-Anton doamnei Cornu. « *Tânara persoană (Anna Murat), obișnuită să trăiască în centrul luxului și al lumii celei mai strălucitoare, se va putea ea mulțumi cu ceea ce poate sa-i ofere Carol, care este fire pur germanică și, mai presus de orice, germană ? ...Va ști ea să aprecieze ceea ce noi prețuim cel mai mult pe lume, viața de familie ? Va dori ea să-și petreacă cea mai mare parte a vieții la țară, pentru a-și crea acolo un mic centru de ocupații subordonate ?...* »

Carol nu poate dispune decât de 50 000 de franci venit anual, pe care eu nu-l pot mări din cauza celorlalți copii și a marilor impozite pe care le suport... Se spune că prințesa este foarte bogată și înzestrată, dar averea ei nu are nimic de-a face cu ceea ce îmi dictează mândria mea, că soția trebuie să trăiască din veniturile soțului... Averea lui Carol nu-i va putea permite nicicând așa ceva; ea nu-i va permite nici chiar să trăiască însurat la Berlin sau în vreun alt mare oraș, el n-ar putea să trăiască decât la țară, cu excepția călătoriilor și a vizitelor... »

- « Fire pur germanică și, mai presus de orice, germană » - cită Brătianu cu amuzament făcând-o să râdă pe doamna căreia iar începuse să-i sărute mâinile într-un mod și mai intim. – Ha, ha, ha !... Doamna mea, scumpa mea doamnă Hortense, caracterizarea dumneavoastră e genială ! Da,ăștia sunt: Se căsătoresc pentru a-și anunța soția că, în virtutea angajamentelor conjugale, peste două săptămâni, la o anumită oră, vor face puțin amor...

- Îți place, nu ? – îi mângâie ea obrajii lăsându-se legănată în tot amuzamentul ce-i înveselea și-i apropia. Pentru ca deodată să se oprească, atentă la ceea ce avea mai întâi de finalizat: Atunci, hai să punem lucrurile la punct, că de-ndată va sosi Bălăceanu și trebuie să-l trimitem la Napoleon cu lecția bine învățată !...

- Îl trimitem; îl trimitem cât de repede - o asigură Brătianu înțelegându-i gândul jucăuș și zâmbind pe sub mustăți.

II

De unde-l lăsa poștalionul, pe lângă hanurile Episcopiei, era foarte aproape strada Academiei, așa că Brătianu își lua un bagaj ușor, lăsându-le pe celelalte șefului poștei spre a i le trimite la Pitești și porni pe jos respirând nesățios aerul Bucureștilor cu grădini înecate-n noapte și fluier de vardisti dialogând sub lună la intervale fixe. Asta, ca și rotirea felinarele din turnuri marca ordinea noptatecă a orașului, în vreme ce mirosul florilor de cireș, ori de măr vărtec și dialogul celălalt, al câinilor peste mahalale, avea valuri haotice, când discrete, când intempestive, poate răspunzând unor semnale de la stelele ce clipeau deasupra orașului cu cer jos, de câmpie, rămânând fixe doar când, de mai aproape, de pe Podul Mogoșoaiei ce se simțea peste străduțele mărginite de garduri cu vegetația înmugurită, se auzeau voci de trecători, uși de stabilimente sau tropotul tacticos al cailor de la vreo trăsură ce ducea chefluii cumiți acasă, iar pe cei întârâtați spre locuri și mai de pierzanie decât cele în care petrecuseră până atunci.

Oricât venise de grăbit și de precipitat, călcând pavajul acesta parcă înota în familiaritatea atmosferei care era a sa și a orașului său. Numai a sa și a orașului acestuia în care făcuse și afaceri și chefuri și politice și revoluții, ținuse discursuri grave despre libertate, îndeplinise funcții de răspundere și atenție sporită, suportase jigniri, acuze și chiar arestări, sau se amuzase cu confrății ieșind voioși de la petreceri și provocând muscalii ce stăteau pe capre, la rând, ca să câștige un ban mai bun noaptea:

- Birjar, ești liber ?
- Da, conașule.
- Trăiască libertatea !

Pentru că la ei totul gravita în jurul ideii de libertate și nici glumele nu trebuiau să facă uitat dezideratul vital iar, din acest motiv, modificaseră puțin obișnuita glumă a miticilor:

- Birjar, ești gol ?... Du-te-acasă și te-mbracă !

Revenea acasa, adică în insolita atmosferă dâmbovițeană și, chiar în precipitarea care-l aducea, se bucura să guste din noaptea acestui „acasă”: mai molcomă, mai lipsită de spectaculos, dar nu mai prejos ca foială de oameni, de plăceri și de interese decât cea pariziană. Așa că nici nu se sfia să bată în poarta lui Rosetti la o oră despre care puteai spune că e „prea...”, dar nu mai mult decât „prea”, pentru că putea fi și prea târzie dar și prea cu noaptea-n cap. Știa că, în atelierele din față, tipografiile lucrau mai abitar ca ziua, ca să scoată gazeta și că nu era departe ora de trezire nici pentru patronul care veghea ca un cerber la mișcările politice ale orașului, mereu dezamăgit de unii căuzași și mereu sigur pe cauza care era unică; mereu neiertător și cu adversarii și cu

fugarii, dar mereu devotat celor pe care-i reprezenta generic sub numele acesta de „cauză”.

Ca și cum ar fi fost în continuare acolo și n-ar fi lipsit toată iarna și o parte din primăvară, le făcu semn negativ lucrătorilor care, în timpul liber, îi vindeau și lui vinul lui adus de la Drăgășani și Ștefănești; semn înspre ferestrele de sus, din fundul curții, ca să nu-l trezească pe jupân. Și începu a citi prin șpalte, ba chiar prin așezarea pe dos a titlurilor de plumb, ca să-și împlinească imaginea despre orașul ce-l primise ascunzându-și în noapte mișcările. Pe care el, însă, le știa, le ghicea, avea mintea ca să afle în ele adevărul; și voia, doar, să le descifreze mai bine pentru scopurile care-l aduseseră atât de grăbit.

Pentru că, din ziua în care la Paris se auzise de înclinația celor șapte puteri garante de a da turcilor dreptul să rupă și să separeu din nou principatele pentru a nu mai admite decât domnitor pământean, adică a reîncepe zăzania, el nu mai avusese stare. Bătuse în grabă toate cabinetele pariziene unde avea acces încercând să-și găsească aliați ca să împiedice un asemenea lucru. Comunicase, cât permitea telegraful, cu cei de-aici, dintre care numai Rosetti îi răspunsese ferm, pe față între ei doi, adică, chiar dacă limbajul era încifrat, el să înțeleagă nevoia de radicală soluție și, instigat de acel „e frig ca și-n ianuarie ’59, când numai noi și prin noi...”, ceea ce, în metafora conspirativă a limbajului lui Rosetti, însemna că apăruseră atâtea împotriviri încât trebuia acționat ca la 24 ianuarie 1859, când, fentând toate restricțiile, au procedat cum nu se-ăștepta nimeni, adică l-au ales pe Cuza și la București, punându-i pe toți dușmanii în fața faptului împlinit. Și-au confirmat astfel unul altuia că se prefigurau situații atât de grave încât trebuiau să acționeze cu picioru-n prag prin punerea din nou a dușmanului în fața faptului împlinit doar prin ei înșiși, iar el fugit din nou în Germania, la principele tânăr care, cu o săptămână în urmă îi confirmase cu încântare, ba chiar și nerăbdare, recunoștința pentru oferta ce i se făcea:

- Alteță, mergem în România și vă așezăm pe tron; n-avem timp de pierdut !

- Dar tata spune că eu trebuie să aștept aprobarea regelui – răspunsese Carol mecanic, fără personalitate, ba chiar demonstrându-și cu îngânfare lipsa de personalitate prin comoditatea pseudodisciplinată a așteptării ordinului.

- Alteță, n-avem timp de așteptat !

- Eu trebuie să am – răspunsese rigid acela, mai mult pentru altcineva care de undeva, din umbră, îi dădea o notă, decât pentru Brătianu.

Iar Brătianu fierbea:

- Să înțeleg că nu mai agreeți propunerea care v-a încântat săptămâna trecută ?

- Săptămâna trecută nu se pronunțaseră încă reprezentanții marilor puteri.

Bărbatului care gonise-n noapte tocmai de la Paris, îi colcăiau toate sentimentele și resentimentele produse de acel mare pericol al succesului propunerii turcești:

- Alteță, dar asta distruge unirea noastră, ne distruge unitatea de guvernare

pe care de-abia am căpătat-o ! – folosi el cu sinceritate argumentele supreme ale unui vis pentru care luptase o viață și a cărei dreptate era evidentă pentru oricine.

Nu însă și pentru acel locotenent prusac timorat, complexat și ascuns pe care, de fapt, el îl cumpărase de la tatăl său, bătrânul prinț avar și apucător cu care tratase afacerea în termeni destul de comerciali; așa că răspunsul fu pe măsura lipsei de simțire:

- Asta, vă privește pe dumneavoastră; e interesul dumneavoastră.

- E un interes național pe care ați acceptat să-l serviți, alteță ! – răspunsese Brătianu cu un ton, pesemne, atât de amenințător, încât îl umili pe acela și îl făcu să bâiguie, să se explice fără vreo încredere-n sine:

- Eu, bine-nțeles că doresc... eu v-am dat acordul meu, dar...

Brătianu deveni lucid, își redresă starea sincerei indignări și solicită ferm jucându-și singura carte:

- ...Dar nu vreți să-mi dați cuvântul de onoare că veți respecta acest acord.

Miza era prea mare pentru ca tânărul locotenent, care era mai mult uniformă exterioară decât persoană cu voință în interiorul acesteia, să poată face caz, fără comentariu, de ordinele care-l manevrau. Miza prea mare, iar, de cealaltă parte a ei, un bărbat deosebit de ferm, care-l domina:

- Eu, știți prea bine, domnule Brătianu, doresc... doresc și v-am dat cuvântul, dar...

- Opriți-vă aici, alteță ! – porunci celălalt fără drept de apel – Opriți-vă la dorință și la cuvântul dat. De rest ne ocupăm noi. Vă opriți ? !

Și era atât de imperativă întrebarea, subliniind atât de ferm alternativa închiderii oricărei porți, încât instinctul la ordin reacționează așa cum trebuie în complexatul ofițeraș prusac ce tocmai voia să se plângă spunând cum a vorbit și cu kronprințul și cu fratele regelui care, fiecare, îi dăduse alte sfaturi. Dar astea le spuse după; mai mult ca o justificarea poziției sale de minge trimisă de la unul la altul.

- *Ja wohl !* – rosti el și, abia după strângerea de mână la care-l obligă Brătianu, continuă cu celelalte: Eu... numai fiindcă... mă înțelegeți: Regele Wilhelm nu spune nimic, fratele lui zice una, kronprințul zice alta...

- Considerați-mă ministrul vostru și lăsa-ți-mă pe mine să tratez cu ceilalți – îl liniști Brătianu devenind și el mai calm. - Dacă-mi dați cuvântul că acceptul e accept, mai pot prinde trenul de Viena care pleacă-n treizecișicinci de minute. Mi-l dați ?

- Vi-l dau .

Răspundea acela complet dominat, chiar dacă un anumit complex de ciudă că nu putea să iasă de sub această dominare, se simțea în privirile-i piezișe.

Dar lui Brătianu nu-i mai păsa. El grăbea către confratele său Rosetti, omul cu care, voințele puternice împletindu-și, știuseră nu o dată să facă prin ei înșiși pasul hotărâtor cu care își surclasau adversarii punându-i în fața faptului

Femeia, fie ea regină...!

împlinit. Politica faptului împlinit era arma lor neiertătoare care, chiar dacă nu ținea seama nici de angajamentele politice, nici de obligațiile în fața celor cărora îi supuneau jocurile diplomatice, nici chiar de cuvântul de onoare, făcea din ei conspiratorii cei mai abili, cărora nu le păsa decât de cuvântul de onoare dat propriilor lor idealuri.

III

Când fereastra aceea de sus, de la casele din fundul curții, se lumina de flacăra unei lămpi, el luă o bucată de carton mai tare nimerind cu ea direct în geamul luminat și zicând băiatului de la corectură pe care-l refuzase mai înainte, când voise să-i pună de-o cafea:

- Acuma fă-o. Mare și amară că avem multă alergătură astăzi.

Și continuă să citească șpaltul hotărârii despre organizarea gărzii civice în care, chiar dacă nu se spunea, el intuia niște măsuri mai ascunse, cu iz conspirativ sau de organizare de dedesubturi politice purtând pecetea de neconfundat a minții lucide cu care Rosetti aranja întotdeauna lucrurile, cu previziuni și țeluri nu prea evidente altora, dar întotdeauna mergând pe o direcție ascensivă, asigurând succes scopurilor perseverent urmărite de către cel pe care inamicii îl numeau cu un fel de respectuoasă teamă și nevoie de avertizare „*tartorul*”.

Da, era tartorul concepțiilor radicale care-i legaseră și-i uneau, a cărui palmă osoasă o simțea acum pe umăr, întorcându-l spre pletele tunse scurt, puțin mai peste urechi decât ale lui, dar încadrând o figură fioroasă, care-i confirma și mai mult porecla.

- Am reușit s-o trec prin Adunare, repede, cu fonduri cu tot ca să-i înarmeze pe civili, să nu depindem doar de armată la eventuale ciocniri – înțelegese Rosetti dintr-o privire sensurile pe care le descifra Brătianu în șpaltul acela și, cu scânteieri de diabolică satisfacție în ochii săi bulbucați, simți nevoia să-i confirme acest lucru înainte de a-l îmbrățișa acolo, printre mesele cu materie de plumb ce pregăteau ziarul. Afectuos, cu sinceră căldură și bucurie, dar scurt, ca-ntr-o garzi ce se unesc pentru a duce împreună, mai departe, atacul. Și, păstrându-și strânsura numai în mână, îl trase înspre rama unei pagini ce păstra deocamdată doar capul ziarului, așteptând: Am păstrat întâia goală, ca să publicăm o proclamație așa cum o să vrei tu.

- Când putem întâlni locotenenta ?

- Vrei să zici „Când se deschide la Palat” ! Păi pe la opt-nouă, c-acolo-i cu protocol... Până schimbă gărzile, până ridică steagul, până... Dar mergem mai înainte la Haralamb. Că el e militar și chiar dacă întârzie noaptea la Madam

Crețescu, dimineata întră fix pe poartă la regiment ! La el e sfântă și iubirea de pat și iubirea de cazarmă.

- Să-nțeleg că pe Golescu l-ai pregătit ?

- Ne va susține. Cu Catargiu-i mai nu știu cum, fiindcă ăia fac mișcări la Iași.

- Am eu un ac pentru Catargiu, m-am gândit pe drum.

- Una-i pe drum și alta-i aici. Uite cum stau lucrurile – nu mai avu răbdare Rosetti demonstrând că aceeași precipitare cu care Brătianu alergase, o trăia și el aici, așteptându-l. Și înșiră repede tot: Turcii au adus trupe la Dunăre; Iașul e nesigur, cneazul Moruzi atrăgându-l și pe mitropolitul Calinic spre separațiune și ruși; Adunarea au păstrat-o cât au făcut Legea învoielilor, pentru moșiile lor. Conservatorii vor alta, cu vot sigur în caz de prinț pământean. Abia am reușit să trec și eu Legea asta a Gărzii civice și, gata: Pe 30 martie i-au dizolvat pe deputații rămași de la Cuza și pe senatorii din Corpul ponderator. Pe urmă a venit și vestea de la Paris că a învins propunerea turcească. Asta e grav. Desigur, i-au susținut și englezii și austriecii. Dar, spune-mi: Napoleon ? !...

- Napoleon... – își aminti Brătianu marea indignare - Tiran, frate. N-a vrut el să ne vândă Habsburgilor pe Venetia ? !... Tiranu-i tot tiran ! Modernizat, dar tiran; dictează acum și-n masonerie. Avem altele acum, dar eu sunt tare dezamăgit: Dacă ni se fură și organizația de la care pornește chiar lupta împotriva tiranilor, noi ce facem ? Ne prostim, ne mințim idealurile ? !

- Deci am simțit bine sfidându-l când a furat revoluția și s-a proclamat împărat !

- Din păcate, interesele lui sunt singurele care ne sprijină, frate al meu ! Închidem ochii, că suntem țară mică; nu ne pasă că ni-l schimbă pe Filip cu Carol, că noi tot nu credem în capetele încoronate, decât că asta-i conjunctura; strângem din dinți, înjurăm și aducem pe oricine pe tron, numai să nu se spargă Unirea !... Prin noi înșine, cum ai spus tu. Nimeni nu ne va ajuta de bunăvoie. Noi trebuie să-i obligăm.

- Ca la 24 ianuarie !

- Exact. Dacă nu-mi telegrafiai asta, poate că n-aș fi avut toată îndârjirea. Așa, l-am obligat pe neamț să-mi spună „da” și am venit în fugă.

- Să-l proclamăm înainte de-a se trezi alții, cu alte piedici ! – adăugă Rosetti în continuarea gândului celuiilalt, aproape ca-ntotdeauna în demersurile radicale pentru care se sprijineau unul pe altul și, deseori, doar unul cu altul, stând spate-n spate.

- Absolut, dacă ai totul pregătit aici.

Rosetti zâmbi înfrumusețându-și oarecum chipul hirsut cu un sentiment de rară sinceritate pentru un rar om care o merita; și spuse cu dulce glas autoironic:

- Pe tine n-am să te mint, cum l-am mințit pe Haralamb să scoată armata contra lui Cuza, zicând că aduc și eu mii de mahalagii. Cum era s-aduc ? Însemna să mă deconspir dinainte. Eu i-am pregătit pentru „după”, dar a tăiat

Femeia, fie ea regină...!

Marghiloman funiile clopotelor și n-am mai avut cu ce da zvon. Sunt multe de povestit de când nu ne-am văzut, dar nu acuma. A țipat Haralamb la mine că l-am mințit, dar mișcarea ne reușise !... Pe tine n-am să te mint. Nu pot spune c-am pregătit totul. Sunt destule necunoscute, dar te-ntreb ca de obicei: Riscăm ?

- Riscăm.

- Atunci, uite care-i avantajul: Adunarea e desființată. Ei au făcut-o, dar noi profităm. A rămas numai Locotenența domnească depozitând puterea de deliberare. Pe Golescu l-am convins. Mergem la Haralamb și avem doi. Îl izolăm pe Lascăr Catargiu – sticliră bulbucăturile alea ale ochilor săi de conspirator - și-l proclamăm pe ăsta, neamțul... cum îi vom spune ?

- Carol întâi.

- Carol întâi să fie ! Important e... – îi sticliră și mai mult privirile acelea ca-ntotdeauna când întâlneau confidența deplină a bărbatului frumos, dar la fel de agresiv pe care și-l avea prieten – important e să-l proclamăm pe tronul lăsat liber de Cuza, brusc și imediat, așa cum știm noi s-o facem până se trezesc ceilalți. Că, pe urmă, cu Guvernul mă descurs eu să punem ordine și să nu vină vreo lovitură. Carol întâi, zici ?... N-are și un nume așa... ca să sune mai românește ?

- N-are. Îl cheamă Karl-Eithel-Friederich-Zephirinus-Ludvig. Alege care-i mai românesc

- Deci, nu era hărăzit niciun din leagăn pentru noi, cum sunt sigur că imediat va scrie Alexandri o odă ! - nu se putu abține de la o înțepătură hirsutul, dar Brătianu nu marșă, ci continuă să informeze:

- Am convenit să nu semneze cu kappa, ci cu „C”: Carol întâi de Hohenzollern-Siegmaringen. Siegmaringen, asta, e latura sărăntoacă a Hohenzollernilor; dar nu contează atâta vreme cât șeful casei e chiar regele Prusiei, iar mama lui e o Beauharnais fapt ce-l gădilă pe Napoleon al treilea. Urmărim să facem plăcerea cât mai multor tirani, frate, că altă șansă n-avem, oricât de republican ar fi sângele nostru !

- Fie !... – rosi hirsutul și, ca și cum s-ar fi convins pe sine - Asta-i situația: doar un cur nobil pe tron salvează Unirea. Înghițim hapul, numai ca să nu iasă pe-a turcilor și pe-a Habsburgilor !... Măcar, e ceva de capul lui ? Cum se comportă ? – mai întrebă de sub lumina abajurului simplu al lămpii de tipografie, în mirosul acela de cerneală și de hîrtie udă care pătrundea și-n îngustul birou unde ei puneau la cale politicile ce implicau mari imperii.

Iar Brătianu, de sub lumina aceluiaș abajur, răspunse convins:

- E un dobitoc; mai degrabă crispat decât îngânfat ! Eu, de fapt, am tratat cu tat-so, care-nvârte gheșefturile. – pentru a adăuga liniștitor la adresa ambițiilor lor republicane: Dar asta n-are acum nici o importanță față de faptul împlinit în fața căruia vrem să-i punem pe toți. Noi servim doar interesul național, nu ? !... - Îi trase o palmă prietenoasă peste palma lui cu falange mari și spuse hâtru, ca și cum l-ar fi liniștit: Să știi că, în ciuda respectului pe care-l arată fățarnic Habsburgilor, tatăl care-și negocia fiul cu mine n-a dat înapoi

nici de la perspectiva alipirii Ardealului, când i-am spus că acolo se află minele de aur.

- Te-a-ntrebat de minele de aur ?

- Dar ce, crezi că-l interesa fluierul ciobanului sau hora lui Alecsandri ? !
- îți făcu și el plăcerea de a-l bârfei pe poetul care le dăduse porecle în vodevilurile sale - Pe 30 martie, când voi desființați aici Adunarea, eu mă anunțasem la el, la Dusseldorf unde ia o leafă ca șef al garnizoanei. Ce crezi ? Bătrânul studiase tot !... Știa și de sare, de miere, de păduri cu fierăstraie mecanice, de păcură și pivele de postav; îl interesa cu cât pot fi mai ieftine vitele decât în Germania; învățase bine lecția cu navigația pe Dunăre, cu schelele pentru grâne chilipir și cu ieșirea la mare; l-a bucurat foarte mult că n-am mai păstrat contractul de căi ferate cu englezii; a strâmbat din nas la numele bancherilor austrieci și nu s-a sfiit să-mi spună că ne ajută el cu soluții mai bune; știa de lipsa de numerar, de camătă, numai treaba cu poziționarea minelor de aur l-a cam încurcat; dar n-a dat înapoi de la perspectiva venirii lor sub sceptrul lui fiu-său... Da, da: E un neamț arrogant dar cam stingherit de nevoi și invidios pe faptul că ajunsese prim-ministru dar i-a luat Bismark locul afirmându-se mult mai tare. E ahtiat, fără umor sau imaginație; urmărește interese mărunte pe care nu le lasă să-i scape, perseverent în întrebări și-n idei fixe, încercând mereu să ceară pe titlul său nobiliar mai mult decât face.

- Atunci e bine. Trebuie să-i ținem la nas mirosul de bani românești, măcar până ne facem interesul și obținem dreptul de a ni-i bate noi ! – răspunse cu umor Rosetti - Hai să bem cafeaua până vine Carada să-l las aici cu toate treburile și mergem la Haralamb. Că, dacă i te duc pe tine, mă iartă cu ce i-am făcut în piață acum... uite că e exact: acum exact două luni. – Și, cu toate funcțiile naționale pe care le îndeplinise sau le îndeplinea, afându-se acolo, pe singurul scaun sigur, cel de la biroul lui din fundul tipografiei, deveni mai îngândurat, dispărându-i lucirile diavolești din bulbucătura ochilor și pocnindu-și falangele prelungi ale degetelor osoase: Au trecut două luni, domnule, iar lucrurile se-ncurcă fără să avansăm deloc.

- Le descurcăm pe scurt. Așa cum știi tu să le-ntorci fără ezitări și fără scrupule. Nu ești tu tartorul ? !

- Mersi !... Mersi că-mi susții metoda. Dar ție nu-ți afirm că nu mă tem. Ți-am repetat că turcii au adus trupe la Dunăre, iar rușii și austriecii agită. Ambasadorii puterilor garante nici nu mai lucrează prin locotenență, cel francez e nou. La Paris, știi doar, Bălăceanu l-a înlocuit pe Alecsandri, dar Alecsandri are mai multe informații și, supărat, nu ni le dă... S-ar putea să contăm pe Kogălniceanu care vrea să revină în politică dar i se pun bețe-n roate; unii conservatori se pregătesc să devină domnitori. Cât de mici, dar domnitori !

Și continuă a-i amănuți situația, stând amîndoi de-o parte și de alta a biroului, cu pletele aplecate unele către altele, cu bărbile ținute-n pumn și cu aburul cafelei făcând să nu li se mai distingă obrazele: Unul mai obosit, cu frumoasă întindere pe trăsături distinse, altul, parcă mai odihnit, dar chinuit de figura care i se potrivea cu porecla: *Tartorul*, cu toate că, de fapt, era doar

Femeia, fie ea regină...!

un dârz om încăpățânat pe convingerile sale.

IV

La colonelul Haralamb care, becher fiind, stătea în gazdă pe strada Berzei, Rosetti adoptă o atitudine de om mai sigur decât își permisesese în sinceritatea față de Brătianu. Își arată tăria de a nu devoala față de alte persoane intimitatea îndoielilor pe care le discuți cu un prieten, își puse în funcțiune calitățile de tribun convingător pe care trebuie să le aibă în discurs chiar și omul care se mai teme de ceva și-și demonstrează capacitatea de a transmite altuia siguranța de sine.

- Domnule colonel, - îi spuse mizând pe vechea admirație pe care i-o purta militarul - iată că mă revanșez: Nu mai depindem de funiile clopotelor pentru care m-ai mustrat în februarie, ci ți-l aduc aici pe Brătianu care vine cu toate garanțiile; și a principelui care a acceptat, și a lui Napoleon al treilea care-l agreează mult pe acest principe. Nu-ți ascundem că întârzie încă Wilhelm al Prusiei să-și dea acordul; nu ezită, ci doar întârzie fiindcă a auzit de manevra turcilor. Dar manevra turcilor noi trebuie să o înfrângem; doar ăsta-i rostul nostru, nu ?

Ca locotenent domnesc, Haralamb purta o uniformă de gală foarte arătoasă pentru mobila burgheză din încăpere sau pentru ora aceea la care nici nu se deznopcase bine; și nu putu să nu observe curiozitatea cu care i-o studia Brătianu.

- Îți place uniformă mea ? - îl întrebă el arătându-i prin îmbrățișare mai multă afecțiune decât lui Rosetti pe care, încă mai voia să-l pedepsească - Am îmbrăcat-o ca să fiu gata să mergem la Palat dacă ne-aduci vestea cea bună... Și dacă ne dai certitudini - preciză după aceea, iarăși înțepându-l pe Rosetti.

- V-a confirmat Bălăceanu, care e trimisul vostru oficial, despre acordul lui Napoleon al treilea. Eu precizez că e mai mult decât un acord, este chiar o dorință a împăratului, după cum mi s-a transmis prin Madam Cornu, iar ministrul Drouin de Lhuys m-a asigurat că va transmite aceasta prin nou ambasador. De asemenea, Bălăceanu v-a informat și despre acordul principelui german și a tatălui său cu care am tratat la 30 martie. Acum, după ce la puterile garante și-au băgat turcii coada, eu am trecut din nou pe la principe și aduc acordul lui reconfirmat !

- Reconfirmat ! - exclamă cu bucurie colonelul, sensibil la fraza plină de conținut, aproape ca un raport militar, prin care Brătianu formulase legitimarea situației tocmai pentru unul ca el, punând și concluzia:

- Așa că putem acționa.

- Vom acționa, domnule Brătianu, că ăsta este singurul rost al locotenenței domnești; eu am mai spus-o.

- A spus-o ferm, când i-au propus să fie domnitor și a refuzat - întâri Rosetti.

- Ei, domnitor ! - refuză și acum ideea colonelul - Au vrut să mă pună să sparg unirea, adică să mă pună pe mine domnitor aici și să-l trimitem pe Cuza înapoi la Iași.

- Păi, ăsta-i pericolul, domnule colonel. Ei se prevalează de faptul că nu au aprobat unirea, ci doar dubla alegere a lui Cuza, pe care le-am impus-o noi...

- Iar acum, - îi completează Rosetti vorba - cât vom mai putea ține cu dinții de locotenența care e numită doar de Cuza, prin predarea către ea a prerogativelor lui, și de Adunarea care-i desființată ?... Oricine poate veni și spune că locotenența nu mai e legală. Dacă nu-l proclamăm repede pe Carol întâi tot pe tronul lui Cuza, tronul acesta dispare rămânând iarăși cele două principate despărțite !

- „Carol întâi”... repetă onestul militar numele, ca și cum ar fi apreciat simbolul pentru care era pregătit să lupte. Iar Brătianu găsi repede argumentul:

- Locotenent de artilerie. Artilerist ca și dumneata. De asta-ți priveam uniforma, cercetându-ți însemnele artileriei...

Brătianu arăta încântat de acest atu în plus; dar de unde să știe că, tocmai prin asta, îl provoca pe acel om onest să-și explice nehotărârea ? !

- Uniforma asta, domnilor, - spuse el ca și cum și-ar fi recunoscut grav rușinea - mi-a făcut-o cadou Vodă Cuza cu trei săptămâni înainte ca eu să-l trădez. Adică, mi-a comandat-o din banii lui remarcând într-o zi, la masă, că cea veche mi se cam uzase, că fireturile se scămoșaseră. Și, pricepând că nu strânsesem încă bani pentru una nouă, mi-a comandat-o el, Vodă !... Iar eu, v-o spun rușinat, l-am trădat fiindcă am încredere în domnul Rosetti și, dintre toți conspiranții, el m-a convins cu puternice argumente patriotice. Nu-mi pare rău - rosti colonelul ca un dureros oftat - dar pentru cariera mea bazată pe loialitate militară, asta va rămâne o pată...

- Păi Beldiman, care ți-a fost dumatăle coleg de liceu, a poruncit polițiștilor să taie funiile clopotelor - se grăbi Rosetti într-un mod nu prea bărbătesc să se justifice - și n-am putut aduna oamenii decât mai târziu.

- Dar mie mi-ai spus că poporul va fi adunat acolo când ajunge armata !

Rosetti știa lecția și, poate, chiar îi fu rușine pentru tonul dinainte. Se aplecă și, până să-și dea seama Haralamb ca să și-o retragă, îi sărută mâna:

- Te-am mințit; recunosc; pentru cauză am făcut-o. Aveam nevoie de armată. De armata unde se păstrează secretul. Populația nu puteam s-o anunț dinainte, fiindcă populația vorbește; am adus-o pe urmă, după ce nu mai era riscul deconspirării.

- Asta este: Dumneavoastră sunteți conspiratori și n-aveți nimic sfânt în afara conspirației dumneavoastră; iar eu sunt soldat și n-am nimic sfânt înafara jurământului de loialitate pe care l-am depus !

- Așa-i ! - recunosc Rosetti - și să nu crezi că n-am trăit rușinea când ai strigat la mine acolo, în fața palatului: „unde ți-e poporul ? !”... Știam că aveai dreptul să mă urăști. Am fost și eu militar... Dar și cu această rușine, fapt e că am învins ! Am reușit - vorbi el convingător - ceea ce înseamnă că asta a fost un sacrificiu !... - Și nu-l lăsa să-și retragă mâna dintr-a lui ci, chiar emoționat repetă, mai mult explicându-i lui Brătianu: Aveai tot dreptul să mă urăști !... Da, Ioane, avea tot dreptul; iar el, acest om dintr-o bucată știi ce-a făcut ?... M-a făcut ministru !... Da, fiindcă eu nu mai eram pe lista guvernului. Se pusese de-a curmezișul consulul austriac care-a amenințat prin Bașibuzucul Crețulescu, prin Mitiță Sturza și, cine știe, poate că nici beyul Ion Ghica n-a zis nu. Numai Haralamb a zis nu !... El a observat că-i venise la semnat lista fără mine și l-a tăiat pe Bălăceanu, da, Bălăceanu al tău de la Paris, că așa a ajuns acolo: Mâna asta l-a tăiat și a scris numele meu !

- Păi, dacă așa se convenise de la început, așa trebuia să fie ! - răspunse cu modestie colonelul în fața gestului demonstrativ al celui poreclit Tartorul.

- Poate. Dar dacă nu erai dumneata, nu era așa ! - și-i explică lui Brătianu. Într-o oră de când le condusesem conjurația și le adusesem triumful, mă și lucraseră băieții !... Iar el, în două ore de când țipase la mine pe bună dreptate, îmi făcea tot mie dreptate.

- Nu dumitale, - preciză obstinat Haralamb - ci pentru a-mi păstra cuvântul dat când am intrat în conjurație.

Privindu-l cu alți ochi, ca pe un exemplar uman întra-adevăr rar, Brătianu nu-și mai permise un ton de pledoarie ca înainte ci, sincer impresionat, rosti:

- Atunci, vom reuși. Pentru că și acum, tot despre asta e vorba: Să ne ținem cuvântul pe care ni l-am dat și noi încă din divanele ad-hoc, și l-a dat și Cuza când a spus că este numai un îngrijitor al depozitului sacru; și să îndeplinim legământul cu principele străin. E singura cale care ne poate da certitudinii. Dumneata, domnule colonel, crezi că se poate altfel ?

La care, colonelul îi răspunse fără ezitare:

- Domnule Brătianu, eu știu prea bine că n-am fost pus la locotenența domnească pentru capacitatea mea, ci pentru lealitatea mea.

- Iar această lealitate nu poate fi decât față de domnul străin pe care ni l-am dorit cu toții ! - spuse Rosetti logic și deosebit de ritos - dar, față de caracterul atât de frumos pe care și-l arătase omul acela căruia-i sărutase mâna, sentimentul de iertare cerută îl obligă să precizeze pentru a fi cât mai exact și cât mai lipsit de neadevăr: Sau, măcar, am căzut cu toții de acord că e singura formulă prin care putem salva tronul nou, care încă ne mai garantează unirea !

- Cum arată principele... ce garanții ne dă Napoleon ? - întrebă Haralamb după o oarecare tăcere meditativă sau chiar îngândurată.

- Arată... chipeș... am spus: are uniformă de artilerist... a făcut războiul din Danemarca... servește chiar la curtea regelui Wilhelm... e în grațiile lui Bismark... - Brătianu își mișcă greu privirile plecate, ridicându-le cam vinovat spre Rosetti, ca și cum n-ar fi avut tupeul aceluia să-și spună că face orice pentru triumful cauzei. Și, ca să treacă peste ezitarea în fața unor afirmații de

care se îndoia, adăugă repede: E bun; e bine şcolit, tatăl său face parte din familia regală a Prusiei şi, nefiind căsătorit - încercă el cât de cât să spună şi lucruri pe care le credea - se va putea aranja un mariaj care să ne lege şi de alte familii europene importante... - De cealaltă întrebare, însă, scăpă mai repede, fără să mai aibă nevoie de improvizaţii: Napoleon ţine la el ca la o adevărată rudă ce îi este... - zise el scurt dar, simţindu-se vinovat, încheie cu un amănunt în care putea fi sincer: Mai ales că mama lui nu l-a prea refuzat pe împărat în tinereţe, iar tatăl lui mai câştigă un ban, de la acelaşi împărat, dându-i din când în când informaţii din secretele Prusiei !...

Nu-şi dădu seama dacă pe soborul colonel, în acele momente decisive, îl amuzau asemenea amănunte. Dar, imediat, avu motiv să devină bucuros când Haralamb, găsim certitudinile de care avea nevoie, recunosc nevoia imperioasă de a-l proclama pe prinţ cât mai repede. Le promise că va trece doar pe la regiment ca să primească raportul şi va grăbi spre Palat ca să-i întîmpine oficial împreună cu ceilalţi doi membri ai locotenenţei.

Suindu-se-n trăsura lor, Brătianu nu se putu abţine să nu-i mărturisească lui Rosetti:

- Ce soartă, la acest frumos caracter de om onest !... Tocmai când tu îţi ceri iertare pentru că l-ai minţit cu Cuza, eu trebuie să-l mint cu poveşti frumoase despre Carol !...

- Interesul cauzei şi nimic altceva ! - răspunse căzuşul Rosetti cam neatent, mintea lui rumegând mişcarea următoare - dacă-i convingem în trei ore de acum încolo, proclamaţia mai poate să apară azi, iar mâine obligăm guvernul să organizeze plebiscit !.. Mergem la telegraf acum. Cât mai avem timp până la Palat, bătem depeşe-n ţară, să pregătim oamenii !

Ziua care de-abia se dezmeticea deasupra Bucureştilor, începuse pentru ei de mult, iar primele rezultate le înţeţea îndârjirea ca-ntr-o alergare contra cronometru. Reajungând a fi împreună, cunoscându-şi bine mişcările prin care se completau unul pe altul, deveneau din ce în ce mai crispaţi asupra frâielor prin care trebuiau să le-o ia înainte mai multor duşmani, care ar fi avut motiv să-i împiedice din mai multe interese.

V

- **D**irect cu Napoleon al treilea şi cu ministrul său de externe, fără alţi intermediari, eu am tratat prin două canale diplomatice obişnuite la *Tuileries*, două importante doamne care asigură şi relaţiile familiei Hohenzollern-

Siegmaringen: Madam Cornu către împărat și baroneasa Franque către ministrul Drouyn de Lhuys cu care m-am și întâlnit primind depline asigurări. Am rugat să vă fie transmise și oficial prin noul consul francez numit aici. Pentru că e un moment propice. Și nu știu dacă de lungă durată, fiindcă împăratul poate reveni oricând la vechile tratative cu Viena, dându-ne pe noi răsplătă pentru teritoriile italiene, care-i sunt mai aproape și mai de interes. Tiranii sunt imprevizibili, domnilor. Cu cât ne mișcăm mai repede, cu atât ne rezolvăm problema și, obținându-le acordul, depindem mai puțin de ei. Acum avem acest acord de care trebuie să profităm chiar azi !

Brătianu îi măsură bine pe cei trei membri ai locotenenței, ca și cum i-ar fi asigurat că, vor-nu vor, trebuie să aibă încredere în raționamentul său. Constată, pe chipul ușor de citit al lui Haralamb, că putea conta pe promisiunea ce i-o obținuseră, căută să afle, parcă, în expresia prin care încă nu se pronunța generalul Goleescu, dacă aceleia îi mai rămăseseră simpaticele trăsături de om de curte care ar fi putut și sluji dar și domni, adică un anume fler princiar datorită căruia, dintre ei, fusese primul observator autentic al defectelor lui Cuza. Și, trecând de la acesta, întâlnește un fel de avidă neîndestulare pe obrazul boieresc al lui Lascăr Catargiu. Era cu câțiva ani mai tânăr decât ei, dar moștenea dragostea de funcție și putere a marilor boieri pe care-i servea fără să fie prea atras de valul schimbărilor; mustața groasă îi făcea mai încăpățânat chipul cuprins într-un dreptunghi mare, vădit nebinevoitor nu neapărat cu cei de față, ci cu lumea în general, parcă atrăgând atenția că era conservator tocmai pentru că avea temeuri vechi, pe care se putea baza oricând. Se vedea la el plăcerea de a nu se clinti din ceea ce voia, venind nu din mediul lor care cunoscuse boema revoluționară pariziană, ci dintr-un clan de boieri aranjați din junețe cu funcții de ispravnici și pârcălabi, implicați în administrația țării pentru ei, foarte atenți la creșterea în slujbe, lefuri sau onoruri ce puteau ajunge până la a-i sui pe tron. Cu șanse pentru oricare, ca-n republică; dar turciți fără obligații față de nație ci doar față de Înalta Poartă. Erau ca pe o moșie de pe care dădeau haraci, dar nu iertau să nu le fie îndeplinit ceea ce porunceau. Iar, dacă prin schimbările din ultima vreme, care aduseseră alegeri, dorințele nu-i erau la fel îndeplinite în cercuri mai largi, unde nu depindea numai de ai săi, cum se-ntâmplase cu mai multe încercări ale Catargiului de a ajunge la domnie, asemenea eșecuri nu-l făceau decât ca, odată cu vârsta, să obstineze și mai mult într-un mod necooperant, ferm pe câteva interese care erau ale tuturor conservatorilor, ceea ce îi dădea multă autoritate în partida sa.

- De fapt - încercă Rosetti să le explice ceea ce, discret, stabiliseră cu Haralamb - însuși rostul locotenenței ăsta este: să aducă principele străin și să-l așeze pe tronul unirii până nu reușesc marile puteri să despartă din nou principatele pe principiul sferelor lor de influență. Ce, pe Filip de Flandra, nu s-au grăbit să-l proclame încă din prima zi ? ! Să procedeze la fel de repede și cu acest al doilea candidat, ca să nu le pară rău apoi că au acționat prea târziu !

- Și, dacă în cazul lui Filip am procedat prompt, dar nu ne-a ajutat conjunctura, ce-am realizat ? ! Suntem supuși capriciilor celor mari; recunoaște

și tu asta, că doar vii de la Paris !...

Întrebarea n-o punea Catargiu ci, spre surprinderea lor, generalul Golescu, a cărui apartenență era, totuși, munteană și liberală. Brătianu simți semnul aproape invizibil pe care-l făcea Rosetti c-o anumită ridicare nemulțumită a bărbiei. Spre satisfacția lui Catargiu de a constata disensiunile dintre liberali, tartorul nu ierta dubiile și împotrivirile moderaților din propriul lor partid, tocmai pentru că radicalismul său, cel mai adesea, de asemenea reacții se lovea.

- Ce-am realizat ? - repetă Golescu întrebarea, ațâțând nemulțumirea pe care i-o trezise ursuzului revoluționar.

- Am realizat că noi, care suntem radicali, care am renunțat la ranguri și vișăm republica, dorim acum asiduu prințul pe tron; în vreme ce voi, care v-ați păstrat noblețea, vă puneți asemenea întrebări ! – răspunse acela tăios, ca și cum i-ar fi atras atenția că nu se-aștepta la așa ceva; și porunci: Să-ți spună el de ce n-am realizat. Fiindcă Napoleon a ajuns să dicteze și-n masonerie !

Atenți, locotenenții domnești se traseră mai aproape, ca și cum n-ar fi vrut să lase loc unei provocări. Dar nici Brătianu nu se lăsă surprins fără gardă.

- Asta, n-o discutăm acum și aici. E o frământare a mea, pe care n-am s-o ascund, pentru că, atunci când ai un ideal, nu-ți convine ca un tiran să ți-l confişte pentru interesele lui. Acum avem de salvat tronul unirii și, da, așa cum spune Rosetti, noi republicanii vrem să grăbim oricât aducerea prințului străin, fiindcă altfel ni se surpă unirea. Nu-mi mai pasă că din pricina lui Napoleon, Filip, cel proclamat de noi, a refuzat. Asta arată slăbiciunea lor !... Pe mine mă interesează că Napoleon, cel pe care ca persoană-l desfid, ca împărat îl susține pe Carol; deci nu se va opune dacă ni-l instalăm pe tron cât mai repede. În felul acesta le-o luăm înainte dușmanilor unirii și vom avea susținută strategia noastră, a faptului împlinit.

Se uită la cei trei drept, pentru că nu vorbise cu nici un ascunziș; iar ei, ca români, trebuiau să înțeleagă aceasta. Dar îl văzu pe Rosetti zâmbind. Cu zâmbetul său malițios, poate chiar răutăcios atunci când se lovea de oameni ce-i considerau idealurile radicale doar o strategie de politician considerat „cel mai priceput la conjurații”, adică acea viziune superficială care făcea din el tartorele și nu omul fermității doctrinare.

- Fii atent, Ioane, că avem în fața noastră doi boieri care candidau în 1859, așa că nu se știe în ce măsură le-a convenit „faptul împlinit atunci”, prin alegerea lui Cuza pe ambele tronuri - spuse el cu un anume scop.

Care, așa cum mizase, i se și îndeplini.

- Și, chiar dacă am candidat și noi atunci, îndrăznești să crezi că n-am fi buni români ? ! - îl apostrofă Catargiu dur, simțindu-se solidar cu Golescu.

Generalul scoase o scrisoare arătând-o.

- Tocmai o discutam cu Lascăr care pleacă și el într-acolo. E de la fratele meu Ștefan, care a acceptat să fie prefect la Iași.

- A acceptat Vodă Tefan asta ?

- Anume ca să împiedice mișcările ce vin dinspre ruși, dar nu sunt

străini nici Habsburgii, prin baronul Eder... Ha – reacționă el plăcut impresionat de Brătianu – tot îi mai spui fratelui meu „Vodă Tefan” !

- Pe amândoi, știți că vă respect, iar cu Radu am învățat la Pitești ! Dar Ștefan, fiind cel mai mare al Goleștilor, pentru mine e Vodă. Sper că l-ați ajutat și cu ceva armată. Acolo Prutu-i aproape !

- Și cu armata. Iar Catargiu se pregătea să se ducă să întărească autoritatea, fiindcă și el a fost prefect acolo.

- Poate se duce ca să fie pus el domn, înfipse pumnalul și mai mult Rosetti făcându-l să riposteze:

- Sunt mai tânăr decât toți cei de față, dar nu permit ! Nici un boier din partida noastră nu agreează manevrele cneazului Moruzi, cu o rupere în interes rusec, austriac sau turcesc !

Iar Rosetti, care exact asta urmărise, i-o servi pedagogic:

- Dovediți-o. Este exact un moment când situația vă cere așa ceva !

Urmă oarecare tăcere în jurul mesiei aceleia de intim înalt consiliu ale cărei scaune rămăseseră neocupate, doi bărbați îndârjiți stând într-o parte cu câte-o palmă ferm sprijinită pe marginea ei, alți trei, autoritari în obligațiile lor oficiale, privind la fel de serios lucrurile, dar ca unii care ar fi putut să aibă și de pierdut ceva. Dintre aceștia, în uniforma sa atât de elegantă pentru care plătise prețul chinurilor de om al datoriei, dar și singurul care-și simțea mai degrabă îndatoririle decât puterea, până la urmă Haralamb fu cel care spuse:

- De fapt, locotenența, ce înseamnă ea altceva, decât să țină locul pregătit pentru cel care va veni ? !

- În cazul nostru e mai mult, pentru că avem și de ales pe cel care va veni ! - îl corectă Golescu.

- Dacă nici unul dintre noi nu e bine venit pe acest tron ! - rosti Catargiu fără să știi dacă era un regret sau o confirmare a angajamentului luat.

Spre admirația lui Rosetti, care-și simțise întotdeauna, chiar și când au conspirat împotriva lui Cuza, impulsul ireconciliabil față de acel urmaș de Catargii, bărbat încă tânăr, dar prea marcat de acea trăsătură desuetă a mândriei prin rang care-l făcea bătrânicos în precepte fundamentaliste, Brătianu se dovedi de neînvins. În ciuda oboselii lungului drum pe care-l făcuse, în ciuda crispării care-l obliga să fie cât mai concis și cât mai convingător prin sinceritatea dezideratelor sale, găsi în nerușinarea pragmatismului, acea undă de tratativă ca o gluma cinică și rosti cam cu același ton cu care ar fi oferit cozonac în loc de pâine:

- Pe tron, domnule Catargiu; ca simplu simbol, adică. Dar nu ca prim ministru, în mâna căruia noi, ca radicali, vedem adevărata putere !

- V-ați și gândit; ați și calculat-o; ați și trasat limitele monarhiei constituționale ! - răspunse acela morocănos, ca și cum le-ar fi spus de la obraz că le știa el planurile.

Și, tocmai când tonul său nebinevoitor îl arăta destul e hotărât să-î împiedice, Brătianu jonglă cu marea artă îndelung exersată în zeci de nuanțe, prin care-ți lăsa preopinental descoperit:

- Da, ca să-ți facem dumitale un scaun bine așezat de prim-ministru !

- Mie ?

Atunci Brătianu dădu și o a doua lovitură, părând îndreptată spre partizanul lor liberal Nicolae Golescu:

- Da, iartă-mă coane Nicule, - vorbi el familiar, dar cu respectul de vârstă și rang pe care-l acorda fraților Golești - noi liberalii trebuie neapărat să fim mai în umbră. Sunt cunoscute preferințele noastre republicane. Un rege nou, cu un prim ministru conservator e mult mai credibil pentru continuitatea unor trăsături românești bine conservate. Nu-i așa, domnilor ?...

Lovitura era dată. Generalul Golescu ridica mâinile cu palme demonstrativ rotite, ca și cum ar fi recunoscut că altă soluție nu exista și, în vreme ce Rosetti punea pe masă textul proclamației prin care locotenența propunea aducerea pe tron a celui nume care nu spunea încă nimic, Brătianu îi dădea părintește asigurări rivalului său cu doar doi ani mai tânăr, dar mai vanitos și mai lipsit de scânteierile umorului:

- Ce, crezi că m-am gândit vreo clipă să conduc guvernul protejatului său, când am o condamnare de doi ani pentru conspirație împotriva lui Napoleon al treilea ? !... Și-apoi, prințul ăsta vine dintr-o țară unde Bismark este cel mai puternic conservator !... Vreau să fim, împreună cu conservatorii, la înălțimea acestui moment național și să-l servim cum e mai bine pentru țară. Iar, pentru țară, e mai bine să avem guvern conservator. Asigură-i de asta !

- Am s-o fac. Am s-o fac chiar la Iași. Am să-l împiedic pe Roznovanu care vrea să candideze împins de ruși prin cneaz - spuse acela dovedindu-se cel puțin mai bine informat, dacă nu chiar familiar cu ce se pregătea în Moldova.

Îi întrerupseră ceilalți trei fiindcă apăruse o problemă: Adunarea fiind desființată, nu avea cine să voteze propunerea locotenenței, așa că-l chemau pe Ion Ghica, pentru ca ministerul să facă în câteva zile plebiscit. Așa că Lascăr Catargiu semna documentul Locotenenței Domnești și grăbi în călătoria spre Iași tocmai ca, în drum, să-și asigure partizanii că obținuse pentru partidul lor prioritate în fața principelui străin, spre a se alinia cu cancelarul conservator Bismark al Prusiei, țară de unde venea ocupantul tronului.

Exact lucrul acesta le spuse Rosetti celor rămași, felicitându-l pe Brătianu cu stilul lor camaraderesc de a-și bate palma, păstrat din tinerețea de căzuși:

- Băiatul nu e prost și știe să arate boierilor ăloră bătrâni că-i servește în funcția pe care și-a câștigat-o printre încăpățânații vechilor privilegii.

- Dar i-am dat și noi prilej s-o facă. Bravo Ioane ! - se devoală pentru prima oară generalul Golescu.

Mai precaut, Brătianu așteptă ca Haralamb să ia documentul spre a-l meremetisi la Cancelaria Domnească în așa fel încât la venirea lui Ghica să fie gata. Și abia pe urmă-i spuse:

- Dar și dumneata, coane Nicule, păreai atât de-ndrăgostit de belgian,

încât mă temeam să nu ni-l respingi pe neamț !

Galantul militar și omul de spirit vesel, iubitor de artă și de femei frumoase, care era acest al doilea fiu dăruit lui Dinicu Golescu de frageda Zoe, luată la nici treisprezece ani din neamul Pârșcovenilor, nu era însă altul decât cel care-i adusese pe Brătieni la Florica, făcându-și-i vecini mai în sus de Golești. El recunoscuse glumeț că se-nțeleșese dinainte cu Rosetti, iar schimbul lor vehement de replici fusese un joc între liberali:

- Păi nu știi eu lecția de la 24 ianuarie ? !... Eu candidam la tron și toți erau conșiși că liberalii vor vota cu mine. N-a făcut Vlădăianu fața prelungă când te-a-ntrebat „Care este candidatul vostru, e Golescu ?”...Iar tu, pentru prima dată i-ai spus: „Nu; e cel ales la Iași” !... Lăsați, frații mei; e bine ! Nu-mi pare rău c-am mai trecut o dată pe lângă tron fără să urc în el ! – spuse generalul dezinvolt, ca și cum ar fi fost la patrecerile care atât de mult îi plăceau - Soarta mea e căimăcămia; a fost să fiu locotenent domnesc la 1848, a fost să fiu și acuma !...

- Și a mea, - fu cinstit Brătianu, a fost să stau la balamucul doctorului Blanche, ca să scap de ghotina lui Napoleon, așa că, pe cinstite i-am dat locul de prim-ministru lui Lascăr, fiindcă eu tot nu-l pupam !

- Ha, băiatu ăsta al lui Catargi e perseverent, roade la carieră. Ai văzut ce grav a devenit când l-ai comparat cu Bismark !... Ești mare, Ioane, sunt ferice că te am vecin în Muscel !

Și se bucurară toți trei, ca-n tinerețe, de sforile politice pe care, imbatabili, le-au știut trage cum nu se poate mai bine:

- Dar matale îl trimiseseși la Iași, să-l pună la punct pe cneaz !

- O să-l pună acuma. Dacă i-ai dat postu lui Bismark, sigur îl pune !...

Brătianu deveni însă mai grav:

- Culmea e că, perseverent cum s-arăta de tânăr, o să se-nțeleagă bine cu neamțu, care tot un căpos cu ifose mi se pare a fi ! Conservatorismul prinde la tron și s-ar putea să ne joace festa; să fim atenți. Acum am câștigat, dar trebuie să fim atenți să nu se-ntărească prea mult. V-am spus că eu am căzut pe gânduri cu masoneria. Eu o văd în slujba republicilor, nu dominată de Napoleon. Rămâne-ntre noi această veghe obligatorie și va trebui să punem odată piciorul în prag.

- La Paris, ai găsit un sprijin în direcția asta ?

- Tot salonul lui Madam Cornu, oricât ar fi ea apropiată de împărat, îl sfidează. Marii intelectuali sunt toți republicani, Hugo scrie diatribe de la Londra; lojile nu pot să nu-și dea seama că strada atâta așteaptă !

- Nu pot să nu-și dea seama, sau își dau seama ? Spui asta ca o dorință, sau...

- Ca o dorință, recunosc din păcate - răspunse Brătianu întrebării lui Rosetti - n-am îndrăznit să agită lucrurile. Am încercat să stau de vorbă și cu principele Filip ca să mă informez cum l-au obligat prin masonerie, dar am fost refuzat. Mai mult nu puteam face fiindcă aș fi compromis acțiunea asta, care era mai importantă. Dacă aș fi alertat vreo lojă, ar fi putut ajunge la urechile

împăratului și aș fi compromis misiia principală. Așa că am tăcut. Dar vouă vă spun: Ceea ce se-ntâmplă nu corespunde idealurilor noastre !

- Nu trebuie ! - îl susținu și generalul - Noi , când am făcut la 1840, în casele tatii, „Societatea” - asta aveam în ideal: Că lojile vor ajunge să pună pe gânduri tirania.

- Și, atunci, ce ne facem ? Iată că istoria se repetă și de asta noi depindem de familiile princiare: Răsturnăm tirania, punem aleșii mulțimii, iar aceștia reinstaurează tirania, pătrunzând și-n resoartele intime ale minților luminate, precum lojile și societățile secrete !

- Vom avertiza - spuse Rosetti - dar nu e acum momentul; trebuie să ne concentrăm pe ce avem aici de făcut. Zici că n-ai prea mare-ncredere-n neamț, a ?

- E banal. Afișează o disciplină prusacă, dar încolo e nesigur pe el. Pare greu de influențat fiindcă prea execută ordinele date de tatăl său.

- Pentru disciplină, trebuie să-l încorsetăm cu o Constituție care să-l oblige; ordinele tatălui i le-am putea contracara dacă-i găsim o nevastă pe care s-o putem influența. - stabili tratamentul doctorul în științe politice care era Rosetti. La care generalul se amuză:

- Cu toate că am cincizecișase de ani, la partea cu influențarea domniței încă mă ofer. Când eram maior, făceam asta cu multă voluptate ! - Și, dându-i un ghiont lui Rosetti: Păcat că nu i-o putem oferi odată cu tronul și pe Maria Obrenovici; va trebui să-i povestim lui Ion cum o-mbrăcau ofițerii când Cuza semna abdicarea !...

- Maria e neam cu Catargiu. Știți ce emoții am avut când am auzit în noaptea aia că venise la palat ! Credeam c-a aflat ceva și-l va avertiza pe Cuza. - preciză Rosetti făcându-l pe Brătianu să întrebe:

- Deci, Catargiu a fost de cuvânt în conspirație ?

- N-aș putea spune că nu. Am mizat pe asta fiindcă îl invidia pe Cuza de mult.

- Adică, - pricepură Brătianu și generalul - te temi că, pe Carol, neinvidiindu-l, l-ar putea ajuta într-un sens în care să nu ne convină ?

-Vedeți: De asta va trebui să veghem. Eu nu te-am contrazis când i-ai promis lui Catargi guvernul. Dar, dacă, sprijinit de el, principele ăsta neamț se transformă-n tiran ? !

Rosetti, cu gândirea sa foarte exact calculată, era cu un pas înainte față de veseliiia momentului.

- Atunci îl radem ! Îl detronăm și facem republică. Dar va fi o republică în locul tronului lui recunoscut de tiranii europeni. Adică nepericlitând unirea !

Demonstrând că nici mintea lui nu stătuse degeaba, iar asemenea calcule erau făcute, Brătianu răspunsese lucid, cu glas egal, în termeni limpezi, ca și cum l-ar fi executat pe cel în cauză. Și se justifică:

- Trebuie luată în calcul și această variantă pentru că, nu-i nevoie să fii prea deștept ca să devii tiran, atunci când ai poziția care-ți permite. Noi nu trebuie să-i oferim această poziție.

- Și nici Catargiului ca să-l încurajeze ! – preciză Rosetti.

- Compromisul, frații mei ! - ridică Brătianu mâinile ca-n spre destin.

- Va trebui vegheat. Aici, coane Nicule, baza ne este la dumneavoastră. Matala și Vodă Tefan trebuie să stați pregătiți să-l schimbăm pe Catargiu la nevoie, dar și să-i punem picioru-n prag neamțului, dacă se va dori să ajungă ca susținătorul lui de la Paris. Tirania-i tiranie. Uitați-vă cum și-a găsit Napoleon chiar masoni care să-l susțină !... Va trebui ca, la noi...

Tăcură toți, pentru că ușa se deschise și Haralamb, însoțit de funcționarul cancelariei aducând hârtiile parafate, îi făcu loc să intre lui Ion Ghica, arătând prin asta nu numai că îl respecta pe venerabilul pus de ei prim-ministru ci și că locotenența îndemna guvernul să acționeze repede.

- Să vedem tronul apăsător de o persoană pe care s-o facem atât de grea încât să nu-l lase să se clinească, asta-i ! – mai spuse Brătianu văzând proclamația a cărei copie se afla în mână lui Ghica.

- Și, nu uitați: Ca să fie apăsarea mai puternică, trebuie să-i alegem un fund de principesă pe placul nostru; m-am oferit ! - le aminti generalul pentru ca apoi, cu bonomia lui glumeață să devină mai concesiv: Sau, mă rog, pentru rațiuni superioare putem încerca fiecare. Orice român patriot trebuie să tindă să fie cât mai aproape de tron; și, mai ales, de părticica aia tentantă pe care orice regină și-o așază pe perna tronului !

Cu toate că era minat de sentimente grave, care-l făceau să aibă emoții în fața hârtiilor întinse pe masa de înalt consiliu, Brătianu nu putea să nu fie plăcut impresionat de căldura camaraderească prin care acel om, și mai în vârstă și mult mai înalt în ranguri, le arăta încrederea sinceră de a fi mereu aproape de ei, de la treburile cele mai grave până la glumă, ca un adevărat camarad și om de caracter, fără ifosele de solemnitate ale celor importanți cu suflet mic. Atmosfera destinsă și gluma care nu se ferea de lucrurile serioase era tocmai semnul adevăratei prietenii căuzașe, cum știau să se poarte acești bărbați încercați. Și, tocmai de asta, cu toată graba lui Rosetti care se arăta precipitat de ajunge cu documentele în tipografie, mai sacrifică un moment pentru a-l tachina pe acela și a răspunde cu aceeași monedă a prieteniei dezinvolve:

- Femeia, fie ea regină, tot femeie rămâne ! La principesă m-aș angaja și eu și, cred că și domnul Haralamb. Așa cum l-am găsit pe prinț, ne sacrificăm patriotic să-i găsim și să-i cercăm una ca lumea, care să fie și-n serviciul nostru !... Numai pe Rosetti să nu contați, fiindcă el e singurul dintre noi care și-a găsit femeia unică !

Pesemne că încă ne având cunoștință de tot sensul discuției lor, Ion Ghica spuse foarte serios:

- Știți pe cine mai putem conta ? Pe Kogălniceanu care dă semne a vrea să reintre în politică.

Ceea ce, cunoscută fiind viața de becher, mereu departe ne nevasta sa cu cununie, a marelui cărturar, îi făcu pe toți să izbucnească în râs:

- Păi Mihalache e cel mai dedicat de a sta toată ziua cu nasul și-n

cărți, și-n vestigii istorice, și-n politică rafinată și-n rafinamente femeiești !...Îi aduce minten, cum zice ardeleanul, o țigăncușă, de n-o mai uită neamțul toată viața !

- N-are cum ! - protestă Brătianu.

- Mihalache ? – făcu a mirare generalul. Păi el e primul din țara asta care cunoaște cel mai bine istoria românilor și al doilea după mine care a cunoscut... istoria româncelor !

- Dar nu pentru Carol, coane Nicule ! Nu uitați că, dintre toate bogățiile noastre, în legătură cu care a avut taică-său grijă să mă chestioneze foarte amănunțit, neamțul n-are voie să se atingă de femei ! - preciză Brătianu simțind și el abia atunci pofta de glumă în care i se topea încordarea ultimelor săptămâni.

VI

Nu poți să ai o privire plăcută când ești scos din închisoarea unde persoana și demnitatea ți-au fost umilite, chiar dacă cei ce au primit ordinul te duc direct în fața regelui tău. Deprins cu ținuta îngrijită încă din școala de la Pitești a lui Nicolae Simonide unde învățătorul, la fel de nebogat ca și tatăl său, dar conștient de rolul de luminare a minții copiilor deștepți, ambiționându-se să-i învețe pe lângă altele și ceea ce putea să însemne „sărac dar curat”, nu numai pentru ei, dar și în formarea mentalității unei societăți pe care începutul de veac o întrevedea, Brătianu își scutura mereu hainele. Și când coborâ din trăsura poliției, și când comisarul îl predă aghiotantului regal, și când i se deschise ușa către cabinetul regelui, și chiar când rămase singur cu acela. Ca și cum mai importantă era ținuta în care apărea decât persoana în fața căreia apărea; ca și cum mai important era cum se simțea el - adică să se simtă sărac dar curat, decât impresia pe care i-o făcea celuilalt.

- Am zis să vii direct aici când ți se dă drumul - își luă regele măsuri de precauție fără să-i pese că porunca într-un moment când, dacă tot hotărâse astfel, noblețea l-ar fi obligat să n-o facă - ... să vii direct aici, dar nu pentru imputări. Eu n-am să ți le enumăr dumatile, dar nici dumneata să nu vrei să o faci. Am vrut să vii aici ca să discutăm ce e de făcut pentru viitor - adăugă el simplist în exprimări, ca-ntotdeauna, soldătește, fără îndemânarea sau imaginația de a marca prin vreo eleganță de comportament eleganța decorului în care trona. Adică, avea conștiința că e dreptul său să troneze și trona, pur și simplu, cu dorința de a simți asta, ordonând lipsit de imaginație, într-un mod rigid, chiar când nu era nevoie de așa ceva. Și, pentru că celălalt continua să se scuture sau să-și întindă elegantul costum șifonat, nu mai amână să-l întrebe:

Femeia, fie ea regină...!

Îți pare rău că m-ai adus pe tron, nu ?

- Eu nu-ndrăznesc să mă ridic până la a spune că v-am adus; dar, dacă ăsta-i adevărul, să știți că n-am făcut-o nici pentru instabilități guvernamentale, nici pentru subjugare fiscală.

- Deci îți pare rău.

Brătianu rămase cu mâinile trăgând de pulpanele hainei pe care voia s-o întindă de șifonarea de pe paiele beciului de poliție:

- Nu de acum; fiindcă arestat am fost și de Cuza, pe care, tot așa, l-am adus pe tron.

- Dar de când ?

- De când ați început a schimba guvernele, așa, parcă ați face exerciții cu mecanismul ăsta pe care îl aveți în mână.

- Ce mecanism ? – întrebă regele cam obtuz pentru vârsta-i tânără, simțindu-i-se nemulțumirea că era cel puțin la fel de încordat și, din pricina asta, nu pricepea.

- Mecanismul de a schimba guvernele este dat regelui constituțional ca să acționeze spre binele țării, nu spre a demonstra că are dreptul să schimbe oricând și pe oricine.

- Ți se pare că am exagerat, deci !

- Nu mi se pare; mă doare.

- N-am respectat privilegiile tronului ?

- Ba da, dar pe latura despotică, nu pe cea constituțională.

- Și asta dă dreptul la conspirație.

- Acuzatii gratuite. Procesul o va demonstra. Curtea din Târgoviște ne-a eliberat și ne va judeca.

- Știu, răspunse apăsător Carol ca și cum ar fi vrut să-și sublinieze o contribuție. Dar nimic nu vă îndreptățește să mă acuzați pe mine pentru convulsiile politice din această țară. Nemulțumirea voastră l-a influențat și pe Napoleon.

- Napoleon, poate că în aceste zile nu mai contează spuse Brătianu trezind la celălalt o nemulțumire ca și cum s-ar fi ferit să discute subiectul:

- Să nu ne exprimăm până nu vedem dacă învinge von Moltke sau Mac. Mahon ! - porunci el fără jena de a-i putea fi cotate această înțelepciune drept lașitate, dar se arătă a fi urmărit de mult jocul și a fi fost bine informat: Vorbeam de faptul că, încă de anul trecut, ambasadorul lui Napoleon la Viena i-a propus lui Cuza să revină.

- Dar eu mă întreb: Dorințele unui împărat străin vă dau dreptul să vă arestați supușii ? !

- Parcă mă acuzați doar că am schimbat guverne.

- Pentru asta s-a manifestat nemulțumirea mea. Nemulțumirea Măriei Voastre s-a manifestat cu arestarea. Nu e vorba atât de mine, sau de Hasdeu, care este un mare cărturar, sau de preotul acela care a fost bătut la sânge; dar generalul Golescu care a stat regent pe acest tron ca să-l păstreze pentru Înălțimea Voastră, apărându-l de cei ce vi-l distrugneau, merita așa ceva ? !

- Am zis că nu vreau imputări – îşi sublinie Carol voinţa şi, la modul său rigid, repetă cele ce spusese sau, poate, chiar se pregătise mai dinainte să le spună învăţându-le cuvân cu cuvânt: Am vrut să vii aici ca să discutăm ce e de făcut.

- E de făcut un guvern stabil, iar principele să înţeleagă că a meritat acest tron tocmai pentru că ai noştri, cei reacţionari, cei mai potrivnici schimbărilor, sunt implicaţi în intrigi interesate. Am vrut prinţ străin care să nu mai permită intrigi unii contra altora. Intrigi care, aşa cum înainte duceau la schimbarea domnilor, acum duc la schimbarea guvernelor.

- Îmi garantezi că asta nu te deranjează doar pe dumneata şi partida dumitale cea radicală ?

- Vă garantez că deranjează toată ţara, la fel de mult cum a deranjat şi Cuza când şi-a făcut camarilă.

Atunci, Carol veni cu un alt lucru pe care se vedea că-l pregătise tocmai pentru a se putea înţelege cu acest radical:

- Dar pot fi sigur că acest curent al vostru împotriva mea, nu vine de la mişcările ce se agită la Paris împotriva lui Napoleon ?

Brătianu pricepu. Se convinse că, mai ales faţă de el, care ştia că doar prin susţinerea lui Napoleon acest Hohenzollern trebuise să fie alesul românilor, domnitorul trăia acum teama ca mişcările de aici să nu se conjuge cu cele împotriva susţinătorului său. Aducerea lui aici, lângă tron, direct din puşcărie, nu era numai un act de iertare. Era un joc mai inteligent, pe care trebuia să-l studieze bine. Să iasă din starea nedreptăţitului căruia i se dă prilej să-şi manifeste indignarea, ceea ce ar fi dorit Domnitorul ca să-l liniştească şi, chibzuind mai adânc, să nu se mulţumească a-l jigni, ci să-l surclaseze obţinându-i o atitudine şi mai promiţătoare. Se convinse mai mult constatând tonul concesiv cu care Carol, intrând în rolul pe care şi-l pregătise, începea a rosti ceea ce chibzuse de mai înainte a fi o cale de a drege relaţiile dintre ei. Relaţii care, scăpând de sub control, nu le erau favorabile nici unuia:

- Da, recunosc: Am schimbat guverne, poate mai multe decât trebuia. E un prilej să vă cunosc, să văd ce poate face fiecare. Şi tatăl meu îmi spune asta.

Pentru a-l domina, în mod chibzuit acum, şi nu impulsiv, Brătianu mai găsi un motiv să atace:

- E un prilej să vă arătaţi puterea !... Dar serenissimul Vostru tată nu V-a spus că mai ales cei slabi vor să-şi arate puterea ?

- Poate că mi-a spus. Dar dacă te nemulţumeşte că nu ţi-am dat dumitale mână liberă...

- Nu asta mă nemulţumeşte.

- Ți-am spus că nu vreau imputări. Mă refeream la cu totul altceva. Şi la altcineva: La Madam Cornu care m-a avertizat că Napoleon s-ar putea supăra dacă vei fi prea în frunte. Da, mă refer la Napoleon, tot aşa cum sunt convins că dumneata n-ai ezita să te referi la cei care acum, la Paris, crănesc împotriva lui.

- Măria Ta, eu cu douăzeci de ani înainte am crâcnit împotriva lui și am fost arestat pentru conspirație ! - rosti pe gânduri, cu ton concesiv , bărbatul proaspăt ieșit din închisoare, ca și cum ar fi lăsat de înțeleș că trage linia și e dispus să facă o socoteală avantajoasă pentru amândoi.

- Știu: Ai fost achitat în privința conspirației, dar ai fost condamnat pentru ziarele conspirative care ți s-au găsit la percheziția imobiliară.

- Mi-am petrecut arestul la sanatoriul doctorului Blanche dar, ca și Măria Ta, la un moment dat Napoleon a trimis să mă cheme și m-a întâlnit...

- ...În casa secretarului său particular...

Discuția începea să devină calmă. Amândoi ajunseseră a fi mai relaxați. Domnitorul ieșise din crâmpna pe care întotdeauna i-o produceau ciocnirile cu acest om plin de personalitate care-l domina tocmai prin faptul că nu-i atrăgea niciodată atenția asupra faptului că trebuia să-i fie recunoscător pentru ce ajunsesse, sau pentru tronul pe care ajunsesse. Nu-i atrăgea atenția, dar lăsa mereu impresia că ar putea în fiecare clipă s-o facă.

Brătianu, era și el, dacă nu mai relaxat, cel puțin mai concesiv și mai atent la calea compromisurilor pe care, ca-n orice politică, o putea lua acea discuție. Dar, în paralel cu cele ce rostea fața de tânărul domnitor pentru care nu simțea cele mai bune sentimente, mintea lui era intrigată de un amănunt nou ce apăruse: Madam Cornu... Ehe, distinsa Madam Cornu !... El o uitase; dar ea: uite că nu !... Ea îl flatase și pe el, îi dăduse și principelui sfatul cel bun. Era o femeie care știa să mizeze pe toți caii !...

Chiar ar fi fost curios să afle cam cum a evoluat ea în aceste zile critice pentru Napoleon; dar, cu cel din fața sa nu putea discuta așa ceva. Se vedea cum pozează cu gravitate în omul care nu se bagă, dar cum se ferește ca de naiba să pară că s-ar dezlipi de Napoleon. În țara asta filo-franceză, cu palavragii care nu-ți iertau nici un gest politic și cu consuli străini obișnuiți să-și bage coada și să fie ascultați, singura lui soluție fusese până atunci aceea de a se ști prea bine că, în măsura în care, în țara lui, Bismark îl luase peste picior spunându-i că acceptă un tron de pe care e obligat să sărute papucul sultanului, era să se știe cât mai bine și cât mai mult despre susținerea care-i era asigurată de la Paris.

Deci, nu avea cum comenta zvonurile care veneau dintr-acolo, decât combătându-le. Așa că, fiind mai util pentru principe să le ocolească, Brătianu îi făcu jocul, uită pentru moment și de Madam Cornu și, bine calculat pentru un asemenea moment când încă îi mai putea a închisoare, găsi cu cale să-l fleteze ca să vadă și ce-i oferea acela și ce putea obține de la el:

- Aveți și memorie, dar și informație de invidiat, Înălțate Doamne !... Amănuntul întâlnirii mele cu Napoleon în casa secretarului său particular, aproape că n-o știți nimeni !

- Mai am un lucru care-mi aseamănă gestul cu al lui Napoleon - îi atrase celălalt atenția, precaut, cunoscând și riscul de a fi ironizat cu un „haida-de, nu te crede mai mare decât ești !”. Și, doar după ce-l văzu dispus să afle ce anume, i-o spuse, călcându-și parcă pe inima aceea bătoasă, lipsită de efluvii:

Am buna dispoziție de a uita că m-ai înfruntat.

Era o surpriză; o surpriză bine pregătită. Un joc inteligent care-l arăta pe principe a fi mai bine calculat decât părea și a ști să propună compromisuri, fără să mai țină la ambițiile cu care poza. Ceea ce, pe prea experimentatul bărbat care, din cei patruzecișiopt de ani câți număra, mai bine de douăzeci practicasese asemenea politice, doar pentru el și pentru șireata sa intuiție, fu un semn că trebuia să pară mai moale, ca firul undiței lăsând peștele să se creadă liber.

- Eram sigur, Mărite Doamne; întrucât pot spune că vă cunosc generozitatea, eram sigur de un asemenea gest - nu se sfii el nici o clipă să-i ofere pe tavă convenționala minciună, ba chiar adăugând: Am simțit asta de când mi-ați pomenit de Madam Cornu, în grațiile căreia m-am simțit la fel de bine ca și Înălțimea Voastră.

Iar Carol mușcă. Zâmbi bucuros că-și îndeplinise tactica așa cum trebuia și-i spuse clar:

- Vreau să-mi fii sfetnicul de care am nevoie.

- Știți că vă sunt, Măria Ta ! - minți și celălalt de dragul jocului protocolar.

- Să mă ajuți ca orice nemulțumire ar putea exista aici, ea să nu fie un ecou a ceea ce se-ntâmplă la Paris. - Și, nedându-i timp de comentariu, preciză: Cu toate că nu mă tem eu, știindu-l pe Împărat stăpân pe politica Franței. Acolo sunt sigur și, tocmai de asta n-ar fi plăcut ca aici, cu superficialitatea de la porțile orientului, să creadă unii că se pot juca de-a revoluția. - Și reveni la tonul mai militaros: Pot conta ?

Ca-ntr-un joc de mingi deosebit de atent, imediat schimbă și celălalt tonul:

- Să vedem, Măria Ta, să-mi consult și eu partidul....

La care domnitorul nu mai putu face față și bombăni cam lipsit de stil:

- Care partid, domnule, că, aici, fiecare sunteți trei-patru partide-ntr-unul ? !

- Eșichier politic, Măria Ta; fiindcă-ntotdeauna e vorba de două componente ale aspirației: Cea națională și cea democratică...

- Aspirație ! – se-nfurie fostul ofițer prusac simțind că i se dădea cu eleganță o lecție - Să nu-mi spui dumneata mie că populația asta de-aici, pe care o manipulați cum vreți, are vreo aspirație !

-Are; și e foarte rău că Domnitorul ei gândește așa. Populația, sărmana, numai de neînțelegere are parte de la cei care se simt bine să o conducă.

- Am spus: Fără imputări !

Reajunseseră ambii la tensiunea inițială din pricina căreia Brătianu se văzu obligat să răspundă:

- Din partea mea fără; dar din partea țării trebuie să fim oricând gata să primim imputările. Pentru că ea ne spune ceea ce se așteaptă de la noi !

Iar domnitorul nu se mai stăpâni:

- Ce să se mai aștepte ? Și cine ? Cei care au trecut, fără nici un fel de tranziție, de la un regim despotic la o Constituție atât de liberală ? !...

- Asta o simt politicianii, cei din jurul Vostru, dar nu populația.

- Și atunci ? De ce-mi vorbești de această populație ? Ce, românii se pot măguli că au vreuna dintre virtuțile civile ce aparțin acestui fel de Constituție ? !... Ei sunt...

- Măria Ta, nu vă jigniți poporul ! - ridică tonul Brătianu tocmai fiindcă găsisese echilibrul de a spune ce voia și a și-l aduce la ce voia - era vorba să n-avem un ecou față de ce se-nîmplă, poate, la Paris; cum vreți să-mi reușească asta dacă vorbiți așa ? !

Carol pricepu din imputare mai mult ce-i convenea lui și, fără să-i pese nici de accentul mustrător, nici de glasul foarte ridicat cu care Brătianu rostise prima propoziție, se bucură de a doua și chiar îl obligă să confirme ceea ce se vedea printr-a treia că obținuse:

- Deci, accepti !

- Înțelepciunea supușilor e să accepte întotdeauna cerințele legitime ale principilor lor ! - vorbi Brătianu prea în citate solemne ca să poată fi crezut, dar într-un mod care satisfăcea și ambițiile celui care îl chemase și nevoile pentru care acela îl chemase.

- Vreau ca, de la dumneata să se știe că, așa cum am permis guvernului să se pronunțe prin Carp de partea Franței ca imperiu, aici nu-i cazul să ne molipsim de insurgența pariziană. Vreau echilibru. Spune-mi că pot conta și nu-mi condiționa mie asta cu vreo consultare !

Brătianu îl lăasă, cunoscător, să-și asculte ecoul vorbelor; de fapt, îl făcu să-și dea seama că fusese precipitat lăsând să i se recunoască această nevoie de sprijin. Și, apoi abea îi dădu satisfacția.

- Puteți conta.

- Bine - răsuflă ușurat acela - atunci ai dreptul să-mi spui și în ce condiții.

Era de calculat. Era de calculat momentul acela când fiecare considera că își făcuse jocul. Se puteau cere multe și reajunge de unde plecaseră, sau se putea parafa compromisul unei alianțe favorabile pentru amândoi. Experimentatul om de stat chibzui o clipă și răspunse mai mult flatându-l:

- O singură condiție, exact în interesul Măriei Tale și a țării.

- Care anume ?

- Stabilitate guvernamentală. Atât. Promisiunea clară pentru un guvern stabil.

Când termină de spus asta, constată că mâna domnitorului era întinsă către a lui. Cu trei sau patru degete numai, cum obișnuia principele întotdeauna să-și corecteze impulsurile prea generoase retrăgând ceva, iar degetele fiindu-i întotdeauna cele mai la îndemână. Și-i preciză mulțumit:

-Am dat mâna; bagă de seamă: vom conlucra și-mi vei asigura această stabilitate.

Între timp, ușa se întredeschise de vreo două ori, fără însă a intra cineva. A treia oară, văzând insistența pe care aghiotanții n-ar fi trebuit s-o permită, Carol întreabă în germană ce se petrecea acolo și un personaj necunoscut, în fastuoasă uniformă prusacă, se văzu în întredeschiderea ei, arătând mai mult a aștepta decât a vrea să intre. Iar, când Carol pricepu cui nu i se puteau opune

aghiotantii și se îndreptă într-acolo, ușa parcă se închise din nou, nemaierătănd ceea ce spuneau buzele sau gesturile respectivului personaj, iar principele se descumpăni puțin, până luă decizia să-i spună să intre.

Se-ntoarse cu acela după el și, întinzându-i lui Brătianu, de data asta, mâna cu exact trei degete, spuse mai mult spre a-l concedia decât ca o confirmare:

- Bine, domnule Brătianu. Așa rămâne: Voi vedea când îți pot asigura această stabilitate guvernamentală !

Și, înainte de a-și retrage mâna prin strângerea relativă a căreia putea și parafa și amâna înțelegerea, își aminti:

- El e Brătianu - îi spuse mai întâi celui alt și, apoi abia vorbi către amândoi: Cred că nu vă cunoașteți fiindcă în ultimele zile ați fost, în fine.... Domnul von Radovitz este noul consul al Prusiei, domnule Brătianu. Cancelarul Bismark l-a rechemat pe von Keiserling pe care-l cunoșteai dumneata...

VII

Neconducându-l nimeni, și chiar, încă din antecamera unde observase noarecare agitație, ne având nimeni vreme pentru el, lui Brătianu i se păru cam pustiu largul coridor cu sentinele așezate-n nișele lor ca niște statui. Dar nu dădu atenție, calculând în mintea sa cam cât conta Carol să se afle la Paris din cele discutate cu el. Doar de asta insistase cu declarații de încredere în Napoleon; ba, mai mult, o pomenise și pe Madam Cornu. Versatul politician mirosise asta, luase act și de faptul că domnitorul amintise de folosirea lui Carp, conservatorul, în același scop și calcula cât conta Hohenzollernul pe faptul că el, sau ei, liberalii, îl vor informa pe împărat despre corectitudinea protejatului său, în ciuda faptului că reprezenta o familie prusacă. Erau măsuri de precauție pe care Carol și le lua ca să evite alte convulsii interne, sau erau, mai degrabă unele care voiau să-l păstreze corect în ochii lui Napoleon ?...

Mintea lui activă făcea, aranja și clasa aceste calcule gândindu-se și la modul cum trebuia el să reacționeze ca să lase domnitorului impresia că este servit, dar să poată asigura un ministeriat capabil de reforme duse până la capăt pentru climatul democratic constituțional care, odată stabilit, n-ar mai fi permis schimbările capricioase ale unui domnitor tânăr, rigid și, pesemne, atras de politicele bătrâne ale nababilor ce țineau cu dinții de privilegii.

Și ajunse astfel la marile scări nu prea luminate din binecunoscutul palat al Goleștilor, la treptele pe care, i se relatase cu amuzament, un Cuza furios ca niciodată, îl rostogolea pe Dimitrie Sturza dându-i picioare-n fund și strigându-i: „Numai eu, tu și cu Napoleon am știut asta; atunci, cine-i trădătorul ? !”...

Femeia, fie ea regină...!

Acolo, pe scara aceea, fără posibilitate de tăgadă din partea feciorului Sturzesc pe care Cuza îl luase secretar particular când se-ntorsese de la studii din Germania dar, în loc de recunoștință, acela vânduse consulilor străini un mare secret național... Iar el, Brătianu, proaspăt ieșit și din pușcăria cu miros de paie mucegăite ca și din cabinetul domnitorului cu miros de compromisuri făcute chiar murdar politic, în speranța că nu-i vor scăpa din mână interesele, de multe ori mari, pentru care îl adusese pe acela pe tron, trebuia să recunoască faptul că și-l adusese pe unul ca Dimitrie Sturza drept colaborator apropiat, doar fiindcă acela, în ura lui față de umilirea la care Cuza-l supusese pe această scară, fusese printre cei mai activi conspiratori pentru răsturnarea principelui autohton. Se legaseră într-un act în care, pe jumătate doar, era vorba de confidență, iar pe jumătatea cealaltă era vorba numai de interese. Se asociaseră și nu se mai puteau despărți, pentru că astea sunt cotloanele urâte ale politicii !... Sturza era un trădător. Pe care-l folosise și după aceea spre a face nevăzută toată arhiva rămasă de la Cuza, arhiva primilor ani ai Unirii românești din care puteau rezulta multe lucruri mărețe, loiale din partea lui Cuza, condamnându-le astfel conspirația. Iar ei trebuiau să le ascundă, ca să nu fie acuzați că au căzut din lac în puț aducându-l pe acest principe german care, la început, își ascunsese și infatuarea și interesele de altă natură decât cele românești, iar acum îi aresta și-i juca pe degete. Cum încercase să-l joace și pe el cu câteva minute în urmă.... Asta-i politica: Tu trebuie să mergi înainte și să-ți arăți numai gloria, în vreme ce alții te-mping cu șuturi din spate sau, uneori, chiar istoria o face. Cu cinismul ridicării unor caractere urâte pe treptele importante ale diacroniei ei. Oameni de care rămâi legat, vrei sau nu vrei, prin sforile urâte pe care le-ai tras împreună. Aici rușine nu există. Aici au putere doar interesul și compromisurile pe care, apoi, tot ea, istoria, dacă ești deștept și ai o conjunctură favorabilă, ți le pune pe frunte cu străluciri de merite...

Știa prea bine; era o minte prea lucidă; devenise un mare și abil profesionist al acestor practici politice dar, în sinea sa, în asemenea momente de meditație lăuntrică, cum i le trezea și călcatul pașilor săi pe acele scări monumentale, construite de bătrânul Dinicu Golescu care parcă voise să urce prin ele, în miezul Bucureștilor, lucrurile de admirat ale Europei, măcar în această sine a sa, avea tăria să-și spună asemenea lucruri. Pentru că, ce se întâmplase atunci, în primii ani ai domniei lui Cuza, când Napoleon al treilea îl vizitase și-i admirase în tabăra de la Florești atât armata cât și, mai ales, capacitatea pe care o avusese în numai doi ani - exact, uite: câți au trecut numai în convulsii de la venirea lui Carol - de a construi o armată a României celei tinere, ar fi putut schimba mersul istoriei. Dorind în acel moment să facă ceva pentru o țară care-l încântase cu devoțiunea ei, chiar dacă el însuși devenise împărat, dar păstrând în suflet vechiul carvonarism pentru care luptase alături de Mazzini, de Lafayette și de Blanqui pentru o tânără Europă fără monarhii apăsătoare, cel de al treilea Bonaparte redevenise pentru românii care i-au fost alături *il buon cugino*, vărul cel bun din apelativul cu care își subliniau înrudirea carbonarii. Și, când a considerat că e capabil de a dirija lucrurile cu succes

diplomatic european, i-a trimis depeșă lui Cuza să-și posteze armata pe malurile Dunării declarând independența față de Imperiul Otoman... Ce minune ! Iată, s-ar fi împlinit zece ani de ființare independentă și progresivă, în loc de convulsii și conspirații și, poate că n-ar mai fi fost nevoie nici de compromisul cu principele străin pentru care el, în ultimă instanță, suferind chiar și imputările de ferm carbonarism ale lui Rosetti, recunoaște faptul că a militat atât de îndârjit doar pentru că se temea să nu-și plătească propria greșală prin ruperea tronului pe care de-abia îl înfăptuiseră. A acționat îndârjit fără a putea spune că nu s-a așteptat la nemulțumirile de astăzi. Îi era atât de teamă să nu se prăbușească frumusețea de construcție statală ce le reușise după greii ani revoluționari în care-l cunoscuseră pe Mazzini și idealul lui asemănător pentru italieni, în care și-au amplificat carvonarismul prin pașoptism, în care au suferit urmările patruzecișioptului și nu s-au lăsat până nu au avut un Douăzecișipatru Ianuarie. Poate că a simțit și atunci riscurile nemulțumirilor de astăzi, dar n-a vrut să-și pună nici problema nerecunoștinței pe care i-ar putea-o arăta prințul, nici aceea a surprizelor unui caracter îndoielnic, nici chiar cele ale intereselor clare financiare pe care le-a văzut preabine în tratativele cu tatăl acestuia. Nu-l interesa nimic, atâta vreme cât el trebuia să salveze de la prăbușire o construcție pe care o reușise nu atât ca un merit propriu, ci ca o aspirație a tuturor românilor !...

Dar, în același timp, astăzi, sprijinit de voluta largă a balustradei acelei scări a cărei slabă luminare o face și mai misterioasă, nu poate să nu se gândească la târfa de viață care-l face confrate cu acel inteligent, priceput și cultivat politician ce capătă prestigiu sub aripa lor, dar care, încă tânăr fiind și nerecunoscător, l-a trădat odios pe Cuza făcându-l să-i dea-n fund cu cizma de safian și să-i lovească spatele cu tocul aceleia trimițându-l de-a berbeleacul pe scările ce se tot lărgesc înspre ieșire. Pentru că depeșa în care Napoleon îl anunța pe Cuza să trimită armatele la Dunăre, atunci fiind momentul, o mai cunoștea doar secretarul său particular pe care domnitorul și-l alesese după noblețea familiei și strălucitele studii în pragmatismul german al noilor științe administrative. Două atuuri importante, dar fără a ține seama de cel de al treilea, al caracterului și demnității, tot așa cum fac omisiune și astăzi, ei, conducătorii liberalismului în care Dimitrie Sturza s-a implicat prea mult pentru a mai putea fi ocolit.

Ce s-a-ntâmpat, se știe: Secretarul particular al Domnitorului a trădat secretul către consuliile acelor imperii ostile independenței noastre; ziarele, mai întâi din Viena, apoi și din alte capitale, au publicat senzaționala știre; Topkapiul a fost avertizat și placa turnantă a diplomației europene care era Constantinopolul a creat toată conjunctura ostilă unui asemenea eveniment rușinându-l pe Napoleon al treilea în asemenea vechi impulsuri de carbonarism cu care mai încercau să-l compromită și alții. Furios, el i-a transmis lui Cuza că o țară care are asemenea trădători nu-și merită independența. Și iată cum s-a prăbușit o șansă, poate cea mai mare șansă de până atunci a României. Exact cum putea să se prăbușească mai târziu și Unirea, dar, de data aceea din pricina

lui. Ceea ce l-a făcut să țină cu dinții de aducerea unui insensibil și infatuat artilerist de duzină, ce-i întinde astăzi trei degete de la mână. Aceasta fiind o favoare, pentru că unora le întinde numai două.

În schimb, trădătorul care, când Cuza, trezindu-se din furie, și-a dat seama că trebuia să-l aresteze, dispăruse de mult spre Giurgiu, unde-a trecut granița și s-a salvat prin azil dat de poarta către care trădase, a devenit popularul om politic de astăzi care este legat de el prin atâtea fire încât, oricât ar vrea să se descotorosească, maturul și lucidul Brătianu își dă seama nu numai că nu mai poate, ci că asta și doar asta e politica. Asta e și așa trebuie făcută, chiar dacă, uneori, în demnitatea sa, în ceea ce are frumos sufletul lui de luptător, îi vin idei de revoltă, sau măcar de revoltă în genunchi, cum a fost cea cu dictatura lui Napoleon al treilea în sânul francmasoneriei. „Târfa de viață”, îi vine lui să spună alături de cronicărescul „omul sub vremi”, începând să coboare scara cu umbrite mistere.

VIII

Dar nu coborâ prea multe trepte că, din adâncul coridoarelor auzi pași precipitați și, cineva, gâfâind, îl strigă:

- Domnule Brătianu, domnule Brătianu...

Era un ofițer dintre aghiotanți care cobora precipitat scările către el spunându-i:

- Mă iertați, dar cu agitația asta neașteptată nu v-am mai văzut când ați ieșit și n-am avut cum să vă spun: Alțeta Sa principesa mi-a spus, când terminați cu domnitorul, să vă conduc neapărat la ea. Mă iertați, dar cu agitația asta...

Instinctul lui Brătianu de a întreba despre ce agitație era vorba, păli însă în fața celeilate vești: dorința principesei de a-l vedea. Mîntea lui ordonată începu a chibzui care ar putea a fi motivele și, atacator priceput fiind, a-și pregăti frânturi de idei prin care să n-o dezamăgească pe cea care-l chema. Mai ales că, de la venirea ei în țară, când multă lume îi fusese prezentată, el, prin atitudinea tot mai ostilă căpătată față de principe, avusese tot mai puține prilejuri s-o întâlnească.

Așa că, fără a da atenție agitației din pricina căreia se scuza aghiotantul, își chibzui replica pentru ca intrarea să-i fie și reverențioasă dar, în același timp, să-l așeze pe o poziție mai familiară, de intimitate cu femeia aceea despre care șușoteala dâmbovițeană și începuse a spune că e o fire plină de duioșii artistice, chiar la antipodul comportamentului rigid, lipsit de sensibilitate, al domnitorului. Așa că, intrând pe ușa ce i-o deschideau două drăguțe domnișoare de companie pe care bărbatul din el nu putea să nu le remarce, nu abordă doar

politețea supusă a celui care are prilejul primei audiențe, ci jucă puțin rolul unui obișnuit al casei, cochetând cu situația în care fusese surprins:

- Gratiitudine, Mărită Doamnă, dar eu miros a păiele temniței și a osândă de încarcerat.

- Lasă că știu eu: te-a iertat principele - răspunse camaradereste, fără protocol principesa înaltă și plinuță, ca o păpușă bine făcută și destul de extravagant îmbrăcată, căreia i se vedea destul de bine sarcina; și nu se sfii deloc să-și evalueze pe față nobilul consort: Chiar dacă nu a învățat că tronul are nevoie de generozitate, știe să fie iertător cu cei de care are el nevoie.

- Ce nevoie să aibă de mine, un supus acuzat de guvernul său ca insurgent ? !

Riscase reușind. Calculele asupra cărora se concentrase pe coridor nedând atenție agitației invocate de aghiotant, dădeau rezultat. Insinuanta lui umilintă jucată atrase o replică atât de sinceră din partea principesei, încât, în dorința ei de-a o rosti, chiar făcu mai înainte gestul de a-și elibera doamnele de onoare și-i spuse multe dintr-o răsuflare:

- Crezi că de mine are altă nevoie decât... ? - își arătă ea pânțele pentru a preciza: Adică, nici nu e vorba de vreo nevoie a lui, ci a tronului. Are nevoie de mine și-mi dă atenție; adică îmi face câte-o scurtă conversație despre vremea de afară sau despre tirul armelor de foc. Să nu-ți faci probleme - adăugă ea chicotind puțin răzbunător. Așa e el. Nu are visuri, ci doar interese banale luate foarte în serios. Nu vibrează la natură ci doar măsoară temperatura. Se poartă cu toți ca și cum l-ar ajuta fie să demonteze fie să monteze un tun, iar singurele melodii care-i spun ceva sunt marșurile... Îți place muzica ? Aș vrea să te invit la concerte pe care le fac cu doamnele mele. Ba chiar te rog să-mi recomanzi, dintre prietenele dumitale doamne talentate... Un bărbat frumos și faimos ca dumneata, nu se poate să n-aibă admiratoare de talent !... Știi că ești o glorie aici; faci parte dintre acei briganzi-carbonari, după aventurile cărora mor femeile ca mine, crescute cu romanele lui Walter Scott, Stendhal sau Hugo... Dar, punând să mi se traducă folclorul vostru, am văzut că și aici, le faceți mare glorie acelor „haidouks”; vreau să public în germană asemenea balade care descriu oameni ca dumneata, cu plete ondulate și privire neiertătoare...

Vorbea mult, într-un mic ritm de nervozitate, ca și cum ar fi vrut fie să ascundă ceva, fie să depășească ceva. Vorbea adăugând ea mereu alte fraze, ne având nevoie de răspunsuri și nici măcar de protestul docil al bărbatului flatat, care se obliga a fi mai modest decât modul în care era luat în considerație.

- Vi s-a dus faima de poetă - îi spuse el - iar romantismul Alteței Voastre ne încurajează; înseamnă că înțelegeți și firile care au idealuri. Oricât am fi de pragmatici, oricât de pragmatici ne face politica, trebuie să fim pragmatici în numele unor idealuri... A unor idealuri care ne duc chiar și la închisoare - sublinie el - și să le punem pe acelea mai presus. Ați încercat să înțelegeți idelurile țării acesteia ?

- Mă-ntrebi, ca și cum m-ai confunda cu serenissimul meu soț ! - Îi spuse

ea deodată jignită sau, mai mult: umilită de bănuiala că n-ar înțelege și dorind să se delimiteze de insensibilitățile principelui la adresa țării, ca și de autoritarismul lui meschin: Nici nu mi-am putut închipui că tocmai pe voi vă bagă la închisoare !.

Iar Brătianu își dădu seama că în acea tatonare a lui, ceva mai formală și frivolă, pusese un accent nedorit. Se plecă și îngenunchie făcând o penitență:

- N-am vrut să vă jignesc vreun sentiment, Măria Voastră; poate că șocul aducerii mele din decăderea închisorii în splendoarea apropierii principiarei m-a făcut mai dur vorbind de idealuri, dar aici, în această încăpere – sublinie el ostentativ, cum stă bine unui bărbat ce-și joacă rolul în politicoasă sfioșenie - simt sigur că idealurile noastre sunt înțelese.

Atunci se petrecu ceva și, dacă n-ar fi fost sarcina care o puneă într-o situație dificilă, pesemne că femeia, fie ea aparținătoare unui tron, i-ar fi arătat toată tandrețea acelui revoluționar asemuindu-l cu cei a căror imagine și-o construisese din lecturile bogate, prin care depășise zidurile germanicului protocol nobiliar de care era sătulă. O clipă, figura ei încântată de ecoul imaginațiilor trecute se luminea ciudat:

- Nu m-ai jignit. Nici nu știi de când îmi doresc să văd un revoluționar adevărat, cum am citit în cărți: ferm și mândru de idealurile sale... N-am vrut să scap acest prilej de-a te vedea cum ieși din închisoare cu fruntea sus, exact cum mi-am închipuit eu revoluționarii - îi mai mărturisi ea, pesemne în virtutea unor visuri livrești din adolescență

Și-l ridică ușor, cu mâna-i parfumată pe care o lăsă pentru un moment mai lung în mâna lui. Pentru a și-o retrace doar când își porunci să fie conștientă de starea ei și să se bucure doar atât cât se putea bucura purtând sarcina în numele unui tron.

- Idealurile ?... Ah cum doresc să le-nțeleg !... Întotdeauna am fugit de conveniențe - deveni ea, din regina cu trup prestant, o fetiță candidă și sinceră, poate chiar spunându-și altfel oful decât cu înțepături la adresa celui care le era stăpân amândurora, dar spunându-și-l deschis: Firea mea e artistică; nu m-am adaptat niciodată protocolelor rigide, făcute pentru cei fără imaginație, care cred că trăiesc nobiliar doar prin niște ritualuri banale, amestecându-se cu burghezii care au simplificat ritualurile la bani. Un artist sau un brigand poate însemna mai mult ca imaginație decât mofturile unor pedanți oameni de curte, iar ideea de a întâlni un revoluționar, un gânditor care se vrea liber de prejudecățile unor oameni ca părinții mei și părinții principelui meu, mi-a avântat toate lecturile. Sunt o femeie care vrea să fie luată așa cum e, domnule Brătianu; și nu m-am putut abține de a-l cunoaște mai bine pe revoluționarul care ne înfruntă aici, în țara unde am fost adusă principesă. Spune-mi - întreabă ea cu foarte sinceră naivitate: Ai fi în stare să mă trimiți la ghilotină ?

- Măria Voastră îmi acordă temperamentul unor prea mari trăiri. Sunt mai degrabă un om ferm al reformelor, decât un fanatic...

Brătianu juca din nou modest, încercând să se despovăreze de o aură pe care, pesemne imaginația prințesei, lecturile ei mai nepermise pentru mediul

în care trăia, i-o atribuiau chiar cu oarecare febrilitate. Putea fi febrilitate în curiozitatea naiv declarată de a vedea un revoluționar, sau, poate, numai, o stare de febrilitate venind din alte motive, exterioare. Poate, numai de la sarcină; poate și de la sarcină și de la imaginația ei romantică; poate de la resentimentele unei meditații mai adânci la care o supusese experiența ultimului an, aceea a unei căsătorii cu Tronul României, mai mult decât cu o persoană anume, în sensul biblic al lucrurilor, pe care lecturile romantice îl accentuau ca sentimentalism.

- Admir prea mult literatura ca să nu știu că oamenii nu sunt ca-n cărți - îi spuse ea - dar tare mi-ar place ! Eu și la Neuwied, decât petrecerile scotoase, preferam să colind de una singură prin Westerwald și să-mi imaginez c-am fost răpită de-un brigand. De aici, până la a-mi imagina că astăzi, când am ajuns pe un tron care-și are inamicii lui, vreunul dintre aceștia ar putea să mă ducă la ghilotină, să știi că nu e o teamă ci, mai mult, o trăire romantică... A câta oară ai fost arestat acum, domnule Brătianu ?

- Trebuie să număr – răspunse el fără falsă modestie, ca și cum s-ar fi încurcat în socoteli; dar ea îi dădu o lecție chiar surprinzătoare, liniștindu-l:

- Lasă că știu eu: ai fost arestat și de domnii dinainte și de turci și de francezi și de Cuza, chiar și de Napoleon iar, acum iată: și de Hohenzollern. N-ai scăpat o putere, sau un cap încoronat cu care să nu te pui bine !

- Dar nici pe sultan, nici pe Napoleon al treilea nu i-am adus eu pe tron.

- Însă, de răsturnat, i-ai fi răsturnat !

- Sunteți surprinzătoare, Alteță; cunoașteți psihologia revoluționarului.

- A conspiratorului, mai ales. „*Ad augusta per angusta*” ! - cită ea - „*Hernani*” e piesa mea preferată și știu că Hugo cu Blanqui s-au exilat în Anglia pentru că al treilea carbonar dintre ei, cei care i-a trădat și care-i urmărește, este Napoleon. Am auzit că Mazzini s-a retras în regrete la Padova, după ce Cavour a intrat în serviciul Casei Piemont, tot așa cum Rosetti nu agreează intrarea dumată în serviciul lui Carol...

- Cunoașteți oamenii; vă informați în legătură cu toate evenimentele ! - se minună el exclamând chiar curios: Te pomenești că citiți și ziarele, Măria Voastră !

- Păi ce altceva crezi dumneata că poate face o prințesă care n-are lângă ea prințul, ci doar actele lui oficiale ? ! - răspunse ea cu bosumflată infatuare.

- Alteță sunteți...

- Sunt o poetă. Visez și eu: „*Le poete, en des jours empies/ Vient preparer des jours meilleures./ Il est l'homme des utopies*”... et caetera, et caetera... M-au interesat carbonarii mult, domnule Brătianu, fiindcă-i vedeam altfel decât pe rigizii nobili încătușați în prejudecăți dar ahtiați după banii burghezilor, acei nobili prozaici și total nediferențiați pe care i-am avut în jurul meu... Mă interesează artiștii și conspiratorii cu personalitățile lor puternice și bine definite. Am visat de multe ori să evaderez și să mă ascund în lumea teatrului. Am făcut-o pe naiada luminișurilor din Westerwald atrăgându-mi și surorile. Am făcut împreună rost de cărți interzise nouă. *Vanina Vanini* a lui Stendhal

Femeia, fie ea regină...!

este eroina mea preferată.

- Mi-am dat seama de asta când ați început să vorbiți de Mazzini.

- Da ?... Ei bine, aș fi vrut să-l cunosc pe Mazzini. Sau, chiar pe Garibaldi, cu care dumneata semeni mai bine.

- Dar soarta Voastră a fost să veniți aici, la latinii orientului.

- Și de asta am vrut să te cunosc pe dumneata - răspunse ea demn, camaradereste, ne mai permițându-și să cocheteze ci devenind femeia conștientă de sine prin sarcina pe care o ducea - Eu sunt, ha, ha... gestanta tronului acestei țări, pentru familia nobilă adusă aici prin eforturile dumitale revoluționare !... - Și îl uimi iarăși cu perspicacitatea puțin nebunească, aventuroasă: De asta am spus că dumneata ești aici mai degrabă un Garibaldi. Ești revoluționar dar înțelegi să servești tronul, chiar dacă nu te-ai sfii, în unele ocazii, să ne trimiți și la ghilotină. Ești mai greu de înțeles pentru mine. Rosetti, măcar, e radicalul consecvent. În cazul de aici, el e mai degrabă Mazzini ... - își desfășură ea întregul raționament livresc, de față de castel ce evadase inteligent prin lectură, așa cum singură se mărturisea: Să știi că nu numai eu; multe prințese, le știu că doar toate suntem verișoare, prințesele cu lecturi moderne, vreau să zic, suntem așa, disprețuind banalitatea celor de rangul nostru și visând la aventurieri curajoși, cum nobilimea nu mai are de mult !

- Principelui îi împărtășiți toate aceste... în fine, aceste raționamente ale Măriei Voastre ?

- De ce i le-aș împărtăși ? - protestă ea sincer. El e făcut să conducă țara, nu să viseze la ceva ! Raționamentele mele reies din visurile mele și din lecturile mele. El nu le are nici pe unele, nici pe altele. Nu e o imputare la adresa lui, ci o constatare obiectivă fiindcă orice om e altfel, e diferit de celălalt. Eu îl citesc pe Flaubert și simt că bovarysmul mă copleșește, el citește tehnica armelor de foc și, cel mult, acum, fiindcă e la modă și se câștigă bani din asta, tehnica transporturilor cu foc, a căilor ferate... - Făcu ea o aluzie directă la conflictele lor de interese guvernamentale privind drumurile de fier, pentru a-și arăta însă, deschis și cealaltă față, a principesei conștiente de rolul ei. Deveni astfel chiar foarte stoică afirmând convinsă; poate, chiar puțin mândră: Femeile simple au voie să-și caute jumătatea cu care să se potrivească. În familiile noastre nu există jumătățile amorului adevărat, ci funcțiile ereditare ale cuplului. Nu sunt sentimente între două fături la timpul prezent, ci obligația lor de a procrea pentru păstrarea puterii și averii... La un moment dat, văzând că nu mă mai căsătoresc, speram ca surorile mele să satisfacă acest imperativ familial, iar eu să rămân liberă în nebunia mea... Da, sunt puțin nebună, nu ți se pare ?... Speram să rămân liberă să mă-ndrăgostesc de cine vreau - spuse ea cu un răs straniu, aducând puțin a lirică instabilitate de temperament, a vis dulce și răscoală indignată, a sfidare de femeie ce-și duce crucea poftelor neîmplinite, pentru ca deodată să-l amenințe: Dar dumneata ești de vină !

- Eu, cum Măria Ta ?...

- Mai degrabă voi românii, toți care, după ce l-ați adus pe tron l-ați obligat să aibă și o nevastă, ca să întemeieze o familie ereditară... - Și își arată pânțele:

Poftim, are !...

De data aceasta, fără nici un joc, ci sincer impresionat de demnitatea cu care ea își înfrângea acea lirică tentație de frivolă nebunie, Bățianu îngenunchie și-i sărută mâna recunoscând solemn:

- Țara dorește așa ceva, Măria Ta; avem nevoie de stabilitate !

De pe fotoliul în care stătea, ea întinse palmele, îi cuprinse ușor barba obrajilor și-l ridică.

- I-ai vorbit și lui de nevoia acestei țări ?

- Din păcate, Alteța Sa încă nu cunoaște țara și o jignește în aprecieri. Poporul este „această nenorocită țară”, iar parlamentul lui „vicienie fanariotă”. Crește fiscalitatea în favoarea domnului Ambronn, care nu este demnitar român ci angajat al tatălui său la Siegmaringen și consideră că noi nu suntem capabili să înțelegem civismul european.

- El îl înțelege cel mai puțin !... Dar nu trebuie acuzat. E o fire care nu-i făcută spre a înțelege ceva, sau pe cineva. Ci doar de a executa ceva. Ceva ce-a învățat în familie sau la armată. Ceva ce-i cere un tată, sau un superior. Nu jignește că vrea; jignește fiindcă n-are antene cu care să simtă, ci doar memorie cu care să execute. Vouă vă jignește sentimentele de români, mie îmi jignește sentimentele de femeie - îl consolă ea scurt și categoric, făcând un semn că nu mai voia să vorbească despre asta: Sunt femeie și am o șansă. Am să iubesc de două ori mai mult acest copil; care va primi de la mine dublul sentimentelor - i se accentuă din nou aceea inconsecvent-zglobie alienare din priviri - fiindcă așteptam să apară mai întâi un tată al lui pe care să-l iubesc... Gata ! Hai să trecem la lucruri mai amuzante, Domnule Brătianu. De mult, de când am aflat, voiam s-o știu de la dumneata: E adevărat ca-n apartamentul ăsta, unde noi stăm de vorbă liniștiți, soția fostului domnitor creștea copiii făcuți nelegitim de el, chiar cu femeia cu care dumneata l-ai prins în pat, dincolo, în apartamentul principelui, când l-ai obligat să abdice ?... - Și se avântă revenindu-i verbozitatea aceea oarecum febrilă: Cred că erai tare fioros ca figură... Iar ea era aproape goală, nu ?... Lasă, nu nega, nu te scuza, nu te feri fiindcă nu faci nici o aluzie. Nu vreau să te-ndemn să repeți actul acela conspirativ. N-ai să reușești să-l umilești ca pe Cuza... Unui sloi de gheață cum e Carol n-o să i se poată niciodată întâmpla așa ceva. Adică poți dumneata să faci câte conspirații vrei, dar c-o femeie-n pat e mai greu să-l găsești. El e oșteanul prusac ce doarme îmbrățișând fierul rece al puștii; femeile fac parte doar din programul administrativ al acestui tip de militar pentru că, așa cum o dată pe săptămână trebuie să facă baie și să-și ia schimburi, odată pe an trebuie să facă și copii, pentru progresul națiunii !... Să nu crezi prin asta că sunt o franțuzită și-mi bârfesc națiunea, „*les alboches*”... Avem mari gânditori, mari tehnicieni; neamțul e un bărbat cu adevărat străduitor. Noi, nemțoaicele suntem mai frivole și am vrea, invers, să avem lângă noi un străduitor care să fie cu adevărat bărbat.... Da, da; mai ales dacă ne împuiem capul de tinere cu literatură străină... Îți spun toate astea, domnule Brătianu, ca să nu consideri că ești singurul pe care principele meu l-a dezamăgit. Numai că eu nu-mi permit să mă revolt

Femeia, fie ea regină...!

împotriva lui decât așa, ca o femeie care a așteptat până la douăzecișisase de ani să-i vină Făt-frumosul din poveștile voastre pe un cal alb, iar acum își dă seama că pe cal era doar șeua și uniforma. Poate, dacă aș fi avut șaisprezece-saptesprezece... Dar am scris până la douăzecișisase de ani versuri romantice și m-am jucat cu frunze-n păr prin luncile de la Neuwied, așa că, să nu te miri, aș deveni ca dumneata, conspiratoare, dacă aș ști că s-ar putea să am satisfacția să-l somez cu pistolul în timp ce el și-acoperă rușinea lui și-a ei cu plapuma !... Poate chiar m-aș îmbrăca în bărbat-haiduc, să semăn cu dumneata... - Își opri ea vorbele pentru o clipă ca să rădă, cu un amuzat răs cristalin, de femeie veselă și tânără, cam nebună de visuri, cam frisonată de sarcină, dar oarecum eliberată prin plăcerea de-a se destăinui; adică să se amuze de șotia usturătoare, ba chiar amenințătoare, pe care ar fi fost în stare să o facă.

- Am să vă dezamăgesc Alteța Voastră, dar trebuie să vă spun că nu am fost eu acela care am intrat cu pistolul în dormitorul lui Cuza. Conspirația își are legile ei: strategii de-o parte, executanții de alta. Eu eram la Paris, tocmai ca să aduc principele străin. De spectacolul cu horbote și nud din patul domnitorului - insistă el pe elementul picant văzând că principesei îi place - au avut parte niște ofițeri tineri, mai încordați bărbătește decât mine, om care, ca vârstă, mă trec. Ei au văzut nobila doamnă dezgolită și-au îmbrăcat-o repede în mantaua scoasă de pe unul; ei au așteptat ca serenissimul să-și tragă pantalonii ca să poată să abdice cu demnitate...

- Ce vorbești !... - se amuză ea plăcându-i grozav - Mantaua era, deci, încălzită de un trup de bărbat tânăr !

- Întrutocmai, Măria Voastră ! - se amuză și el simțind întreaga intimitate creată și își permise să rădă în cor cu ea, destrămand apăsarea care se simțea în palatul acela agitat, în celelalte apartamente, birouri și saloane.

Până ce, o domnișoară de onoare, care chicotise și ea cu niște ofițeri pe coridoare, veni în vârful picioarelor și, aplecându-se la urechea principesei îi spuse ceva care o schimbă total. Îl privi grav pe Brătianu care tocmai se obișnuise cu bruștele ei schimbări de atitudine, strângându-i mâna camaraderește:

- Francezii au fost înfrânți și dușmanul dumitale Napoleon a fost luat prizonier. Cred că te-așteaptă probleme importante. Du-te și trimite-mi o doamnă de onoare prin care să ținem legătura.

Brătianu nu mai apucă să-și manifeste ce-i spunea instinctul: teama că România pierdea un sprijin sau precizarea faptului că de multă vreme nu se mai simțea în conflict cu Napoleon. Nu-i mai spuse nici măcar că nu avea cum să se bucure. Poate că principesa nici nu l-ar fi înțeles. Ieși condus de aceeași domnișoară de onoare spre un culoar lateral, în vreme ce pe marele coridor se auzea vocea lui Carol poruncind din mers:

- Domnul Carp să-și desmintă declarația filo-franceză de luna trecută ! România are pe tron un principe din familia domnitoare a Prusiei; să se știe asta !

- Au învins la Sedan... - îi șopti domnișoara oprindu-se cu el în umbra

culoarului spre a nu se lovi de trecerea precipitată a principelui.

Și îl văzură oprindu-se în cadrul ușii pe care ieșiseră ei, elegant, nebinevoitor, nu prea înalt, neuitând formal să salute în timp ce spunea un „Ah, zoo” ca și cum ar fi constatat că ceva se întâmplase, dar transformând imediat acest salut în poruncă:

- Doamnă, vă rog să ordonați domnișoarelor de onoare să nu se mai amestece cu aghiotanții mei. Avem treburi de stat și ei trebuie să fie cu mintea la datorie !

Salută din nou fără nici un fel de zâmbet, în același timp întorcându-și cât mai repede privirea spre ușa din celălalt capăt al coridorului, unde-l așteptau consulul von Radowitz care-i enumera niște sarcini primului ministru Epureanu ce asculta în poziție subalternă.

- Bine că n-am fost acolo ! – șușoti eleganta fătucă informându-l: Că eu sunt cea care i-a spus locotenentului să vă aducă la doamna; i-am spus la ureche, că oficial n-aveam voie. Principele e așa de aspru cu noi, ca și cum i-am fi făcut ceva !

- E aspru ca un prost, tocmai pentru că nu e-n stare să vă ceară să-i faceți ceva ! - Se trezi Brătianu tachinând-o vesel pe rușinoasa domnișoară de onoare care mulțumea sorții:

- Bine că nu m-a văzut în salonul doamnei, că mă pedepsea. Știe tot, află tot !...- și îl rugă familiar: Să nu-i spuneți lui tata !

- Scurpa-ți în sân de neamț și, hai, fă-mă să ies ! - rosti Brătianu, atunci recunoscând-o a cui era.

Iar domnișoara de onoare, simțindu-l părintește de-al ei, continuă a șușoti tot drumul:

- Nu ne poate suferi. Parcă are o mare teamă să se afle printre femei. Cred că e un frustrat. Un gest galant n-am văzut la el. Unele spun că-i arogant, dar noi credem că are complexe de inferioritate.

- Are ?... Ei bine, când o să mai crești, o să-ți spun eu ce n-are ! - îi zise Brătianu ciupindu-i obrazul cu gestul detașat al superiorității pe care și-o simțea față de nebărbăția principelui. Și care-i oferea măcar această satisfacție acum, când își dădea seama că acela încercase să-l manipuleze doar în condițiile neclare dinainte de primirea știrii; dar că, odată cu această veste despre victoria de la Sedan, pe care, pesemne, i-o adusese acel von Radovitz care tot deschidea ușa, n-o să se mai țină de cuvânt. Se despărți de ea părintește, sfătuind-o de bine: Vezi, ai grijă de locotenentul ăla cu care te hârjoneai; să nu-i dea vreo pedeapsă. Că ăștia frustrații, cum zici tu, fac și crize de invidie... Da, da: Nu de gelozie, ci chiar de invidie a neputinciosului ! - îi vorbi el pe șleau, ca unui băiat, simțind cum măcar asta îl răcorea față de încercarea de manipulare pentru care fusese adus direct din închisoare - să le explice celorlalte domnișoare de unde vine invidia lui pe ofițerii tineri; să le-o explice în limbajul vostru femeiesc, poate-o ajutați pe Doamnă; că merită !

Și ieși din palatul acela cu convingerea că iarăși o făcea pentru multă vreme.

De fapt, într-o săptămână principesa avea să nască o fetiță ne aducând nici un serviciu ereditar tronului, în acest fel ne având nici cum își consolida autoritatea față de acel personaj mai degrabă birocratic decât bărbătos care era principele. Iar, în încă două săptămâni, proclamată de mai multă vreme de drept, dar nu de fapt capitală a Italiei, cetatea leonină a Romei - *Civitas Leonina* - era cucerită de piemontezi, iar steagul papal al lui Pius al nouălea se transforma în tricolorul care pornise de la carbonari ajungând să fluture deasupra întregii peninsule. Așa că și radicalii noștri își concentrară atenția asupra tricolorului românesc.

IX

După moartea copilei păru să-și amintească de Brătianu. Și-o fi amintit de el ca prieten, posibil aliat într-o viață politică pe care ea o privea, într-adevăr, cu nobila detașare a nebuliei artistice ? Sau ca bărbat, ca haiduc frumos spre cuceritorul declin încărunțit al vârstei, bărbatul experimentat ale cărui sensibilități sunt chiar antiromantice și căruia îi mărturisise cea mai intelectuală admirație: cea livrescă, susținută mai mult de imaginația ei incitată de lecturi, decât de porniri senzuale pe care nu i le-ar fi permis starea avansată a sarcinii. Bunul simț - care la el era funciar în ciuda tuturor durităților pe care le învățase în lunga carieră politică, iar ea, ca orice om sensibil și bine cultivat, îl avea mai dezvoltat - dăduse tatonării lor trecute acel aer camaraderesc și intelectual care lasă o amintire plăcută, ca o trecere pe lângă o iluzorie posibilitate de sublim pe care o înțeleg concomitent două suflete chiar și fără să-și mărturisească unul altuia acest lucru. Dar, în același timp, o plasase în planul trecutului care nu se mai reia niciodată cu aceeași intensitate, ci farmecul lui rămâne amintirea, ocazia ratată a unei apropieri, posibilul nedus până la capăt și transformat într-o mică nostalgie așezată stângagi pe raftul cu suveniri, licărind de acolo dar ne mai având îndeajunsă lumină pentru a se răstălmăci în stare prezentă.

Din acest motiv, peste timp, unele mesaje rare care întruchipau chemările ei, nu erau porunci la care să se conformeze, ci mai mult întrebări, ca spre o rudă de care-ți amintești nu la nevoie, cu o anumită nevoie, ci la stări mai romantice, sau mai sentimentale, cu acel: „... spune-i: de ce nu trece pe aici ?”, adresat unor terți. Adresat fără vreo chemare anume ci, mai degrabă ca o exclamație nostalgică a unei amintiri care, și aceea, ar putea fi mai mult imaginată decât reală, mai degrabă un produs a ceea ce ne-am imaginat despre o persoană, decât urmare a unui fapt petrecut sau ale unor simțăminte trăite.

Trecuseră aproape încă patru ani de opoziție a lui față de Palat și, de data

asta, față de guvernul conservator al celui mai tânăr decât el și mai bătrânicios în același timp, bun politician care era Lascăr, băiatul Catargiului celui bătrân cu bogății mari prin județele de mijloc ale Moldovei. Iar, la o asemenea chemare a ei, exact când Carol își îndeplinea ritualul de a vizita taberele militare ca să-și atragă ofițerii mâncând cu ei la popotă un meniu rigid și indigest și știind că aceia, abia după plecarea lui de protocol prusac își descheiau copcile tunicii și porneau sfântul lor chiolhan autohton, Brătianu urcă smerit și aprinse lumânări la Sfânta Mănăstire a Sinaii, unde știa că, în arhondaricul din stânga, spre valea Peleşului pe care-o cumpăraseră începându-și trasarea viitorului castel, își amenajaseră ei micul lăcaș de vară al familiei domnitoare. Încă cernită, mai slăbită de durere, ceea ce-i interioriza distins obrazul de păpușă, așa cum sunt nemțoaicele cele frumușele în contrast cu atracția de altă natură a femeilor din neamurile cu păr negru, Elisabeta apăru în cerdacul cioplit monahicește din lemn brun, creind frumosul său contrast specific românesc față de varul alb și liniștitor al zidurilor de mănăstire.

Plecat, lăsându-și să cadă-ntr-o parte și pletele scurte, tăiate după moda insurgenților care vorbeau cândva împătimit mulțimii în intersecțiile Parisului revoluționar, el coborâ treptele bisericii în sfeșnicele căreia tocmai își așezase lumânările și veni spre bolta de balcon ce se arăta, pentru bustul ei prestant, ca o cadră între cei doi stâlpi sculptați. Veni până lângă sentinela înfiredată ce străjuia domeniul princiar, făcându-și plecăciunea tot mai expresivă și în smerenie și în curtoazie.

- Domnule Brătianu, ai venit... la mănăstire ! - dădu ea un aer convențional exclamației care începuse cu un accent de reală bucurie.

- E sărbătoarea Tăierii Capului Sfântului Ioan, Măria Ta - arătă el spre frumusețea luminoasă a zilei de vară - dacă va fi să-l urmez la osândă, mi-am zis să-mi aprind singur o lumânare !

Ea aprecie gluma zâmbind trist și nu se sfii a recunoaște că-i cerceta cu atenție chipul acela de brigand, sau cărvunar, sau haiduc în legătură cu care își petrecuse imaginațiile adolescenței:

- Ai încărunțit; ai acum mai mult argint decât păr negru !

- E-n directă legătură cu gândurile, Măria Ta: mai multe gânduri triste, mai multe frământări.

- Dar nu e-n legătură și cu o poziție politică mai radicală ?

Brătianu chibzui fără a ascunde nici el că simțea nevoia să-i cerceteze chipul cu sentimentală atenție și-și revărsă asupra mâinii întinse pletele:

- În preajma Voastră aș vrea să uit de politică...

Când ridică privirile, ea tocmai își dezvelea spre ureche vâlul negru ce-i cobora din cununa creștetului, arătându-și tâmpla:

- Și eu am încărunțit, domnule Brătianu.

- Condoleanțe, Măria Voastră; nu m-am putut apropia atunci, în cortegiu, dar am plâns ca pentru o floare a țării mele, pe care aș fi stropit-o cu lacrimi, numai să crească !...

- Hai pe balcon, dincolo - îl invită ea și, profitând de faptul că treceau

printr-o încăpere în care nu se afla nimeni, spuse în continuarea celor dinainte - El se consolează fiindcă privește lucrurile ca la administrația palatului: Chiar zice că pierderea nu e așa de mare fiindcă tot nu era băiat !... Închipuieti, da, poate să zică asta !... Vezi, domnule Brătianu, au trecut patru ani de când am stat prima data de vorbă mai pe-ndelete, dar n-am uitat sentimentul de încredere pe care mi-l inspiri !... Voiam să te văd; de multe ori am vrut să te văd sau m-am gândit că aş vrea să te văd. Simt că dumneata înțelegei, sau în ori ce caz accepti nebunia mea poetică... Ai să vezi, am și un motiv special pentru care te-am invitat, dar nu e vorba numai de aceasta.

- Nu numai că o înțeleg, Măria voastră, dar m-am gândit. M-am gândit în ceasurile grele prin care ați trecut ca mamă, că aveți drept sprijin poezia; ceea ce nu e puțin lucru !... Vă puteți dărui ei, dacă viața vă lipsește de alte satisfacții !...

- Și, atunci, de ce-ai uitat ce te-am rugat ? ! - deveni ea deodată foarte apropiată în imputare - era vorba să-mi recomanzi doamne de onoare, talentate; asta-i universul meu: Am plecat dintr-un castel unde mă defulam în artă, iar el îmi construiește altul acum, în care tot asta am să fac... Vocația mea de mamă, pentru care și voi și el m-ați adus aici, a luat sfârșit, domnule Brătianu - îi comunică ea ca un act oficial, cum mai făcuse considerând că printr-unul ca el vorbea țării - nu cred că voi mai putea face copii; stai de vorbă cu doctorul Kremnitz și-ți va explica ce-a aflat de la specialiști; dar am vrut să-ți spun eu: Voi, care v-ați dorit o familie domnitoare străină, trebuie să știți că nu e doar vina mea; e și vina lui Carol... - tăcu cam aspru, nemaiderind să intre în amănunte- Ca să n-o spun altcuiva, ți-am făcut această declarație deoarece consider că țara trebuie să știe. Dar deocamdată numai dumneata ești țara și e de ajuns s-o știi numai dumneata. Pot conta ?... Fii atent: te-ntreabă acea fetiță sentimentală care am fost cândva, împletindu-mi petale și frunze-n păr ca sânzienele; cea pe care unii, cei care nu cunosc poezia, o credeau că face doar mici spectacole de nebuneală artistică în luncile din Westerland. Îți amintești ? Ți-am mai vorbit despre asta....

Iar el își amintea chiar și de tonul cu care îi vorbise: Un ton la fel de febril, ca și acum. Pe care, atunci, îl pusese pe seama sarcinii, acum îl putea pune pe seama doliului, dar, cercetat mai pe-ndelete, putea fie să aparțină temperamentului ei, febril și dornic de trăire sensibilă în întregime, fie căsniciei ei nefericite lângă un bărbat atât de prozaic și, iată, mai dovedindu-și și alte beteșuguri... Iar Brătianu, ajuns prea dintr-o dată confident al acestor stări, își accepta rolul cu sincer raționament, dându-și seama, oricâte frivolități bărbătești l-ar fi încercat, că mergeau pe altă cale decât cea de a-i putea fi amant. Orice considerent psihic se opunea și excludea lucrul acesta, cu toate că principesa părea să nu-și dea seama de așa ceva. Devenise, prin spontaneitatea ei de atunci, confidentul din ultimele zile ale sarcinii; era acum confidentul durerii îndoliate și se pregătea să devină, conform romanțiozității ei care-și juca frumos rolul de cap încoronat, confidentul care trebuia să păstreze pentru țară explicația incapacității ei de a da un prinț moștenitor. Din pricina aceasta reajunsese la

tonul febril care, pesemne, în repetate rânduri puneă stăpânire pe temperamentul ei neastâmpărat și schimbător.

- Vreau să fiu prietenul poetei care sunteți și vă veți afirma - schimbă el vorba - și vă rog să-mi spuneți tot ce pot face pentru asta. Voi găsi cele mai talentate fete pentru salonul Măriei Voastre, dar voi strădui să avem și instituții publice așa cum le visați ! Carmen Sylva, cum am auzit că semnați - se arată el informat - e tocmai ce spuneți Măria Voastră. E cântecul pădurii pe care, desigur, cei simpli și săraci cu duhul, care nu înțeleg sufletul artistului, îl pot considera o nebunie, fără a-și da seama în prostia lor că face parte din frumoasele nebunii, puținele frumoase nebunii ale vieții acesteia. Si eu am scris, Măria Ta, am avut ani întregi la Paris când am publicat cu succes. M-am ratat amestecându-mă în toată politica asta ! Dar nu-nseamnă că nu știu și că nu simt ce poate însemna așa ceva pentru un spirit intelectual.

- Asta fiindcă ești contrariul lui Carol - reveni ea la ceea ce simțea nevoia prea mult să explice. - Uite, să ieșim pe balcon, să vezi valea în care a început construcția castelului. E un act artistic pe care îl face fără pic de artă. E ca un castor care din instinct își construiește cotloanele. El a primit ordin de la tatăl său să minuneze acest loc cu un castel demn de Hohenzollerni și chiar a transformat asta în pasiune. Dar știi cum ?... Nu pe frumos sau pe urât, ci pe cât costă - *viefiel kostet* ? ! El știe că trebuie să coste mai mult decât al altor prinți, ca să le facă acelora o demonstrație de superioritate și muncește pe șantier ca un salahor; muncește cum muncesc eunucii aceia perseverenți care n-au altă plăcere decât să mărească bogățiile palatelor; dar nici nu-i trece prin minte să aprecieze... măcar parcul, ci zice doar că va avea atâtea hectare de parc !... Imi pare rău, îl cunosc de mic drept un copil fără haz, fiindcă familiile noastre sunt rude de sânge... Poate chiar prea apropiate. Întrebă-l pe Kremnitz ca să-ți spună că și asta e una dintre cauzele pentru care nu mai pot face copii. Să zicem - vorbi ea iarăși cu un îndemn cinic de a-și flagela soarta - că el ar fi în stare să mai conceapă unul. Dar și viața aceuia va fi în pericol din pricina combinațiilor sterile din sângele nostru apropiat. Bătrânul Karl Anton m-a ales fiindcă eram cea mai necheltuitoare dintre toate candidatele. Alea ar fi irosit pe rochii și petreceri, eu îmi cheltuiam timpul citind, ceea ce însemna că n-o să-i cost. Și n-au mai ținut seama de sângele prea apropiat !... Întrebă-l pe Kremnitz; am să-i spun că are permisiunea mea. Dumnezeu trebuie să știi... Așa - rosti ea chiar cu o tragedie antică în glas - voi avea conștiința că țara o să știe, chiar dacă oficial, pentru a se putea aduce din afară un principe moștenitor cum el de mult are în gând, se va spune că organismul meu e de vină fiindcă nu poate duce sarcina. Da, să nu crezi că nu i-am spus: Aș vrea să-l văd bărbat măcar cu altă femeie. Să facă un bastard pe care apoi să-l înfiem. Da, i-am dat ideea asta, de vreme ce el m-a adus aici în scop de prăsilă. Că prăсила se face cu armăsari ca lumea !... I-am făcut sugestia dându-i și garanții că nu mă supăr, dar se pare că nu-l interesează acest aspect. Pe el, însăși ideea de femeie îl înfurie. El vorbește frumos soldaților, dar are cel mai ursuz comportament față de doamnele și domnișoarele mele de onoare. Parcă l-ar mânca, parcă l-ar

Femeia, fie ea regină...!

agresa, parcă i-ar descoperi ceva ce ține ascuns. Nu vrea apropierea pe care i-o propun. În schimb, se gândește la birocrație. La ce documente ale casei princiare se vor formula pentru ca să se știe că eu nu mai pot face copii și trebuie adus din familie un moștenitor. Adică, numai eu sunt de vină, iar el e serenissimul fără defect ! -deveni ea deodată îndurerata femeie care se vedea că într-adevăr era, lovită de jignire, chinuită de neputință și furioasă pe împrejurările care-i stâlceau menirea maternă.

Brătianu îi sprijini în palmele sale coatele ce căutau sprijin, desprinzându-o de masivul stâlp cioplit muntenesc ce mărginea balconul; și-i așează grijuliu, în balansoarul cu catifele roșii, trupul purtând haine cernite. Pe furiș, ea își șterse o lacrimă; una singură de pe expresia de asceză ce nu stătea bine obrazului ei rotunjour, de peisaj pastoral cu femei vesele. Și, spre a-și drege vocea scăpând de accentele dramatice, porunci valetului care așeza tava cu dulceturi:

- Adu-i domnului Brătianu un scaun !... pentru ca revenindu-i glasul melodios într-o oarecare veselie a ironiei să-i spună acestuia:

- E balconul în care stai singură privind la zidurile cu care prințul meu îmi înalță un castel... - pentru a accentua apoi și mai mult: Bine-nțeles, punând în zidurile astea și-n toate furniturile pe care le trece în catastive, întreaga, absolut întreaga lui dragoste !...

Era un balcon îngust, sprijinit pe zidul ce întărea malul pe care se ridica mănăstirea clădită de meșterii locali ai Cantacuzinilor după asemănarea celei de la muntele Sinai, cu uși boltite scund pentru smerenie la aplecarea capului, dar cu cioplitură bogată de lemnărie românească. De pe el se vedea valea cu firul apei Peleşului și șantierul în forfotă, cu muncitori, animale de muncă și care manipulând materialele spre satisfacția domnitorului ce-și ocupa cu asta plăcerile vieții.

- Eu un foarte bun antreprenor; ca un maestru de șantier căruia nu-i scapa nimic pe parcursul întregii zile, apoi se hrănește și bea copios făcând în continuare socoteli pe colțul mesii și adoarme lângă jupâneasă renunțându-și câștigul în somn, fără să considere că mai are în viața asta și alte obligații.

- Măria Ta, dar asta e o imagine de oameni simpli, de burghezie primitivă pe care noblețea o sfidează prin cavalerismul pe care încercăm să-l deprindem și noi, intelectualii claselor mai de jos !...

- Se poate. Eu am spus că este „ca un” și nu „un”. Nu m-am gândit la el sau la austeritatea portretului lui de militar scund și drept, ci la acele prezentări copioase ale pictorilor flamanzi - se dovedi ea rafinată și plină de intuiție... Nobilimea ? !... Eh, dumneata n-ai trăit cu ea pe cap ca să-ți dai seama, în fond, că nu e cu nimic mai puțin banală decât acea burghezie ghiftuită de care scriitorii, oamenii cu spirit, adică, au început să râdă !... Sigur: lui nu i se potrivește imaginea cu „se hrănește și bea copios”. El e cumpătat fără să-i pese că asta poate proveni din zgârcenie, sau din lipsă de comunicare cu oamenii. Nu i se potrivește nici cea cu „numărarea câștigului în somn” care ar fi mai apropiată de personajele domnului Balzac; el numără castelele verilor lui, față de care a fost mai sărac și vrea acum să-i întreacă... dar, în rest, te

asigur: lucrurile sunt asemănătoare...

- Nu credeți că-l judecați cam aspru ? - îi veni lui Brătianu o idee provocatoare, care ținea mai degrabă de interesele lui politice decât de confidența nefericirilor cu care-l dăruia acea femeie a cărei sinceritate de moment nu prefera deloc stoicismul.

- Cine l-a pus să se căsătorească tocmai cu mine, fără ca să se întrebe dacă nu cumva am personalitatea mea și visurile mele ? -sfidă ea - Eram convenabilă pentru ei, pentru calculele lor. Carol bătrânul, tatăl lui, putea face afaceri bune cu domeniile noastre și banii veniți de aici, Bismark era mulțumit că nu-i strica socotelile vreo prințesă din altă țară, lui Wilhelm îi creșteau visurile imperiale pe care și le-a și îndeplinit încoronându-se chiar în palatul învinșilor, la Versailles, cu o suită în care puteam să fiu și eu o mică piatră prețioasă, iar pretendentul, mirele, nu avea vreo preferință expresă fiindcă e tipul de om care, după cum am auzit, a avut un singur puseu de dragoste pentru frivola aceea pariziană a lui Murat; după care a plâns ca un copil care-și cere jucăria, iar apoi s-a blazat complet în materie de femei, așa că-i era indiferent că eu eram nebuna singuratecă din Westernland !... Mi-a cerut acceptul și s-a-nclinat încercând o sărutare, apoi s-a dus să facă actele cu cei care habar n-aveau câte lucruri citisem eu, câte lucruri visasem eu; nici măcar câte lucruri scrisesem eu, că aveam caietele pline !... Fiindcă am vorbit de Balzac, să luăm chiar în comparație cu personajele lui Walter Scott - reajunse ea la acea febrilitate de vorbire în care nu mai făcea distincția clară dintre personajele din cărți și cele din viață - nu crezi că suntem foarte aproape de ele și de meschinăria lor pe care voi, intelectualii de stânga o condamnați drept burgheză ?...

- Fiecare clasă își are spiritele ei luminate și spiritele terne, Măria Ta !

- Voi vorbiți cu superioritate despre acea lume burgheză limitată mental la câștig și la gheartuială, domnule Brătianu, dar eu pot vorbi la fel despre acea lume nobilă de care mă izolum în bibliotecă sau colindând luncile la Neuwied. Aș spune că e vorba de lumea nobilă îmburghezită în așa măsură încât și-a pierdut și trăsătura principală: cavalerismul, generozitatea gestului, lărgimea aspirației, chiar războinică fiind. Pentru că una e Războiul dintre cele două Roze, domnule Brătianu - ajunse febrilitatea ei la împătımire, rostind lucruri asupra cărora se vedea că meditase cu periculoasă inteligență - și alta jaful unor corsari care strâng averi și devin nobili prin ocuparea unor castele ! Da, da; mă gândesc de mult la asta și m-am frământat să găsesc noblețea adevărată în stări mai pure, până ce mi s-a dus vestea că sunt o mică nebună ce face jocul ielelor pădurii !... - Avea ochii aprinși și sărea de la una la alta în mod ciudat, dar cu logică; o logică subînțeleasă, parcă i-ar fi vorbit unuia cu care avusese multe conversații asemănătoare - Știi ce fericită am fost odată ținând copila-n brațe în vreme ce ei, familia domnitoare, nu pot să spun că nu-i dădeau atenție, dar vorbeau negustorește, ca la piață, despre descendența bărbătească pentru asigurarea tronului ? !... Printre ei toți m-am simțit deodată singură cu ea și am strâns-o în brațe cu fericire fiindcă mi-am dat seama ce aveam de făcut.

Femeia, fie ea regină...!

Mi-am dat seama că Dumnezeu mă hărăzise cu ea, ca să alergăm amândouă prin pădurile astea din Carpații crora le-am studiat legendele tocmai ca să i le spun ei, să fie ale ei, ale copilăriei ei confundându-se cu această țară !... Iar, când va crește un pic, să hoinărim împreună prin ele impodobindu-ne părul cu petale și căutând ielele, sau sânzienele, cum le spunei voi, depărtându-ne de toți ceilalți și lăsându-i cu viața lor meschină, ternă și telurică prin care au îmburghezit sentimentele nobile și mi-au înjosit mie trăirile poetice, considerându-mă mica nebună inofensivă bună pentru afacerile dintre un regat și un imperiu !... Da, eram atât de fericită că Dumnezeu mi-a dat o fetiță pe care o strângeam la piept cu atât mai tare cu cât lor le dezamăgise genealogia... Și care - Dumnezeule, de ce m-ai pedepsit ? ! - trebuia să mai crească numai un pic, pentru ca să zburdăm cu adevărat amândouă în jocul ielelor, să avem viața noastră bucolică în țara asta atât de frumos bucolică, lăsând problemele meschine ale tronului în seama lor, a familiei lor unde n-au decât s-aducă ce urmaș vor !... N-a fost să fie așa, domnule Brătianu, iar eu îți spun toate acestea dumitale... Oare de ce ți le spun ?... Oare de ce tocmai dumitale ?...

Brătianu ezită, chibzui, renunță și reveni la ideea care-i stătea pe buze cu un cuvânt care se putea să nu fie deloc un compliment:

- Pentru că eu știu, Măria ta...

- Ce știi, domnule Brătianu ?

- Că, poate, sunteți... - ezită el simțindu-se cum schimba direcția -...sunteți o scriitoare pentru a cărei frumoasă imaginație eu ar fi trebuit să fac mai mult...

- Chiar asta voiai să-mi spui ? - insistă ea necrezându-l; iar el încercă să se justifice:

- Mă jur că nu odată m-am gândit să merg la Paris, să reiau relațiile mele cu zierele și să le atrag atenția că România are o poetă care i-a cunoscut frumusețile și i le cântă.

- Asta te cred. Asta ai face-o. Nu atât pentru mine, față de care nu simți mare lucru - îl tatonă ea - dar pentru țara dumitale ai face-o !

Și reuși prin asta să obțină ceea ce instinctul ei femeiesc nu se putea să nu dorească de la un personaj asemănător cu cele din literatura prin care visase.

- Alteța Voastră - îi declară Brătianu ridicând bărbăteștile sale priviri convingătoare - ca principesă vă respect, dar ca poetă și femeie să știți că îmi treziți foarte multe simțăminte; să nu mai spunei niciodată că nu simt mare lucru !..

- Ai fi în stare să mă iubești ?

Comportamentul ei derutant, pe care i-l știa plin de surprize venind din frustrările pe care și le îndulcea singură cu alintările extravagantei artistice, se întrecea de data asta uimindu-l.

- Aș face orice ca să rămâneți numai cu poezie în suflet - găsi el o formă de declarație mângâietoare atingându-i vâul care încă-i mai sublinia viața cernită - dar cred că mă-ntrebați dacă v-aș iubi, exact așa cum m-ați întrebat altă dată dacă v-aș duce la eșafod. Mă vedeți un alt personaj.

- Te văd așa cum ești, domnule Brătianu - vorbi ea de-a dreptul - văd că

ești bărbatul care ar ști să-mi aline sufletul făcându-mi glorie literară, dar eu nu vreau numai atât !

- Cum să vă dovedesc ?

- Simplu - apucă ea mâna pe care celălalt nu-și permisesese să o întindă mai mult de vâlul negru și îi explică dovedindu-se iarăși fata nebunatăcă plină de surprizele schimbărilor de stare sufletească: Nu-ți cer să-mi faci declarații; îți cer doar să mi-o dovedești recunoscând cu adevărat ce voiai să spui că știi despre mine... Da; nu-ți cer declarații pătimase - îl înfruntă ea femeiește - mă voi mulțumi spunându-mi că sinceritatea dumatăle e o demonstrație de iubire. Dar să-mi spui sincer ce aveai în gând atunci, înainte de a întoarce vorba diplomatic, referindu-te numai la poeta care sunt. Îți amintesc - se alintă apoi, mângâindu-i ușor doar mâneca hainei și nu brațul, tot așa cum el îi atinsese doar vâlul - te întrebam oare de ce mă destăinuiesc eu tocmai dumatăle, iar dumneata ai început doar să-mi spui că „știi”. Ce știi ?... Spune sincer, pentru că eu am presimțit !... - Și, împungându-l cu degetul într-un gest de delicată familiaritate, îi repetă începutul : Spuneai că sunt... Hai, că nu te gândiseși atunci la poetă - strădui ea cu grație să-i smulgă adevărul - spuneai că: ...poate... sunt...

Era atâta căldură și joc de delicată feminitate care, întradevăr, presimțise ce ar fi vrut el să spună, încât bărbatul se predă făcând un gest de sentimentală supunere:

- ...Că sunteți, poate, o fire fantezistă, dar oricum, nu ce se crede; că sunteți înțeleapta și rafinata fecioară din luncile Westernwaldului și nu...

- Și nu nebuna !... Nu-i așa că asta voia să spui: nebuna care mă consideră ceilalți ! Nu-i așa ? ! - deveni ea veselă bătând din mâini ca o fetiță.

Și deodată-l sărută. Poate cu o poftă de mult visată, pentru că nu-l sărută ca o amantă, ci ca o fetiță drăgăstoasă. Nu-i sărută gura; trecu doar cu buzele pe lângă ea și-i sărută obraji. Obrajii aceia sănătoși, cu pielea frumos întinsă, care, acolo unde prindeau reflexesanguine, subliniau aerul lui frust și natural de brigand frumos răsărit într-o pădure din visurile tinereții ei; visuri provocate de lecturile romantice.

Pentru ca apoi, cu îndemănare princiară, să știe a se reține de la alte gesturi, sau a le amâna tocmai spre plăcerea jocului:

- Ia loc, domnule Brătianu; m-ai făcut fericită recunoscând ce voiai să spui !

- Sunt și eu fericit; înseamnă că mi-am păstrat ceva din puritatea simțirilor carvonare, prin toate ascunzișurile politicilor āstora în care m-am înfundat ! - se simți și el obligat să spună pe față ceea ce gândea în clipa aceea.

Iar ea, uitându-și doliul, se referi cu minte inteligentă la ceea ce-i producea voioșia:

- Ce-și poate dori mai mult o prințesă, decât să aibă un principe bun cavalier, care s-o accepte nebună pe tronul lui, dar și un carvonar înțelegător, care să știe în adâncul sufletului său că nu-i nebună ? !... Domnule Brătianu, să nu mă minți !... Chiar voiai să spui că nu sunt nebună ? !...

- Asta voiam să spun, Măria Ta ! – confirmă ferm bărbatul cărunț așezându-se în scaunul său - cât despre serenissimul vostru soț - adăugă el căutându-și cuvintele - pot să sper că nu este chiar atât de îmburghezit în sensul prost al cuvântului. El, într-adevăr, încă știe ce-i acela cavalerism. Eu mă bazez pe credința asta și încă îl susțin...

- Să înțeleg că, altfel, dacă nu te-ai mai baza nici pe asta, l-ai răsturna ?
- întrebă ea deodată veselă, în modul acela în care s-ar fi pregătit de o șotie aliindu-se lui într-un asemenea scop.

- A trecut timpul răsturnărilor, Măria Ta; e criză mare în Europa și toată lumea strigă de foame !... Am vrut să spun doar că aștept ca acest om care știe ce-i acela cavalerismul, să-l pună și în practică.

- Și dacă nu-l va pune ? - provocă ea fățiș ca și cum l-ar fi îndemnat la ceva radical.

- Nu pot să vă spun altceva - vorbi drept bărbatul - dar dezamăgirea mea că l-am cerut cândva pentru țară, va fi totală.

Principesa se bucură sincer spunându-i ca și cum i-ar fi atras atenția că-l înțelesese total.

- Știu, domnule Brătianu; ești ca și mine: Ți-ar fi rușine să dai înapoi. Ai dezamăgi prea multă lume. Dumneata l-ai judecat ca politician, cerându-l pentru țară; eu ca femeie, cerându-mă pentru căsnicie !... Mergem înainte, domnule Brătianu. Castelul se construiește, domnitorul adoarme în fiecare seară cu metri cubi de zidărie, metri pătrați de curte de onoare și pogoane de parc în minte !... Cred că mai târziu va calcula vânatul și căinii de însoțire iar, la urmă, lista atentă a invitaților pe care să-i covârșescă în parvenitismul lor.

- Mie mi-ați făcut, totuși, o mare bucurie, Măria Voastră, arătându-mi șantierul și vorbindu-mi despre pasiunea domnitorului. O mare bucurie !...

- Îmi pare bine; dar pot să știu de ce ?

- Pentru că aveam o impresie mai proastă, Măria Ta, gândindu-mă la cât de mult au stors țara domnii Ambronn și Strousberg, oamenii domnitorului, trimițând bănuții noștri în străinătate.

- Și ?

- Și acum îmi dau seama că banii noștri revin în parte sub formă de investiție a Casei de Hohenzollern. Ceea ce nu e rău; ba, chiar e bine că, măcar, investiția-i pe pământ românesc.

Atentă, totuși, dacă nu cumva era atrasă într-o cursă, principesa avu prezența de spirit să-i spună:

- Eu nu sunt Adunarea Deputaților, ca să judec așa ceva, domnule Brătianu. Iar el se întristă:

- Nu mi-o luați în nume de rău, Doamnă, vă făceam numai o confidență; în fața Adunării nu îndrăznesc să vin doar cu bănuieli. În fața Adunării, domnitorul e strălucitor, onest și își construiește castel din proprii săi bani, cum și-a construit și Cuza la Ruginoasa; așa că nu este nici un fel de problemă și nu sunt eu acela care și-ar permite să o ridice.

Dar această mare și fermă sinceritate îi fu anulată de afirmația ei:

- Ba este una; ai să vezi imediat...

Principesa se ridică dispărând în interior și lăsându-l pe Brătianu să privească șantierul din acel balcon sprijinit pe stânca de deasupra văii Peleşului. Îl privea pentru prima dată mai obiectivat, mai inginereste, tocmai pentru că i se mărturisise ei. Până atunci, până la acea mărturisire, trăia mereu o indignare subiectivă care-i spunea că neamțul cheltuia acolo bani storși de la țară, așa cum combăteau multe ziare. Până atunci, el, ca autor al aducerii aceluia neamț, n-ar fi vrut să recunoască atâta meschinărie din partea celui pe care-l prezentase națiunii ca pe un principe frumos și necesar. Acum se liniștise: avea răspunsul și pentru acele ziare puse pe scandal. Un răspuns cinic dar justificativ care-i va crea ascendent politic. „Nici ca voi, dar nici ca el - avea să le spună detractorilor - neamțul stoarce țara; Ambronni și Strousberg duc banii în Germania; dar iată-i că se întorc sub forma de castel cu temelii în România; deci are și țara un avantaj, chiar dacă nu vor locui în el cei care au fost storși !”... Cam asta gândea politicianul dur, lipsit de sentimentalisme din el: Bucurându-se doar de a putea spune că e mai bine decât pe vremea turcilor, când tot ce se lua de aici era bine luat și că, la asta, avusese și el o contribuție... Adăugând apoi, în secret, doar pentru sine: Contribuție care, iată, i se răsplătea măcar prin avansurile de dragoste ale acestei femei...

Iar femeia, principesa nălțuță și prestantă, cu mersul ei de alintare aproape dansată, tocmai reveni pe balcon punându-i în mână un obiect înfășurat în muselină fină ca și mănuașă ce-i făcea atingerea și mai moale. Un obiect mic, de formă dreptunghiulară, dar care atârna destul de greu pentru o bijuterie, cum ea afirma:

- Are, sau a avut, zeci din astea. Voia să le topească, iar eu i-am cerut să-mi dea măcar una. Și mi-a dat-o în locul unei bijuterii pe care aș fi meritat-o la aniversare... Desfă; desfă și uită-te !... Că eu, care am studiat limbi clasice și nu doar tactica artileriei - insinuă ea - nu o consider bijuterie pentru aurul din ea; ci pentru valorile istorice pe care le-ar putea conține !... Uită-te, domnule Brătianu; uită-te bine și s-ar putea să fii și mai mândru de strămoșii dumitale !... Ți-o spune o nemțoaică mândră de neamul ei dar care, fiind mai mult citită decât ahtiată după aur - își îndreptă iarăși aluzia spre cine știau ei - e absolut de acord și cu ardelenii care vorbesc despre vechimea voastră și cu revistele pe care le tipărea Kogălniceanu !... Eu citesc, nu umblu după bani să construiesc castele; și am vrut să-l împiedic să facă asta !... Nu mă-nțelegi, nu ?... Am spus totul dintr-o suflare fiindcă nu te-am mai văzut de mult !... I-am spus-o și lui Lascăr Catargiu, dar primul ministru vrea să-i arate regelui că nu-i iese din cuvânt... Hai: desfă, privește și-ți vei da seama că e o antichitate importantă pentru care va trebuie un Champollion ca să descifreze ce scrie !

„Femeia, fie ea oricât de nobilă, nu-și uită răzbunarea față de cine a dezamăgit-o” - își spunea Brătianu multă vreme după aceea, amintindu-și de tirada lungă cu care se-ntorsese principesa aducând tăblița învelită-n muselină parfumată cu parfumul ei, cel pe care, în originalitatea sa poetică pe care unii

Femeia, fie ea regină...!

o luau drept ciudățenie, principesa și-l pregătea singură din miresme de pădure culese tocmai spre a-și găsi îndeletniciri înafara protocoalelor unde trona Carol și a evita atenția formală pe care acel neîndemânatoc la femei i-o dădea mai mult în public, prin gesturi stereotipe, cum învățase la cadeți, și mai deloc în relațiile intime.

Brătianu, însă, își spunea astfel, tocmai gândind că nu era înțelept să procedeze ca-n îndemnurile ei oarecum împătimit, dar nici nu trebuia să-l ierte pe Catargiu pentru că acceptase topirea unor asemenea valori... Da, era barbar: Tablițe cu scriitură antică topite pentru aur. Putea oricând să facă o demascare producând un mare scandal politic, dar amâna un asemenea act întrebându-se în ce măsură era bine pentru țară și, cântărind lucrurile cu pragmatism, chiar pentru interesele partidului lor în perioada aceea când lumea slavilor din jur năstrea mișcări împotriva turcilor. Ar fi slăbit el puterea interioară creând un asemenea scandal?... Grav, răspunzător ca-ntotdeauna cu sine însuși, calcula chiar fără să-i spună bunului său prieten Rosetti care ar fi procedat la un gest radical. Dar el nu voia, nu avea dreptul în acele momente să fie nesăbuit, așa că l-a obligat pe rivalul său conservator la o explicație bărbătească.

- Lascăre, domnule prim-ministru, să rămânem puțin între patru ochi - îi spuse el când găsi ocazia și ținti ca-ntr-o fandare de duel: Să rămânem între patru ochi și să-mi spui câte zeci sau sute de tablițe de aur cu acel scris foarte vechi, de mare antichitate, a topit principele ca să-și facă tezaur cu acordul tău ? !

Calculul mișcării îi reuși, pentru că, în dulceagul său accent, moldoveanul dovedi că-l preocupase problema, își dăduse seama de gravitatea ei și avea pregătit un răspuns pentru orice eventualitate:

- N-a fost acordul meu; eu am vrut să le păstrăm și l-am convins apoi ca măcar să le turnăm în plumb ca s-avem copii ce vor putea fi descifrate.

- Deci te-ai gândit că acolo s-ar putea să fie istoria noastră, chiar o istorie foarte veche. Cam ce fel de scris era ?

- Nu mi-am putut da seama. Un scris diferit de altele.

- Să fi avut dacii scrisul ăsta ?

- Dar dacii, se spune că n-au avut alfabet, nu s-au găsit de la ei pietre cu înscrisuri; ar putea fi alte neamuri care au trecut pe aici.

- Bun; înseamnă că ministerul a studiat problema înainte de a face concesiile poftite de aur a principelui.

- Nu a făcut nici o concesie. Au fost găsite pe terenul lui; pe proprietatea lui din Valea Peleşului unde face săpături pentru castel. Sunt proprietatea lui.

- Chiar dacă privesc istoria noastră ?

- Eu, ți-am spus: ce-am reușit a fost să-l conving să se facă acele copii în plumb. Aurul e proprietatea lui și-l poate folosi foarte bine ca să ridice castelul care e tot proprietatea lui; avem o Constituție în sensul acesta ! - își reveni primul ministru căpătând oarecare agresivitate pe care Brătianu i-o domoli:

- Stai liniștit. Nu voi face caz public, nici parlamentar, din asta. Te-ntreb ca român, când avem zeci de cărturari români care străduie acum ca să ne

scrie istoria. Lui Kogălniceanu i le-ai arătat ?... Sau tânărului Odobescu ce se arată deosebit de...

- Am consultat arheologi vienezi - se grăbi acela să răspundă - care să fie discreți și să nu facă parte din... din opoziție !... Da, ca să nu fie de partea ta ! - recunosc loial în concluzie. Dar Brătianu i-o plăti cu dispreț:

- Dacă voiai unul din afară, puteai să iei măcar un ardelean, că și pe ei îi preocupă sufleștește; și ei caută altare ale dacilor și romanilor aici, la noi. Vestigiile astea erau o proprietate de simțire națională. Ce poate să simtă un străin ? !... Ca dovadă că neamțul tău le-a topit !

- „Neamțul meu” ? !... Spui asta ca și cum nu tu l-ai adus în țară; ca și cum nu tu mi-ai spus că e mai bine să-i fiu eu prim-ministru !

- Lascăre, să fii prim-ministru înseamnă să veghezi și la prezent și la istorie !... Carol le-a topit. Cu acordul tău le-a topit și le-a băgat doar valoarea de aur în construcția castelului. Valoarea istorică era pentru neamul nostru. Bălcescu s-ar răsuci în mormânt !

- Se studiază copiile. Vom avea rezultate de la Academia din Viena. Le vom face publice prin studii de specialitate pe care principele le va finanța...

Atunci, pragmaticul Brătianu își dădu arama pe față renunțând la întregul discurs patriotic, dar și la a-și recunoaște lipsa de funcție publică față de primul ministru care o avea, ba chiar față de principele invocat. Și, fără să-și facă scrupule, îi porunci:

- Nu faci nimic public, fiindcă ne facem dracului de răs !... Am adus pe tron unul pentru care valorează mai mult aurul decât valorile naționale !... În afacerea asta suntem legați unul de altul cu cătușe, Lascăre; așa că: tăcere !... Ascunde cât poți, cum ai ascuns și până acum. Lasă lucrurile moarte, până găsim vreo explicație mai nobilă privind folosirea acestui aur ! Eu nu te voi acuza; atâta pot să fac ! Ai înțeles ?

Cu toate că nu-i convenea, cu toate că vanitățile lui tresăreau la fiecare cuvânt ce i se adresa cu ton de ordin din partea unuia care nu avea nici o cădere să-i ordone, acel precaut politician încăpățânat și sigur pe susținerea boierimii căreia știuse să-i servească interesele, nu mai rosti nici măcar un sunet. Acceptă prin tăcere; o tăcere supărată, dar de care nu s-ar fi îndoit nimeni, pentru că era așezată ca un garant între două caractere tari. Ceea ce, chiar îl făcu pe Brătianu să capete un mult mai îngăduitor ton explicativ. Tonul unui sentiment trist care-i apropia ca români conștiinți că soarta-i împinsese până atunci cam spre marginile istoriei:

- Ți-am vorbit de mai tânărul Odobescu. L-am auzit cum, venind de la studii mai noi decât ale noastre, crede că aici a fost cândva o civilizație minunată !... El vrea să caute, de-o parte și de alta a munților, altarele acelea bogate-n aur pe care le-au tot căutat romanii până le-a găsit Traian !... Ei bine, urcă-te pe platou, la Babele, privind acele pietre care te vor convinge că au fost mai degrabă altar, decât o joacă a vântului și ploilor. Chiar principesa, care e o fire cultivată, crede că a fost mână omenească acolo... Iar plăcile astea cu înscrisuri pe care principele le-a topit, s-or fi găsit pe proprietatea lui,

dar proprietatea e chiar la picioarele acestui munte !... Să tăcem, Lascăre, să tăcem; că ne facem de răs în omenire și nu ne mai eliberăm nici o dată !...

De atunci s-a petrecut o schimbare și-n sufletul lui, dar și-n modalitățile mai puțin agresive, mai mult bazate pe tenacitate și calcul de fond, decât pe luptă parlamentară, ale confruntării lui cu conservatorii aflați la guvernare. Cu Catargiu s-a contraccarat, dar nu s-au dușmănit, fiind și acela un caracter. Purtau amândoi rușinea ascunderii acestei fapte și știau, numai ei doi știau, ce trebuia ascuns încă multă vreme pentru ca românii să aibă încredere în cel care le era și capul armatei prin care ar fi urmat să se elibereze.

Iar când acea femeie care nu se sfia să-i arate dragostea chiar de pe tronul ce-l ocupa alături de Carol, l-a îndemnat din nou ca, în loc de demersuri pe lângă principe, să atace direct la Siegmaringen de unde prințul tată dirija lucrurile, el avea strategia gata pusă la punct.

X

Coborând la Siegmaringen din postalionul care făcea legătura acelor drumuri de fier construite temeinic, nemțește, cu vechea mănăstire de la Sankt Gall și, ocolind marele lac, ajungea la părțile elvețiene ale Schaffhausenului, Brătianu constată schimbări frumoase în peisajul acela submontan: Colina, impunătoarea colină pe care stătea de secole castelul cu zidurile lui înnegrite în îmbătrânirea sub anotimpuri printr-o osmoză a pietrei cu verdele vegetației din jur, căpătase o arhitectură deosebită. Scări largi, foarte largi, din piatră proaspătă, deschideau la picioarele lui un amfiteatru străjuit de marele monument cu statuia ce-l înfățișa pe întemeietorul dinastiei în armura sa teutonică și de un soclu în construcție pe care, pesemne, urma a se ridica încă una. Alte construcții adiacente castelului se prefigurau pornind din această monumentală lărgire, iar părți din zidurile cândva dărăpănate căpătaseră zdravănă consolidare evidentă în gâlbuiul proaspăt al pietrelor noi.

Privirea lui de om practic, format la școală politehnică, nu putu să nu constate același interes perseverent pentru construcție pe care, din cerdacul mănăstiresc al principesei îl văzuse și la Sinaia; iar mintea lui de politician român, moștenitor în instincte al dregătorilor care trebuiau să strângă dările țării pentru tributul trimis la poartă, nu putu să nu-și spună cu invidia celui căruia i-au trecut prin mână bani care nu erau hărăziți a fi ai săi: „Le-a priit !... Le-a priit alegerea noastră, dacă s-au pus pe construit și reconstruit !”... Și nu se putu abține de la gândul rău, calculând cam a câta parte a ceea ce se vedea acolo provenea din afacerile despre care venise să-i spună prințului. Nu să-i spună că erau prea costisitoare pentru țară, ceea ce era, și acesta, un adevăr;

dar să-i spună măcar că erau prea cusute cu ață albă ca să nu ducă la un mare scandal care ne-ar lipsi de sprijinul important al unor puteri cu care nici Prusia nu avea interesul să se certe.

De asta venise, plătind chiar bilet la căi ferate construite de diferite companii, dușmănoase unele cu altele, implicând guvernele țărilor mari în lupta concurențială și obligându-le pe cele ale țărilor mici la concesiuni cât mai oneroase. Așa că, urcând acele trepte de piatră prea albă ce dădeau măreție vechiului simbol înnegrit al castelului principilor șvabi, nu putea să nu evalueze, chiar dacă gândul era meschin, cam cât adusese pentru construirea lor strădania lui de a-l pune pe Carol pe tronul României. Și, bărbat puternic, hârșit în toate luptele și încurcăturile politice ale ultimelor trei decenii, ajungând sus, pe platoul din fața porții castelului, cu păru-n vânt și cu poalele redingotei fâlfâindu-i deasupra genunchilor, se-ntoarse spre peisajul vast care se deschidea spre munții Suabi, munți ce ascundeau firul subțire de aici al Dunării. Se-ntoarse-ncet, fiind înclinat mai mult spre tristă meditație decât spre indignare. O meditație care-i spunea că acel „prin noi înșine”, despre care îl convinsese întreaga viață că e singurul mod în care poți apăra un ideal făcând toate compromisurile posibile, era un lucru frumos în abstracțiunea lui idealistă, tocmai pentru că se arăta atât de divers și atât de neașteptat în confruntarea cu ceea ce voiau să facă alții prin ei înșiși în interesul lor. Deoarece numai interesul fiecăruia este cel care domină, iar politica reiese din deșteptăciunea cu care știi să faci față ciocnirilor unor asemenea interese. Prin tine însuți, pentru că numai tu știi care ți-e interesul, numai ai tăi îl au asemănător cu tine și numai tu și ai tăi trebuie să te streкори printre interesele altora judecându-le lucid, apucând întotdeauna ceea ce poți să apuci, renunțând la ceea ce trebuie să renunți, străduind pe ceea ce trebuie să strădui și fără să ai prea mult timp pentru scrupulele care te-ar bloca, îndoielile care te-ar face să încetinești sau regretele cu care privești în urmă pierzând direcția. „Viața e grea și numai prin noi înșine o putem duce la capăt” – ăsta era, de fapt, întregul înțeles al deizei care, rostită pe scurt, ar fi putut însemna și resemnare, adică „nu putem dobândi de la nimeni nimic, decât ceea ce facem prin noi înșine”. Negăție care, pentru un luptător, nu trebuie să existe...

Desigur, unele lucruri îți stau în gât, altele te-ar îndemna să te rușinezi; dar, chiar dacă trebuie să faci obrazul gros, tu n-ai altă cale decât să-ți vezi înainte de ale tale, atunci când vrei să nu eșuezi !... Chiar castelul ăsta îi amintea cum, cu șapte-opt ani în urmă, când colina nu căpătase monumentalitatea noilor amenajări și urcușul se desfășura doar pe drumul vechi, el făcuse jocul bătrânului principe care lucra cu o birocratică duritate ce-ți făcea impresia mai mult de asiduitate decât de inteligență. În adâncul sufletului i-o disprețuia, dar știa că n-avea de ales atâta vreme cât el reprezenta o țară mică, iar bătrânul Hohenzollern-Siegmaringen reprezenta toată încregătura de veri, mai belicoși sau mai apropiați unii cu alții, de care aceasta avea nevoie pentru că ocupau tronurile marilor puteri ce hotărau soarta ei. Și mai știa că, pe măsură ce lumea afacerilor europene avansa și scotea la iveală bogătași altă dată necunoscuți,

încrângătură devenea mai de netrecut, împletind puterea unora cu știința celorlalți de a storce banul, guvernarea cu afacerile, decizia diplomatică în numele nobilelor nume de pe tronuri căpătând cele mai burgheze conotații în contextul în care statul începea să însemne bănci, industrii și grupuri financiare care nu-ți mai cereau tributul ci te-nglodau în datorii, cu acte parafate nu atât de sigilii imperiale cât de notarii care deveniseră personajele domnului de Balzac. Fără a fi în vârful ierarhiei la care avusese acces cealaltă ramură a Hohenzollernilor, Karl Anton se situa în umbra unui asemenea nod unde noblețea își lua partea făcând concesii caselor de bani care n-aveau nevoie de sânge albastru și i-l prezenta pe un domn Strousberg, pe alți domni Bleichroder și Hansemann, cu titluri de „bancheri” sau „industriști”, titluri mai noi și mai lipsite de sonoritate decât cele din nomenclatura nobiliară, dar care i-ar fi îndreptățit, după părerea nobilului tată al domnitorului României, să-i controleze acestuia miștrii și să le dea indicații, mai ales în mânăuirea finanțelor publice. Principele era foarte convins că numai astfel putea să ajute țara fiului său, iar rolul lui Brătianu era de a impune contractele de afaceri ale acestora aprobării guvernamentale și votului Adunării. Atât de limpede, atât de direct spus, totul bazându-se numai pe semnături și parafe care, în mintea valahului trăit și sub tradiția apăsării osmanlâi, dar și emancipat sub cea a baricadelor pariziene, conducea la o constatare de umor negru: „Asta-i civilizația !... La Înalta Poartă trebuia să te duci încărcat, ca să lași în fiecare încăpere de demnitar greutatea peșcheșului, până ce, eliberat de toată apăsarea asta materială, ajungeai ușor ca un fulg la cele serenissime din preajma padișahului. Aici, vii ușor la cele serenissime ale tatălui castelan, ca să pleci împovărat de obligații față de toți cei care-și vor lua singuri darul prin simple credite bancare !”...

Iar serenissimul era rudimentar, exact ca un cântar căruia nu-i poți schimba cumpăna și meticolos în rotiri mici care, de fiecare dată, mai strângeau încă puțin menghina, până când, cu noblețea sa, storcea tot ce-i calculaseră ignobilii lui colaboratori că trebuia luat. Oricât de inteligent și de diplomat ar fi fost, Brătianu obținuse un rezultat care putea fi numit și convenabil dar și compromițător pentru el. Depinzând de varianta: care jumătate a paharului o privești.

Pentru că - fie acum un oprobriu tot jaful pe care-l făcuseră Ambronn și Strousberg și la prețuri de construcție, și la aranjamentele financiare din afacerea cu căile ferate de care avea nevoie România - atunci, jocul de compromis îi adusese lui puterea politică pe care Carol n-ar mai fi vrut să i-o dea. Era în anul 1867, al doilea de când îl așezase-n tron pe Carol. Era după vreo câteva ministere în care-și schimbase portofoliul când la finanțe, când la interne, când la război, când iar la finanțe, când la încă unul ca interimar, dar niciodată mai mult. Niciodată în fruntea listei ministeriale. Sfatul doamnei Cornu de a nu-l scoate prea mult în față spre a nu-l deranja pe Napoleon, se amesteca în deciziile lui Carol cu propria-i meschinărie. Meschinărie calculată, ce nu-l lăsa să-i arate acestui om - care, la propriu, luându-l de mână, chiar, îl așezase pe tron - recunoștința de care sunt capabile doar sufletele generoase. Evident

lucru că Brătianu îl complexa pe domnitorul străin chiar și numai prin posibilitatea de a face ceea ce nu făcea; adică de a-i aminti că el îl adusese și el, forțând împreună cu Rosetti plebiscitul, îi obținuse sufragiul național înainte ca marile națiuni să se dezmeticească luând o altă hotărâre. O hotărâre care l-ar fi scos pe principe din jocuri.

În rigiditatea sa cu accente de ordine militară și mândrie de familie pretendentă de mari privilegii, junelui domnitor îi venea greu a recunoaște că avea nevoie de un ministru abil și bine exersat cu toate bizantinismele locului. Mai ales că, în țară, situația nu-i era deloc favorabilă, Legea tocmelilor agricole nemulțumindu-i pe țăranii care-i traduseseră pe românește numele spunându-i peiorativ „*Hop În Țol*”, adică cel adus cu hârzobul direct pe covorul rușu al tronului. În vreme ce marii boieri conservatori din Moldova, văzându-și doar de interesele lor, nu mai voiau prinț străin și agitau ideea separării de tron. Nesigur pe sine, domnitorul raporta totul tatălui său care-l dirija de la distanță și avea grijă să-i trimită drept întăriri consilieri militari și consilieri economici, bine instruiți de el sau chiar de Bismark, cărora le găsea apoi funcții diplomatice sau comerciale.

Calculându-și bine șansele unui protest, Brătianu demisionă din guvern trăgându-l după el pe primul ministru Crețulescu și plecă apoi în străinătate. Nu se sfii a se duce chiar la Karl-Anton de Hohenzollern-Siegmaringen, spre a trata supărătoarele probleme ivite cu același om cu care, de fapt, tratase și aducerea pe tron a tânărului ce nu decidea de unul singur. Ca-ntr-o afacere, adică, pe care o discutase cu tatăl, iar nu cu fiul.

Bine-nțeleș că de aici, sub toate aparențele, s-a întors câștigător în țară, și-a reluat ministerul, ba a obținut și dizolvarea Corpurilor legiuitoare pornind noi alegeri în care partida sa a triumfat. Dar în sufletul lui, în amintirile lui, lucrurile stau cu totul altfel. Pentru că bătrânul tartor i-a dat dreptate în tot ce pretindea el ca măsuri politice, dar i l-a băgat pe gât pe Strousberg, căruia trebuia să i se concesioneze toată construcția căilor ferate, pe bancherii Bleichroder și Hanseemann care aveau să manipuleze toate obligațiunile emise pentru marele concern, pe alți acționari germani, stabilindu-se astfel sediul acestui concern la Berlin, cu toate că era vorba de dirijarea bunurilor românești care se implicau și constituiau substanța unei asemenea afaceri.

Își amintea și acum. Cu ciudă-și amintea cum, încet, meticulos, cu gestul cu care de fiecare dată când lua, ar fi făcut un dar, nobilul personaj revenea, chiar o făcea pe prostul care reia și repetă lucrurile, dar nu se lăsa până nu-și atingea obiectivul urmărit, mai și asigurându-l pe Brătianu că-i făcea un mare serviciu. Iar, când acela se încăpățâna, atrăgându-i chiar atenția că: „Doar pentru asta ai venit aici, domnule ministru: Ca să beneficiezi de experiența mea, dacă cea a fiului meu nu este încă îndeajuns formată !”... Mai mult decât atât, după tocmeli mari și reveniri succesive la aceleași pretenții - pretenții nu expuse inteligent, ci repetate cu insistență de mecanism - când vedea pe chipul interlocutorului său expresia tristă sau revoltată a celui care, înfrângându-și răsculările pricepe că e obligat să cedeze, îl și bătea părintește pe umăr

Femeia, fie ea regină...!

consolându-l stereotip cu aceleași cuvinte: „*Ah zoo*, iubitule, fii liniștit, că așa trebuie să stea lucrurile; așa sunt ele în ordine... *in ordnung*... Noi stabilim aici cea mai bună rânduială !”...

„Cea mai bună rânduială pentru a smulge tot !” – ar fi strigat Brătianu. Dar renunța cu conștiința inutilului: Ce rost mai avea să strige, de vreme ce în țară se știa bine situația; se știa prea bine condiția de a-i face concesii economice tatălui, pentru a le obține pe cele politice de la fiu ? !... Ce rost mai avea să protesteze față de acel cinic „... *meine liebe*, fii liniștit că așa trebuie să stea lucrurile” și față de ipocrita asigurare: „Noi stabilim aici cea mai bună rânduială” rostită chiar cu mândria priceperii germane, când el venise cu gândul de a ceda aici, pentru a câștiga dincolo... Ce rost mai avea ? !

Și totuși, la un moment dat nu s-a mai putut abține și a strigat. Adică, n-a ridicat vocea, dar a protestat. S-a opus. A respins !... Problema era următoarea:

Stabilindu-se ca sediul acestei întregi afaceri românești să fie la Berlin, bine înțeles că se impunea măcar prezența acolo a unui înalt comisar al Guvernului României, care să supravegheze și să avizeze toate mișcările financiare importante.

- Ai perfectă dreptate ! – i-a spus atunci bătrânul principe ca și cum l-ar fi felicitat. Chiar am omul indicat să facă treaba asta cât mai bine și cât mai serios.

- Cred că avem și noi; vom găsi unul – spusese mai rezervat Brătianu, parcă intuind capcana.

Dar principele se dovedise chiar vesel, ne având nici o rezervă, de nici o natură. Nici măcar aceea că vorbea pe șleau despre propriul său interes:

- Nu aveți voi un om atât de devotat !... Uite, vi-l dau pentru asta chiar pe administratorul general al propriei mele averi, al domeniilor noastre din Siegmaringen și din multe alte locuri ale principatului; vi-l dau – spuse din nou laudându-se sincer cu dărnicia – pe șambelanul meu general: Ambronn !

- Dar asta nu se poate. Aici sunt averi românești. Măcar controlul trebuie să-l aibă un om numit de români ! – răspunsese Brătianu sec, din ce în ce mai sec, auzindu-și găjâiala ieșindu-i din gura care i se usca.

Nimic nu schimbasese, însă, nici hotărârea principelui, nici buna lui dispoziție.

- Ți-o spun ca unui fiu - vorbi el - nu trebuie să-ți faci nici un fel de scrupule cu asta. Ambronn va fi omul vostru, al românilor !

- Nu se poate, alteță; așa ceva nu se poate.

- Ba se poate ! – Cu același ton de bună dispoziție cam fanatică, bătrânul principe strânse menghina la maximum, ca pe cel mai firesc instrument de închiziție, simțindu-i-se scrâșnetul doar pe sub zâmbet - Se poate, iubitule ! Uite logica: Eu sun tatăl domnitorului românilor. Deci, prin paternitate, sunt și eu român ca și dumneata. Așa că numirea lui Ambronn ca împuternicit al Guvernului României e făcută de noi, românii !

Tăcerea criminală în care se cufundase Brătianu nu influența cu nimic buna dispoziție a principelui care-l bătea pe umăr cu asigurarea sa stereotipă:

„Ah zoo, iubitule, fii liniștit, că așa trebuie să stea lucrurile; așa sunt ele în ordine... *in ordnung*... Noi stabilim aici cea mai bună rânduială !”...

Brătianu simțea atunci că explodează dar, în virtutea compromisului politic pe care-l învățase bine, se obliga din răspuțeri să-și păstreze firea

XI

Si acum la fel: Trebuie să fie tare și chiar nesimțitor, pentru că are de spregătit o lovitură ce-o așteaptă întregul partid pe care, cu greu, de-abia acum a reușit să-l închege. A reușit a găsi numitorul comun al diverselor tendințe ajutat de Kogălniceanu care a atras liberalii moderați lângă cei radicali ai lui Rosetti, de tinerii de la „Fracțiunea” lui Nicolae Ionescu ce voiau o democrație republicană, de boierii patrioți din jurul aceluia om dintr-o bucată care era Ștefan Golescu – Vodă Tefan, cum îi spunea el recunoscător pentru că marii Golești acceptaseră lângă ei familia destul de săracă a stolnicului Dinca Brătianu, de gruparea lui Cezar Bolliac și alte grupări de mici moșieri și negustori în ascensiune, alături chiar de unii conservatori moderați. Oameni și grupări confruntându-se în acea fărâmițare a partidei naționale care parcă-i blestema pe români, sau îi molipsea de schimbări de atitudine cu atât mai mai periculoase cu cât țara era mai mică. Oameni care-și dăduseră seama cu greu că trebuiau să facă front comun prin deputații lor în Adunare, pentru ca aceste Adunări să nu i se dicteze din altă parte.

Lucrase ani de zile pentru a înlătura acel blestem al fărâmițării românești, cum ar fi încercat și acum unele puteri străine să incite această slăbiciune pe care ne-o cunoșteau; îi trebuise mai mult de un deceniu pentru ca acel „Prin noi înșine” acceptat de fiecare, dar numai pe înțelegere cu celălalt și ambiție pe interes propriu, să înceapă a însemna și oarecare solidaritate; adică, măcar un început din necesara solidaritate de care avea nevoie un partid puternic. Eșuase de multe ori trezindu-se singuri, el cu Rosetti, dar o luaseră de la început, cu mîgală și compromisuri repetate, făcând și jocul unuia și jocul altuia. La modul calculat, pentru că Adunarea era efemeră, iar, dacă voiai perspectivă, continuitate, aveai nevoie de un partid unit, despre care să se poată spune că reprezenta interesele mai multora. Numai așa puteau fi siguri pe frâiele politicii. Or, pentru ca, în programa ta, pe care ți-o faci la modul ideal, să-și regăsească interesele cât mai mulți, trebuie să le calculezi pe acestea cu o cunoaștere foarte realistă. Calcule reci, pragmatice, fără scrupule, regrete sau îndoieli, promițând fiecăruia că-i va obține ceva pentru a-l bucura. Iar asta, însemna calea pe care o stia el ca ultimă măsură de risc, de concesie către alții pentru a putea tu să obții mai mult; eventual, să obții mai mult; doar dacă știi să fii tare

Femeia, fie ea regină...!

în jocurile politice !..

Era calea pe care pornise acum spre principele bătrân căruia, oricât de greu ți-ar fi, îi trebuiau făcute poftele pentru ca să-și dirijeze fiul prin ordin. Neplăcută cale, mai mult înjositoare decât umilitoare, dar care, pentru a păstra interesul fiecăruia din acea firavă unitate de partid pe care o reușise, trebuia urmată așa cum cereau regulile politicii: fără scrupule, regrete sau îndoieli.

Regretele te duc cu gândul înapoi, în vreme ce tu trebuie să ai privirea ațintită înainte; îndoielile te fac să nu reacționezi prompt în fața intereselor altora care sunt decisive, iar scrupulele te fac să nu mai ajungi la compromisul necesar cu acestea. Bine-nțeles că nu mai ești om sentimental ca alții, bine-nțeles că, vrei-nu vrei, calci pe orice și nu-ți pasă pe cine sacrifici. Cu alte cuvinte te dezumanizezi, tocmai pentru că ceilalți, oamenii normali, cei cu sentimente, cu morală, cu simțul rușinii, așteaptă de la tine să le rezolvi probleme pe care nu le poți rezolva dacă ești ca ei. Tocmai de asta așteaptă de la tine. În fond, tu ești sacrificatul, pentru că nu mai ai la îndemână toate sentimentele omenești și trebuie să ți le controlezi amarnic în funcție de interesul politic. Tu nu mai ești om; tu ești politică. Ești altceva decât făptură sentimentală. Ești chiar câine, dacă vrei să învingă preceptele care, numai ele trebuie să te domine. Cu răceala lor, cu calculul lor, cu pragmatismul și neiertarea lor. De aici, privirea scormonitoare și hotărâtă a încăpățânatului său prieten Rosetti; de aici și propria lui știință de a trece peste stări sufletești, peste pierderi și chiar peste înfrângeri și de a persevera în tot ce poți să faci, fie bine, fie chiar ceva mai rău, dar prin tine însuți. Pentru că și concesiile, prin tine însuți le faci și de la tine dai. Dar dai, în perspectiva de a lua ceva, de a căpăta ceva mai bun pentru tine și ai tăi !...

În virtutea unor asemenea gânduri venise din nou de unul singur aici. Era ultima soluție după ce Carol îl arestase, apoi îl obligase să stea în opoziție mai bine de cinci ani guvernând cu adversarii săi politici și chiar încercând să facă din conservatori un partid filo-german ridicându-l, pe lângă Catargiu, pe P.P.Carp, flatându-i pe amândoi că erau din aceeași familie politică cu Bismark și făcând din conservatorii români o aripă a conservatorilor germani. Era previzibil Carol, tocmai pentru că știa puține lucruri și le aplica precum un mecanism. Și tatăl său și Bismark aveau grijă să-l susțină prin agenți consulari ori de altă natură, iar el executa. Executa cu ușurință, deoarece ființa lui rigidă și disciplinată nu dovedea prea multe trăsături proprii, tot așa cum, ca bărbat, nu-i demonstra femeii pe care și-o adusese în patul princiar vreo trăire mai profundă, dezamăgind-o. Executa misiunea proiectelor de a crea resurse pentru capitalul german, tot așa cum își executa misiunea de a avea progeneraturi pentru continuitatea familiei princiare. Și, în această mecanică a existenței sale, executa totul atât de meticulos încât nu-și periclita cu nimic toate aparențele de a fi el întâiulstătător în politicile țării și nu vreo camarilă din spate. Din acest motiv, pesemne, chiar dacă interesele ar fi cerut, el respecta într-un anume fel și acum recomandarea dată de madam Cornu, dar nu în fondul ei, ci pentru că se ferea de a face din Brătianu un ministru a cărui personalitate puternică s-ar fi

văzut că îi dictează politicile. Prefera ce i se dicta din umbră și de la ai lui, lăsând impresia că el este întâistătătorul iar, prin asta, își dovedea invidiile ascunse și anumite strâmbătăți de caracter, ca și în cazul doamnelor și domnișoarelor de onoare ale reginei, a căror prezență îl inhiba făcându-l să-și piardă cavalerismul și să nu găsească altă cale protocolară decât de a ricana bosumflat la prezența lor. Ba, chiar să nu le privească, ci numai să salute și să ordone; ca unul care știa prea bine că n-ar avea niciodată curajul să admire vreo frumusețe, să se lase atras de vreo trăsătură fie fizică, fie de intuiție mai intimă sau, măcar, să tânjească pur și simplu băiețește după vreuna dintre ele, defectându-și mecanismele stereotipe și austere...

Dar, orice mecanism, oricât de bine pus la punct ar fi, avându-și limitele lui, tot joacă feste; tot înțepenește sau se dereglează la un moment dat. Și, cum unii bărbați, chiar dacă sunt imuni în materie de politica unde au succes, nu sunt imuni în materie de femei și tot își pierde capul când le iese-n cale o apariție femină mai neașteptată, alții, considerându-și neîndemânarea lor la femei drept imunitate, ca o defulare, își pierde cumpătul numai în materie de politică, atunci când le apare în față o măsură nouă, neprevăzută. Așa a fost când nemulțumirile față de politica lui de a storce bani prin Strousberg au căpătat glas public atacând chiar politicile prusace în general. Carol s-a speriat că prin el se aduc jigniri proaspătului imperiu, n-a mai așteptat sfaturile dintr-acolo, a aruncat o anatemă la adresa poporului pe care-l conducea, și-a dezis prin aprecieri jignitoare angajamentul de a se considera român și a amenințat cu abdicarea. Fapt care i-a speriat foarte pe cei de la Berlin deoarece afacerile murdare făcute de Strousberg aici, puteau să cadă zgomotos și păgubos. Așa că Berlinul l-a obligat să stea cuminte, să redeclare dragostea față de țara care-l adoptase, tocmai ca să poată gestiona discret marele scandal finaciar izbucnit, oneroasa afacere care tulburase întreaga Adunare a deputaților făcând-o să refuze a plăti din bugetul țării, ratele de credit pe care Strousberg nu le mai putea plăti, fiind deja cheltuite altfel. A fost nevoie de mai mulți emisari care să vină să-l țină legat de tron pe tulburatul principe, până ce s-a reușit ca escrocheria care ar fi dus la condamnări penale și discreditări princiere, să fie rezolvată doar ca un crah financiar, ceilalți doi impuși de Berlin – bancherii Bleichroder și Hansemann preluând acțiunile, iar lui Strousberg declarându-i-se numai falimentul și rămânând la acuzația mai mică, de bancrută frauduloasă.

Și, totuși, pe acest Strousberg, pe care i-l impusese principele-tată data trecută, el, Brătianu, îl susținuse inițial; el, de fapt, îl adusese în țară la ordinul aceluia, deci ar fi putut oricine să-l acuze, chiar dacă după aceea, fiind în opoziție, a întors macazul și a profitat ca să scoată profit politic din acuzarea afacerilor oneroase la care acela ajunsese. Așa că, venind acum din nou aici, la zidurile impunătorului castel care se albeau ca și banii din bancrută, nu mai avea nici scrupule față de ce trebuia să dea, dar nici rușine ca să-i arate tatălui că are un fiu care poate compromite cele mai discrete acțiuni; iar tronul pe care stă acela, nu poate fi consolidat decât prin măsurile salvatoare pe care le

propune noul partid. Venise hotărât să-i spună asta bătrânului în față, hotărât să lupte, hotărât să ia ce poate lua și să dea ce trebuie dat pentru a ajunge să și ia; și nu-și făcea probleme despre cum avea să înfrunte trufia pe care-o mai simțise în acest castel, el, cel anihilat în țară de fiul castelanului care ar fi trebuit să-i fie recunoscător.

Recunoscător pentru ce ?... Pentru trecut ?... Politica nu are trecut; politica are o mică perspectivă de viitor și, în rest, e prezent !... Numai prezent. E numai sincronie și compromis al momentului. Iar el e omul care știe să perceapă orice moment. Și cel de ofensivă și cel de apărare și cel de concesie făcută pentru a nu pierde totul. E a dracului viața asta și, dacă n-o iei ca atare, te trăneste. Ce, parcă înaintașii, dregătorii de altă dată, dădeau cu plăcere tributul la Poartă ? ! - îi reveni lui în minte obsesia aceasta de neam pe sângele căruia haraciul și-a pus amprenta. Și, referitor la calculele de mai înainte - când începuse a pași treptele a căror monumetalitate se putea să fie sprijinită și cu trudă românească în contextul acesta în care marile state vin cu marile lor companii obișnuite ca micile guverne să fie la dispoziția lor, iar plățile nu mai sunt plăți de piață în egalitatea pe care ți-o oferă tocmeala, ci se fac așa cum vor cei puternici - el nu se simțea supărat sau deranjat de asta, ci doar interesat să vadă cum o rezolvă. În definitiv - își spunea cu cinism - dacă soarta noastră e să avem mereu o Înalță Poartă pe care trebuie s-o îmbunăm cu peșchesuri, ce importanță are dacă ea este mai la răsărit sau mai la apus ? !... - Și se consola cu gândul că: Țștia, măcar lucrează cu subterfugii comerciale pe care, dacă ești inteligent, cât de cât le negociezi. În vreme ce osmanlăii îți dictau și te obligau să treci în tratat, ca o lege, anagajamentul de a nu vinde și a nu cumpăra decât prin negustorii lor... Păi aia nu era tot piață, chiar dacă ei îi spun Bazar ? !...

Se-ntoarse dinspre largul peisaj cu munții bătrâni, Jurasici, rămași aici ca niște colți rotunjiți în mijlocul continentului și, sprijinindu-se de zidul cenușiu, apucă mânerul tijelor prin care se trage nevăzutul clopot de anunțare. Acesta se auzi doar, undeva, în curți interioare; dar cineva, ca și cum ar fi pândit din spatele porților, o și deschise pe cea îngustă, tăiată în ferecăturile celorlalte. În cadrul ei apără bătrânul șambelan care făcea întotdeauna onorurile casei, același din urmă cu mai mulți ani care, poate chiar îl recunoștea, poate, știind din lista de primiri cine trebuie să vină, făcu un gest de protocol exclamând:

- Domnule Brătianu !... Fiți bine venit din nou la Siegmaringen !...

- Mă mai țineți minte ?

- Ei, cum să nu ! - minți sau nu minți acela în comportamentul clasic al slujbei pe care o îndeplinea până la confundarea cu zidurile și spațiile castelului - dumneavoastră ați plecat cu domnul Ambronn de aici când Înălțimea Sa v-a primit și vi l-a prezentat pe domnul Strousberg, cel cu căile ferate, iar eu am fost avansat și am preluat locul domnului Ambronn ... - dar schimbă vorba văzând că bărbatului cu geantă de voiaj nu-i convenea ceva din ceea ce el evoca: Ei, nu știu; domnul Ambronn s-a mutat la Berlin, e altă treabă; eu, cu zidurile astea am crescut; și tatăl meu, tot în serviciul... Ce ziceți, vă place

cum am renovat ? – găsi el până la urmă subiect adevărat în privirile evaluatoare, de politehnician priceput în de-alde astea, ale noului venit - Înălțimea Sa Karl-Anton a redresat splendid Casa noastră princiară; e un mare bărbat printre Hohenzollerni. Ați văzut acolo, mai jos: Îi pregătim soclul pentru o statuie care aș vrea să fie la fel de măreață ca și a întemeietorului ! - adăugă bătrânul slujitor cu o firească mândrie de fac-totum pe întreg înconjurul acelor ziduri.

„Cred și eu - i-ar fi răspuns pe șleau valah Brătianu - cu un fiu pe tronul României și o fiică regina Portugaliei, plus interesele companiilor în care s-a implicat cât a fost prim-ministru, ehe !”... Dar, om versat al lumii modernizate cu servicii postale, fiind, întinse numai, spre livrea cu ținută perfectă deasupra căreia tronau specificii favoriți de șambelan, un cupon cu parafe:

- Să trimiteți administratorul la poșta de mărfuri. E un colet mai greu conținând omagiul meu pentru Înălțimea Sa.

Și trecu pe sub boltele turnului porții, intrând în austera curte de onoare cu statui mai mici de mari comandanți teutoni.

- Vedeți, și aici s-a schimbat - se lăudă vesel, cu mentalitatea specifică de a se simți implicat ca la propriul său succes, înalta slugă - Curtea de onoare, intrarea, sala de primire... avem și sculpturi noi și tablouri... Mătăsurile toate s-au...

Se opri văzînd în aprecierea atentă pe care o făcea valahul mai multă pricepere decât i-ar fi atribuit el; ba intui chiar și un calcul contabil, de evaluator, sau de bancher care are ochiul făcut la valori ca să stabilească dintr-o privire cam la cât se angajează. Și se dovedi a fi mințit doar pe jumătate când declarase solemn că-și amintea de el, fiindcă, oricum, chiar dacă nu-i rămăsese în amintire vreme de aproape opt ani, câți trecuseră de la vizita anterioară, oricum, în zilele acelea când Brătianul se anunțase a veni, răsfoise pentru bătrânul prinț cataloagele cu însemnări și informații identificându-l și aducându-i la zi fișa, cum se procedează în diplomatie, pentru ca stăpânul să ia decizii în cunoștință de cauză. Așa că, remarcându-i evaluarea la care acela proceda ca un zaraf ce știe dintr-o ochire cât valorează bătaia aurului, se devoală, spunându-i:

- Ați fost ministru de finanțe, nu-i așa ?... Ați inițiat acolo, în România și bănci, societăți de creditare... - iar, la răspunsul evaziv, mai mult prin semne, al bărbatului care se rotea gînditor studiind noutățile din arhitectură, mobilier și decorațiuni, oftă cu îngândurare făcînd o conexiune care nu avu efectul scontat: Eh, sârmanul her doktor Strousberg; păcat !... Păcat că i s-a ntîmplat tocmai așa, în plină ascensiune, necazul cu bancruta și cu decăderea tuturor afacerilor !... Păcat ! - mai adăugă neprimind nici un răspuns și dădu din cap nerămânîndu-i altceva decât să filosofeze de unul singur: Cine și-ar fi închipuit că un om cu asemenea forță, cu asemenea ascensiune, cu atîta credit în lumea financiară... Cine și-ar fi închipuit ? !... Păi, omul ăsta, domnule Brătianu, știți ce spun ziarele ?... Spun că ținea, uite-asa, ca-ntr-un cântar, în mâinile lui, aici Londra și aici Berlinul !... Ajunsese să aibă 120.000 de oameni care lucrau pentru el !... Mai mult decât toată armata Prusiei, vă dați seama, herr ministru ? !... Adică o comandă mai puternică decât a unui feldmareșal !... - se

dovedi slujitorul plin de importanță a avea gândirea bine formată la modul prusac - Mai mult decât... - și, văzând că nici prin asta nu scotea vreo exclamație de la „her ministru”, veni cu un argument ca de artilerie grea: Și-a construit cel mai frumos castel dintre cele noi care împodobesc Berlinul... Pe Wilhelmstrasse !... Întrebați de palatul Strousberg și orice berlinez va fi mândru de el !...

Rămase cu o minunare deosebită pe figura lui de bătrânel care învățase expresia de austeră curtoazie doar ca pe un joc de protocol pe care-l făcea cu vocație și dăruire atunci când îmbrăca somptuoasa livrea, și ajunsese astfel, mai uman, cu priviri de admirație și chiar invidie, să le prindă din rotirea pe care o făcea în jurul vânosului trup al Brătianului, pe cele imposibile de pe obrazul acestuia.

- Pe Wilhelmstrasse, herr ministru !... Care, de la ascensiunea imperiului nostru prusac a devenit mai important decât Rue de Rivoli, Ringul vienez, Hyde Park, Regent Street sau alte locuri unde se ridică noile palate !... Mai important; nu mă credeți ? !...

Dar răspunsul veni sub forma de întrebare într-o cu totul altă direcție, dovedind că toată perorația lui nu găsise adresa necesară:

- Îl cunoști de mult, lucrează de mult cu prințul ?...

- Cu prințul... - arată acela un pic derutat - păi... Păi, de mult; de când alteța sa era prim-ministru !... Strousberg se ocupa pe atunci cu asigurări „insurancele” astea moderne; că reprezenta aici Londra. Prima reparație la castel chiar, îmi amintesc, am făcut-o cu o asemenea asigurare pe care el ne-a plătit-o foarte bine... Foarte bine... - repetă după modelul său bătrânesc, pentru a rămâne cu gura căscată în fața sunetului cu care i se răspundea:

- Aha !...

Atât: „Aha !” și, apoi, continuarea rotirii privirilor acelora imposibile pentru a evalua noutățile din castel.

- Dumneavoastră l-ați cunoscut mai târziu, când a devenit și antreprenor, dar el a adus prima dată „insurance”-le acelea de la Londra , care sunt o teribilă invenție financiară. Uite-așa curg banii !... De la Londra a venit, sau la Londra și-a făcut cheag... Ehe,degeaba râd francezii de oamenii ăștia și îi invidiază spunându-le „les nouveaux riches”; ăștia știu să facă bani; fiecare guvern are câțiva din ăștia pe lângă el; uneori sunt mai importanți decât miniștrii și, în plus, nu se schimbă. E școală englezească, școala Albionului celui perfid !...

- Oxford ?

- Pofțiți ?... Ce-a spus herr ministru ? – fu surprins acela din turuială auzindu-l pe Brătianu care nu-și ascundea indignarea față de subiect.

- Am întrebat dacă asta se-nvață la Oxford, sau la Cambridge.

- Nu pot să vă informez cu exactitate – se arătă bătrânelul imun la a înțelege ironia.

- Atunci vă informez eu, domnule șambelan - păru Brătianu a se răzbuna pe altcineva: Se-nvață la târgurile de haine vechi. Herr doktor Stroussberg, că la dumneavoastră toți sunt doctori, și-a luat doctoratul ăsta ca telal în America.

A vândut haine vechi pe stradă, pe urmă a fost printre cei care vând unora gunoaie aruncate de alții în târgurile de obiecte și haine vechi, pe urmă a făcut un depozit de vechituri în Queens. Deci doctoratul și l-a luat în America, la „flea market”, adică piața unde cumperi mărfuri cu tot cu purici, nume preluat de la francezi sau preluat de la ei de francezi: „*marche aux pouces*” !... Acolo și-a luat doctoratul și apoi a venit la Londra, la „*insurances*”, cum spuneți dumneavoastră. De la Londra a venit la Berlin unde l-ați făcut foarte mare și l-ați trimis să ne spolieze pe noi !...

Se opri, tocmai dându-și seama că-și începuse prea devreme perorația și se răzbuna pe altcineva răstindu-se la acel om nevinovat care voise, poate, numai să-și îndeplinească datoria protocolară făcându-i conversație. Și, ca om de bun simț, își ceru scuze:

- Mă iertați, n-am vrut să spun că l-ați trimis dumneavoastră; am vrut numai... dacă nu știți...

- Nu, nu știam - răspunse grav omul ca și cum s-ar fi ferit - Știam numai că este un ovrei de-al nostru, orfan pârilit din Prusia Orientală, Baruch Hirsch, care a plecat la Londra unde s-a botezat Bethel Henry și a revenit putred de bogat... - Clar lucru că șambelanul se ferea; dar îl privi deodată cu o derută indignată ne mai abținându-se: A avut succes în Anglia; mare dezvoltare-n Germania; după cum spuneți, a câștigat și-n America; ei bine, cum de și-a rupt gâtul tocmai într-o țărișoară ca a dumneavoastră ? ! - Dar tot el, temător, parcă citind pe buzele celuiilalt un răspuns privind tocmai greșelile fiului stăpânului său, renunță. Se grăbi să nu afle răspunsul mulțumindu-se cu năduful defulat din întrebare și schimbă deodată tonul: Am ajuns, herr ministru; vă rog să așteptați o clipă să vă anunț la Înălțimea Sa... - Iar, de sub gulerul cu țesături de aur ce i se ridica deasupra protocolarei plecăciuni, se auzi ca și cum i-ar fi spus „s-o crezi tu !”: Mi-a făcut mare plăcere conversația cu dumneavoastră, domnule Brătianu !...

XII

S-ar fi așteptat să fie primit cu acel „ah zoo, iubiture...”, dar comportarea de protocol solemn a bătrânului rămas într-o neschimbare uscată îi sugeră lui Brătianu că acela primise informări amănunțite din țară.

- Ce mai faci, domnule Brătianu ? Am auzit că prosperi. Faceți bănci, porniți antreprize. Vă organizați și ca partid...

- Lumea progresează, alteță; - replică elegant, cu aceeași insinuoasă flatare, noul venit - și Înălțimea Voastră sunteți acum tată de *prince-regnant* în România, socru de rege în Portugalia, socru de prinț moștenitor în Belgia... Pe lângă

Femeia, fie ea regină...!

aceste înalte... onorururi - spuse el corectându-se în ultima clipă ca să n-o scape spre „gheșefturi” – micile afaceri prin care noi ne chinuim să câștigăm un ban, să ne facem o casă și o fermă, nu un palat și un domeniu, sunt mărunțișuri burgheze !

- Mărunțișuri sau nemărunțișuri, afacerea-i afacere iar câștigul, mic sau mare, e tot câștig ! - deveni și principele de-a dreptul burghez - vreau să spun că mă bucur că ești în ascensiune financiară, ceea ce...

Ne prea convenindu-i aluziile la lumea afacerilor în jurul căreia se dădeau toate bătlăliile și prin care trebuia să existe făcând aranjamente de tot felul pe vechiul principiu că banii n-au miros, Brătianu recunosc:

- Ne străduim să urmărim exemplul vostru nobiliar. Că... de n-ar fi fost Napoleon să se opună la înțelegerea cu regina Isabella a doua, ați fi avut și un fiu rege al Spaniei, nu ? - îl întreabă el chiar curios, ca pe unul cu care face de mult afaceri și nu mai are rost să se ascundă - Nu-i așa că, atunci când... când am... negociat - își căută el cuvintele - și mi-ați spus că nu mi-l dați pentru tronul nostru pe alțeta sa Leopold, ci ni l-ați oferit pe fiul mai mic, fiindcă și noi aveam o țară mai mică, îl păstrați pe alțeta sa pentru Spania, nu ?... - și-l obligă să recunoască, așa, ca-ntr-o șmecherie negustorească la târg: Că doar cu mine ați tratat afacerea asta, tot așa cum ați tratat cu Juan Prim, cealaltă !... Dacă nu intervenea cu ambițiile lui Napoleon, astăzi, prințul Leopold ar fi fost...

Dar nu mai apucă să spună ce, pentru că vocea principelui răsună răzbunătoare sub toate ogivele care susțineau tavanul cabinetului său:

- De la asta i s-a tras; de la asta a căzut aventurierul după douăzeci de ani de glorie și n-a mai putut să se ridice. Bătălia de la Sedan, domnule Brătianu, a început tot atunci când au început intrigiile lui contra fiului meu pe tronul Spaniei. Să se știe asta !

Era nervos, era fioros într-un mod sec, mai amenințător decât dacă ar fi fost agresiv. Și nu-ți puteai da seama bine dacă toate acele resentimente îi proveneau doar de la fraza ce-i amintea ultima umilință la care îl supusese Napoleon după ce că se spunea că îi cam tăvălise cândva și nevasta, sau nemulțumirile i se acumulasera de la începutul întrevederii, de la tot modul în care valahul din fața sa îl înțepase mărunț făcându-i la modul *terre-a-terre*, grosolan și burghez, inventarul afacerilor sale nobiliare. Și, parcă autoadmonestându-se cu austeră ambiție impusă de impozanța ce și-o dădea din ancestrale reflexe, făcu semn că n-are chef de alte introduceri și trecu la subiectul pe care simțea că trebuie să-l rezolve ignobil și peșin cu acel om cu care nu era prima dată când negustorea afaceri. Nu-i mai pășă de înălțimea serenissimă pe care trebuia să o asigure familiei sale față de cei dinafară și întreabă ca despre un copil nătâng căruia el, tatăl, trebuia să-i îndrepte, prin împăcarea altora, boacănele:

- Ia spune cu ce te mai nemulțumește fiul meu, ca să găsim o soluție onorabilă... - Și chiar adăugă acordându-i o apreciere prin care să-l atragă: ...Eu, întotdeauna am știut că ești omul cu care se găsesc soluții onorabile de

colaborare. Acum știe mai multă lume: Ai un partid serios în spatele dumitale, ai câștigat și prin avertizarea masoneriei care nu s-a mai lăsat acaparată de tendințe autocrate...

- Nu e meritul meu; eu mi-am exprimat o nemulțumire însă, la vremea respectivă, cei pe care i-am avertizat nu m-au susținut și am renunțat la a mai face parte dintre ei.

- Ei, dar acum, au câștigat ideile dumitale; lojile din Paris se redresează, poate chiar mai temeinic decât ritul scoțian; ca om care ai tras semnalul, o să-ți revii...

- Mai e de văzut. Dacă locul lui Napoleon îl va lua cancelarul Bismark ?...

- atacă Brătianu. Iar reacția fu promptă:

- Nu, nu... Să nu-l implicăm pe cancelarul Bismark în așa ceva; și nici Prusia ! - porunci prințul fără a-i păsa că, pe cealaltă parte, părea slugarnic față de cancelar..

- Prusia, de acord; dar Bismark, de ce nu ?... - îl supuse Brătianu unor șocuri fine - Cancelarul capătă importanță odată cu Prusia !... A ajuns la înalt prestigiu internațional... Bine-nțeles, după ce v-a surclasat pe dumneavoastră, marii nobili ai imperiului... Ce vă spun eu ? ! Doar Înălțimea Voastră ați fost prim-ministrul căruia el i-a luat locul !

- Nu mie; a mai fost între noi von Hohenlohe-Ingelfingen - protestă prin asta principele, dar se vedea că altceva îl deranja.

- Trecător. Câteva luni... - nu se lăsa Brătianu ironizând cu eleganterie aduceri din condei - Și nici nu mă refeream la persoane; cum aș fi putut să-mi permit să mă refer la Înălțimea Voastră ? !... Voiam să spun că v-a luat locul dumneavoastră, marilor nobili, venind mai de jos; iar acum vă ajunge și ca înnobilare. Dacă vă și întrece ? - continuă să-l tachineze și pentru plăcerea de-a-i arăta că știe mai multe, dar și ca să-l vadă cât îi devenise de aservit cancelarului care conducea toată politica noului imperiu.

- Asta e altceva ! - răspunse iritat bătrânul neconvenindu-i și dorind să arate că așa a vrut - E o altă epocă pe care noi, marile case princiare o înțelegem... O înțelegem - preciză ca și cum ar fi pretins că nu e vorba de capacitățile politice ale celui alt, ci el a procedat de bună voie la propria sa schimbare - e o lume de afaceri, de antreprenoriat și de bănci care implică mai multe clase sociale; așa că unul dintr-o familie nobilă ceva mai mărunță, poate administra mai bine lucrurile... *Ad-mi-ni-stra* ! Mă înțelegi, domnule Brătianu ? Dacă era vorba numai de a *con-du-ce*, sau a *co-man-da*, bine înțeles că acesta este privilegiul nostru, al marii nobilimi. Dar aici e vorba de a *ad-mi-ni-stra* imperiul ! - și se simți satisfăcut ridicându-și coada sus: Nu m-a înlocuit pe mine Bismark; eu m-am dus *co-man-dant* la Dusseldorf, iar el a rămas *can-ce-lar* spre a *ad-mi-ni-stra* !

- A administra până la a ajunge a dicta !... - veni replica

- Cancelarul imperiului nostru știe ce face ! - insistă principele ca și cum ar fi contat pe faptul că asta va ajunge la urechile lui Bismark.

- Tocmai asta spuneam și eu !

- Cred că prea vezi lucrurile ca prietenii dumitale din lojile franțuzești.

Independentul din Brătianu se răsculă. De sub toate compromisurile pe care le făcuse în viață și toate lucrurile compromițătoare care i se puteau pune în cârcă, simți cum îi ies la iveală principiile ideale, cele puține pe care le păstrase cu sfințenie în adâncul sufletului său și la care nu renunța. Dădu să răspundă demn că, el, om cu principii nu se mai întoarce de unde a plecat, fie aceea și masoneria !... Și chiar începu să spună:

- Înălțimea Voastră, față de toate compromisurile vieții, omul păstrează în suflet și niște principii, chiar dacă nu le...

Se opri. Își dădu seama că pornise pe linia unei prea mari sincerități, ca și atunci când îi spusese fiului acestui principe că are nevoie neapărată de el, nevoie de urgență, ca să se păstreze tronul Principatelor Unite care se clătina amenințând cu redivizarea. Iar, de atunci, dându-și seama de această slăbiciune a Românilor, Carol îl șantaja de câte ori putea. Până când a ajuns la ideea cu abdicarea de mai acum o vreme, la care a anunțat că renunță numai când și-a văzut guvernul conservator și filonemțesc consolidat... Ei bine, nu mai avea rost să se dea pe mâna nimănui, iar relațiile lui cu masoneria trebuiau păstrate în secretul statutelor acestei organizații. Nimeni nu trebuia să știe dacă erau bune sau proaste, rupte sau reînodate, sau oricum altfel. Și, răzgândindu-se, sfârși într-o altă idee decât cum începuse:

- Chiar dacă nu le... declarăm pe față.

- E dreptul dumitale ! - îi dădu prințul dreptate doar cu intenția de a iscodi puterea celui din față sa în rețelele internaționale- Eu te felicitam doar pentru atitudinea care acum îți poate aduce ascensiune !

- Nu am urmărit această ascensiune - răspunse Brătianu ca să nu spună nici da nici nu.

- Dar o meriți ! - insistă celălalt din dorința de a-l cântări exact făcându-i fișa la zi.

- Nu sunt eu cel care trebuie să se gândească la așa ceva.

- Bine-nțeles ! - i se dădu din nou dreptate cu acea insistență scormonitoare - e de datoria altora să se gândească... Spune-mi: S-au gândit ?

Atent la joc, la provocări și la datoria sa de a nu-și diminua șansele în fața unui asemenea om gata sa profite de orice greșală a celuiilalt, Brătianu nu-i confirmă și nici nu-i infirmă:

- Masoneria e o opțiune intimă față de niște legi ferme.

- Da, dar dumneata ai meritul de a fi atras atenția asupra tendințelor dictatoriale, iar, după căderea lui Napoleon al treilea, tendințele celelalte au avut câștig de cauză.

- N-ați dori să discutăm mai degrabă despre tendințele politicii curente, cea la vedere, care ar putea avantaja România ?

Bătrânul principe rămase uimit de tonul categoric și, poate tocmai de asta, nu ricană pârând a ceda.

- Înțeleg ; masoneria înseamnă și tăcere. Despre ce anume vrei să vorbim.

- Am să vă spun mai întâi despre ce nu vreau să vorbim, pentru că Înălțimea

Voastră să nu se teamă de vreo provocare.

-Spune - își reintră prințul în drepturile senioriale.

- Nu vreau să vorbim despre afacerea Strousberg, pe care mi-ați impus-o și care putea să conducă la căderea și descalificarea mea politică.

- Ai fost destul de abil ca să te speli, să pari curat și s-o folosești ca armă împotriva adversarilor politici - coborâ principele stacheta serenității până aproape de tonul de tarabă.

- Am spus că nu vreau să vorbim.

Dar principele nu se lăsă.

- Ba, chiar ai știut să dai vina pe ei.

- Despre ei, da, vreau să discutăm, Înălțimea Voastră. Ei constituie partidul filo-prusian pe care vi l-ați pregătit... - își folosi Brătianu inteligenta tactică pentru a nu devoala nimic din ce avea să urmeze și adăugă: Catargiu are acum în P.P. Carp un politician tânăr foarte atașat de marea familie a partidelor conservatoare conduse de Bismark, are și un ministru de finanțe foarte priceput și onest în Mavrogheni... - și dădu lovitura: ...Eu am venit să vă declar că susțin politica lor !

- Vrei să glumim, domnule Brătianu ? ! - mârâi principele intuind capcana, dar enervat de faptul că mecanica minții lui n-o dibuia.

- Deloc. Nu fac decât să vă informez că acest onest ministru de finanțe cum îl prezintă toată propaganda familiei conservatoare europene condusă de cancelarul dumneavoastră, chiar dacă a fost prins abia acum cu cinci sute de mii de lei mită ca să concesioneze monopolul tutunului nu dumneavoastră, ci Băncii Franco-Ungare, a apucat să concesioneze și englezilor o parte din căile ferate care erau ale dumneavoastră.

Lovitura era atât de neașteptată încât replica principelui, tocmai pentru că venea în numele unui secret drept de control, apăru cam lipsită de control:

- Cum și-a permis ? !...

- Din patriotism, înălțimea voastră - rosti Brătianu cu un ton pe care nu știa dacă trebuia luat în serios; dar, imediat, puse o pedală care nu mai arăta a joacă: Exact cum voi proceda și eu.

- Dumneata ?... Ca și conservatorii ?... - arătă bătrânul principe că știa câte ceva - Păi n-ai venit aici ca să vorbim, să ne-nțelegem, să te-aducem la putere și să-mi asiguri ceea ce am stabilit odată ? !...

- Odată... a fost odată, Înălțimea Voastră !

Răspunsul venea la fel de ferm ca și condiția pusă prin privilegiul său de a-l putea aduce pe acel om la putere; ceea ce-l făcea ca, din pieptul înălțat cu prestanță pe bătrânul trup, să răsună ca o comandă:

- Ce s-a stabilit odată, e pentru totdeauna, domnule Brătianu, câtă vreme sunteți sub sceptrul Casei de Hohenzollern !

- Asta, dacă ar fi existat continuitate - rosti Brătianu fără jenă argumentul de refuz. Dacă fiul Înălțimii Voastre ar fi respectat cele stabilite între noi. Dacă nu s-ar fi compromis jalnic, v-am spus, nu vreau să amintesc escrocheriile Strousberg pe care le-a susținut...

- Le-ai susținut și dumneata !

- Eu, din respect pentru cele stabilite aici; dar nu și pentru exagerările fiului Vostru care au indignat națiunea !... Am acceptat marile afaceri ale societăților prusace; de ce trebuie să acordăm oneroase favoruri si Austro-Ungariei ? De ce fiul Vostru ne impune tratatul comercial care e atât de avantajos pentru aceasta încât Adunarea noastră îl respinge ? ! Protejatul Vostru austriac Offenheim, e judecat acum pentru fraudă...

- Nu e protejatul meu !

Simțind supărarea cu care bătrânul parcă îi ordona să creadă afirmația, Brătianu atacă:

- E al fiului Vostru care trezește riposte vehemente. Națiunea e indignată, Alteță, iar concesiunea căilor ferate e o problemă de interes pentru multe state mari care ne pot ține partea. Nu ne putem juca cu ea; avem nevoie de susținerea europeană pe care fiul Vostru a neglijat-o !... Alte națiuni se ridică; turcii masează armate la Dunăre iar, la noi, Domnitorul se ceartă cu Adunarea... Da, suntem sub un sceptru; dar care tremură !... E sceptrul Vostru. Îl vreți în continuare vasal turcilor sau domnind peste o țară independentă ? !

Greu, întâi încercând să riposteze, apoi ezitând furios în reținere, apoi obligându-se să facă un calcul în care, oricât de rău și potrivit ar fi fost, tot trebuia să-i dea dreptate celuiilalt, bătrânul principe mârâi:

- Deci, asta te nemulțumește la fiul meu.

- Și asta, alteță !... Altele se află în programul noului nostru partid: Vrem să înlăturăm asuprirea țăranilor de către boierii conservatori, vrem reformarea armatei și a justiției; vrem reducerea cheltuielilor publice pentru ca să reducem povara fiscală asupra orașenilor, vrem descentralizare încurajând administrația comunală și județeană... La toate acestea, Domnitorul cu guvernul lui conservator se opune. E grav, dar le mai putem discuta. Însă prima și marea nemulțumire pe care ați înregistrat-o, îi poate clătina tronul !... Dacă vrem ca și celelalte națiuni să susțină țara noastră, nu putem respinge capitalul venit dinspre ele favorizând alte contracte evident cusute cu ață albă, de proveniență berlineză. Vedeți că nici conservatorii dumneavoastră n-au făcut-o !... Berlinul trebuie să înțeleagă că miza căilor ferate, miza circulației și comerțului pe Dunăre pe care ne-o obstrucționează Viena, precum și altele, sunt prea mari ca să nu le oferim întregii Europe care ne va ajuta. Acum nu-l mai avem pe Napoleon care să-i dea curaj lui Cuza să trimită armata la Dunăre; eu am datoria să atrag cât mai multe guverne care să-i dea acest curaj lui Carol de Hohenzollern !... Eu...

- Bine; gata, gata !...- strigă bătrânul prinț ca și cum i-ar fi fost teamă să mai audă vorbe care, cu fiecare imputare îl făceau să tresară nemulțumit, chiar furios, dar să-și dea seama că furiile îi erau îndreptate și spre greșelile propriului fiu. Era din nou ca în situația când, ca să facă rost de bani pentru a-i cheltui cu Anna Murat la Paris, acest fiu al său pierduse la bursă o parte din averea familiei. Iar acum, în loc să-și facă datoria pe tronul pe care-l trimisese și să redreseze această avere, el ajungea la asemenea greșeli și provoca numai

crahuri financiare !... Vorbele veneau de la Brătianu, dar ciocanul cu care ele loveau era chiar sceptrul ținut de Carol cu neîndemânare. Iscusitul politician valah își pregătise tirul prea bine pentru a fi anihilat cu un refuz, așa cum l-ar fi îndemnat pe principe furia. Cu toată aroganța sa de veche spită nobiliară, bătrânul simțise nevoia să se devoaleze și să strige ca și cum, în disperare, ar fi comandat retragerea unor trupe părăsind câmpul de luptă. În vreme ce vorbele inamice loveau orgoliile lui, mândria lui strânsă cu ușa, interesele lui financiare deconspirate, pretențiile senioriale compromise printr-un fiu ale cărui slăbiciuni le știa. Se trezi strigând și mai descumpănit: Ajunge !... Lasă oratoria, că nu ești la tribuna Adunării !... - Și, ca și cum ar fi plecat steagul recunoscându-și învingerea, avu instinctul să schimbe complet tactica și să ceară într-un mod convingător, ca și cum ar fi dăruit: Ce-mi dai în schimb ?... Dacă ai venit să ceri atâtea, nu se poate să nu te fi gândit la ce dai în schimb, domnule Brătianu !

Întrerupt din avântul care, poate, da, fusese oarecum oratoric, Brătianu nu mai avu aceeași prezență de spirit ca să-l mai poată juca puțin, obosindu-l și păstrându-și superioritatea. Poate că obosise și el; poate că, obținând ceea ce era mai important, se garăbea să parafeze; așa că puse pe masă, poate cam prea repede, dar puse pe masă ceea ce avea pregătit ca să-l tenteze pe bătrân, spunându-i ca și cum l-ar fi întrebat „oare nu ți-e de-ajuns ? !”

- Vom avea un război; armata trebuie dotată, înzestrată, înarmată !...

- Dar cu drumurile pentru ea, cum stați ?

- Și drumurile ! – recunosc el, pentru ca de-abia după aceea să-și dea seama că cedase fără opunere la acest punct, cedase repede devoalându-și calculele făcute dinainte cu ceea ce trebuia cedat. - Nu toate drumurile... - încercă inutil să mai păstreze ceva.

- Toate; dacă vrei să înlocuim unele căi ferate și să te pui bine cu englezii.

- Asta au făcut-o conservatorii.

Dar era prea târziu. Nervos, parcă scormonindu-și mintea cu acribie, așa cum făcuse și mai înainte, ca să găsească argumente contra, pe când Brătianu îl ataca folosind unele prea puternice, principele tată avertiză:

- Din acest motiv vor pierde în favoarea dumatăle... Ei, ia să vedem, redeveni dictatorial bătrânul căutând acum idei mai folositoare în diverse domenii, mai mult gândind cu glas tare pe direcția a ceea ce ar mai putea storce și impunându-i câte o obligație, decât comentând cu el posibilitățile. Adică, parcă i-ar fi bifat lista:

- Cu monopolul tutunului, zici că e concesionat; deci compromis !... A mai rămas, totuși, păcura și sarea !... Ati făcut un Credit Funciar Rural fără să apelați la bancherii noștri !... Va mai trebui să vedem cu gaterile mecanice și cu locomotivele vechi de folosit la treierat, cu navigația pe râurile interioare, cu podurile; neapărat cu podurile, înțelegi ?...

Înțelegea. Înțelegea Brătianu că, lăsându-se încântat de primul succes, partea doua a partidei era pierdută. Meticulos, neamțul nu va încheia niciodată lista, ci își va mai aminti mereu câte ceva care va trebui adăugat storcându-l și storcându-l și storcându-l... Mătăhălos, în somptuoasa uniformă cu fireturi,

epoleți, revere colorate și nasturi auriți a armatei prusace, bătrânul principe intrase într-un ritm de intensă mășăluială cu pași apăsați de înaintare pe teritoriul cucerit. Și o făcea cu toată îndârjirea, văzându-se pe fața lui că încă nu uitase înfrângerea care-i trebuia răzbunăță.

XIII

Așa că, scopul său principal îndeplinindu-și-l, Brătianu ieși totuși cu un gust amar pe porțile mari ale castelului care se închideau greoi și apăsător în urma lui, împinse de servitorii în uniforme militare pe care, ca fost comandant, pesemne că principele îi obținuse tot pe gratis dintre ordonanțele armatei, prin vreun hatâr imperial.

Îi supraveghea din umbră ochiul atent al șambelanului, în vreme ce, descheindu-și redingota ca și cum s-ar fi eliberat de constrângerile stării dinainte, Brătianu își repeta cele gândite la venire, pe când urca treptele: „Asta-i civilizația !... La Înalta Poartă trebuia să te duci încărcat, ca să lași în fiecare încăpere de demnitar greutatea peșcheșului, până ce, eliberat de toată apăsarea asta materială, ajungeai ușor ca un fulg la cele serenissime din preajma padișahului. Aici, vii ușor la cele serenissime ale tatălui castelan, ca să pleci împovărat de obligații față de toți cei care-și vor lua singuri darul prin simple credite bancare !”...

Și nu putea, nu putea în ruptul capului să se consoleze cu obișnuita dar superficiala constatare că „așa e viața” !... O știa, dracului, că așa era; dar tare ar fi fost bucuros dacă ar fi putut să nu recurgă la o asemenea banală explicație. Știa chiar și faptul că, în fond, el câștigase; că, una peste alta luând lucrurile, avantajul era de partea lui. Dar nu putea să-și ierte starea prin care era obligat să fie conștient că, urcând această colină pe care acum o cobora, intrând pe porțile castelului aceuia care sfida prin puterea deținută în timp, el era cel care trebuia să dea, el era cel care, oricât de îndemânatic ar fi parat, tot era supus acelei menghine de stors de la alții. Menghină a cărei mânăuire îi venea mânăușă castelanului ce nu-și făcea nici un scrupul din strângerea ei, ci era ca un robot dotat cu știința de a apăsa și a apăsa, a strânge și a strânge, a nu lăsa nimic de la el câtă vreme poate face asta. Și, în acest fel, el, inteligentul pragmatic venit pregătit să dea tot ce cuprinde trocul, pregătit prin replica scurtă: dotarea și înarmarea unei întregi armate - care se putea rosti ușor și repede spre a pune imediat punct - în acest fel, fără să-și dea seama cum, a pierdut tocmai prezența de spirit față de acest punct și s-a trezit cu virgula prin care bătrânul storcător trecea la altele și la altele măbind prețul... Trăia o ciudă de moarte și o rușine față de sine însuși, consolându-se numai cu faptul că, de

data asta îl lovise atât de puternic la început încât arogantul în fastuoasă uniformă care-i îmbrăca în culori și aurării meschinăria, nu mai avusese și obraznicia de a-l bate părințește pe umăr ca data trecută, consolându-l stereotip cu aceleași cuvinte: „*Ah zoo*, iubitu!e, fii liniștit, că așa trebuie să stea lucrurile; așa sunt ele în ordine... *in ordnung*... Noi stabilim aici cea mai bună rânduială !”... Nu mai avusese superioritatea sau îndemânarea să facă și asta, fiind fiert în umorile vanității rănite de dezavantajele create prin mediocritatea meschină a fiului său. Dar și Brătianu își avea orgoliile sale rănite care-i lăsau acel gust amar al unei reușite triste, lipsite de glorie. Cum și-ar fi dorit măcar odată în viață: să iasă nepătat dintr-o asemenea înfruntare cu acest feudalism absurd și totalitar pe care-l detesta; să iasă fără umbra compromisurilor, cu conștiința că își atinsese deplin idealul revoluționar al tinereții sale cinstite... Dar viața e viață, iar tu nu trebuie decât să recunoști banala dezarmare că „așa e ea” !...

Lipsa superiorității de suveran spoliator pe care i-ar fi dat-o starea lejeră de a-l simți pe celălalt anihilat (sau măcar cumpărat prin gestul părintesc de a-l bate pe umăr consolându-l cu acel „*Ah zoo*, iubitu!e, fii liniștit, că așa trebuie să stea lucrurile; așa sunt ele în ordine... *in ordnung*... Noi stabilim aici cea mai bună rânduială !”...) îl lipsea și pe bătrânul principe de satisfacții. Nu-l împăca încă socoteala câștigurilor prin care reușise să recupereze cele pierdute, cât îl frământau furiile provocate de gândul la pierderi. Își pocnea degetele nervos în acea strângere necontrolată caracteristică oamenilor bătrâni și se răzbuna pe șambelanul căruia numai că nu-i zgâlțâia favoriții:

- Și tu și Ambronn, nepricopsiților, oricât v-am învățat și v-am poruncit să... să... - orgoliul îl făcu să ezite, să caute a nu folosi adjectivele meritate de boacănile fiului său - să... temperați, să... corecți și să-mi sesizați actele lui Carol, acte... în fine, voi, nepricopsiților... - Și nu mai adăugă nimic în această direcție, ci se trezi țipând o întrebare care, pesemne, îl chinua de mult dacă, prin cine știe ce asociație de idei privind neputința, îi izbucnea de-abia acum: Spune-mi, atunci când el era zăpăcit de fufa aia de la curtea lui Napoleon, iar eu te-am rugat să-l faci s-o uite... știi prin ce metode... te-am rugat, știi ?

- Știu, Înălțimea Voastră, cum să nu știu !

- Atunci spune-mi !

- Să vă spun, ce ?

Principele se uită deosebit de furios la barbetele șambelanului său ca și cum ar fi calculat din ce parte să-l tragă:

- L-ai făcut ? !

- Eu... l-am făcut, Înălțimea Voastră, dar...

- Dar... ? !

- Dar... el n-a prea vrut.

- N-a vrut ! - urlă principele ca și cum n-ar fi înțeles - Spune, mă, mai clar !

- Păi, v-am spus clar.

Femeia, fie ea regină...!

- Ce clar, mă ? !... Noi știm amândoi și am discutat, că ești ca și din familie; noi știm că acest copil uneori face prostii... Știm că din acea iubire refulată îi vin multe hachițe și se-nchide-n el !

- Știm, Înălțimea Voastră.

- Și ți-am dat bani sa te duci cu el la femei din alea...vivandiere. Ce-ai facut ?

- Nu voia, Înălțimea Voastră. Încercam sa-i fac și poftă, să-l incit retrăgându-mă eu cu câte una; ca să-i fac poftă, nu de altceva !... Dar tot nu voia !

- Aha, ticălosule, el nu voia, dar tu te... „retrăgeai” pe banii mei !

- Am încercat chiar si cu Katichen, care vă plăcea și Înălțimii Voastre.

- Si te-ai retras tot tu cu ea, ticalosule ? !

- Mi-am călcat pe inimă; știți, doar, că pe Katichen am plăcut-o atât de mult încât, când Înălțimea Voastră v-ați... retras, eu aș fi luat-o și de nevastă ! Așa că, eu, mi-am călcat pe inimă pentru interesele casei de Hohenzollern, oferind-o Înălțimii Sale prințului...

- Iar el n-a vrut !

- N-a vrut.

- Nici pe Katichen care era așa de... atât de... era...

- Era grozavă ! - se luminează la față șambelanul și, oricât s-ar fi aflat sub acuzație, se pierdu nostalgic lingându-și buzele - Era... cum doar odată în viață întâlnești o femeie atât de fierbinte !... Era... - și, copleșit de amintiri, își permise sentimental: Știți prea bine și Înălțimea Voastră cum era !

Pentru ca stăpânul său să ezite între a-l pune la punct sau a deveni și el nostalgic:

- Hm, în fine... să lăsăm asta ! - Și deodată se trezi tipându-și iarăși nemulțumirea: Deci, n-a vrut !

- Nu. Era imun la orice femeie.

- Și de-abia acum îmi spui ? !

- Nu m-ați mai întrebat, Înălțimea Voastră !

Abia atunci pe bătrânul principe îl apucară cu adevărat furiile care-i înlocuiau nemulțumirea și găsi pe cine să se răzbune:

- Ah, această curviștină pariziană de Anna a lui Murat, care i-a sucit mințile fătălăului de Carol, că toată viața va rămâne complexat față de femei ! - spuse el cu ciudă.

Dar ciuda era mult mai mare, pentru că ecoul venea din tinerețea lui, când Josefina de Baden cu care se căsătorise și care avea sânge viciat, franțuzesc, de Beauharnais, acceptase aventura cu Napoleon al treilea. Aventura din pricina căreia și el, soțul încornorat, a rămas complexat toată viața, neputând-o în nici un caz răzbuna, nici imputa, nici măcar s-o poată povesti cuiva plângându-se.

- Ai iubit-o pe Katichen ? ! - se repezi el asupra slujitorului cărui cândva, i-o pasase regretând.

- Am iubit-o nespus de mult, Înălțimea Voastră - răspunse acela în virtutea

tinereților comune, ne uitând, însă, să-și sublinieze devotamentul - Am iubit-o nespus; dar pentru fiul stăpânului meu aş fi fost gata să mă sacrific - pentru a deveni lacrimogen recunoscând: Mai ales că ştiam că şi ei i-ar fi făcut onoare !...

- Onoare ? ! – urlă iarăşi din motivele sale ascunse principele.

- Onoare... plăcere... - nuanţă slujnicul iarăşi luându-l martor -... Ştiţi şi înălţimea voastră cum era Katichen !...

- Nu ştiu nimic ! - protestă principele apărându-şi rangul - Ştiu numai că dobitocul acesta de fiu-meu a refuzat o asemenea bucătică !

- Ce bucătică !... - chipul bătrânului şambelan era stors de amintiri - Nemţoiacă, atât cât îi trebuia ca să nu aibă prejudecăţi, unguroaică mai mult decât îi trebuia ca să fie focoaşă şi, pe deasupra, cu ceva sânge polonez care a împins la succes toate vivandierele Parisului !... Mult am mai iubit-o pe femeia asta, Înălţimea Voastră !...

Ceea ce, pe bătrînul principe, îl pleoşti mai rău decât pe slujitorul său stors de amintiri:

- Tu, măcar ai iubit-o !... Eu, nici asta nu mi-am permis cum trebuie, ca să nu iasă scandal !... Ce spuneai ? Că nemţoaiacele n-au prejudecăţi ? !... Păi de asta n-au ! Fiindcă noi nu ştim să le satisfacem cum trebuie !... Caută şi ele, săracele, dacă dau peste un sloi cum e fiu-meu !... - Iar gândul acesta îi aduse aminte de înaltele sale răspunderi ca şef al casei princiare - Oare... Oare cum îşi satisface principesa ?... Fata lui von Wied era cam zburdalnică şi cam zăltată, visând poetic !... Ascultă ! - tună el din nou.

- Ascult, Înălţimea Voastră !

- Şi tu şi Ambronn să fiţi atenţi la problema asta. Casa princiară trebuie să ştie tot ! Să nu ne trezim ca atunci, cu Constituţia, că şiretul acesta de Brătianu a vrut şi atunci să ne traga pe sfoară cu monarhia constituţională şi gogoriţa că „regele domneşte dar nu guvernează” !... Dacă nu-i atrăgeam eu atenţia lui Carol că trebuie să țină în mână toate legile, adică să le poată sancţiona cum vrea el, cădea în capcană şi rămânea marioneta lor, ca-n Belgia !... Ia vezi, acum să nu fie făcut marionetă altfel, prin nevastă-sa !... Că, de dominat el pe ea, slabă nădejde !

- Femeia se domină greu, Înălţimea Voastră ! - încercă şambelanul să-l consoleze, dar mai rău îl înfurie. Şi, tocmai când se pregătea să revină la exemplul cu nostalgia lor comună, ale cărei amintiri îi storceau pe ambii prin evocarea lui Katichen, nu mai reuşi decât să rostească prima silabă din numele acesteia, că se simţi luat de tunică şi ridicat, cu tot cu zorzoane şi barbete în faţa privirilor neiertătoare ale stăpânului său:

- O dominăm noi, dacă n-o domină el !... Tu, cu Ambronn veţi acţiona; dar fără consuli, fără să ştie Bismark asta, că ne facem de răs ca familie. Vegheaţi şi-mi aduceţi la cunoştinţă !... Dacă armăsarul nu ştie să încalece, calul bătrân trebuie să ştie să țină ielele în buestru !... Iar, dacă are vreun armăsăraş, îl castrăm !... Important e să aflaţi ce slăbiciuni manifestă femeia asta !

XIV

Dar n-au aflat decât de slăbiciunile ei pentru literatură și arte și, fără a face vreo legătură cu chemarea lui Brătianu ca prim-ministru, de faptul că guvernul a propus votarea unei sume speciale pentru susținerea preocupărilor artistice ale principesei. Au mai văzut unele publicații din Paris și Berlin care începuseră să-i publice poezii, povestiri și un fel de însemnări sau studii despre țara ei, ceea ce pe bătrânul prinț îl făcu a ricana:

- Bine-nțeles, năravul din familie de a o face pe exploratorii, ca Maximilian care-și zice că-i om de știință, nu principe.

Însă, văzând apoi că ziarele au uneori lângă textele ei și câte o gravură, care o arătau înaltă și grăsuță, adevărată rasă nobiliară germană cu priviri ambițioase, aprecie. Nu se știe dacă aprecie pozitiv faptul în sine, sau aprecie suma cheltuită:

- Oricum, să-ți publice un asemenea portret, costă ceva !

- Costă mult, Înălțimea Voastră - îi dădu dreptate confidentul șambelan - nu vă amintiți că în perioada de criză care a zguduit Austria, i se imputa împăratului Franz Joseph că plătea pictorii și ziarele care reproduceau portretele Elisabetei, ca să-i facă reclamă că e cea mai frumoasă dintre soțiile monarhilor lumii și are toaletele cele mai elegante prin care se lansează moda în imperii și regate și care, pe urmă a înnebunit ? !... Asta costă !

- De cine vorbești, care Elisabeta ? - se supără principele ca de ceva neplăcut - Elisabeta e...

- Nu, Alteță, nu Elisabeta noastră. Eu făceam numai o comparație a apariției portretelor ei în ziare, cu cele de prin anii 1860-1870 ale lui Sisi, micuța Elisabeta a familiei voastre înrudite Wittlesbach, pe care Franz Joseph și-o încoronase împărăteasă.

- Nebuna aia care călărește ?

- Întrutocmai, Înălțimea Voastră. Chipul cel mai frumos și silueta cea mai perfectă. Așa suna reclama. Au publicat englezii fotografia centurii cu care-și împodobeja mijlocul și care nu avea mai mult de 16 inci, iar împărăteasa nu cântărea mai mult de 50 de kilograme.

- Văd că ești la curent cu mondenitățile femeiești ! - spuse prințul amuzat de multă vreme de obsesiile sexuale care se ascundeau sub barbetele solemne ale servitorului de-o vârstă cu el și cu care crescuse-mpreună; iar acela ocoli răspunsul:

- Elisabeta noastră e o altfel de frumusețe; e robustă, bine făcută, cu obraji împurpurați.

- Păi, tocmai de asta - se sborși prințul - ți-am spus să veghezi, nefericitele, să nu facă vreo prostie cum fac toate femeile și să intrăm în gura lumii cum a intrat Franz Joseph cu împărăteasa lui !... Că se spune c-a zguduit-o de mică,

nătăraul, că e un nătărau chiar dacă a ajuns împărat ! - vorbi invidia din el, iar confidentul, știindu-și bine rolul, îi dădu dreptate consolându-l:

- Unii au noroc, Înălțimea Voastră !...

- Ce norc, mă ? Norocul a fost că a avut o mamă cu mână de fier, familie grmană adevărată, nu austriacă: Sophie Wilhelmina, Dorotheea, Fredederica de Bavaria ! - și, iarăși deveni invidios: Noi n-am avut norocul acesta, cu toate că am intrat în armată ca și el, la treisprezece ani !... Dar ea l-a făcut direct colonel, apoi a rezolvat cu el și revoluția de la 1848 înlăturându-l pe unchi-său și chiar pe taică-său, făcându-l pe el împărat la optsprezece ani și închizând gura revoluționarilor cărora le-a dat ceva libertăți iar, peste un an, a schimbat constituția din democrație în mână de fier a autocrației. A fost o femeie teribilă Sophia de Bavaria; ea a făcut poliția care ține și astăzi imperiul, ea a condus ministrii lui fiu-său vreme de douăzeci de ani !...

- Si, parcă Înălțimea Voastră nu conduceți ? ! Conduceți...

Karl-Anton de Hohenzollern îi tăie vorba, neinteresându-l să-i spună acela ce conducea, ci să se asigure de un lucru mai grav.

- Conduc; ce ?... Trebuie să conduc, până o s-ajungă Carol să fie mai de nădejde ! - și se încurajă singur: Că și Frantz Joseph, la început, dacă n-ar fi fost Sophie... Era un tăntălău pe tron !... Maică-sa i-o pregătise pe fiica mai mare din familia Wittelsbach, pe Helene care, oricum era mai coaptă. Dar, la Bad Ischl, el a băut, s-a dat mare împărat și le-a confundat pe surori. A sărit ca soldătoiu-mârlan pe asta mică și a speriat-o când a fost să-i facă felul, că fata n-avea nici cincisprezece ani; n-a știut ce voia boul să-i facă și, în loc să-i placă, plângea speriată în vreme ce el, beat, i-o nfîgea și nu prea nimerea, așa c-a luat-o și la palme. A trebuit să-i logodească a doua zi ca să-i salveze brutei onoarea de împărat !... Dar Sofia, care o voise pe cealaltă nu i-a iertat-o niciodată, iar Frantz era mai mult fioros decât excitat când ajungea la patul ei... De asta a rămas cu ea țicnită pe toată viața !... Vezi, ai grijă: țicneli din astea au multe, femeile !... Le mai cheamă și pe amândouă, tot Elisabeta !...

- Împărătesei îi spune toată lumea Sisi, Înălțimea Voastră - spuse șambelanul tot cu acea intenție, ca și cum asta l-ar fi putut liniști pe principele său care, și mai înfuriat, își țipă tot invidia lui:

- Iar, despre Franz Joseph, toată lumea crede acum că e mare împărat peste cincizeci de milioane de supuși din diverse țări, când el a fost bătut la rând în Războiul Crimeii, la Solferino și de noi la 1866 !... Împăratul nostru îi face acum o favoare fiind aliat cu el.

- Astea sunt rațiuni de stat, Alteță: Două imperii germanice pot stăpâni toată Europa. Imperiile contează mai mult decât împărații.

- Decât împărații proști, ca Franz Joseph; nu degeaba îl batjocoresc italienii spunându-i Cocco-Peppe ! - insistă acela.

- O fi prost, Alteță, dar... - încercă să-i facă plăcere șambelanul.

- Foarte prost ! - întări principele.

- Dar norocos ! Vă aduceți aminte cum a scăpat din atentatul acela destul de grav ?... A scăpat numai prin faptul că sabia celui care voia să-i taie capul

Femeia, fie ea regină...!

a lovit în gulerul de la tunică pe care-l purta înalt și țesut cu multe firețuri.

- Prost și norocos !

Slugă credincioasă și simțitoare la grijiile stăpânului său, șambelanul încercă să-l consoleze cum putea mai bine:

- Așa va fi și fiul Vostru Carol, Alteță. Ă,ă,ă... Adică, norocos vreau să spun.

Și, indiferent că stăpânul său avea această ranchună la adresa împărăției vecine, oamenii lui, acest șambelan împreună cu Ambronn, care-i fusese înaintaș și șef, au plătit poliția secretă a Habsburgilor ca să-i aducă informația că, de fapt, cele două Elisabete, cunoscându-se din copilărie prin familiile lor, iar cei șase ani ca diferență ne mai însemnând acum, la vârsta lor, prea mult, se aveau în relații destul de bune, Sisi, care-și umpluse singurătatea cu călătorii, exerciții sportive și lecturi intense, ajungând la a lua exemplul Elisabetei a României aplecându-se spre literatură. Celor două le făcea plăcere când aveau prilejul să se întâlnească și, chiar când era vorba de protocolul unor vizite sau întâlniri, se-nțelegeau atât de bine încât îi neglijau pe alții sau chiar se retrăgeau, Elisabeta cea mai tânără molipsindu-se de la împărăteasă de acel dispreț cunoscut pentru asemenea protocoale pe care le considera grave și insipide.

Ceea ce, însă, nu putuseră informa polițiștii secreți contactați și omeniți, era faptul că, de prima dată, la o recepție la castelul Schonburg, trăgând-o deoparte în discuțiile lor, Sisi îi spusese Eliabetei, Beti, cum îi zicea ea, de-a dreptul:

- Mai dă-i naibii pe toți galonații ăștia cu nevestele lor insipide care-mi copiază toaletele; vino la mine în grădina interioară unde mă refugiez de când scorpia de împărăteasă-mamă voia să mă educe cum să mă port protocolar respectând recepțiile astea absurde cu oameni obtuți !...

Pentru ca apoi, dintr-o răsuflare, să-i spună cum aceeași scorpie nici n-o lăsase să-și crească copii, luându-i și băgându-i ca într-un țarc de aur unde să-și dreseze ea; iar nărodul de împărat nici n-o lăsase să-și spună până la capăt durerea atunci când ea, și copilă ca vârstă și mamă a două fete, căutase unicul sprijin pe care-l putea avea: bărbatul care avea răspunderea de a o fi făcut împărăteasă. Dar el era mai degrabă bărbatul de cazarmă care se trezea la trei și jumătate dimineața făcându-și exercițiile de soldat și ocupându-și la patru locul în cabinetul imperial pentru ca mama să-l găsească luând măsuri pentru treburile imepriului și să i le aprobe. Așa că nici n-o ascultă până la capăt, tocmai când ea plângea pentru copiii ei, ordonându-i să fie supusă și convinsă că Arhiducesa-mamă e cea care poruncește în Hofburg. Iar când Sisi, în sfârșit, aduse pe lume băiatul așteptat spre a fi prinț moștenitor, nimeni nu se-ntrebăse în ce stare depresivă purtase ea fătul, acesta fiindu-i luat pentru nobila dresură în care se implica mâna de fier a soacrei.

De fapt, obișnuită cu bărbați slabi la minte, cum fusese și tatăl lui Frantz Joseph, dominat de ea într-un asemenea hal încât se spunea că procrease un fiu pe invers, năbădăios și brutal cu femeile mai încete sau mai nepricepute în a-l satisface, despre Arhiducesa Sophia se știa nu numai că era adevăratul

bărbat de la Curtea Vienei, dar că această funcție de mascul autocrat o satisfacea la maximum. Avea o poliție puternică și miniștri bine dresați, iar de când cel de al doilea fiu îi devenise Împărat al Mexicului, i se părea a stăpâni lumea întreagă. De la Sisi cerea de două ori ascultare fiindu-i și noră dar și nepoată din familia de regi ai Bavariei care, trăind printre țărani de la castelele lor, „aveau prostul obicei să se poarte ca oamenii simpli”. Ceea ce ea nu-i permitea noiei aduse la această mare curte a Vienei cam pe neașteptate, numai după ce fiul foarte temător de mamă în relațiile suveranității, neieșindu-i din voie nici chiar fiind împărat, își compensase această supunere prin răscoala de bărbăție cu care sărise înfierbântat asupra firavei copile ce-i ieșea în cale, exprimându-și pentru prima oară astfel voința imperială, cu toate că mămica îl conducea spre sora mai mare a acesteia. Faptul consumându-se, spre a răsplăti spumele armăsărașului de pe tronul marelui imperiu, copila a intrat direct în fastuoasa nuntă și-n continuarea marilor protocoale de la curte, orice stângăcie fiindu-i aspru amendată de soacră. Și, astfel, imperiul în care, la 1856 de-abia se năștea micuțul Sigmund, cel care avea să devină cunoscutul Doktor Freud, experimenta chiar la înalta sa Curte ceea ce avea să teoretizeze acesta mai târziu.

Cam așa începuseră stările depresive ale slăbutei femei care, după ce-și îndeplinisese obligația de a aduce unul după altul moștenitorii, îi făcuse pe cei ai Casei să aibă consemn de a da explicația unei boli grave care justifica absențele ei din protocoalele Curții Imperiale. Ceea ce o ambițioasă s-o aducă pe lume și pe mezina căreia, pe lângă celelalte nume i l-a dat și pe cel ambițios de Valeria spunându-i doar astfel sau, cel mult Maria-Valeria, trăind târziu bucurii de mamă prin melodioasa rostire a acestei chemări care, datorită faptului că moștenitorul așteptat al tronului venise înaintea ei, n-a mai interesat-o atât de mult pe arhiducesa soacră lăsându-i-o mai aproape de suflet. Și, chiar dacă Rudolf, osul bărbătesc, dădea semnele depresiei pe care o trăise mama purtându-l în pânțe, acestea erau prea puțin observate de bătrâna mână de fier care-l pregătea pentru instrucția militară și, cu atât mai puțin de Franz Joseph, care avea în sânge toată această instrucție, fiind convins că automatismele ei ajută foarte mult treburilor de stat pentru care îi era pregătit fiul. Nu-și punea o clipă problema unor rigidități care pot contorsiona sufletul unui tânăr ce moștenește sensibilitățile mamei, de vreme ce el, tatăl, se simțea foarte bine astfel. Și nici nu-i trecea prin minte adevărul că el, ca sensibilitate, n-avea mai mult decât ceea ce moștenește de la autoritatea vulgară, lipsită de alte nuanțe nobiliare înafara plăcerii de a dicta și a domina a mamei sale ci, dimpotrivă, urcat pe tronul imperial de la optsprezece ani, era convins că rigorile militare făcuseră din el un mecanism destul de sigur în dresura mișcărilor pe care le învățase. Mișcări mecanice, de rutină, care produceau plăceri comode trupului, fiecare la rândul ei, la orele ei. Și altele, la fel de mecanice care produceau burocrăția imperiului, tot cu plăcerea comodă de a simți prin ele că ești monarh.

Adresate altor mecanisme pe care le impulsionau, mecanismelor

demnitarilor ajunși asemenea lui poate nici măcar în mod deliberat, ci prin selecție naturală, acestea perpetuau conducerea unui imperiu care era el însuși o imensă rutină, cu aparențe de funcționare normală în chingile unei poliții bine rutinate care-l țineau precum cercurile unui butoi în strânsura prin care țâșneau uneori aburii violenți ai nemulțumirii popoarelor subjgate. Insensibil, ungându-și mecanismul la timp cu mesele la ore fixe, măsurile administrative prin persoane fixe, plăcerile amoroase la zile fixe, ca și inspecțiile militare sau protocoalele diplomatice, Franz Joseph începea chiar a fi luat în serios ca împărat, de supuși sau de guvernările din jur. Nu din vreun merit deosebit, ci doar pe motivul longevității sale în tron. Iar faptul că imperiul n-avea o împărăteasă așa cum arătau litografiile oficiale ale Coroanei expuse în toate locurile publice ale Austro-Ungariei, de la cancelariile guvernatorilor la cazărmi, la primării, la oficiile poștale, până pe pereții cu urme de muște și de fum ai cârciumilor, nu se părea a-l deranja prea mult din această rutină care părea a fi singurul lucru cu care se hrănea sufletește.

- Când m-a... în fine, cucerit... pe mine, preferându-mă în locul sorei mele pe care i-o arvunise maică-sa, după ce, mă rog, am trăit acea sperietură groaznică datorită copilăreștii mele lipse de experiență și naivității vârstei mele, când m-am mai dezmeticit și am încercat să-l iubesc ajungând la conștiința că Dumnezeu îmi dăduse un soț - îi povestea Sissi Elisabetei - mi-am spus că el se va opune la pretențiile de a mă supune, pe care începuse să le aibă *Tante Sophie*, cum îi spuneam noi. Plângeam uneori, dar îmi spuneam că soțul iubitor, care venea în pat la mine la ora fixă a unei zile anumite, își va pune mama la punct. Și, bine-nțeles, cred că m-am țicnit puțin când mi-am dat seama că nu se va întâmpla asta. Nu era de joacă: zgripturoaica mi-a luat copiii ca să-i crească cum voia ea, iar el considera lucrul acesta cum nu se poate mai normal. Considera ocupațiile sale, de la alea banale, ca de șobolan rutinat, la cele de fast grav și primitiv care nu se petrece cu oameni ci cu uniforme, până la poftele sexuale pe care mai degrabă și le satisfăcea periodic decât îl apucau, toate astea erau mult mai importante. Nu doar mai importante decât mine, ci decât viața mea și decât ce ar fi trebuit să însemne ea pentru omul de-alături. Și, dă-ți seama, zgripturoaica a împărățit douăzeci de ani dădăcindu-l !...

Asemenea lucruri își povesteau, iar Sisi se speria uneori văzând cum, de la zâmbet, Elisabeta trecea brusc la lacrimile al căror comentariu expresiv era directă legătură cu starea ei care se asemana. Se proiectau una într-alta nu numai ca ființe sensibile, ci și ca destin de căsătorie pe care îl avuseseră; iar cea mai tânără era la vârsta la care încă nu suferise asemenea mutații încât să nu mai plângă.

- Ei, ce-i cu tine, te înțeleg, fiindcă și mie mi-a murit un copil. Te înțeleg mai mult, pentru că ție ți-a murit singurul !... Îți înțeleg reacția exactă când prostul tău bărbat a încercat să te consoleze spunându-ți că, oricum, nu era băiat ca să moștenească tronul... Te înțeleg, Elisabeta ! Cum să nu te înțeleg ? !... Ma bucur, chiar, să-ți înțeleg și aceste tristeți, ție, care ești, poate, alături de Maria-Valeria, singura care știe prea bine că, dintre ei, nu sunt eu

nebuna și că răzbunarea mea va veni asupra lor când se va vedea că am și am avut întotdeauna dreptate. De asta încep să scriu și eu !... Tu ai scrisul, îți e de ajuns !

Elisabeta recunoștea că ar fi trebuit să-i dea dreptate, dar se justifica:

- În scris nu pot să mă plâng așa cum mă plâng ție !... Mă simt atât de plină de gânduri frumoase după ce ne plângem una alteia !...

- Eu nu mai plâng. Învăța să nu plângi - o instruia meticolos împărăteasa adăugând, nu neconvinsă că sfatul era pe jumătate nebunesc: Mă concentrez să-mi păstrez silueta, pun mai mult preț pe podoaba pieptănată și coafată a părului meu, decât pe coroană, învăț ușor limbile oamenilor cu care vreau să vorbesc, îmi iubesc mult caii cu care fac performanțe de cea mai înaltă călărie, îi iubesc pe unгурii care mă adulează în vreme ce pentru el sunt o cifră care se adaugă la suma popoarelor supuse, știu că poliția lui îmi caută jurnalul intim și, de aceea, de câte ori notez ceva îl las la îndemâna oricui, iar când am nervi mă defulez la înot sau vânatoare. Și, uite-așa, scapi de alte preocupări și nu te porți nici ca o regină demodată, nici ca masa nefericită de nobili cu pretenții cărora le-a trecut timpul. Pe mine mă interesează identitatea mea personală, Elisabeta, de om așa cum sunt mai toți oamenii normali pe lumea asta... Ha !... Iar ei mă cred nebuna !... Eu sunt pentru ei nevropata nebună !... Iar ei sunt cei normali în incapacitatea lor de a înțelege pe ce cale merge omenirea asta !

În acest mod se-nțelegeau și se simțeau tot mai apropiate. Frumoase, încă, amândouă, foarte elegante și simțind plăcerea feminină a unor extravagante pe care proștii sau proastele fie le bîrfeau, fie le copiau. Foarte diferite, Elisabeta având frumuseți sănatoase, rubensiene, Sisi păstrându-și prin exagerată suplețe și frumos subliniată paloare a obrazului prelung aura pe care o căpătase încă de copilă: cea de a fi cea mai frumoasă dintre reginele și împărăteșele lumii. Ambele cu tristețea copiilor pierduți într-un mod sau altul, ambele dezamăgite de soți, ambele simțind banalitatea tiraniei protocolului de curte în comparație cu firile lor intelectuale bine cultivate... Preluând prima de la cealaltă pasiunea pentru arta practică cu dăruire și cealaltă de la prima meditația față de realitățile persoanei umane care devenea mai importantă decât mofturile nobiliare pe care le vedeau în jur, ambele, pesemne, ajungând să viseze, sau măcar să intuiască nevoia unui bărbat puternic și anarhist, condotier încăpățânat și romantic prin care să se răzbune pe lumea palatelor care le încorseta, ambele căutând răzbunări mai mici sau mai mari, mai artistice sau mai directe spre a-și înveseli soarta, ele deveneau din ce în ce mai prietene și căutau din ce în ce mai mult prilej de a comunica.

Una era celebră prin sutele de portrete care i se făcuseră și i se răspândiseră doar la început din ambițiile Curții, mai apoi chiar fiind căutate din interesul de care-și dădeau seama ziarele că- l prezentau pentru publicul larg al cancanului burghez; alta avea un început de glorie, tot așa, aparentă, prin literatură. Una subțire și interiorizată ca un fetiș al tuturor portretelor care i se făcuseră; alta mai robustă, ceea ce îi dădea o vivacitate puțin ciudată, în salturi de la melancolie la veselii spontane... În fond, erau două femei triste, uneori

tulburate de starea lor, care începuseră tot mai mult a se căuta una pe alta și a-și scrie. Iar, când se vedeau, ce altceva puteau face decât să se consoleze că una avea un monarh abrutizat sub papucul maică-si, iar alta unul ce trebuia dirijat de tată ? ! ?

Așa că tatăl principe și șef al Casei de Hohenzollern afla câte ceva din toate acestea prin intermediul poliției secrete a împăratului pe care mai mult îl invidia decât îl bârfea. Nu păreau a fi lucruri prea grave, el catalogându-le scurt drept sentimentalisme femeiești de așteptat și la una care provenea dintre nevroticii familiei de Wittelsbach, și la cealaltă, a cărei familie de Wied, dăduse un aventurier care n-avea ceva mai bun de făcut decât să studieze fauna Amazonului. Le aprecie ca atare așezându-le doar în rafturile calculelor sale. Dar, cand copia rapoartelor secrete către Franz Joseph pe care o cumpăra cu banuți care zgâriau buzunarul cumpătării sale, îi aduse informația că nebuna de Sissi care începuse să scrie poezii în maniera cunoscutului Heinerich Heine, a făcut public afirmația că „*Monarhia e o ruină*”, s-a cam înspăimântat să țină în mână o asemenea hârtie și a ars-o ca să nu trebuiască să i-o aducă la cunoștință și împăratului său Wilhelm, iar acela să-l ia la cine știe ce întrebări, aflându-se, poate, că și nora sa fusese de față.

Nu, nu; n-avea el nevoie de așa ceva ! - striga alteța sa către șambelan, hotărând că nu mai e necesară cumpărarea unor asemenea copii secrete după rapoartele și mai secrete și că nu mai dă un ban pe hârtiile acelor spioni dubli care-i făceau treaba.

Dar, meditănd mai bine și venindu-i gândul că lucrurile puteau fi aflate și altfel, fără a face cheltuieli din propriul buzunar, îi transmise urgent un mesaj ultrasecret fiului său, nu scriindu-i despre ce prostii făcea nevastă-sa, fiindcă asta l-ar fi speriat pe Carol mai rău și, la firea lui de copil fragil, cum era perceput în familie, acela ar fi putut face vreun gest imprevizibil. Îl sfătuia doar, cu toată energia imperativă, să-și organizeze și el un serviciu secret mai bine pus la punct, adică preluând exemplul și modalitățile Vienei, care era mai avansată din acest punct de vedere, și nu al Berlinului, care gândea mai milităros asemenea lucruri, adică numai la nivelul armatei, fără a avea încă tentacule adevărate în alte sfere.

În cazul acesta, la bătrânul principe nu mai acționa invidia lui pentru un Frantz Joseph față de care s-ar fi considerat mai capabil, ci proceda cu ambiție spre a-și întări fiul să nu mai facă prostii cum fusese aceea mai veche cu anunțarea abdicării. Din acest punct de vedere, Karl Anton recunoștea superioritatea Vienei și faptul că fiul său trebuia să-i imite organizarea guvernării polițienești.

Dar toate acestea s-au spulberat când a început războiul. Toată lumea a uitat. Miza era prea mare pentru suflarea românească și, în plus, era la fel de importantă pentru interesele de la Siegmaringen unde se cunoșteau mai bine limitele lui Carol și impulsurile pe care acela trebuia să le primească spre a face față cu demnitate acestei unice ocazii care i se oferea, acestei schimbări totale pe care i-o putea aduce un comportament corespunzător. Iar spiritul lui de soldat bine instruit l-a ajutat mult la a face față. Ceea ce era defect, chiar mare defect pentru el în viața cotidiană – comportamentul rigid, militaros, lipsit de spirit, deveni calitate în limbajul de ordin și execuție al războiului, aprobările lui scurte după ce-și asculta capabilii generali, fiind un avantaj pentru aceștia, iar timiditatea lui morocănoasă, cea care-l făcea reținut, fiind, de asemenea, un avantaj pentru politicienii care-și dezvoltau discursurile, împiedicate acum de comandamentul național să mai fie contradictorii. Ideea de independență era prea puternică.

Declarația de independență a lui Kogălniceanu a fost fulminantă pentru cei care o simțeau în limba română dar, ca să nu ne îmbătăm cu apă rece în privința susținerii ei de către Marile Puteri, delegații noștri la Congresul de la Berlin, unde se împărțeau și trofee de victorie și ciosvârtele de pe lângă ele, a fost ținută tot timpul pe margine. Acolo nu mai contau personalitățile deosebite ale lui Brătianu sau Kogălniceanu, ci puterea steagului pe care-l reprezenta fiecare. La toate demersurile cu care ei n-au pregetat să insiste, neinvitați fiind în plen, ci doar bătând pe la ușa fiecărui ministru dintre cei cu puteri depline, au obținut răspunsul că „România va fi auzită, dar nu ascultată”.

Așa că, în acel Berlin pe care începutul zilelor de vară îl împovăra cu lumini dulci prefirate ca o miere aurie printre edificii, statui sau parcuri și aromându-l cu odihnitorul parfum al teilor, concediați de la întrevederea cu câte un înalt delegat, cei doi bărbați care păreau a se plimba deloc grăbiți pe *Unter den Linden* aveau pasul încet doar pentru că-și târau cu ei nemulțumirile de oameni mari și umilirile de națiune mică, la cheremul altora.

- Poți să-i înjuri cât vrei, Mihalache, ei tot pe-a lor or s-o țină până le iese cum vor sau, cel mult, cum li se poate mai convenabil !... - spunea Brătianu mai mult ca o constatare decât pentru a consola pe cineva sau chiar pe sine însuși; pentru ca prietenul și ministrul de externe al cabinetului său să rostească a lehamite de situația în care erau puși:

- Dar nici măcar nu-njur !... Am ajuns doar să mă-ntreb cum să mă umilesc mai bine ca să obținem de la ăștia ceva în numele celor zece mii de români căzuți în luptă !

- Și-a Domnitorului, Mihalache ! A Comandantului de Căpetenie al Armatei, care nu scoate nasul aici, la Berlin, unde-ar putea fi tratat cum a *Femeia, fie ea regină...!*

plecat, ca locotenent de artilerie !

- Ei lasă, că dac-ar fi vrut, dacă firea aia a lui încuiată ar fi gândit altfel, venea și deschidea niște uși măcar așa, mai pe departe, că doar e și vlăstar al familiei imperiale, nu doar locotenent !...

- Ei bine, n-a vrut. Putea s-o facă; discret, prin cancelarii. Dar asta e dovadă că n-a avut prea mulți prieteni cât a slujit aici.

- Tu l-ai împins ?

- Bine-nțeles. Am făcut un plan arătând că lucrurile se pot dirija și din umbră. Dar, întrucât discuția nu se duce între capetele încoronate, n-am avut cum să insist.

- Eu cred că-i e și teamă oarecum de Bismark.

- N-ar avea de ce. Cred mai degrabă că-i dominat de condițiile pe care i le pune întotdeauna acesta, cum tatăl lui mi le pune mie. Așa că, mai bine evită.

- Sigur că da; e mai comod să stea acasă; mai ales că și-a căpătat acum toate asentimentele ofițerimii...

-Și le-a căpătat pe drept, în război; asta o recunosc. Dar, ca să aibă cu adevărat un ascendent în străinătate, vrea să se vadă cu coroana pusă pe cap.

- De asta a ținut să ne precizeze de mai multe ori că avem puteri depline.

- Ce să-i faci ? ! Știe că n-avem altcum pentru țară decât să-i întărim lui autoritatea; și mai știe că o vom face.

- El are aici neamuri de la care ar fi putut aduce un câștig, preciză Kogălniceanu spre a încheia cinic: Noi, doar că n-avem ce pierde dacă ne-ncontrăm cu delegațiile !...

- Suntem ogarii, Mihalache: Ne facem datoria alergând și aducem vânatul la picioare. Îți închipuiai asta pe la 1848 ? !

- Europa e de vină; nu noi !... Cine și-ar fi închipuit că pornești o revoluție liberală ca să schimbi regii cu împărați ? !

Brătianu îl opri din mers spre a se-ntoarce unul către altul și, împungând cu degetul în aer ca și cum i-ar fi arătat că inteligența lor, doar ea, trebuia să deducă niște adevăruri de nespus, rosti cu un ton de supoziție mai mult afirmativă:

- Și, dacă te-aș contrazice spunând că Anglia e de vină ? !...Ehe !... Dacă am adúlmea de unde vin urmele revoluțiilor ăstora care ne făceau roșii, roșii de tot și am mirosi că perfidul Albion ni le-mpingea sau ne atrăgea către ele ?... Da, prin doctrine secrete venite de peste Canalul Mânecii spre a stârni romanticii Europei în învrăjbiri din care să nu mai observe adevăratele mișcări geo-strategice, care, de fapt, pentru ei și influențele lor au loc în alte părți ale lumii !... M-am întrebat de multe ori; chiar și atunci când mă puneau pe gânduri unele tulburări din masonerie. M-am întrebat dacă toate astea, câte ne încingeau pe noi la acte revoluționare, erau spontane sau se coceau în mintea unor „inteligente”, cum le place englezilor să spună serviciilor secrete. Ia pune-ți tu la lucru mintea de istoric, în legătură cu toate manipulările pe care le-a trăit generația noastră !... N-am apucat să-l mai avem în viață, dar Bălcescu parcă intuise asta cu gândirea lui febrilă ... Avem și noi minți ascuțite, dar starea

noastră națională ne obligă să deducem măcar unele adevăruri periculoase, ca să putem pluti și noi pe undeva, pe lângă asemenea interese. Asta e diferența dintre acum treizeci de ani și azi !... Ceea ce la englezi nu se simte. Ei au și parlamentarism și rege. Și țin la amândouă cu adevărat, fără a se arăta deloc revoluționari, cum ne-ndemnau pe noi să fim... Vreau să spun, de fapt, ei au reușit să ajungă la o situație stabilă și cu rege, păstrat mai mult pentru colonii, și cu Parlament, apreciat mai mult în metropolă, poate tocmai pentru ca pompează spre Europa revoluțiile care să fie apoi trădate și s-o nemulțumească tot mai mult...

Berlinul arăta prosper și larg, foarte larg în locul acela; căleștile lunecau strălucitoare pe lângă rigole ca și lebedele cu petele lor albe pe canale; nemțoaice vesele cu voalete și umbreluțe împeștrău aleile în culorile toaletelor lor, ofițerii erau sprintari și importanți iar nemții civili își plimbau în costume cenușii plinul de bere sau își făceau poftă de ea. Cei doi miniștri ruși din entuziasmele aclamatoare ale Dâmboviței se simțeau niște nimeni în acest centru de continent ostil prin superioritatea de care se ferea până și Domnitorul care era de-al ăstora, nu de-ai lor. Numele marchizului de Salisbury, al lordului Beakonsfield, al principelui Gortcheacof, a contelui Schuvalof și, bine înțeles, al lui Bismark, reveneau mereu în discuțiile celor doi, căutând speranțe sau măcar șanse de tactici în spusele recente ale acelora la masa Congresului sau în declarațiile pe care li le făcuseră la întâlnirile particulare pe care reușiseră să le aibă. Întorceau toate, pe-o parte și pe alta și se simțeau tot mai strânși, tot mai neajutorați când venea vorba de marile interese ale Angliei cu Turcia pentru oprirea înaintării imperiului rusesc spre Eufrat, sau pentru placa turnantă a Ciprului de unde se putea controla întregul Orient Mijlociu plus intrarea în Canalul de Suez. În asemenea condiții, problema Basarabiei sau problema Deltei Dunării, ca apartenență la România, se clătinau într-o totală nesiguranță, oricând putând fi cedate unele pentru obținerea altora, peste capetele românilor, cei doi bărbați ne având decât să asiste, lipsiți de sprijin, la tocmeala celor mari în mâna cărora era cuțitul.

Schimbul lor de vorbe îngândurate căpăta un ritm mai rar, iar pașii lor pe sub teii scâldați în lumina după amiezii păreau a târa tot balastul condiției inferioare, de țară căreia i se putea spune să stea la locul ei dacă voia să i se recunoască și să i se pecetluiească independența. Acum simțeau ei, maestri în discursuri de la tribuna Adunării Românești, diferența dintre a proclama ceva acolo, unde mărunțul lor Domnitor avea tot interesul să aprobe, iar alta era situația aici, ca să te recunoască cei care împărțeau și împărțeau puterile lumii...

Cam cu asemenea gânduri și cu o asemenea dezolare ajunseră la hotelul lor ca să se schimbe pentru masa de seară cu prilejul căreia sperau să mai tragă niște sfori. Dar acolo, la receptura cu majordomi gravi, mânuid cheile camerelor, căsuțele în serviciul acestora și registrele oaspeților, luând și desfășcând plicul ce-l aștepta, Brătianu se luminea deodată exclamând:

- Mihalache !... Vino să te pup, Mihalache !...

Și îi flutură un carton pe care, mici, erau imprimate în relief armele Casei Imperiale de Hohenzollern. Ale celei adevărate, deasupra auritei monograme ale Marii Ducese de Baden care „...invita înalta societate berlineză și oaspeții aduși de Congres la serata literară pe care o patrona în cinstea Elisabetei, principesa de Hohenzollern-Siegmaringen, cunoscută poetă din familia de Wied, care și-a întrerupt în timpul recentului război îndeletnicirile de protecție a artelor și literelor din țara ei adoptivă, pentru a proteja colecțiile, a da ajutor răniților și a-i încuraja pe soldați, după cum scriu ziarele franceze; iar acum a revenit la versurile pe care vine aici să le publice în limba ei”...

XVI

- Îți mulțumesc, regina mea – îi spuse el pentru prima oară astfel,

când reuși să se apropie într-atât încât să-și audă numai ei doi șoaptele sub acele candelabre ale căror lumini îi legănau de sus în același ritm alintat în care se legănau și pașii ei obișnuiți a fi în permanență un fel de semidans.

- Chiar ai de gând să mă faci regină ? ! - întrebă parcă toată făptura ei înveselită și emoționată, nesfiindu-se să-l ia la braț în fața tuturor acelor reprezentanți ai imperiilor care nu putuseră să nu dea curs unei invitații adresată de chiar fiica împăratului gazdă.

- Știi bine că ești de multă vreme regina inimii mele - șopti Brătianu salutând odată cu ea personalitățile pe lângă care treceau - dar te voi face; îți vom aduce în curând și adevărata coroană de regină.

- Și tu știi bine că n-o doresc chiar atât de mult cum și-o dorește Carol; îmi plac mai mult laurii de poetă ... Ai văzut, invitația scrie de ziarele franceze pe care le-ai pus să-mi aducă lauri !

- Ai să primești mai mulți în această seară.

- Te rog să nu mă ascuți.

- Cum să nu te ascult, când toți te văd făcându-mi onoarea de a-mi sta la braț legănându-ți pașii alături de mine ?

- N-avea grijă; știu toți că doar mă sprijin de brațul primului ministru al soțului meu, principele. Dar tu să nu mă ascuți.

- Cum adică să nu te ascult ?

- Când vei recita. De vei ști că m-ascuți, am să am emoții; te rog să n-o faci.

- Dar vreau să aflu ce-ai mai scris; vreau să aud ce-a mai gândit poeta. Războiul acesta ne-a purtat cu alte preocupări...

- Vei afla ce-a gândit poeta. Pentru că ea a venit aici, știi prea bine...
- Știi, și-ți sunt recunoscător. Țara va trebui să simtă că are o Casă Domnitoare germană care, dacă tocmai la Berlin n-ar fi sprijinit-o...
- Acum nu te mai gândești la țară; te gândești la mine. Nu ești... altcineva, ca să fii robul altor preocupări ! - porunci ea cu toată gravitatea înțelesurilor.
- Nu; nu sunt... altcineva, regina mea - se supuse el.
- Atunci vei avea răbdare și vei vedea mai târziu ce-a gândit poeta - îi reveni ei voioșia aceea și sprintăra și agresiv-febrilă - ... Vei afla și ce-a mai scris îi șopti ea repede simțind că trebuiau să se despartă - dar atunci când va recita numai pentru tine !...

Strălucitoare, în capul scărilor apăruse Marea Ducesă gazdă, care-i ura bun venit fetei de altă dată ce-i dusesse trena la oficierea căsătoriei ei cu Marele Duce de Baden, după ce făcuseră-mpreună spectacole în pădurea unde-și împodobeau părul cu frunze de toate culorile și-n joaca lor îi compusese un cântec pe care și acum îl ținea minte. Îi lăudă talentul numind-o a fi un cântec al pădurii bine cunoscut în țara care o adoptase și anunță că venise la ai ei, în Germania, ca să pună la punct un volum pe care o editură din Leipzig voia să i-l trimită la tipar.

Cu pașii ei ușori, ca un dans de fetiță foarte aeriană oricât de plinuță ar fi fost, Elisabeta urcă treptele spre brațele protectoarei sale știind să mulțumească expresiv și actoricește, incitant și ambițios, mai degrabă ca pe o scenă largă, boemă, decât cu gravitatea purtătoarei de coroană princiară. Ceea ce provoacă aplauze încântate în tot balul acela cu toalete, fireturi, bogate familii germanice și înalți demnitari îndeletnicindu-se cu forfecarea frontierelor lumii.

Deasupra tuturor, atentă, Elisabeta îl căută prin mulțime și făcu în direcția lui gestul de-a-i porunci încă o dată să n-o asculte, să n-o privească, să nu fie acolo tocmai pentru...

Pentru ce oare ? - se întreba el ieșind supus în fața acelei dragălășenii capricioase pe care, după ce i-o aflase mai înainte din apropierea șoaptelor lor, i-o simțea acum și de departe. Doar el i-o simțea cu adevăratele înțelesuri, ceilalți crezând că era vorba de un gest actoricesc, prin care, la modul priceput, își regiza recitarea această principesă mai degrabă cunoscută în familiile înrudite care fuseseră invitate acolo ca o inspirată puțin zălțată și amatoare de spectacole, decât sub aspectele tristeților ei grave care o măcinau accentuându-i uneori tocmai asemenea gesturi de veselie exagerată, gata de surprize neșteptate.

Așa că, rostindu-și exclamația „Mare succes; mare succes !”... în timp ce-și freca mâinile de încântare căutându-l, Kogălniceanu dădu de el tocmai în celelalte saloane unde se întindea bufetul acelei recepții.

- A recitat frumos ? - întrebă el.

- Mare succes ! - rămase Kogălniceanu fix pe exclamația sa.

- Ce fel de versuri ?

- De dragoste, omule, de dragoste !... E perfect ! N-a lăsat nici o aluzie de vreo legătură cu Congresul și cu ce se-nțămplă aici răspunse acela căutând

să dea o caracterizare corectă, pentru ca, deodată, ca și cum s-ar fi plesnit pe frunte atunci dându-și seama și, numai din bune comportări ne făcând acest gest, ci doar punând accentul în vorbă, să exclame: Mare conspirator ești !... Acum îmi dau seama de ce n-o să-ți fiu nici o dată la fel de apropiat cum îți este Rosetti !... Mare conspirator ! - mai rosti el cu sinceră admirație strângându-i brațul, în vreme ce Brătianu se ferea:

- Jur că n-am știut nimic din ce va recita... și că vor fi poezii de dragoste !

Dar, privindu-l nostim prin ovalele mici ale lentilelor de la ochelari, Kogălniceanu nu cedă:

- Mare conspirator !... Tu ai pus la cale totul. Ai văzut că principele nu mișcă sau, poate, săracul, nu-i în stare să miște și... Nu mi-ai spus, fiindcă nu erai sigur; nu voiai să vindem pielea ursului din pădure, dar... Ești genial !... Tu, care pui...

- Și dacă ți-aș spune că nu eu, ci tu ai pus la cale ? ! - îl tachină Brătianu luând două pahare și dându-i unul ca să ciocnească - Hai noroc !

- Noroc !... Na, că era să mă-nec de emoție !... Cum adică eu am pus la cale ?

- Stimate domnule ministru - îl luă peste picior cu simpatie Brătianu mai ciocnind odată și, din veselie chiar mai făcând semn valetului să aducă încă un rând de pahare - evenimentul în mijlocul căruia ne aflăm aici, este un dibaci act diplomatic al Casei Domnitoare a României; deci, desigur, nu se îndoiește nimeni: aparține Principelui ei Domnitor !... Domnia ta ești ministrul de externe, deci reprezintă direct diplomația Principelui, nu-ia așa ?... Hai, spune: Nu-i așa ? !... Sau, măcar ciocnește și nu te mai uita așa la mine !...

- Ciocnesc ! - răspunse acela sec făcând gestul.

- Pentru ce ciocnești ?...

Simțindu-se dus prietenește la vale, Kogălniceanu ridică din umeri:

- Pentru ce ciocnesc ?

- Pentru marele tău succes diplomatic, Mihalache !... În numele Principelui tău care a avut o asemenea inițiativă !... Tu ești diplomația românească; tu meriți să primești laurii !... Hai să mai bem și să devii convins că tu primești laurii, până când... așa cum spuneai pe-acolo, pe *Unter den Linden*: Până când ajungem la conștiința că noi suntem ogarii care aleargă cinstit prinzând prada și o depun supuși, ca trofeu pentru stăpânii lor !

Într-o înduioșată tăcere prin care recunoștea, consemna și spovedea toată curvăsăria compromisurilor din viața aceasta, Kogălniceanu se ridică puțin pe vârfuri spre a-și retrage pântelele frumos rotunjit sub vestă și-i sărută obrazul ca și cum i-ar fi confirmat resemnarea, chiar veselă fiind ea la acel moment. Dar nu putu să doarmă decât puțin în noaptea aceea, așa că auzi precis în zori copitele și uruiul pe pavaj al caretei care oprea în fața hotelului.

Iar când deschise ușor fereastra ca să tragă-n piept aerul proaspăt al dimineții care mijeia, nu putu să nu recunoască silueta lui Brătianu urcând în grabă și închizând ușa elegantului cupeu. Ușa tăiată frumos, ca un trup de vioară și împodobită cu importante însemne traversate de bandă roșie din

istoria politicilor germane, ale Marelui Ducat de Baden.

- Ha, se spune că în Baden, se vorbește cea mai pură limbă germană, înnobilită de sonoritățile celte de pe malul Rinului ! – gândi el fie ca istoric, fie ca bărbat iabraș, foarte dispus și foarte capabil să înțeleagă aventura lui Brătianu cu poeziile recitate aseară în cel mai literar dialect al limbii vorbite de supușii împăratului Wilhelm.

Și nu mai întrebă la recepția hotelului dacă herr prim-ministru îi lăsase vreun mesaj, ci anunță el că va fi de găsit tot sfârșitul de săptămână printre cărți, hărți și documnte, la Marea Bibliotecă a fraților Humboldt. Avea un glas de parcă o făcea spre a se dezice de natura înfloritoare a pădurilor spre care știa că se-ndreaptă căleașca aceea al cărei blazon îl întrezărise numai o clipă. Sau, poate, parcă pentru a se oferi să ispășească păcatele altora prin cărturăreasca sa schimnicie.

XVII

Vizitiile de înalt protocol și pompoasă ținută aveau itinerariul bine ordonat așa că, la prima oprire sub arcada ce păstra încă întunericul deasupra peronului unui important edificiu, urcă mai întâi conturul parfumului aceluia proaspăt de plante de pădure și apoi abia, fără a-și da seama când portiera se închisese, la prima opintire a pornirii simți căldura înmănușată a degetelor cu care ea căuta sprijin. El i le sărută atrăgând-o spre adâncimea pernelor sofisticatei tapițerii care se lăsa mângâiată de trupurile lor mângâindu-li-le la rându-i, apoi șopti ca un secret al amândurora:

- Și tot nu pot să cred că ai venit !... Te vedeam și nu-mi venea să cred !...

- Dar acum crezi ?

- Încep să cred.

- Începi să crezi că am venit special ca să te duc în pădurea visurilor mele ?

- Asta da; dar nu m-așteptam că vei veni.

- Te așteptai. Nu credeai ca-mi va reuși serata de ieri; dar de așteptat te așteptai.

- Eu ți-am spus doar mâhnirea mea; îndoiala că principele ar încerca vreo influență tocmai aici, unde trebuie să fie obedient.

- Iar eu mi-am spus că, personal, nu am de ce să fiu obedientă, așa că nu aveam cum să nu vin; nu aveam cum să nu găsesc un pretext ca să pot veni... Voiam să te duc în pădurea tinereților mele; asta e !

- Pretext ?... Păi ce-ai reușit aseară e cea mai subtilă mișcare diplomatică a tronului.

- Posibil. Dar eu îți spun clar: Am făcut asta ca să-l duc în pădurea tinereții mele, acolo unde visam să mă răpescă un brigand și să mă poarte alături de el în aventurile răsculaților, pe carvonarul care stă în umbra acestui tron.

- Și care ți-a ascultat porunca și n-a asistat la triumful tău de aseară !

- Aș fi avut emoții; ți-am spus...

În întinericul cupeului cu perdelele trase și-n șoaptele conturate de parfumul acelor plante sălbatece, el o simți cochetând, ceea ce trăda semnul bun al stării ei, când se simțea numai talentata răsfățată sau talentata care-și lua dreptul să se răsfete.

- A fost succes mare. Am auzit din salonul unde m-ai exilat.

- Te-am exilat ca să-ți recit acum. Doar ție și numai pentru tine !

El se simți flatat. Își lăsă mâna-ntr-a ei. Ba chiar îi mângâie mănua cu degetele de la cealaltă:

- Aștept; e dublu darul, alături de cel făcut aseară țării !

- Credeai că n-o iubesc ?

- Nu; dar nu credeam pe de-a întregul că vei veni !

O simți întorcându-se spre el și, după ton își dădu seama că avea privirile acelea de provocare copilărească spre nebunii:

- Cum să nu vin când iubesc pe cineva care se confundă cu aceasta țară ? !... Da; pentru el am venit. Era singura noastră posibilitate să facem așa ceva !

- Ce anume ?

- Uite asta ! - îi spuse ea ghemuindu-i-se pe umăr - Să te răpesc, așa cum te răpesc acum și să te duc în pădurea mea, unde sunt doar fata nebună a lui von Wied, fascinată de toți răsculații lumii și fericită să fie o clipă lângă al ei !... - și-l întreabă, ca și cum i s-ar fi supus cerându-i voie: Te superi ? Până la Rhin e cale lungă. Aici suntem în luncile Spreei. Asta nu-i pădurea mea, dar e a Luisei, la care am venit într-o vară și ne-am jucat. E un castel de vânatoare pe care-l folosește rar, când vin ai ei de la Baden în Prusia...

Vorbea. Vorbea mult trădându-și acea agitată stare de trăiri fanteziste cu care se răsfăța sau voia să-și demonstreze că putea uita de altele, sau chiar uita de altele, fiind ea, așa cum se simțea mai bine și mai în visurile ei. Și, în dimineața care se prefigura aurie, nu se sfia să-i a brațul urcând treptele spre intrarea micului pavilion de vânatoare, în vreme ce trăsura cu vizitii ei solemnă - Ei, suntem singuri în mijlocul unei păduri !... - îi spuse colindând cu el de mână încăperile îmbrăcate în veche lemnărie cioplită, urmăriți doar de ochii sticloși ai animalelor împăiate - Printr-o asemenea poezie mi-am dorit să fim alături...

- Ești cântecul pădurii mele - îi răspunse el ca și cum ar fi fost nevoie să o convingă.

Iar ea își scoase diadema așezând-o ca netrebuincioasă pe o măsută de toaletă, își desfăcu părul, îl îmbrățișă fără sfială, dorindu-i căldura... Și totul se topi în poema pe care o scrisese numai și numai pentru el și venise la Berlin cu ambiția să-l oblige să aștepte până când o vor recita doar ei doi, ca niște

„fluturi sărutându-se”... Sărutându-se într-una, până la epuizare:

*Cu gene ‘ncins-a ochii tăi
Cel ce-a creiat din veci iubirea,
Iar ei sclipiri de soare-au prins
Și-un fulger umed li-e privirea.*

*Cu drag eu genele-ți ating
Cu genele-mi de tremur pline,
Din ochi clipesc aprins și des –
Și ast-fel te sărut pe tine.*

*Bătând din aripi, când ne sunt
Unite-aprinsele pleoape,
E par’ că soarele-ar luci
Și ‘ntr’ ‘nsul ne-am uita de-aproape.*

*Atunci eu sorb în ochii mei
Privirea ta, și mă ‘mpresoară
Scânteii, un râu adânc de foc –
Iar genele mi se scoboară.*

*Se face noapte ‘n jurul meu !
Eu pier în stângerea clipirii,
Bătând din ostenite-aripi,
Topită-n flacăra iubirii...*

Cândva, nu-și mai dădură seama dacă versurile chiar răsunau în acele încăperi, sau numai în ei; în adâncul lor tumultuos. Nici măcar nu mai știau dacă răsunau în română, sau în germană. Pentru că toate se topeau laolaltă cu visurile ei de copilă-sânziană la vârsta așteptării aceluia brigand plin de curaj, de forță și de viguroase sentimente crescute din hrana pădurii și a naturilor ei fabuloase... Și, tocmai de asta, desigur, răsunetele aveau rezonanțe germane, din limba adolescenței visătoare, așa cum se-ntâmplă întotdeauna cu femeia în momentele ei de cea mai intimă revărsare, când iarăși se simte neastâmpărată copilă și, pe măsură ce-și trăiește clipa de femeie, se bucură în limba copilăriei ei...

Iar el, răspunzând mângâietor înfriguratei ei nevoi de alint, îi confirmă din nou, cu parafa dulcelui sărut:

- Ești cântecul... Ești cântecul pădurii mele...

Femeia, fie ea regină...!

- Sunt cântecul ascuns al unor crengi și frunze - simți ea nevoia să spună trăindu-și clipa mult visată.

Dar, prin împlinirea instinctelor cărora li se dăruia, totul avea pentru ea graiul visurilor copilăriei :

*Carmen das Lied und Sylva der Wald.
Von selbst gesungen das Waldlied erschallt.
Und wenn ich nicht am Wald geboren wär',
Dann säng ich die Lieder schon selbst nicht mehr.
Den Vögeln hab' ich sie abgelauscht,
Der Wald hat sie mir zugerauscht,
Vom Herzen tät ich den Schlag dazu,
Mich singen der Wald und das Lied dazu !*

... Fericită de mângâieri și cerând mângâieri, ea recita într-una acele solemne sonorități germanice și doar când simți că-l pierde, că el începea să fie cu gândurile lui, îl liniști spunându-i :

- Nu-ți face griji; când vrem să vină trăsura sunăm din cornul de vânătoare... - pentru a adăuga într-o glumeță poruncă: Dar nu acuma; mâine, poimâine; oricum: când încă nu se va găsi cineva care să se îngrijeze.

Acel cineva s-a găsit, totuși. Era Kogălniceanu care patrula nerăbdător prin holul hotelului și doar când, văzându-l coborând din căleașcă și intrând, își controlă ceasul care-i confirma că nu întârziaseră, explodă vesel, accentuându-și dinadins moldovenismele:

- Undi îmblî bre, futalaule, că ne cheamă aiștia să dăm față la Congres ? !...

- Servesc țara – răspunse cu aceeași bonomie Brătianu, parcă încă plutind în anumite miresme.

- Bag eu sama că mai digrabâ servești tronul ! – îi spuse șugubăt Kogălniceanu, pentru a renunța la evocarea prin accent a Bahluiului și Kogălnicului, ca să-l informeze repede: I-au ascultat azi pe greci, așa că vor face dreptate și cu noi ascultându-ne mâine. Am mai revizuit memoriul pe care acum îl citim și nu doar îl depunem, deci avem dreptul să facem pladoarie pentru el...

XVIII

Dar, despre asta, în afara celor oficiale și a laudelor literare pe care priceperea lui Brătianu la presa de opinie publică știu să le susțină și la Berlin, cei din castelul Siegmaringen nu avură cum să afle. Principele-tată,

care mai avea de trăit și de dirijat afacerile familiei până în 1885, a fost absorbit în anii următori de multiplele preocupări privind încoronarea ca rege a fiului său întemeindu-i propria Casă Regală, iar toate acestea fiind în absolută concordanță cu interesele politicianilor români, s-au petrecut într-o atmosferă de cordialitate.

Ceea ce tulbură din nou problemele discrete ale familiei se întâmplă mai târziu. Iar principele Karl-Anton fu deosebit de indignat când, nu cu comisioane plătite agenților dubli, ci oficial, gratis și, bine-nțeles, ultrasecret, primi din partea greoaiei dar puternicei poliții a lui Frantz Joseph o notă prin care i se atrăgea atenția asupra declarației unei persoane din familia Casei princiare pe care el o conducea, jignitoare la adresa întregii nobilimi și a monarhiilor. Care persoană, fiind propria lui noră, „... dacă putuse spune în public despre marii boieri că sunt niște pierde-vară lipsiți de moralitate, se putea scuza că-i aprecia astfel doar pe cei din țara ei; dar faptul că își permite să vorbească despre *regimul republican ca singurul rezonabil*, iar poliția imperiului găsește aici asemănări cu afirmația mai veche că *monarhia e o ruină* a însăși Majestății Sale Imperiale și Regal-Apostolice Elisabeta, cu care Regina României este prietenă, nu avem cum ști, dintre aceste două capete încoronate, ce sunt și prietene, obișnuiesc să manifeste și multă independență, care pe care influențează”...

Principele-tată a fost cu atât mai fioros cu cât șambelanul pe care-și putea răzbuna toate umorile secrete tocmai avusese parte de o generoasă înmormântare din partea sa și, ne mai contând pe vreun om de atîta încredere la bătrânețe, nu se mai știe cum s-a manifestat în vechea sa ranchună față de fiul verișoarei sale, apriga Sofia Friederika, Dorothea, Wilhelmina de Bavaria sau, poate, chiar în invidia față de aceea, fiindcă ajunsese să aibă doi fii împărați. S-a stins și el, destul de repede în anul următor, și a rămas nedezechilibrat misterul căror influențe, sau căror admirații față de bărbați perfizi cu concepții republicane, se datorau convingerile periculos avangardiste ale celor două Elisabete, una împărăteasă și alta regină, dar ambele total disprețuitoare la adresa monarhilor care erau soții lor.

Și, dacă mai înainte, când începuse să regrete că-l împinsese pe molatecul său fiu spre fata asta a lui von Wied fără a se gândi că ea s-ar putea să aibă pecetea aventurierului ei unchi Maximilian care, în loc de a rămâne un nobil stăpân și conducător, s-a prostituat făcându-se om de știință, cu studii despre cine știe ce ierburi, frunze și muște, găsise o asemenea explicație nebuniilor ei artistice, acum se simțea bătrân și neputincios. Intuia, prefigura chiar o umbră de bărbat puternic și capabil de mare influență, de barbar din acela vehement și cu idei periculoase despre modul cum trebuie condusă omenirea, cum se apleca asupra familiei lui de curată nobilitate conducătoare. Dar nu reușea mai mult; nu reușea să-i dea de capăt. Nu mai avea forță să se zbată, să ordone, să oblige și să afle mai mult, nu avea încredere nici în Carol că ar vrea să facă asta. Și a fost coborât cu acest regret în cripta familiei, la puțin timp după șambelanul său pe care-l avusese slugă din copilărie. Umbra aceluia brigand

care tulbura mințile reginelor și împărăteselor a rămas deasupra mormântului său, fără să știe dacă îl cunoscuse sau nu-l cunoscuse, dacă îl văzuse sau nu-l văzuse vreodată și nici măcar dacă fiul său bănuia cine ar putea fi. Asemenea informații s-ar fi putut descoperi numai dacă, mai trăind, el ar fi conlucrat cu puternica poliție a lui Frantz Joseph. Dar nici lucrul acesta nu era sigur ținând seama de ranchuna pe care bătrânul principe o nutrea pentru tăntălăul îngânfat și rutinat care tot stătea, zeci și zeci de ani, pe acel tron important.

Se întâmplau acestea prin iarna lui 1884, mult după ridicarea țării la rangul de regat, a tuturor entuziasmelor naționale prin care Brătianu își consolidase într-atât autoritatea guvernării, încât începuse a i se spune „vizirul”. Recunoscându-i-se capacitățile politice cu care ajunsese să afirme și să modernizeze o țară independentă, se recunoștea în fapt îndemânarea mâinii sale care adusese tronului coroana regală. El, cu Kogălniceanu care rostise proclamația de independență, cu partidul lor care știa că, prin asta, se întărește, așezaseră mantiile de hlamidă pe umerii cuplului regal ridicându-le rangul printre adevărații monarhi ai Europei.

Chiar necomunicativ, așa cum era în complexele sale, Carol își demonstra cavalerismul dându-i ascultare atunci când își exercita dreptul de a forma guvernul. Iar, la solemnitatea încoronării, cei care ar fi știut ce trebuie să descifreze, au putut vedea în momentul când președintele liberalilor se pleca să-i sărute mâna, gestul afectuos cu care regina îi reținuse brațul și își plecase coroana către el, pentru ca apoi să și-o aranjeze ca și cum atunci ar fi primit-o, din mâna lui și nu dintr-a lui Carol care i-o așezase mai înainte pe creștet.

-Mi-ai promis că mă faci regina poeziei și m-ai făcut regină adevărată -îi șopti ea.

Iar Brătianu se înclină adânc, respectând momentul fără să răspundă.

Numai Carol, simțind cu antenele acelea ale disciplinei și ordinului bine executat ca se petrecea ceva în neregulă, renunță la poziția de efigie aruncând o privire autoritară care mări și mai mult veselia provocatoare a Elisabetei, râsul ei neașteptat. Așa că, bine cunoscându-i accentele de veselie înțepătoare prin care, tocmai supunându-se, persifla ordinele lui, renunță la a o mai atenționa, îndreptându-și muștrarea rece spre damele de onoare din spatele ei, cele la care trecuse galant Brătianu întreținându-se voios și spunând cu glas mai tare ceea ce trebuia să audă și regina.

-Da, doamnelor, regina României începe a fi recunoscută și ca regina literelor Europei. E datoria noastră națională să impunem asta, pentru că talentul ei e bunul nostru național !...

Numai Kogălniceanu, care nu știa de precauțiile lui Karl-Anton de a nu-i cădea nora sub vreo influență, dar știa în schimb chiar de miezul existent al acelei influențe, se abținu cu greu să nu-i replice prietenului cu care nu se sfiise pe parcursul vieții a se ciondăni sau chiar încontra politic: „Și, dacă te-acuză cineva că violezi acest bun național ? !”... Erau glumele lor de bărbați robuști, mândri de naturațea frustă a inteligenței lor pe care învățaseră la Paris să o impună în locul banalităților pudibonde ale nobilimii sau

puritanismului obtuz al îmbuibării burgheze. Și, chiar dacă uneori creau rumoare în momente solemne, Carol n-avea curajul să-i pună la punct ci, cel mult le acorda privirea dezaprobatore reducând din degetele cu care le întindea mâna. Pentru că n-ar fi reușit să facă față spontaneității replicilor lor acide și chiar nutrea o oarecare teamă de când, în plin discurs de omagiere a persoanei sale ca erou al războiului de independență, Brătianu îi atrăsese atenția că știa povestea cu tăblițele de aur topite. O știa și o făcea publică întorcând-o pe bune, adică mulțumindu-i pentru suta aia de mii de lei pe care Domnitorul o depusese ca exemplu și cap de lista de donații pentru înzestrarea armatei și care, desigur, „provenea dintr-un drept al lui particular asupra aurului pe care l-a ajutat Dumnezeu să-l găsească săpând pentru castel”...

- S-a petrecut sub guvernul dumitale și am avut întregul dumitale acord !
- îi spuse el cu imputare lui Lascăr Catargiu între patru ochi, cu obișnuitul joc duplicitar, prevalându-se de dreptul de a-l consulta ca pe căpetenia, de data aceea, a opoziției.

Dar chiar boierul acela ferm și calculat, care avea răbdarea să aștepte-n opoziție tocmai fiindcă spera că i se vor ivi din nou șansele de guvernare, îi vorbi precaut:

- Lăsați așa, Maiestate; a dat o explicație mai bună decât am putut da noi și a sigilat astfel pentru multă vreme scandalul !

- Ca să fie el, tot mai subliniat, „vizirul” ce conduce într-adevăr țara ! - Nu se putuse Carol a nu replica și, doar instinctul, făcându-l să spună asta repede și în germană, în așa fel încât șeful conservatorilor să se scuze:

- Am înțeles nemulțumirea cu „vizirul”, dar nu întreaga frază, Maiestate...

- Nu-i nimic ! - porunci principele preferând să rămână încurcate lucrurile decât să-și manifeste riscant umorile ce-l măcinau pe dinăuntru față de toate atuurile omului care îi conducea guvernul de multă vreme și pentru multă vreme într-un asemenea mod în care, nu numai că n-avea cum să scape de el, ci demonstrând tot mai mult că e într-adevăr „vizirul”.

Iar, când o mai auzea și pe regină spunându-i astfel, chiar cu un ton de mângâiere și satisfacție, evident că rămânea lipsit de replică, simțind că îl apucă mâncărimi sub coroana de oțel prin care tot „vizirul” îi consolidase diplomatic gloria. Ar fi interzis, ar fi găsit o formulă prin care să atragă atenția că nu e admisibil să se folosească porecle în anturajul regal, la fel cu limbajul ziarelor. Dar nici acestea nici opoziția nu-l ajutau, pentru că porecla le era de folos în pamflete, nici proaspăta sa regină nu arăta dispusă a-i lua în serios furiile.

Ca o unică defulare a stărilor ei de care regele nu era străin, Elisabeta continua a zâmbi provocator spre augustul ei soț de la care primise coroana, ca și cum i-ar fi spus, într-un limbaj numai de complexe lui cunoscut: „Nu te fâli pentru că, amândurora, el ne-a adus aceste coroane !

Aceasta era „fata cam zăltată a lui von Wied” pe care vigilența lipsită de orice umor a importantului socru era perfect îndrituită să o supravegheze. Pentru ca, măcar așa, să se suplinească neputința lui Carol de a o domina

altfel decât prin recea-i comportare austeră. Dar ea nu-și trăda firea. Se amuza bârfindu-l prin mici înțepături înțelese de cei care trebuiau să le înțeleagă, iar lui Brătianu, în intimitatea lor, chiar îi spunea despre Carol că e atât de fălos prin încoronarea sa ca rege și atât de solemn în autorespectul pe care și-l acorda, încât și la culcare, când renunța la uniforme pentru cămașa de noapte, la coroană nu renunța, ci și-o lasă ultima, după ciorapi și indispensabili, ca și cum ar fi dorit să doarmă cu ea pe cap. Așa îi spunea ea, cu amuzamentul șotiei copilărești pe care o făcea bârfindu-și cu alt bărbat dușmanul din serenissimul pat nupțial.

Și, pesemne că, în această singură modalitate a ei de a-și înveseli prin acte egocentrice claustrarea în protocoalele goale de sentimente și pline de prejudecăți, ar fi lansat mai multe asemenea agresiuni condamnabile în rigiditatea monarhiei, ar fi provocat chiar, dacă nu de-adreptul încurcături, în ori ce caz situații delicate, de n-ar fi parat Brătianu cu savanta lui lumească știință a politicii. Dacă n-ar fi existat, adică de partea cealaltă a subiectivismelor ei de femeie rănită sufletește, echilibrul de bărbat bine priceput și, poate, chiar născut spre a fi deosebit de îndemânatic în știința ocularii sau prevenirii cât mai multor stări delicate sau incomode, având instinctul de concentrată atenție al luptătorului chiar și atunci când ajungea la clipele de desfătare pe care prea bine știa să le trăiască. Priceperea mișcării rapide prin care își preschimba lunecarea în situație avantajată și prezența de spirit de a ști să-și nege cu sfruntare propriile slăbiciuni, erau armele sale cele mai sigure, făcându-l și de nedescoperit de privirile suspiciosului rege, dar și de admirat până la extaz și încredere deplină de sufletul sensibil al plinei de imaginație regine, care se bucura până și-n această situație de calitățile lui de conspirator.

Doar un asemenea caracter și o asemenea personalitate de învingător putuseră să dea echilibru unei relații în care ea, în situația ei de ființă întristată prin lipsa de bucurii familiare, prin durerea pierderii unui copil și a lipsei de speranță pentru un altul, prin lipsa de intimitate exact acolo unde ar fi trebuit să subziste cele mai intime trăiri ale zăltatelor ei visuri adolescente, era convinsă că soarta o condamnase la a avea atât de puține bucurii încât, cele cu care o blagoslovea, trebuiau manifestate cât mai puternic spre a putea compensa. Din acest motiv avea uneori spontane ieșiri necontrolate pe care, delicat și ferm, de o eleganță funciară în comportamentul care-i îndulcea și-i înnobila personalitatea foarte rațional dirijată, Brătianu îi tempera exagerările cu farmecul unei iubiri calme, de frumoasă esență bărbătească, puțin vorbită și foarte mult dedicată a se face simțită, a fi o prezență caldă ce dădea stabilitate relației lor devenită și ea încântător conspirativă. Și discret și respectuos cu ea, el îi corecta orice greșală care ar fi putut să le dezvăluie taina, nelăsând să existe din partea altora nici un minut de suspiciune, exact după legile conspirației. Dar, prin aceasta, umplând de mari satisfacții launtrice sufletul ei cu atât mai aventuros cu cât fusese privată de momentele mari ale iubirii pe care le visează orice femeie, darămite o imaginație excepțională ca a ei, hrănită cu parfumul aventuroaselor riscuri amoroase din romanele interzise în

prejudecățile marilor familii.

Disprețul pentru lumea boemă a muritorilor de rând și încorsetarea în banalitatea conveniențelor așa zise nobiliare, pe care ea le depășise dintr-un adolescentin spirit de înfruntare prin interzise lecturi ce-i confereau satisfacția micilor păcate, devenea acum prilejul unora mari, enorme, la dimensiunea înfruntării unor prejudecăți privind situația ei de regină și a sfidării unor imperative de relații regale cu sloiul de gheață ce-i vizita uneori patul cu același conformism cu care-i făcea conversația despre vreme la micul dejun. Iar bărbatul adevărat, prezența în trup și spirit a omului puternic ce-i dădea toate aceste iconoclaste satisfacții, dovedea un echilibru atât de perfect, o pavază atât de bine așezată pentru a nu lăsa nimănui posibilitatea de a ghici ardenta și perseverenta lui dăruire intimă, o uimea, o satisfăcea până la a nu se mai gândi dacă ar mai avea nevoie și de altele. O făcea să-i fie supusă și să-i respecte mai mult, infinit mai mult, nevoia lui de discreție pe care o lua ca un ordin, decât ar fi vrut celălalt să-i fie respectate ordinele pe care, tocmai din complexele pe care le avea, și le impunea fălos, fără discreție. Și, îmbătătit de vraja unui secret atât de bine păstrat prin stăpânita comportare, simțea și ea plăcuta nevoie să-i arate rasplata pentru sentimentele dăruite, reținându-și, cenzurându-și și chiar amputându-și sentimentele ei care s-ar fi dorit a fi explozive și vehemente. Renunțarea la ele, la modul conștient al unei femei care îndelungă vreme crezuse că nu mai avea altă cale de defulare decât prin manifestarea lor, era prețul pe care ea îl plătea cu drag, ascultătoare, căldurii dăruite de acel bărbat în așa fel încât să nu fie vizibilă și să nu fie de simțit decât pentru ea. Îl îmbrățișa tainic, numai când știa că el ar permite aceasta și-l mângâia cu satisfacția integrală a secretului lor exprimat în niște cuvinte precum: „Cărvunarul meu drag, care știi să impui conspirației a ne aparține numai și numai nouă” !...

„Sunt un conspirator bătrân, Maiestate - îi spunea el alintându-se - știu să conspir, e adevărat, dar ca un bătrân conspirator. Norocul meu că imaginația Voastră de artistă mă vede mai tânăr. Iar ea îi răspundea ca și cum l-ar fi mângâiat de aproape: „Bărbatul adevărat nu e atât vârstă cât simțire; simțirea ta e tânără sau, poate, corespunde visurilor din tinerețea mea. Nu există lucru mai frumos decât un înțelept și cărunț și bărbat puternic, pe care nu-l înfricoșează aventura. Să știi, când aveam șaisprezece ani, eram îndrăgostită de unchiul meu Maximilian pe care proștii de nobili banali îl considerau un aventurier, iar el bătea junglele Americii făcând mari descoperiri antropologice și i-a urmat marelui Humboldt în studii de biologie. Cum să nu-l iubesc pe acest bărbat de plină acțiune și frământare științifică, față de scortșosii care îl disprețuiau neștiind nimic altceva în viață decât rangul și protocolul care îi subjugă făcându-i să moară mulțumiți de ineficiența lor ? !... Nu; să nu crezi că doar de acum; mi-au plăcut întotdeauna cărunții ăștia ca tine, în care simți că fierbe o energie mereu activă !”

XIX

Așadar, chiar rarele informații de natură doar politică, care ieșiseră la Aiveală mai ales prin urmărirea constantă a actelor împărătesei aceleia total insubordonate, capabilă prin acte nevrotice să compromită stabilitatea greoaie și banală a lui Frantz Joseph, n-aveau nicidecum sorginte informativă româneacă, așa cum și-ar fi dorit principele-tată să-și întărească fiul său poliția. Și nici nu le-au aflat la Sigmaringen, prin propriile lor ițe. Mai ales că se și fereau ca poliția prusacă a lui Bismark să nu-i oblige a da seamă împăratului lor, a răscoli vechile relații napoleoniene și alte asemenea povești. Ci li le-a transmis împăratul Frantz Joseph, prin informatorii poliției habsburgice care era mai veche și mai bine infiltrată în dedesubturile europene.

Cu toate că, de fapt, nici n-ar fi fost nevoie de întreagă această experiență, pe cât de subterană pe atât de birocratică, a poliției secrete prin încrengăturile căreia se menținea imperiul austro-ungar, de vreme ce lucrurile se petrecuseră la Viena, în mod cât se poate de public. Înfața unui amănunt pe care n-a reușit să-l descifreze nimeni: Era personajul misterios, care apăruse acționând în diverse cercuri din orașul imperial; poate chiar primul ministru al regatului lui Carol, sau doar vreun trimis al lui, care-i urma și îndeplinea discretele indicații privind gloria artistică a reginei.

Pentru că, într-adevăr, un asemenea personaj apăruse la Viena în acea iarnă a lui 1884, asistând-o din umbră pe regina care călătorea dinspre Neuwied, întorcându-se de la castelul familiei sale. Înregistrat meticulos de birocrății poliției secrete a împăratului, personajul apăruse în fastuoasa capitală a Habsburgilor spre a-i pregăti reginei sale o surpriză, ceea ce era un lucru plăcut, fapt pentru care raportul se clasifica și se arhiva în categoria evenimentelor „neurmăte de alte misiuni decât urmărirea de rutină”, stabilită printr-o fastuoasă semnătură de oberkommendant. Un document informând simplu, dar ne mai comentând antecedentele. Pentru că, apariția în documentele rutinei de urmărire a interesantului personaj, avusese loc, de fapt, mai dinainte, prin consemnarea prezenței a diverși mesageri trimiși în numele său, folosind relații și plătind servicii într-o acțiune discretă prin care își dovedea ambiția de a organiza un important eveniment monden în această capitală europeană a tuturor mondenităților născute de efervescenta artistică a unui generos mecenat.

Era posibil să fi fost mai multi, nu unul și același, spuneau informările. Fiindcă s-au tot perindat în diverse rânduri, încă de când regina își făcea călătoria de început, înspre Neuwied. Ei acționau cam în aceleași direcții: ale preseii ori ale vieții artistice din acest *Mitteleuropa* și plăteau bine, cu noua monedă modernă pe care Frantz Joseph o batuse în locul creițarilor, tocmai ca să domine financiar această parte a continentului pentru care Austria era poarta spre occident și trebuia să-și ia tainul de la toți cei ce tânjeau spre un trai

occidental.

Așa s-a întâmplat că acel emisar, sau unul dintre ei, a tratat cu directorul de la „*Burgteater*” - nu numai un om plin de glorie artistică ci și una dintre elitele la care se ajungea foarte greu de când diva lansată de el, Katharine Schratt, ajunsese a fi cunoscută public drept amanta împăratului. Împărat care, conform bârfelor aflate în circulație, din pricină că urcase pe tron de la optsprezece ani și produsese o poveste întreagă de abuz sexual din cauză că primise coroana înainte de a-și fi terminat educația amoroasă, părea tuturor mai în vârstă decât acei zburdalnici cincizecișipatru de ani, la câți ajunsese.

De fapt, diva fusese lansată de actualul director, însă calea ei fusese bătătorită prin pașii altor dive strecurate de antecesorul său, von Dingelstedt care, părăsind în 1881 direcția celebrului teatru fondat de Maria Theresa chiar în aripa de nord-est a palatului Hofburg unde își avea tronul, lăsa în repertoriul permanent al actorilor lui nu mai puțin de 109 spectacole, adică mai mult decât ceea ce putea face dintr-un spectator perseverent, chiar venind la teatru numai din mondenitate, un adevărat om cult. Dar, pe lângă această performanță publică, Franz Freiherr von Dingelstedt lăsase în deceniul cât a condus importanta instituție și o tradiție mai ocultă: Faptul că, ușa mascată-n tapițerii care, din loja imperială se deschidea direct spre apartamentele private, în așa fel încât majestățile imperiale să-și facă intrarea când voiau și cum voiau, a căpătat și o a doua întrebuințare – aceea ca, prin ea, să fie introduse în Palat, pentru uzul personal al împăratului, actrițele care sperau să-i devină favorite. Noul director, Adolf von Wilbrandt moștenise deci, pe lângă impresionantul repertoriu și acest delicat amănunt, fapt pentru care modul său încrezut de-a se purta, caracteristic directorilor de scenă și de teatru care vorbesc cu trupa mai mult prin ordine decât prin afinități artistice, devenise chiar fudulie generală. Iar faptul că o glorie a teatrului său, actrița Katharine Schratt, profitând de faptul că împăratul mai îmbătrânise și se mai rutinase, reușise să-i devină favorită cu adevărat, punând zăvor pentru alte pretendente la ușa mascată și venind uneori chiar la repetiții pe ușa aceea, făceau din el un fel de depozitar al secretului auritei loji imperiale, ceea ce-i dădea dreptul la o mult mai mare îngânfare chiar și decât cea de director peste una dintre cele mai celebre trupe de teatru.

Discretul personaj care i se înfățișa în numele guvernului dintr-o mică țară vecină nu-l impresiona prea mult, iar von Wilbrandt, un tip bortoș, negricios, tuns scurt, cu o figură de broscu cu nas mare și ticul de-a sta răsturnat în fotoliu bățându-și mereu sub masa-birou un picior ca și cum ar fi amenințat cu genunchiul, nu catadixea să-și ascundă în fața aceluia nici celălalt tic, cel de regizor care, din enervarea de a fi neascultat de actori, își smulge din când în când, cu gest subliniat, un fir de păr din nară. Iar vizitatorul său îl accepta, cu toate că se dovedea a fi un bun cunoscător al istoriei teatrului la serviciile căruia apela.

Pentru că, marea împărăteasă care încheia ramura Habsburgilor autentici, Maria Theresa, își dăruise aripa construită ca sală de banchete, festivaluri și

Femeia, fie ea regină...!

baluri a palatului Hofburg spre a înființa un teatru pe măsură, cu numele „*Hofburg theater*” care, apoi, sub fiul ei Joseph al doilea a fost schimbat în „*Hofburg theater nachst der Burg*” devenind adevăratul Teatru Național German. Știa, oare, acel guvernant, sau reprezentant diplomatic de peste Carpați, cărei mari instituții imperiale i se adresa ca să joace piesa scrisă de un nume necunoscut, chiar dacă el este pseudonimul unei regine ?

Știa. Ca dovadă că nu-l impresionau fireturile costumației impozante ce se ridicau mulându-se pe burta lui *herr direktor* și făcându-l să se tragă din când în când de manșete ca să le aducă înapoi, ci îi spunea foarte documentat în istoria teatrului:

- Va fi o glorie, *herr direktor*, această a o suta zecea piesă din repertoriul dumneavoastră, ca și faptul că Gluck a revoluționat pe această scenă opera dramatică sau cel că, în ultimul deceniu al secolului trecut, Mozart aici și-a lansat și „*Răpirea din serai*” și „*Nunta lui Figaro*” și „*Cossi fan tutte*”... - Dar, făcând o pauză, se arată documentat și în privința amănuntelor prezente: Aveți și repertoriu, aveți și actori de primă mână la care ne-am gândit. Dumneavoastră ca urmaș al marelui von Dingelstedt, care a descoperit-o pe talentata Katharine Schratt...

Precaut să nu fie vorba de vreo aluzie la gusturile imperiale, von Wilbrandt își trase manșetele, își smulse un fir de păr din nară și, bătându-și cu importanță genunchiul ca pe un deget arătător, continuă lecția pe care se vedea că vizitatorul său o învățase:

- *Meine herr*, eu nu sunt numai urmașul lui Dingelstedt, ci al unui florilegiu de directori care începe cu Peter von Brau, cu cei opt care formau *Das Kavaliersdirektion*, cu Hyeronimus Brackmann - spuse el privindu-l în ochi dar arătând cu degetul mare în spate, pe lângă ureche, spre portretele de pe peretele pe care nu-l vedea - August Wolf, Schreyvogel, ba chiar și marele Holbein... Da, toți acești titani reprezentând istoria acestui teatru așa cum eu îi reprezint prezentul...

- Exact. Prezentul care se va îmbogăți cu un nou titlu de glorie. Herr Direktor, piesa pe care v-o aduc eu, „*Ullranda*” este o dramă cu subiect preistoric, iar regina noastră care o semnează cu pseudonimul Carmen Sylva, devenit un „*nom de plume*” bine cunoscut și amplu comentat în ziarele pariziene, italiene și chiar berlineze, pune în lumină epoca de legendă a familiilor noastre germanice, poate chiar nobila ei familie von Wied, care este una dintre cele mai vechi, în această piesă „*Ullranda*” simțindu-se și tot romantismul sufletului ei. O asemenea piesă nu poate lipsi din repertoriul Teatrului Național German al cărui director sunteți, având chiar intrare în Palat prin Loja Imperială, nu ? !...

Tocmai când era să se arate convins prin argumentul de legendă germană în repertoriul Teatrului Național German, von Wilbrandt mirosi cu nasul său cel corioat aluzia cu loja și, trăgându-și manșetele, făcu un gest retractil. Dar vizitatorul îi puse dibaci pe masă manuscrisul însoțit de un arătos bilet de bancă tipărit cu înflorituri pe hârtie scorțoasă, încât genunchiul de sub birou

încetă să i se mai bâțâie.

- Pentru cheltuielile de montare - spuse acela și, fără să-i mai lase timp să vadă și suma înscrisă, să și răspundă, adăugă: Și, mai ales, pentru costumele doamnei Katharine Schratt, pe care cred că o va încânta rolul principal !...

Bortosului i se ridică ceafa în gulerul scortșos țesut cu mățăsuri de ceapraz și găsi prilej de a-și sublinia augusta legătură care era un fel de codoșlâc la nivel serenissim:

- Katharine ?... Eu, *meine herr*, trebuie să o menajez pe Katharine !

- Să știți că am angajat ziarele care să scrie despre acest mare succes. Va fi succesul divei și al autoarei. Cred că va face plăcere în sfere foarte înalte. Nu, ce ziceți *herr direktor* ?

- Katharine... Hm, să vedem. Eu... - își declină el cu mândrie atribuțiile - eu sunt cel care am datoria s-o menajez, am spus; Katharine e atât de solicitată, încât...

Dar, pesemne folosind și experiența de la ziarele pe care le angajase, vizitatorul ieși din scenă cu o replică bine regizată, care-l făcu pe omul de teatru să-și mai smulgă un fir de păr din nas:

- Veți mai primi un asemenea bilet de bancă la premieră, pentru un banchet la care să sărbătorim succesul.

Și ieși discret lăsând în acel birou toată discuția ce n-avea cum să intereseze serviciile secrete al marelui imperiu în care nu mai stăpâneau habsburgii autentici, adică cei stinși odată cu prezența feminină pe tron a Mariei Theresa, ci continuați prin mai modesta casă de Habsburg-Lorena, produs al epocilor mai noi, bancare, ce nu mai reprezentau adevărata nobilime. Ba, mai mult, instaurând chiar, spre completarea cheltuielilor imperiale, obiceiul ca, în urma unei substanțiale sume de bani, cei ajunși la averi să-și poată cumpăra titlul de baron. În felul acesta se consolida ca monedă Coroana austriacă de 100 de Helleri, cea pe care-și pusese Frantz Joseph efigia cu favoriți, înlocuind vechii taleri.

„Dacă efigia de pe Crețarii cu care plătise arăta frumusețea favoriților împăratului - își spusese Brătianu la întoarcerea cu succes a emisarului său - atunci, în distribuția piesei trebuia neapărat să-și arate frumusețea favorita acestuia !”...

XX

Iar când, așezată cu cinste mai mare decât de regină, cu cinstea de autoare al noului succes, în loja de onoare de lângă cea imperială, Elisabeta începu să tremure emoționată văzând montarea fastuoasă a piesei și vibrând *Femeia, fie ea regină...!*

la jocul măiestru al Katharinei Schratt, servită magistral de o întreagă echipă de mari talente, nu-și dădu seama că o discretă mișcare se produse în întunericul lojei, ofițerul de aghiotanță și doamnele de onoare retrăgându-se tiptil, pentru ca umbra unui bărbat rămas în picioare să țină spate ușii. Spectacolul se desfășura impresionant iar mijloacele tehnice ale marii scene produceau efecte depășind imaginația ei atunci când inventase acea poveste tocmai într-o atmosferă de măreție a personajelor preistorice. Actorii erau nemaipomenți, vocile lor răsunând puternic în vasta acustică a sălii, iar Katharina Scrott era parcă făcută pentru a învia într-un mod și mai profund personajul creat de ea, trecând de la duioșii și emoții fine la cutremurătoare accente dramatice în care dăruia tot ce era în stare talentul ei și ceva pe deasupra, arătându-și și frumusețea dar și forța sufletească, smulgând aplauze furtunoase de la publicul din stal și balcoane căruia știa să i se dăruiască, dar știind bine să provoace și spre loji aceeași admirație, cu o adresă sigură, ca și cum s-ar fi adresat unui personaj anume.

Emoționata autoare avu la un moment dat impresia că ei i se adresa, ei îi spunea mai mult decât celorlalți, ei îi mulțumea când se pleca cu gest precis către aplauzele lojilor. Și nu-și dădea seama că alături, chiar alături, din spatele draperiilor pe jumătate trase, putea privi chiar împăratul a cărui inimă de numai cincizeci și patru de ani, talentata actriță era hotărâtă s-o facă harcea-parcea, lucrurile acestea petrecându-se chiar la începutul relației dintre cei doi. Rezonanțele sensibile ale femeii ce domina fastuosul decor al scenei se îndreptau spre plăcerile ușii aceleia mascate-n tapiserie prin care trecuse de câteva ori, dar ambițiile ei le confereau accentele mai grave ale visului de a închide acea ușă pentru altele, de-a ajunge stăpâna ei și a bătrâiorului împărat care încă se purta ca un bine antrenat militar.

Nu avea de unde să știe, nici cum să știe. Iar, la emoția de autor care-și trăiește succesul, firea ei explozivă de artistă autentică-n trăiri, era de-a dreptul covârșită. Așa că cealaltă mare emoție - cea când, aprinzându-se luminile antractului, văzând că-n loja ei, în locul doamnelor de onoare și a aghiotantului era altcineva, începu din nou să tremure împreunându-și palmele în dreptul buzelor - o topi de-a dreptul și o făcu să cadă-n brațele bărbatului care, cu gest ferm apucase să tragă perdelele lăsând numai pentru ei intimitatea restrânsă a lojii de mătase.

- Carvonarul meu iubit ! – exclamă ea și uimită, și fericită, și topită de bucuria că-l vedea, ca și de recunoștința ce i-o purta că-i putuse face un asemenea spectacol - Carvonarul meu iubit !... În timp ce priveam scena, îți transmiteam în gând recunoștința pentru surpriza pe care mi-ai făcut-o; dar credeam că ești departe, vorbeam cu tine peste distanțe, mulțumindu-ți pentru tot ce făceau actorii din piesa mea, dar... Dar nu credeam că ești aici !... Nu se poate !

Și era un „nu se poate” atât de bucurios care-o făcea să cadă la pieptul lui aproape ținând, încât bărbatul acela calm îi așează delicat mâna în fața buzelor, arătând din priviri spre zgomotele care se auzeau din loja cealaltă - ca o

mişcare soldățească a unei escorte care se retrăgea. Pesemne a suitei împăratului care asistase din umbră la succesul divei sale, poate sentimental și el, dar știind să se retragă înaintea de a-i simți publicul prezența de după draperii.

- Nu-mi pasă ! - rostea Elisabeta cu un fel de șoaptă strigată - m-ai făcut fericită cu acest spectacol și m-ai făcut de-o mie de ori mai fericită să te simt aici, lângă mine !... Să te simt, să te simt, să te simt !... Să simt un bărbat care într-adevăr, mă iubește !...

- Te iubește și nu putea să nu vină macar să te salute; măcar să-ți vadă o clipă fericirea !

- Doar o clipă ?

- Să fii strălucitoare ! - îi spuse Brătianu ca și cum și-ar fi luat rămas bun.

- Pleci ? - întrebă ea puțin speriată, simțind că-și pierde sprijinul.

- Voi mai trece pe la hotel înainte de a pleca - o liniști el. Acum mă duc să aranjez ultimele amănunte cu ziarele pentru gloria pe care ți-o vor face mâine. Te rog să fii curtenitoare cu ziaristii și să pozezi celor care vor veni să te deseneze. Este și un fotograf, dar fotografiile nu se știe cât de reușite ies; dar am comandat desenatori-gravuri care câștigă bine dacă au mâna repede, de pe o zi pe alta. Te vor asalta. Ai răbdare cu ei pentru că ziarele așa se vând. Mă duc să văd cum stăm cu banchetul, apoi dispar. Prezența mea aici nu e oficială.

- Pentru mine e; pentru inima mea este ! - îl reținu regina cu gest fierbinte lipindu-se de el în toată acea cutie care parcă îi îmbrăca în mătasea ei făcându-i nedespărțiți.

- Mă duc să văd ultimele pregătiri - insistă el cu modul acela calm de a-și manifesta fermitatea.

Și, cu toate că, prin întreaga ei comportare ar fi vrut să-i spună cu totul altceva și ar fi vrut să-l rețină pentru ea acolo, regina deveni duios-ascultătoare în fața acestui bărbat a cărui putere a cumpătului o respecta cu dragoste, respectându-l ca de obicei atunci când el n-o lăsa să exagereze dându-se în vileag cu ceva. Și, supusă, spuse numai:

- Să vină toți actorii, au fost minunați !... Să vină și...

El îi puse degetul pe buze și arătă cu cealaltă mână către sine ca o asigurare deplină:

- Vor fi mai mulți decât te-astepti; deschizând draperiile privește-n sală; toată crema ei te va sărbători ! - îi spuse deschizând ușa în spatele căreia îl așteptau importanți însoțitori care începură a-i raporta câte ceva în vreme ce doamnele de onoare reveneau pe scaunele lor, iar aghiotantul desbumba draperiile trăgându-le în lături. Sala strălucea în jerbe de lumini iar din fosă se auzeau sunetele de acordare a instrumentelor precedând ridicarea cortinei.

- De-abia așa mă simt într-adevăr regină - îi spuse ea peste capetele celorlalți răspunzându-i la salutul din ușă prin care el rostea solemn:

- Maiestate !...

- De-abia așa... - mai rosti ea așezându-se, dar nu înainte de a nu-i fi fost rușine să recunoască în fața doamnelor și a aghiotantului cât de mult o emoționase surprinza aceluia bărbat despre care nu se sfia să arate că era singurul

care-i putea aduce cu adevărat bucurii.

Iar gestul ei, acela dinainte prin care părea că se teme de plecarea lui ca de un dezechilibru ce se petrecea în propria ei persoană, se simți din nou atunci când se așează în fotoliul împins de aghiotant, uimindu-se deodată de noul decor, și mai fastuos decât primul. Pentru ca muzica de scenă s-o cuprindă în tot tumultul ei, s-o anime, să-i sporească emoțiile începute altfel.

Cei din suită o văzură cântând laolaltă cu corul, dăruindu-se total spectacolului. Părea triumfătoare văzându-și piesa atât de impresionant și grandios pusă în scenă. Nimeni însă nu vedea spectacolul din inima ei, ale cărei tensiuni aveau alte lungimi de undă.

Se îndreptă impunându-și ținuta de regină doar după finalul furtunos, primind cu onoare modestă aplauzele ce i se adresau. Dar când, la coborârea scărilor monumentale spre foaierul care forfotea de lume făcu un pas greșit care-i sperie însoțitorii salvând-o în ultima clipă, primul cuvânt pe care îl spuse fu "Unde ?"... În eleganța rochiei de o croială insolită ce-i sublinia aerul excentric, depășind cu mult linia toaletelor de curte, se redresă și pași din nou cum trebuie, -dar privirile-i subliniau acel „Unde ?” prin care îl căuta pe el...

Cei obligați să știe că li se adresa, chiar dacă privirile ei căutau printre spectatorii ieșind, rămaseră încurcați, fiindcă ea nu mai continuă.

Dar nici nu le explică a nu fi vorba de o întrebare, ci doar de căutările privirilor ei care sperau să-i distingă silueta în mulțimea aceea și diserau negăsind-o.

Târziu, după ce, oprită în capul scărilor unde o aștepta, cu nasul corioat plecat peste mingea propriei sale burți, celebrul von Wilbrandt (care, conform regiei făcute de... știa ea cine, proclamă către eleganta mulțime adunată: „După jocul superb al actorilor noștri, s-o rugăm pe nobila regină-autoare să ne încante recitându-ne ea însăși din versurile ei !”), se văzu obligată a cumpăni totul. A nu mai căuta nimic, a se dăruie emoției ei dintotdeauna și plăcerii intime de a recita. Nu-l mai căuta; îi era suficient să-l știe, bărbat puternic și priceput, că veghea de undeva asupra ființei ei care se putea copilări cochetând cu actoria așa cum se simțea mai bine. Era noaptea gloriei ei adusă de un cavaler nevăzut. Gravorii și desenatorii care se-nghesuiau să-i prindă chipul, surprindeau în trăsăturile ei armonioase, care se desenau ușor făcând-o să fie „mai degrabă drăguță decât frumoasă”, ca și-n gesturile ei elegante care-o făceau să fie „mai degrabă grațioasă decât drăguță”, strălucirea unei siguranțe de sine cum are femeia numai atunci când se află la brațul bărbatului cu adevărat ocrotitor. Bărbat a cărui prezență o simțea numai ea. Și era fericită, deschizând cu un adevărat gest regal balul.

C a militar de carieră și împărat foarte birocrat cu treburile imperiului Casupra căruia își ținea de vreme îndelungată mâna forte nepermițând nici o abatere de la rigiditatea totalitară, Frantz Joseph se trezea întotdeauna la trei și jumătate dimineța, își făcea exercițiile de punere în ordine a organismului și puterilor trupului, își lua *fruch-ştuckul* sumar, cât să însoțească *schwartz*-urile pe care le bea și lucra ca la cazarmă obligându-și toți miniștrii, aghiotanții și comandanții la același regim matinal, până la ora zece și jumătate când, în sufrageria privată a familiei imperiale, care se prelungea din cea oficială, a banchetelor, aburea fierbințeala supei grase, rafinat aurită cu șofranul pastelor, în care pluteau două ochiuri de ouă proaspete ce se-nchegaseră, nu mai mult decât trebuia, chiar în fiertura de cărnuri alese. Așa începea masa lui copioasă, de om care lucrase până atunci șapte ore active în menținerea imperiului, masă pregătită special, zi de zi de însuși patronul celebrului restaurant vienez din vecinătatea Hofburgului, ai cărui chelneri șopteau la urechea clienților de înaltă distincție sau, mai ales, avere, recomandări despre un fel sau altul pe care-l savurase și împăratul în acea zi. Aceasta era deosebirea dintre domnia lui absolutistă asupra imperiului foarte mozaicat ca teritorii și naționalități, dar ținut strâns prin multe surse de finanțare și latifundiară și burgheză: Dădea satisfacții depozitelor de bani ale negustorilor bogați care se simțeau flatați mâncând ca și împăratul căruia îi suportau dictatura. Ba, mai mult, mulțumindu-se cu accesul democratic la bucatele împăratului, se adaptaseră acestei dictaturi sau chiar și-o adaptaseră spre a le fi cât mai rentabilă. Aceasta era deosebirea domniei lui Frantz Joseph, împăratul de la 1848, față de cea a altor monarhi rămași la bucătăriile lor proprii, dar obligați la concesiuni democratice în conducerea treburilor statului.

În dimineța aceea, Majestatea Sa Imperială și Regal-Apostolică era chiar foarte bine dispusă, mai ales pentru că proaspăta favorită - al cărei joc, dedicat lui cu măiestrie prin elegante gesturi și trepidante fluxuri feminine care-l ținteau de pe scenă, îl urmărise o vreme din loja cu draperiile întredeschise - proaspăta favorită, deci, știuse recunoscătoare să i se strecoare fierbinte-n pat chiar spre ora lui de trezire, respectându-i atât somnul cât și satisfacțiile dimineții de bărbat bine dormit. I se dăruise cu entuziasm sonor, recunoscător și dramatic mărturisindu-i prin gemete că acest epilog nupțial era partea cea mai frumoasă a spectacolului pe care-l jucase și a banchetului la care triumfase alături de autoare în seara și în noaptea aceea, și făcu jocul de a-l mai reține-n pat când el se ridica spre a-și trage pantalonii cu lampasuri în care-și îndeplinea îndatoririle față de imperiu. După care adormise ca un neastâmpărat îngeraș epuizat de plăceri, împăratul fiind nevoit pentru prima dată să n-o trimită cu aghiotanții acasă la ea, ci s-o lase să se odihnească în horbotele sale, poate

chiar și cu un gând concupiscent de a reveni mai târziu făcând o pauză de lucru.

Ziua imperială începuse astfel, rutinier și-n bună dispoziție, cu rapoartele unor aghiotanți, primele ordine transmise către miniștri, provincii și domenii, aprobarea obișnuită a mișcărilor militare și, la sfârșitul acestor priorități, cea care putea să dureze ceva mai mult, dar tot ca o rutină, fiindcă privea afaceri secrete care, în principiu, trebuiau explicate sau descusute.

Pentru rezolvarea unor asemenea probleme, avea răbdarea să aștepte în antecamera supremului cabinet un personaj pe cât de familiar pe atât de neobișnuit față de ceilalți. Aștepta răbdător, dar fără a face prea mare plăcere celor care treceau pe sub privirile lui asemănătoare unui metalic mecanism de înregistrare, acel *graffpolizai* cu ochii spălăciți în albastru, sigurul a cărui treaptă statală nu era prea bine definită în guvernare. Funcția lui se situa undeva între Casa Imperială, ministeriat și armată, dar cu un rang nesigur, putând fi așezat și mai la coadă dar și mult mai în față printre generali, miniștri și curteni, neștiindu-se prea bine nici ce soldă primea, nici cui îi mai dădea raport înafară de ce-i șoptea împăratului, nici dacă măcar avea vreo delimitare concretă a atribuțiilor sau plutea într-un mister întărit de scretomania birourilor, cazărmilor, închisorilor și altor eșaloane pe care le conducea, sau le dirija, sau le manevra; fiindcă nici asta nu se știa prea bine. Singurul lucru sigur în legătură cu el era faptul că, la orele patru dimineața apărea, cu mutra aceea de aduilmecare curios inexpressivă, ca a vietăților nopții care, la lumină, par pe jumătate adormite, se așeza pe cel mai înghesuit scaun din cotloanele antecamerei imperiale ținând la picioare un ghiozdan la fel de greu întotdeauna și părea a-și face somnul cu ochii deschiși. Deschiși chiar mai mult decât de obicei, ca niște perforații metalice prin care se manevrau lentile înregistrând realitățile cărora se făcea a nu le da atenție. Singura lui atenție era la ghiozdanul pe care nu-l scăpa dintre lampasurile pantalonilor și la chipiul pe care și-l așeza pe podea, la îndemână pentru a-i ajunge pe braț într-o singură clipă și a defila cu el proptit de palma întoarsă, atunci când se auzea, sau se simțea doar, chemat din cabinetul imperial:

- Rudy !

- *Ja wohl, unsere Kaiser und Apostolische Konig !*

Când termina răspunsul, era deja înăuntru și închidea grijuliu ușa fără să-și schimbe poziția de înaintare defilată către stăpânul său...

„Rudy”; atât. Fără rang, fără grad, dar îl știa o țară întreagă cine era și cum trebuia să fie ascultat pentru ca absolutumul imperial să funcționeze după mecanismele bine rutinate ale lui Frantz al doilea Joseph, conform tradiției moștenite de la bunicul, celălalt Frantz, întâiul. Fiindcă unchiul Ferdinand, de la care preluase la optsprezece ani tronul, nu mai conta în genealogie fiind un împărat slab de minte, îmbrobodit de bancherul Rothschild pe care-l făcuse baron, iar tatăl său, frate mai mic, chiar dacă nu făcea crize de epilepsie ca acela, era cam lipsit de voință. Fapt pentru care mama lui, drastica Sofia Frederika Dorothea Wilhelmina de Bavaria, îl convinsese să renunțe urcându-

și pe tron fiul și dominând ea curtea imperială vreme de două decenii, până ce s-a stins, cam în urmă cu vreo doisprezece ani. Însă Rudy, care era selecția ei, rămăsese. Sau, în ori ce caz, se continua cu un alt Rudy de același tip, identic absolut cu primul și sigur format în birocrăția absolutismului acestui imperiu.

- Rudy, ce e nou pe ziua de azi ? - întreba într-o rutină destul de voioasă împăratul, răsfoind hârtiile pe care acela le alegea meticulos din ghiozdan, după ce își așezase chipiul tot pe podea, la picioare - Ce mai e nou ?

Graffitiul explică politicos și competent câteva hârtii care aveau nevoie de apostilă și, ca să nu facă pauze abuzând de timpul împăratului, în vreme ce și le așeza meticulos înapoi în ghiozdan, spuse cu un glas linear, fără inflexiuni, ca și cum ar fi comunicat prin sunete „Morse”:

- Fratele înălțimii voastre serenissime, arhiducele Karl-Ludwig a făcut asnoapte scandal la recepția dată în cinstea premierei piesei celei noi; a acuzat-o pe autoarea-gazdă că l-a amestecat cu burghezi ignobili și actori boemi invitați laolaltă cu nobilimea imperială. A amenințat că vă va supune protestul său...

- Să-l supună. O să vedem !... - răspunse împăratul cu o ușoară iritare, dar mai mult intuitivă, produsă de modul neutru cu care acela își făcuse informația precizând:

- Eu... Eu am luat măsuri ca ziaarele...

- Ziaarele ?... Ce să caute ziaarele aici ? !

- Păi și ziaariștii au fost invitați; tot ignobili, după părerea alteței sale arhiducele... Eu am luat măsuri ca...

- Lasă măsurile; zici să s-a înfruntat cu autoarea ?

- Și cu interpreta... Eu am luat mă...

- Și cu interpreta ? !... - De data asta irascibilitatea împăratului deveni bănuitoare și, încercând să și-o stăpânească, mormăi: Cu autoarea, măcar, e văr; dar cu...

- Eu am luat măsuri ca ziaarele... - insistă automat glasul fără expresie, ceea ce provocă explozia:

- Lasă dracului ziaarele; spune-mi de măgarul de arhiduce: A jignit-o pe...

- Da; pe...

- Nu de regina scriitoare te întreb, ci de...

- Da, Maiestatea Voastră Serenissimă, și eu vorbesc de...

- Le-a jignit pe amândouă !

- Întrutocmai, Maiestate Imperială; iar nobila autoare, regina, i-a răspuns. I-a răspuns chiar îmbrățișând-o pe doamna Katharina...

- Îmbrățișînd-o ! ? - pufni împăratul mai mult exclamând decât întrebând; iar câinele său de pază răspunse convins:

- Eu am luat măsuri ca ziaarele...

- Zi cum le-a jignit dobitocul infatuat !

Aici, degetele informatului peste informatori își făcuseră datoria prompt scoțând din ghiozdan, cu colțul ținut între arătător și policar, documentul informativ și, spre a nu-și permite nici o aproximație, citi ceea ce era trecut negru pe alb:

- Alteța Sa Arhiducele Karl-Ludwig a spus că „E inacceptabil să stai la masă cu niște simpli actori !”... și a amenințat că acest lucru Vă va ajunge la cunoștință fiindcă „el nu se lasă amestecat nici măcar cu burghezii de rând pe care regina-autoare i-a invitat la acel banchet”.

- Dobitocul !... - Se răcori împăratul, mai ales că-i surâdea și o soluție strict obiectivă care-l răzbuna: Să-l mai văd eu cerând împrumuturi la vreo bancă unde sunt stăpâni acești burghezi pe care îi sfidează !... E ras !... Și-a făcut-o cu mâna lui !... Da, uite: Comunicați-i că mi-a și ajuns la cunoștință protestul lui și am mai înnobilit doi baroni dintre bancheri !... Aștia, măcar, își plătesc bine rangul, în vreme ce moftangii ca el pretind doar privilegii !...

- Asta așa e, Maiestatea Voastră - răspunse Rudy notând ordinul - Tocmai de asta eu mi-am făcut datoria și am spus ziarelor...

- Să spui ziarelor - îi acceptă de-abia acum subiectul marele stăpân - că eu, Frantz Joseph al doilea, Împărat al Austriei, Rege Apostolic al Ungariei, Rege al Boemiei, al Lombardo-Veneției, Voievod al Serbiei și, în fine, treci toate alea multe până la al Ierusalimului... Să nu uiți Ierusalimul, ai înțeles ? !

- Am înțeles Ierusalimul, dar ce că le spun ? - își nota conștiincios Rudy.

- Să le spui că, iată, eu, în care popoarele mele au avut încredere să mă suie pe tron la 1848, conform liniei mele ereditare și nu proclamându-mă singur, ca acel Napoleon al treilea care a și dispărut între timp; eu nu le-am trădat idealurile specifice acestui imperiu, pentru care m-au întronat și, iată că de treizeciși șase de ani, da: trei-zeci-și-șaseee... îi conduc înțelept așa cum îi voi mai conduce încă multă vreme !... Eu nu fac diferențe, ca dobitocul de arhiduce, ci asigur prin alianțe puterea central-europeană, sfântul spirit habsburgic ce dă siguranță micilor state, cum este și cel al vărului nostru Carol, a cărui regină a avut succes cu piesa de aseară !... - Schimbă tonul ca și cum ar fi coborât de pe soclu și întreabă preocupat: Zici că a îmbrățișat-o pe Katharina ?...

- A îmbrățișat-o, Maiestate; eu, tocmai de asta am luat măsuri ca ziarele...

- Iar ziarele ? !... Ți-am spus ce să spui ziarelor !

- O să le spun, Maiestatea Voastră; tocmai de asta V-am informat: Ca să știu ce să le spun. Dar deocamdată, eu am luat măsuri ca nimeni să nu... să nu... nimeni să nu publice aluzia preaaa evidentă ! - își ieși din pepeni până și placidul Rudy, reușind, în fine, să strige, să clameze, să spună pe șleau ceea ce tot încercase cu ocolișuri.

Iar aceste vorbe strigate, în mod total neobișnuit la unul ca el, părură să se umfle rapid într-un vârtej care porni să bântuie toate încăperile, toate curțile, toate cazărmile și corpurile de gardă, toate colțurile și ascunzișurile Palatului Hofburg, răbufnind în întreaga Wienă ale cărei ziare așteptau blocate intrarea la tipar.

- Care aluzie ? - întreabă gătit împăratul, plin de presimțiri rele sau, mai degrabă, convins de niște adevăruri pe care încă ezita să le recunoască. Sau, nici măcar atât: Ezita, doar, să le formuleze, așteptându-l pe celălalt să o facă prin priceperea și instinctele meseriei.

- Alteța Sa Arhiducele a spus, textual - preciză Rudy revenind la enervanta neutralitate a tonului de tăcănit „Morse” și trăgând cu cele două degete colțul documentului din ghiozdan - că: „...e inacceptabil să stai la masă cu niște simpli actori”...

- Adică, pentru cine e inacceptabil ? ! - mai căută împăratul o șansă, la care ochii spălăciți ai lui Rudy se făcură mari, mari de tot, ca ai unei bufnițe, orbi și lipsiți de expresie ziua; și rosti, ca și cum ar fi așezat gândul respectiv înafara ființei sale, ca să nu-i aparțină:

- „Să stea la masă” e inacceptabil pentru Alteța sa Arhiducele... „să stea în... mă rog... în altă parte”... ar putea fi, mă iertați, o aluzie că e inacceptabil pentru... da, mă iertați, chiar pentru... mă iertați: Pentru Maiestatea Voastră Imperială !

- Adică, dacă e inacceptabil pentru el la masă, e inacceptabil pentru mine în pat ! - o trânti direct împăratul sătul de ocolșurile precaute ale celuiilalt care, mulțumind pesemne Domnului că nu trebuise să rostească el lucrul acela, se înclina repetându-și obsesia:

- Eu am luat măsuri ca ziarele...

Dar iarăși nu mai apucă să ducă fraza până la capăt pentru că o furie nemaipomenită se revărsă din repetatele tresăltări ale masivului trup imperial străduindu-se să-și gătuie strigătul:

- Ne-no-ro-ci-tul-fante-de-baluri !...

- A venit cu arhiducesa, Înălțimea Voastră.

- Ce arhiducesă, că e a treia nevastă căreia îi toacă banii !... Mai bine-l ajutam să ajungă împărat undeva, prin Americi, ca să-l împuște, cum l-au împușcat pe Maximilian mexicanii, și scăpam de el !

- Împăratul Maximilian al Mexicului, al doilea Vostru frate a fost...

- Ce frate, Rudy, ce frate ? !... Că doar ai fost în serviciul mamei, ea te-a făcut mare polițist ca să meargă imperiul bine !

- Port veșnică recunoștință mamei Voastre, Arhiducesa Sofia...

- Asta ar mai trebui: să nu-i porți !... Te-a făcut stăpân peste imperiu; fiindcă ea era, cum îi spuneai voi *Eiserne Hand* „mâna de fier” care mă ținea pe tron...

- Poliția secretă a imperiului și-a făcut și își face datoria în slujba Voastră, Maiestate; fiți convins de asta !

- Sunt convins că, dacă nu, te-aș fi călcat în picioare. Măcar asta am învățat de la mama !... Un imperiu ca ăsta trebuie ținut să stea drept. Dacă se crăcănează puțin, se și prăbușește !

- Am învățat asta de la mama Voastră, în cei patru ani cât am servit-o direct pe ea, după ce antecesorul meu, numit „mâna dreaptă a mâinii de fier”

- *Eisernes hand Rechtse hand* - chiar și de sora geamănă a mamei Voastre, care era regina Maria Anna a Saxoniei...

- Lasă acum istoriile, spune...

Dar aici, polițistul din umbră al imperiului se văzu că știa să insiste când era vorba să-și consolideze situația și nu se lăsă până nu spuse:

Femeia, fie ea regină...!

- Spun, Maiestate, spun că patru ani am învățat de la mama voastră, pentru că pe urmă s-a îmbolnăvit, când mexicanii l-au executat pe fratele vostru Împăratul Maximilian, iar încă șaisprezece ani, adică de patru ori pe atât, am învățat de la Maiestatea Voastră căreia, vă asigur, îi sunt credincios mâna dreaptă !

- Mâna dreaptă a mâinii mele de fier...

- Întrutocmai, Maiestate Imperială !

- Și ce faci pentru asta ?

- Fac ce-ați spus Maiestatea Voastră - își bătut acela călcâiele: Țin imperiul să stea dreptă că, dacă se crăcănează puțin...

- Lasă astea ! Ce faci cu frate-meu care mă compromite ?

- Eu v-am raportat: Am luat măsuri cu presa...

- Lasă și presa ! Ce faci pentru familia de Habsburg ?

- Marea familie de Habsburg-Lorena o servesc...

- Bine, ascultă aici: Dacă o servești, înseamnă că mă servești pe mine.

Dacă mă servești pe mine, înseamnă că știi că eu sunt singurul cu adevărat Habsburg dintre frații mei; știi că, pe Maximilian, mama l-a făcut cu fiul lui Napoleon; cu Napoleon al doilea care trăia aici, în Viena ca Ducele de Reichstag, iar pe prostul de Karl-Ludwig cu...

- Eu respect solemn și infinit memoria mamei voastre...

- Una e s-o respecti și alta e adevărul istoric: Eu nu sunt frate bun cu ăștia !

- Asta voiam să spun și eu, Maiestate: Că respect solemn și infinit memoria mamei Voastre cu tot adevărul istoric și, Vă cer permisiunea să-mi notez, fiindcă tot am luat acele măsuri cu presa, ca atunci când îi voi convoca pe ziariști...

- Foarte bine ai făcut că ai luat măsuri cu presa - îl încurajă în sfârșit împăratul - Ai să vezi ce măsuri iau eu !... O să-l usture dobânzile la câte bănci are datorii !... O să-l dau pe mâna noilor baroni care n-au nimic nobil în comportament din acest punct de vedere, al finanțelor !... Am să-l... În fine, asta nu scrie !... Mai bine să ne referim discret la faptul că regina, autoare și eroină artistică a serii alături de... în fine...hm... i-a răspuns. I-a răspuns cum trebuie, nu-i așa ?

Îngrozit, fără ca stăpânul său să-și poată da seama de ce, Rudy simți o cădere din care putea ieși numai cu replica lui tip:

- Eu, Maiestatea Voastră Imperială, am luat toate măsurile pentru ca nici un ziar...

Ca un militar hotărât, știind să pună punct ca printr-un tăiș de sabie cazului condamnat mai înainte, împăratul nu remarcă aceasta. Se liniștii lăsându-l în plata bancherilor pe arhiduce, dădu din mână a lehamite față de replica pe care o auzea a suta oară și trecu la aspectul monden al lucrurilor:

- Dar a fost veselie până la urmă, nu ?

Policarul și arătătorul mâinii polițistului apucară din ghiozdan un alt colț de pagină, iar glasul începu să citească pe măsură ce trăgea foaia în sus:

- „Atmosfera a fost deosebit de distinsă și prietenoasă câtă vreme s-au servit băuturile de la începutul recepției. Majestatea sa autoarea a dat interviuri ziariștilor și a acceptat să pozeze mai multor desenatori, pictori și fotografi până ce actorii și-au schimbat costumele și au venit din scenă. Ea a epatat, după unele păreri, printr-o toaletă foarte extravagantă, cu multă ornamentație din văluri, pasmanterii și podoabe de bijuterie, dovedind multă preocupare de a se pune în valoare, deci dovedește o intenție de a cuceri atenția protipendadei imperiului...

Redresat oarecum, împăratul se amuză:

- Haida-de !... Voi vedeți un dedesubt politic în orice gest. Zi mai departe !

... sau, poate, numai a cercurilor artistice - sublinie lectorul ca și cum ar fi demonstrat că e vorba de un serviciu care lucrează cu ipoteze - iar, când s-au strâns și toți actorii, a spus că va face și ea un dar artistic recitând o poezie proaspăt compusă în această călătorie, care s-a bucurat de mult succes. Titlul poeziei a fost: „*Rinul meu*”...

- Ei vezi, vezi - se încântă împăratul - a vrut să ne arate că nu și-a uitat pământurile natale, că e o păstrătoare a mândriei familiilor noastre germanice; că rămâne o autentică von Wied.

Rudi îl ascultă, își notă și-l aprobă cu deosebită plecăciune, apoi redeveni atent și meticolos în lectură:

- Totul s-a petrecut astfel până când s-a ajuns la servirea supeului, iar Majestatea Sa autoarea a invitat la masă, în dreapta ei pe cei prezenți din Curtea Imperială, iar în stânga actorii cărora le mulțumea și le lăuda jocul. Atunci s-au petrecut cele relatate în informarea despre reacția Alteței Sale Arhiducele Karl-Ludwik; la care, Majestatea Sa autoarea i-a spus vărului său că actorii au talent în vreme ce el... - aici, Rudi se opri schimbând tonul și avertizând circumspect: Sunt trecute, *meine hochte kaiser*, calitative cam de natura acelora pe care le-ați rostit mai înainte și Majestatea Voastră la adresa arhiducelui...

- Adică ?

- I-a spus că actorii au talent de la Dumnezeu, ceea ce îi înobilează mai mult chiar decât pe unul ca el - răspunse vocea precaută a lui Rudy, care căpătă curaj doar după ce își auzi stăpânul subscriind aprobativ:

- Așa, așa !... Sigur: artiștii... artiste, au noblețe; altfel decât a noastră, dar e noblețe care... care ne apropie ! - adăugă el cu gândul la cine știe ce amănunte intime. Și, fiindcă acestea îi erau încurajate de o asemenea informație, îl îndemnă: Și, spune, ce-a mai zis ?

- I-a mai zis că... - cercetă acela în hârtii - artiștii se chinuie cu multă inspirație ca să-și desăvârșească opera sau rolul, pe când arhiducele, îl știe ea de mic: era un tăntălău căruia i se împiedicau degetele pe clapele pianului și, oricâți profesori a avut, n-a reușit să învețe o declinare în latină... Cam atâta înafară de ceea ce, într-un fel ați spus și Majestatea Voastră - veni temător răspunsul omului care cunoștea prea bine reacțiile împăratului. Dar, spre ghinionul lui, acela insistă:

- Adică ?

- Nu i-a spus „fante de baluri” - își arată Rudy memoria exactă cu tot ce rostea stăpânul său – ci a folosit un neologism italian care se pronunță „*gigolo*”: gigolo de baluri selecte, că degeaba zice de actori fiindcă și lui i se umezesc buzele după actrițe...

- „Și lui” ? ! Adică, cum ? - veni prima întrebare nemulțumită dintre cele pe care le prevăzuse înaltul servitor pentru informațiile secrete pe care le aducea. Și fu nevoit să se scuze:

- Eu citez strict din raportul informativ, Maiestate.

- Bine; zi mai departe porunci cam nemulțumit împăratul.

- Și i-a mai spus că... citesc: „face parte din familiile pe ducă, ce nu știu decât ritualul protocoalelor”...

- Bine, dar arhiducele îi e văr - încercă să protesteze împăratul fără să știe încă față de cine.

Rudy făcu o plecăciune prin care își disculpa persoana delimitându-se de ceea ce citea și continuă:

- „...Atunci, pentru că arhiducele a avertizat cu faptul că va fi informat împăratul, Majestatea Sa autoarea l-a oprit înainte de plecare spunându-i că nu-i pasă de amenințare, că e sătulă de toate aceste lucruri formale ale așa zisului înalt protocol și că ea a exprimat de mult ideea că: „forma de guvernare republicană e singura rațională...”.

- Singura rațională ? !... A spus ea asta ? !... A...

Un nod se puse în gâtul din gulerul înalt al împăratului, iar Rudy se simți vinovat pentru asta și fu prima dată când își rosti cu alt ton replica, parcă plângând și parcă rugându-se:

- Eu V-am spus, Maiestatea Voastră Imperială, că am luat toate măsurile ca ziarele să publice doar despre spectacol. Doar despre spectacol, că tot am eu informații că le-a plătit cineva pentru asta; dar alte amănunte... recepție... supeu... așa ceva să nu publice ! Iar...

- Să nu publice ! - tună împăratul repezindu-se asupra lui doar pentru că nu avea asupra altcuiva și strivindu-l cu toată furia staturii sale impunătoare - Iar tu, tu îi telegrafiezi acum imediat lui Carol din partea mea să-și ia imediat muieroaie de aici. Imediat !... Să și-o ia ! - urlă el nemaivând nici un rost să se rețină - N-am nevoie de muieri nebune care să provoace scandaluri politice !... Am și eu una nebună la curtea mea !... Mi-e deajuns Sisi !... Nu mai vreau altă nebună, autoare de porcării visătoare !... Ai înțeles ? !

Rudy își luase chipiul pe braț, în poziție de defilare, își încheiase ghiozdanul ținut pe brațul celălalt, dar luciditatea îndatoririlor îl ținea pe loc. Atunci când simți că putea fi momentul, îndrăzni:

- Cu celelate lucruri dictate pe care mi le-am notat, ce facem, Maiestate ?

- Care lucruri dictate ?

- Arhiducele... Mama Maiestății Voastre... Familia de Habsburg...

La care Franz Iosif nu mai răbdă:

- Nu ți-am dictat nimic ! - urlă el - Nimic altceva !... Scapă-mă de femei

nebune. Atâta tot.

- Am înțeles, Maiestatea Voastră ! - strigă și Rudy speriat, fără să-i mai pese că răspundea prea în contextul imprecăției - De altfel, Maiestatea Sa Impărăteasa a anunțat de ieri că pleacă la castelul ei din maghiarime, la Gondollo !

- Să plece unde vrea ! - răspunse împăratul ca un bărbat sătul, în vreme ce Rudy, ținându-și strâns chipiul pe braț, defila de-a-ndăratelea, ochi în ochi cu împăratul și pași înapoi, spre ieșire - Și să mă ții la curent cu ce face ! - mai adăugă, pentru ca celălalt să-l liniștească lăsându-și numai mutra prin ușa pe care o închidea tot de-a-ndăratelea mergând:

- Face echitație, Maiestate. I-ați dăruit cei mai frumoși cai !

- Rudy, tu trebuie să știi că i-am dăruit și cei mai înrăiți grofi unguri, care o cultivă contra mea !

- Voi veghea să fie vorba numai de echitație ! - rosti cu discretă găjâială solemnă spionul reintrând pe ușă cu un singur pas înainte și închizând-o apoi pe dinafară, cu un singur pas înapoi.

- Face echitație și are furii contra mea, cu aerele ei de filosoafă !... Paranoicii din nevroza ereditară a familiei von Wittelsbach ! - mormăi împăratul alungându-și gândul că și el urmasa la tron unui epileptic.

Abia apoi, după ce ușa se închise total, Maiestatea Sa Imperială și Regal Apostolică făcu un gest pe care Rudy nu mai avea cum să-l vadă pentru a se fi oprit. Un gest ca și cum, pricepând mai greu concretul informației primite, repetarea ei suna doar pe jumătate a întrebare:

-Pleacă la Gondollo ?... - și, meditănd asupra tuturor acestor vicisitudini ale vieții imperiale, ajunse la concluzia că, uneori, începeau să-l plictisească; ba chiar să-l enerveze prin faptul de a fi tot mereu în situația să dea ordine; era plictisitor să dea numai el ordine și, crispat asupra imperiului, să stea în cabinetul acesta de la patru dimineața, neglijându-și impulsurile proprii !... Să mai dea și alții ordinele; sau, în fine, dacă nu-i bine nici așa, imperiul, n-are decăt să aștepte !... Să aștepte ca împăratul să se relaxeze. E și el om !...

Își chemă aghiotantul cancelariei imperiale ordonându-i:

Îi spui împărătesei că i-am transmis urări de călătorie plăcută. Avem niște probleme grave, dar pe care Rudy știe cum trebuie să le rezolve. Eu nu sunt pentru nimeni. În sufrageria privată să se pună două tacâmuri.

Și făcu un gest ca și cum ar fi parafat totul cu înflorata sa semnătură subliniată radical.

Ușa din nișa de antecameră a budoarului se deschise și în cadrul ei apăru un imens buchet de flori care parcă înainta singur. Regina îl vedea în oglinda venețiană a bogatei mese de toaletă la care era așezată dar, cum cochetăria nu-i permitea niciodată decât să dea impresia că s-a lăsat surprinsă, se făcea că se piaptână alintându-se cu gesturi grațioase, cu toate că avusese grijă mai dinainte ca pieptănătura să-i fie perfectă. Ca și ținuta, chiar dacă ea consta într-o *robe-de-chambre* a cărei croială vaporosă inducea spre intimitate.

Iar, deasupra acestei intimități pe care ea o accentuă apucând cu mână fierbinte brațul bărbătesc ce-mbrățișa buchetul ca și cum ar fi îmbrățișat-o pe ea, se revărsară cu zvonul lor public ziarele. Ziare, multe ziare cădeau din teancul oferit, cu miros încă proaspăt de cerneală tipografică, fiecare cu câte o poză a ei, cu câte un desen al chipului ei sau a staturii sale regale, cu titluri imense în litera neagră care înscriseră doar cuvinte precum „succes”, „glorie”, „virtuțile talentului”, „aplauze frenetice” și chiar „Regalul unei arte regale” care trona deasupra unui surâs superb al chipului ei surprins de cel mai mare gravor al Vienei.

- Regina mea, Viena e la picioarele tale !...- proclama glasul din spatele florilor triumfalului buchet - arta ta a cucerit și acest imperiu, regina mea !...

Iar regina, vibrând, cu toate frumoasele ei orgolii artistice topite-n emoții de femeie, se ridică îndepărtând încet brațul cu florile, până ce descoperi obrazul acela frumos al bărbatului încă falnic, pe care-l sărută, și-l sărută, și-l sărută !...

Florile căzură pe jos, pe pat, pe mobile, peste ziarele cărora le ornau succesul sau le îndulceau laudele în culorile lor catifelate. Lipită de trupul singurului om care însemna, în fine, bărbat pentru viața ei, regina își lăsă coafura reprodușă doar în ziarele ale căror imagini se întrezăreau printre flori, părul castaniu desprinzându-și-l cu un gest moale al mâinii pe care-o trecu apoi, cu degete stăruitoare și înfrigurate, în părul cărunt al celui care numai pentru ea mai rămăsese conspiratorul tânăr de odinioară, dedicat ei, ca să-și folosească toată știința conspirației doar pentru ea. Și nu voi să audă clopoțelul prin care le învățase să se anunțe pe doamnele de onoare, voindu-și-l pe el și numai pe el pentru clipa aceea despre care nu-și puteau da seama niciunul cât putea fi de lungă sau de trecătoare. El, care era, o știa prea bine, exact ce-și dorește, exact la ce visase și nu mai crezuse că va avea parte vreodată. Și-l voia pe el, numai pe el; nu avea nevoie de nimic și n-o mai interesa nimic, nemăi lăsându-l să fie nicăieri în altă parte decât la ea și al ei. Ar fi fost în stare de crimă dacă între trupurile lor lipite s-ar fi insinuat altceva decât parfumul acela făcut de ea din plante de pădure, după științele ei care erau totuna cu niște vrăji, tocmai spre a dizolva în el toată făptura bărbatului iubit.

Atunci, însă, clopoțelul delicat, cu care le obișnuise pe doamnele de onoare să-i ceară permisiunea a intra ocolind banalitatea neelegantă a bății în ușă, sună din nou însoțind gestul ușor al unei mâini puse pe clanță. Dar oricât de ușor ar fi fost gestul, oricât de cristalin ar fi fost clinchetul clopoțelului, ea nu putu să nu scape un geamăt de dezamăgire desprinzându-și obrazul fierbinte de cel al bărbatului în brațele căruia nu se mai se afla...

Când, în sfârșit, auzi porunca de intrare, politicoasa domnișoară de onoare care, până și după voce se vedea învinovățindu-se prin femeiască intuiție, înălță sprâncenele deasupra obrazului pe jumătate lipit de ușa întredeschisă, exprimând un iremediabil „n-ai ce-i face” și spunând precipitat, la modul la care se confunda cu întreaga instituție a reginei:

- Avem un mesaj urgent de la împărăteasă.

Acest „avem” – rostit cu toată simțirea păcatului pe care-l făcea tulburându-i reginei sale clipa și simțind cu candoare nevoia să-și ia și ea răspunderea asupra a ce se petrecea, îl impresionează chiar și pe Brătianu, a cărui bărbătoasă figură deranjată părea și mai mult pusă pe ripostă decât a femeii de pe care își lua brațele. Iar candoarea cu care fata își trăia vina într-o situație atât de delicată, îl făcu să se redreseze și să întrebe chiar așa cum i-ar fi fost rostul de prim-ministru:

- Există și vreun mesager ?

- Da.

Asumarea intervenției sale îl făcu să-și găsească echilibrul din poziția nepotrivită în care se aflate înainte de întredeschiderea ușii. Să se îndrepte luând clanța din mâna fetii, să facă gestul firesc, neascuns, de a dedeschide perspectiva spre coridorul ce unea cele câteva camere rezervate în marele hotel devenind un fel de salon de gardă și să spună cu glas firesc, în vreme ce mai făcea un pas spre a ieși din teritoriul camerei:

- Invită-l.

Și se așează într-un loc ce-i sublinia funcția de sfetnic intim, dar nu mai mult. Era o mișcare fermă, sigură pe sine, ce nu se putuse nu fie remarcată de regină, chiar în starea simțurilor tulburate în care se afla, adâncindu-i și mai mult, și mai cu dragoste, emoția dulce provocată de admirația pe care o trăia în preajma acestui bărbat ce știa să fie atât de sigur de sine și să facă față oricărei situații.

Mesagerul purta, desigur, o altfel de uniformă. Mai cochetă și mai colorată decât cele verzui-cenușii cu negru care roiau în jurul împăratului. Făcea parte din regimentul de gardă al împărătesei care păstra brandenburgurile husarilor unguri și, cu toate că așteptase disciplinat, o făcea pe cuceritorul dându-și aere de cocoșel dezinvolt printre domnișoarele de onoare. Se opri însă, ca un ofițer bine instruit ce era și luă poziție solemnă în fața deschiderii ușii. A acelei uși de budoar obturată de stălpul staturii lui Brătianu atât cât regina să poată fi întrevăzută în jilțul din fața oglinzii de toaletă și, demonstrând deodată respectul total al unei instrucții perfecte, își rosti solemn mesajul:

- Majestatea Sa Imperială Elisabeta îi adresează Majestății Voastre Re-

gale invitația de a petrece câteva zile împreună la castelul Gondollo. Plecarea are loc chiar astăzi. Aveți o scrisoare care, din ordinul Majestății Sale Imperiale e ultrascretă și trebuie să v-o înmânez personal.

- Înمânează-mi-o prin mîna ministrului meu - spuse regina cu modul acela al ei de a se înveseli deodată - poate la gîndul că ar fi vrut să spună „mîna ministrului meu drag” și la speranța că el, ministrul, înțelegea semnificațiile unei asemenea intonații.

Se făcu un transfer, regina grăbindu-se să întindă mîna spre Brătianu, acesta întinzînd-o pe a sa către ofițer iar apoi pivotînd pentru a depune documentul pe degetele care-l atingeau ușor. Simți atingerea cu toate regretele și dorințele ei, dar nu avu cum îi răspunde: Învăluit de regia frumoasă pe care fantezia reginei o transforma într-un plăcut joc de curtoazie și nu numai, își jucă rolul supunîndu-se aceleiași maniere teatrale cînd spuse:

- Iar, fiindcă ați menționat carcterul strict secret cerut de Majestatea Sa Imperială, vă rog să așteptați câteva minute, ca regina mea să decidă. Pentru a adăuga generos, ca și sentimentele al căroror fluid încă îl simțea venind din întimele răscoliri ale Maiestății Sale: Domnișoarele vă vor ține companie...

Ușa acelei antecamere se-nchise la loc, așa cum i-ar fi plăcut să nu se fi deschis încă, iar, cînd se-ntoarse dinspre ea, Brătianu se trezi îmbrățișat și sărutat și răzgâiat într-o veselie zburdalnică prin care regina își arăta recunoștința ca-ntre actorii unui duet, ieșiți din scenă după ce le-a reușit. Sau, poate chiar mai mult, vibrînd în ea fericirea de-ași fi întîlnit sufletul pereche, chiar și pentru asemenea mici amuzamente de protocol care o încântau ca pe-o fetiță plină de iubire.

Restul nu mai conta. Era momentul depășirii lucrurilor grave, al veseliei unui joc al dragostei frumos înflorite. Ceea ce, pe ea, o făcea să-și dăruiască toate zburdălniciile de care era capabilă sau pe care le visase vreodată. Iar el, trăi de asemenea aceeași fericire aproape uitîndu-și vîrsta; și chiar surăse cînd ea îi spuse, isteată la a-i veni ideii năstrușnice, dar nu imposibile:

- Ai să mergi cu mine, la Gondollo. Ii spun lui Sissi tot; ea va-nțelege. Suntem din același aluat. Avem aceeași nefericire veșnică... Sau, dacă nu vrei - îi citi ea îndoiala privirilor dar nu se abținu să nu vorbească în continuare, mult și des, cu acea precipitare de exaltată fascinație care-i dădea originalitatea unei mici nebunii, - dacă nu vrei, nu-i spun. Ea a vazut că ești mentorul meu, maestrul meu, omul care mă pune în valoare... ca scriitoare, vreau să zic... Sigur, Sisi a văzut asta și va înțelege că o fac din recunoștință ... recunoștință artistică... E minunat !... Așa vom face !... Nu mai fi așa solemn, domnule ministru; am patruzecișu de ani. Sunt o femeie care-mi pot asuma răspunderi. Chiar grave !... Ce, ce s-a-ntîmplat ?... De ce te...

Calm, ca de obicei, dar nicidecum lipsit de răspundere, el îi puse în mână scrisoarea pe care o desfăcuse. Era un scris plin de fantezie, dar arătînd un anume mod agitat al mîinii care-l așternea. „Scumpa mea tiză - scria - Stupizii noștri monarhi se vor înțelege amîndoi să fii rechemată de urgență după diferendul de aseară cu fanfaronul Karl-Ludwik. Nu pot să te las să fii băgată

atât de repede în colivia ta. Vino cu mine la Gondolo până trec furiile și am să-ți anunț că te invitaseam dinainte. Trebuie să pleci cât mai repede din Viena ca să-ți se poată spune lui Carol că n-ai avut cum să primești ordinul lui de temnicer. Hai să le-o facem și pe asta, că merită amândoi !”...

- Mă duc eu la împărăteasă, ca să văd exact care e situația - îi spuse Brătianu hotărât, mai ales cunoscându-i sensibilitatea cu care trecea prea rapid de la o stare la alta și prea firava putere de a se abține de la așa ceva, ceea ce se produce deseori la firile feminine care n-au simțit cu adevărat sprijinul unui bărbat apropiat și dulce protector la încercările sensibile prin care le-a trecut viața.

XXIII

Împărăteasa avea o fire și mai agitată decât a reginei, potrivitându-i-se la fel de bine acea formulare cu „prea firava putere de a se abține ca să nu sară de la o stare la alta”, care trecuse prin mintea lucidă a lui Brătianu atunci când înțelesese un asemenea risc din conținutul scrisorii secrete. De aici, deduse el că provenea intimitatea și chiar complicitatea celor două maiestăți imperiale și regale împotriva soților încoronati, dar incapabili de a le dăruia acele momente de înțelegere caldă de care are nevoie o femeie.

Își purta, de asemenea, ca o trenă, faima de frumusețe a Europei care lansa și chiar impunea moda nobilimii continentului. Faimă pe care o avusese în primul deceniu de căsnicie imperială, cu douăzeci de ani înainte, adică. Își purta acea trenă cu un oarecare efort, dar știind să rămână, prin gestică și eleganță, aceeași din sutele de tablouri care-i răspândiseră imaginea făcută de pictorii care se înghesuiau s-o reprezinte și multiplicată apoi prin vechea tehnică pe piatră care, chiar dacă nu putea fi folosită decât de ziarele bogate, și acelea numai în almanahurile anuale, ajunseseră să facă din ea un model de înaltă clasă. Iar acel efort, fiindcă nu era întotdeauna evident - așa cum nu putea fi evidentă veșnica ei dorință intimă de a-l umili prin câte ceva, chiar și prin dezinteres pentru aventurile lui sexuale, pe atotputernicul împărat care-i era soț - îi dădea o stare de nervozitate, un comportament agitat, defulate prin sporturile și echitația prin care încerca să și-l reverse.

Când i se spuse că, în locul răspunsului Elisabetei de Wied și Hohenzollern, venise un emisar, după ce citise pe cartea de vizită că era vorba chiar de primul ministru al țării aceleia, părăsindu-l brusc pe omul cu care stătuse până atunci de vorbă, împărăteasa își dădu aghiotanții deoparte din ușă și veni ea în salonul de onoare, fără a-și ascunde curiozitatea:

- Deci, dumneata ești misteriosul personaj care veghează din umbră gloria

artistică a Elisabetei ! - îi spuse evaluându-i ținuta și apreciindu-i tot ce putea fi cântărit din priviri. - Ești chiar primul ministru al regatului !... Mă bucur că te prezinți în audiență la mine, în vreme ce la împărat nu te-ai prezentat ! - adăugă arătând că avea la îndemână suficiente surse de informații, chiar dacă îi era cunoscut refuzul de a se implica în treburile guvernării imperiale.

- Nu mă aflu în misiune pentru a-mi permite să-l deranjez pe împărat, dar nici nu mă pot abține să nu-mi exprim marea admirație față de împărăteasă ! - îi făcu Brătianu jocul într-o înclinare plină de demnitate dar și de plăcutul său aer al omului de lume, bărbat sigur pe sine.

Împărăteasa era foarte mulțumită. Așa cum voia mereu să sfideze ca să afle toată lumea că nu-i plăcea să domnească alături de Franz Joseph și nici să-i susțină aceleiași protocolurile curții prin prezența ei, își mișcă a înaltă apreciere superba coafură prin care refuza apeoape întotdeauna să poarte coroana aceleia. Și chiar forță nota în așa fel încât, dacă ar mai fi continuat discuția pe această direcție, nu s-ar fi sfiit să spună, chiar față de cei care se aflau la ora aceea în salonul ei, că-l lasă pe Frantz Joseph să ocupe tronul mai mult singur, sau cu cine voia, tot așa cum își ocupa și patul și cum își satisfacea și plăcerile intime, soldățește, ca-ntr-un exercițiu de instrucție la oră fixă, în zile anume programate.

În obsesia ei cu scânteieri vădit ambițioase și foarte discret nebunești - care, de ce n-am spune-o: îi dădeau farmecul acela de personalitate accentuată cu care încă prima printre toate frumusețile lumii, știind că poate alimenta vâlva ziarelor așa cum soțul ei imperial n-ar ajunge nici o dată - împărăteasa părea gata de a adăuga asemenea amănunte, dacă bărbatul care-și confirma în fața ei, prin propria-i ținută, faima de conspirator foarte sigur pe sine, n-ar fi precizat:

- Și sunt fericit să nu fiu nevoit să mă prezint în altă parte, ci în fața Maiestății Voastre, să apelez doar la sentimentele Maiestății Voastre, care știu că sunt mai sincere și mai deschise decât ale altora - insinuă el ca să-i fleteze vanitățile și să-i trezească ranchunele, pentru a pune punctul pe i: Fiind vorba acum să prevenim un pericol care o privește pe regina mea !

- Mă bucur și eu... Mă bucur că, la mine te prezinți și... cu mine vei conspira !... Da, vom conspira împreună ca s-o salvăm pe micuța mea prietenă atât de reacțiile neplăcute ale soțului meu imperial, cât și de reacțiile lipsite de haz ale soțului ei regal . Vom conspira...- repetă Elisabeta a Austro-Ungariei, după ce-l examinase cu satisfacție pentru ea și cu succes pentru el. Și, fără să-și mai repete bucuria că avea această prioritate față de împăratul care, de decenii, era ținta disprețului ei cu adevărat suveran, sau uitând de aceasta în fața ideii mai noi care o incita, îl întreabă direct:

- Ești dispus ?

- Ce anume, Maiestatea Voastră ?

- Să conspiri cu mine; hai, că ai mare faimă în așa ceva ! - demonstrează ea a nu-i fi ignorat până atunci personalitatea. Am un ziar din acelea care pe vremuri publica portretele mele ca modele de toalete, în care scrie de

condamnarea voastră ca opozanți ai lui Napoleon al treilea. Regina dimitale l-a văzut întâmplător când ne-am întâlnit data trecută și mi-a arătat știrea despre arestarea dimitale care era chiar în josul aceleiași pagini.

- Sunt în călătorie particulară - o asigură Brătianu - așa că orice dorește Maiestatea Voastră pentru binele și bucuria reginei mele...

Atunci, venind de pe ușa pe unde apăruse și regina, într-un precipitat pas, totuși de defilare, ținându-și chipiul pe braț ca pe un trofeu, foarte agil în a-și arăta respectul prin ciocnitul călcâielor, un personaj cu mari ochi cenușii total inexpresivi opri lângă ei și așteaptă perfect disciplinat în respectuoasa încordare până ce împărăteasa îi dădu atenție:

- Da, Rudy...

- Maiestatea Voastră, eu îmi cer permisiunea să plec pentru că...

- Știu, Rudy, treburile tale sunt în altă parte. Îți mulțumesc pentru că ai trecut și pe la mine – îl concedie împărăteasa în vreme ce, din călcâie și frunte, acela saluta ritmic:

- Maiestate imperială... Domnule Prim-ministru...

Ceea ce, pe Brătianu, îl făcu să se întrebe dacă-l salutase ca să vadă cine e, sau să-i arate că știa cine e, chiar dacă nu-și anunțase oficial prezența în Viena. Dar nu avu timp pentru că, odată cu acela, împărăteasa concedie pe toată lumea, ca să-l întrebe pe el precipitat:

- E gata Elisabeta, unde e?... Hai să discutăm pe față - mai adăugă ea arătându-i că, fie, cu intuiția ei nevrotică îl cântărise foarte bine mai înainte, fie știa despre el și mai multe - Pentru mine, Carol al vostru e cel mai obtuz personaj din câți am cunoscut în casele regale, așa că va reacționa ca la ordin la ceea ce-i spune furia lui Frantz Joseph. Fiindcă aici, dragul meu - nu renunță ea, oricât de împărăteasă ar fi fost, la plăcerea mușcăturii feminine - e implicată și interpreta principală din piesa Elisabetei, așa că lucrurile sunt mai complicate... De asta Frantz a telegrafiat...

- A telegrafiat ?

- Așa m-a avertizat omul pe care l-ai văzut că pleca. A venit chiar să mă avertizeze oficial din partea împăratului ca să nu mă amestec. I-am spus că eu am lansat invitația, dar ei așteaptă răspunsul lui Carol. Tot telegrafic. Încerc să-i întârzii primirea, pentru ca Elisabeta să nu mai fie aici. Ar trebui să plece imediat, cu trenul cu care călătorește de obicei, iar eu plec pe urmă, după ce mă asigur că... - își arată ea toată forța combinatorie a minții agitate, capabilă de născocit soluții rapide cu acel instinct de a face orice, numai ca să joace, în acea obsesie fixă, renghiuri omului pe care îl disprețuia, dar care nu-i era indiferent: împăratul.

- Voi lua măsuri - înțelese Brătianu totul - dar îmi permiteți să rămân și eu cu Maiestatea Voastră, ca să vedem cum se finalizează lucrurile aici, la Viena ?

- Bine. Du-te, expediaz-o și vino înapoi. Spune-i că trenul meu o va ajunge din urmă și se va urca în el în gară la Budapesta...

În acest mod, după ce s-a asigurat că telegrama prin care Carol îi ordona Elisabetei să se întoarcă de urgență în țară a fost redirecționată, răspunzându-se expeditorului că adresantul a părăsit Viena și va fi căutat la Castelul din Gondollo în direcția căruia a pornit și, după ce s-au asigurat împreună, prin acel personaj misterios, care făcea jocuri duble sau chiar mai mult decât duble, că și lui Carol i se comunicase că împăratul i-a aprobat gestul, deci e mulțumit, Brătianu a ajuns să călătorească împreună cu împărăteasa care-i mărturisea arătând superbul vagon-salon al trenului imperial, îmbrăcat în rafinată boaserie combinând culorile naturale ale esențelor lemnoase cu sculptura mobilierului grațios în care căpăta prioritate esența dominantă împlinită cu mățăsuri fine:

- De-abia când ajung aici și simt dedesubt roțile lunecând în îndepărtarea de Viena, încep să fiu mai liniștită. - Pentru a-l întreba deodată, strict camaradereste, ca pe un bărbat care știe că părerea lui contează la femeia respectivă:

- Ți se par agitată, nu-i așa?... Am eu nebuniile mele și numai asta, sentimentul îndepărtării, mă liniștește aducându-mi celălalt sentiment... - Ochii ei cu sticliri stranii deveniră mari, mari de tot în niște instabile explozii, ca de bucurie a extazului că-și putea rosti obsesia: Pentru că celălalt sentiment este al libertății, al eliberării mele de toate stupidele protocoale ale palatului ăluia pe care nu pot să-l sufăr, unde simt tot timpul mâna de jandarm a soacrei mele care, chiar dacă nu mai există, și-a lăsat amprenta și asupra copiilor pe care mi i-a luat de mici ca să-i educe cum a voit, dar și prin același egoism rutinat, lipsit de sensibilități și de emoții care guvernează sufletul precar al lui Frantz Joseph!... Ha, ha, ha!... Simt cum mă eliberez!... - clamă ea, pentru ca deodată să-l oblige la răspuns: Ți se par agitată, nu-i așa? !...

- E firea artistică de poetă, Maiestate, e normal ca un artist să nu fie ca toți ceilalți. - găsi Brătianu cea mai bună replică în acel decor splendid, bogat construit în subtilele eleganțe ale migalei unei mereu strălucitoare arhitecturi de interior, sculpturii, nervurilor lemnos colorate și metalelor din entarsii, limpezimii și irizării cristalelor, decor completat de peisajele frumoase, parcă fotografiate de ferestre într-o continuă schimbare, ca și de vibrația în care intrase temperamentul nesigur și obsedat al acelei femei încă foarte frumoase.

- Iar eu nu voi fi nici ca toți ceilalți poeți, fiindcă nu voi publica nimic din ce scriu - spuse ea, poate ca o replică la ecurile succesului Elisabetei cu piesa prezentată, dar care, lui, îi mai confirmă încă o asemănare și un punct de legătură între cele două soții monarhice: faptul că-și îngropau în poezie dezamăgirile căminului conjugal care se ridica la superlativul tristelor lor

căsnicii de palat.

- Păi, atunci, de ce scrieți, Maiestate ?

- De ce scriu ? - ochii aceia scânteietori se măriră iarăși într-un fel de nebunie - Ce soartă am avea noi, femei delicate și cultivate la maximum în familiile noastre care, fiindcă nu ne puteau da la instrucția armată, ca pe băieți, ne-au băgat pe gât și muzică și poezie și toată cultura clasică, în vreme ce ei aveau voie să nu învețe, fiindcă se formau ca soldății, dictatori autocrați sau slujitori ai tiraniilor și, ca lucru mai sensibil, cel mult sforari diplomatici și dansatori la baluri ? !... Ce ne-ar mai rămâne dacă n-am face măcar asta, dacă nu ne-am găsi o trăire intelectuală proprie, de vreme ce ne-au căsătorit cu niște brute, cum am spus: soldății germanici emoționați numai de muzicile militare și învățați să-și programeze amorul, ca și cum ar fi un rut. Să-și sloboadă bărbăția la zile fixe, în vivandierele aduse plocon de subordonați ? !... Ha, ha, ha !... Asta-i soarta noastră !... Ți se par prea agitată, nu ? !

- Nu, Maiestatea Voastră - minți Brătianu, dar cred că ar trebui să publicați. Ați avea mai multe satisfacții.

- Eu am satisfacții ascunse, domnule prim-ministru; am satisfacții care mi-au devenit chiar obsesii - recunosc eu - m-am învățat cu ele, mi le produc singură și sunt mândră că știu să n-am nevoie de adulațiile Curtii, fiindcă disprețuiesc tot protocolul ei... Și, chiar mai mult decât atât - rosti ea cu acel amuzament puțin nebunesc al satisfacțiilor despre care vorbea - îi joc renghiuri lui Frantz Joseph de câte ori pot să-i stric protocolul, să-i deșurubez ceva din acel stupid mecanism fix care dă banalității lor atâta satisfacție !... Că acum nu mai e soacra, mama imperială care mă pune la punct și mă obliga să respect toate stupiditățile lor !... Frantz nu îndrăznește. Nu-și permite cu mine nici măcar atunci când e vorba de marile recepții de înalt protocol prin care se reprezintă însuși imperiul său... Da !... Îi e teamă de mine și de modul cum l-aș putea face de râs știindu-i slăbiciunile. Mi-au făcut ei rău, dar și eu le fac. Nu prin altceva: Prin disprețul meu. Prin faptul că observ toate angrenajele artificiale de care ei se folosesc și pe care eu li le pot demonta oricând !... Ce, chiar tot tam-tamul cu frumusețea mea nemaipomenită, cu cea mai frumoasă femeie a Europei, crezi că e pentru mine ? !... Sunt frumoasă, știu. Dar ca mine mai găsești zece în imperiul acesta. Chiar burgheze și țărânci !... Dar eu eram simbolul imperiului și, conform procedeelelor secrete de gloriificare, pentru propagandă și pentru diversiune, nu pentru altceva, trebuia să știe toată lumea că sunt cea mai frumoasă; trebuia să știe toată lumea că eu fac moda. Trebuia... În sfârșit, îi trebuia împăratului ceva cu care să se laude și când pierdea războiul Crimeii... fiindcă, nu știu dacă știți, chiar atunci când se aruncau zarurile la tratative, lui i-a venit perioada de rut și s-a-ncurcat c-o fufă !... Și mai trebuia să se laude când a venit criza peste imepriu și l-au încolțit chiar bancherii lui pe care i-a făcut baroni !... Eu eram elementul de laudă pentru contrapropagandă: Frumusețea. Femeia la modă și care lansează modă !... Așa mă popularizau serviciile lui secrete, ca lumea să fie atentă la mine și să uite altele !... Ar fi trebuit să-i las de-atunci baltă, fiindcă ți-am spus: Eu cunosc

Femeia, fie ea regină...!

acest mecanism al protocoalelor și sforărilor Curții pe are o disprețuiesc. Li-l pot demonta și demola oricând !... Dar nu vreau. Mă simt bine să fiu lăsată în pace și doar să știu că le e teamă de mine !... Te-am speriat cu agitația mea, nu-i așa ?... Dar oare de ce, domnule prim-ministru, oare de ce mă simt atât de bine spunându-ți dumitale lucrul acesta ? !... Oare ce mi-a venit să mă mărturisesc dumitale ? !...

- Nu știi, Majestatea Voastră ! - o făcu Brătianu pe timidul.

- Nu știi, sau nu vrei să știi ? !

- Cred că..

- Crezi că te simți tare bine... și tare mândru, în sinea dumitale, cunoscându-ți talentul acesta de a le face pe femei să vorbească... Da: Să ți se mărturisească, dar cu un alt sentiment decât acela când o fac la duhovnic; nu-i așa ? !... Ești conștient, ehe, că știi să le faci pe femei să vorbească !...

- Sunt politician, Maiestate - încercă el să se scuze tot cu accentul acela de modestie bine jucată - datoria mea e să-i ascult pe toți oamenii; poate că de asta... Când știi să ascuți, ți se și vorbește.

- Oamenii sunt oameni, dar femeile sunt o categorie aparte dintre oameni, domnule Brătianu !... Iar dumneata îți savurezi darul de-a le face să se întrebe ce le-a venit să ți se mărturisească !

- Mă flatați; mă apreciați prea mult, Maiestatea Voastră !

Dar ea nu se lăsă și, inteligent-ambicioasă, dori neapărat să i se arate altfel decât în acest joc al tatonărilor frivole:

- Știi de ce mi-a venit să fiu libertină, deschisă și sinceră ? Faptul că sunt în trenul acesta mi-a adus o astfel de stare. Faptul că stau în salonul acesta, sau în patul de dincolo și mă îndepărtez de ei !... Ți-am spus: sentimentul îndepărtării îmi aduce celălalt sentiment, al eliberării mele de ei, al libertății !... Ți se par cam agitată ? Lasă că ajungem la Gondolo și mă liniștesc. Ajungem la caii mei; la trăpașii mei pe care-i gonesc în trăsurile mici, cum erau alea de luptă ale romanilor; la cei de galop, cu care sar tufișele și pâraiele... La... Sunt o femeie fericită, domnule prim-ministru ! - și deodată se arătă ori foarte informată, ori făcând jocul de a fi auzit că Elisabeta îi spunea „Carvonarul meu” - Nu-mi mai doresc decât un singur lucru: Să văd imperiile astea, cu toată fanfaronada curților lor, cu toată poliția lor feroce și toată birocrăția lor absurdă, distruse !... Să le văd demolate de niște carvonari cum ești dumneata.

- Am fost, Maiestate; din păcate, viața...

- Ți-am spus: Știu c-ai fost și că Napoleon al treilea chiar te-a arestat pentru asta. Dar eu sunt purtătoarea chiar a coroanei imperiului împotriva căruia s-a născut carvonarismul. Și tocmai de asta îi ador pe cărvunari...

- Cred că vă faceți din ei un ideal prea mare; un ideal al răzbunării Maiestății Voastre.

- Da ! - se luminează mica nebulă a chipului ei - Asta este !... Să nu-mi spui că nu mai vrei să-ți amintești de îndârjirea tinereții dumitale; sau că ți-ai pierdut-o !...

- Era altă vârstă, alte idealuri, Maiestate !

- Vârsta nu ne-o putem reface. Dar idealurile da ! - îi spuse ea arătându-se mai puțin agitată decât până atunci; și își dezvălui adevărata față, mult mai rațională în nebunia obsesiei ei de a se răzbuna pe Frantz Joseph - Știi de ce m-am hotărât azi să fac totul ca s-o apăr pe Elisabeta ?... Exact pentru ce le-a spus ea aseară nefericiților ăloră de curteni care-și voiau neapărat tocmai privilegiile pe care le pierd. De asta mi-am propus să fac orice ca să le dau și eu o palmă. Să știe și de la mine că vreau o republică, nu numai de la ea !... Să știe toți conformiștii ăștia tiranici că, prin noi, planează asupra lor umbra bărbaților revoluționari, singurii pe care îi putem admira !...

- Revoluțiile sunt sângeroase, Maiestate. Aduc uneori tulburări distructive iar, alteori, mai rău: Fac jocul unor aventurieri care, de fapt, trădează totul exact spre a ajunge printre capetele încoronate pe care Maiestatea Voastră le disprețuiești.

- Dar, dumneata nu le disprețuiești ?... Nu le mai disprețuiești ? - vreau să spun...

Brătianu simțea cum nebunia foarte rațională a femeii aceleia imperative îl obliga la sinceritate:

- Le disprețuiesc, Maiestate; aveți dreptate.

- Doar n-ai ezitat la Paris să te răscoli împotriva lui Napoleon când a trădat republica încoronându-se !

- Exact cum n-aș fi ezitat să mă răscol împotriva lui Frantz Joseph, când a trădat Constituția de la 1848 care-l adusese pe tron și a impus una tiranică, totalitaristă !

- Dă-mi voie să te sărut, cărvunarule ! - Exultă cu toată eleganța ei înțepată; și o făcu: Îl îmbrățișă mai mult decât promițător, poate dezvăluind o dorință mai veche. Apoi aprecie, absolut ca o autocrată: Mmm... Ai mirosul proaspăt al pielii, de bărbat adevărat !... Am să te invit la Gondollo !... Acum, spune mai departe. Nu mi-ai răspuns dacă mai disprețuiești capetele încoronate sau, acum...

- Le disprețuiesc, Maiestate, am spus; am declarat public că disprețuiesc și masoneria care s-a lăsat manipulată de aceste capete !... Să nu credeți că ezit. Dar mi-am dat seama că viața mea e scurtă și priceperea politică trebuie să mi-o valorific prin ele... - abia atunci avu răgaz să mediteze o clipă la gestul ei spontan cu invitația care-i flata bărbăția. Și ca orice bărbat flatat, cu gândul la ce i se promitea spuse, poate, mai mult decât ar fi trebuit: - Dacă aceste capete încoronate vor să manipuleze masoneria decăzând-o din idealurile ei, eu nu am altă cale decât să manipulez monarhia printr-o guvernare așa cum o doresc !

Inteligența femeie, cu gândirea aproape nebunesc-strălucitoare, neîndoindu-și să aprecieze:

- Pentru asta ar trebui să te mai sărut o dată !... Dar n-o voi face acum. Acum îți dau dreptate; ești realist. Ești pragmatic.

- Nu am nici altă cale, nici altă armă, Maiestate !

- Ai dreptate: Țasta e compromisul față cu epoca. Dar... - se amuză ea

înfuriindu-se, sau se înfurie amuzându-se și spuse: - Dar eu tot sper să apuc s-o văd răsturnată !

- Pentru propria Voastră răzbunare, Maiestate. Pentru o țară întreagă, nu e la fel de ușoară o răsturnare; când ai de construit. Anarhia devine întotdeauna dușmanul construcției. Ba, mai mult: Fiind totul anarhic, așa cum v-am mai spus, poate veni la putere ceea ce este mai rău. Radicalul din mine vă spune că, pe monarhi, îi cunoaștem și îi putem izola mai ușor !

- Elisabetei i-ai spus gândurile astea ?

- Ar fi necinstit din parte-mi, Maiestate, dacă nu v-aș mărturisii că, de n-ar fi și împotrivirile ei, poate că m-aș simți și mai depărtat de monarhie.

De abia această declarație păru să o mulțumească pe agitata împărăteasă, făcând-o să-și limpezească, pentru ea însăși, tot jocul prin care ar fi vrut, chiar instinctiv dacă nu deliberat, să afle mai multe despre relația dintre prietena ei regina și primul ministru cărvunar, cum îl considerau ele. Relație atât de bine desmințită de aparențele aceluia bărbat, încât ea n-avea alt mijloc de a se insinua printre sentimente și secrete, decât intuiția de femeie.

- Suntem două Elisabete care ne asemănăm și în tristeți și în convingeri...

- îi spuse cu un gest categoric, pentru a adăuga ceva mai nuanțat în cine știe care dintre egoismele sale feminine: Zău, domnule prim-ministru; tocmai de asta o iubesc mult pe Elisabeta cu toate nebuniile ei. Faci un lucru grozav punând-o în valoare și construindu-i gloria aia artistică. Fiindcă e mult mai valoroasă !... Promite-mi că o ajuți, fiindcă... nu uita: ești invitatul meu la Gondollo.

- Vă promit, Maiestate.

- Am spus: Ești invitatul meu la Gondollo împreună cu ea... Ca s-o însoțești pe ea - porunci, mai degrabă, împărăteasa, tocmai pentru a nu fi nevoie de răspuns.

Brătianu înțelese lucrul acesta, dar încă nu-și dădea seama dacă ea nu voia un răspuns, sau găsise răspunsul pe care-l căuta. Când ridică privirile în care i se citea atenția cu care cântărea diverse posibilități de direcție ale instinctualei perfidii feminine pe care bine o cunoștea, împărăteasa revenise la obsesiile ei care puteau fi și cochetării:

- Spune-mi: Ți se pare că sunt agitată ?...

XXV

Trenul imperial era întrutotul o bijuterie cizelată cu mare meșteșug în bronzuri și boaserii strălucitoare, catifele și mătăsuri odihnitor tapisate, oglinzi și lustre din irizată sticlărie fină. Totul se armoniza într-o

îngemănare de meșteșuguri prețios gândită de artiștii somptuoșității nobiliare, de la ornarea elegantă și inovarea în folosirea spațiilor interioarelor luxoase la cristalul ferestrelor care cuprindeau altfel peisajul exterior, la accesoriile strălucitoare decorând în alamă bine lustruită vagoanele și locomotiva ce se întrezăreau prin aceste ferestre la vreo curbă, până la sunetele ultramuzicale, ordonate ca-n armonia unui refren de imn, pe care signalul de lângă hornul premergător al mașinăriilor vopsite-n negru și roșu îl transmitea ca un vestitor împărătesc pe tot întinsul cerului pictat în mers cu nori de abur și cărbune.

Modernul echipaj trecuse ca într-un marș triumfal prin atmosfera maiestuoasă a pădurilor Vienei, atinsese Dunărea de mai multe ori însoțind-o în paralel când i se oglindea în apele ei curgătoare silueta prelungă a șirului de vagoane fluturându-și steagul de fum cu care domina înaltul, parcursese stepa lasând în urmă așezări ce păreau mici, cu fumurile lor mici care-l întâmpinau pe cel falnic al locomotivei, trecuse prin câmpurile cu nămeți de decembrie și altele cu zăpada spulberată marcând faptul că era, totuși, doar început de iarnă și nu încetini nici când ajunsese printre casele de foburg ale Budapestei, ci trecu printre ele rapid lansând din sirenă semnale ca o muzică înveselită de apropierea destinației. Pentru a fi primit triumfal prin arcul proaspăt înălțat într-o arhitectură eclectică ce se voia expresia unei noi epoci, la peroanele de sub acoperișul de sticlă înălțată pe dantelării produse prin turnătorii din fontă, ale gării proaspăt inaungurate chiar în acel an. Gară etalând o eleganță de castel întins pe trei laturi și decorat de dotările tehnice ale epocii, cu care „*Kaiserlich-konigliche osterreichische Staatsbahnen*” – Compania Cezaro-Crăiască de trenuri, se lăuda a fi cea mai modernă și cea mai elegantă din Europa. Chiar dacă nu era în întregime adevărată, lauda aceasta îi justifica ofensiva pe piața construcțiilor de căi ferate cu care speculațiile financiare dădeau marile tunuri, cum știa prea bine Brătianu. Iar ochiul lui de politehnician bine format spre a fi și bun politician, aprecia cu invidie progresele făcute aici, unde compania construia pentru țara ei de origine, ducând mai departe tradiția afacerilor începute de Salomon von Rothschild sub înalta protecție a împăratului anterior, cel pe care Franz Joseph îl refuza din genealogia sa. Progrese ca acestea erau mult mai puțin evidente, mult mai puțin spectaculoase și mult mai costisitoare pe șantierele din România, care încă trebuia să se lase stoarsă de interesele companiilor străine. Lucru nevalgic pentru experiența lui Brătianu, încă de pe vremea când trebuise să trateze ca la obor cu nobilul tată al monarhului său, dar și din experiența mai recentă de prim șef de guvern al rangului de regat la care înălțaseră țara.

- Ai căzut pe gânduri - îi spuse Sissi dând o direcție greșită preocupărilor lui și liniștindu-l - Ai răbdare; cred că sunt niște manevre și niste protocoale, dar imediat va urca și suita ei în trenul nostru.

Iar el nu avu cum să-i spună că, prin cine știe ce străni asociații de idei pe care le făcuse în interiorul de bogăție imperială a trenului, plus intrarea fastuoasă, europeană, în acea gară, care-i aminteau de osârdia cu care regele său biciuia tot timpul, ca un contraurmaistru, șantierul de la Peleş, nu la Elisabeta

se gândea în clipa aceea. Ci, ca omul venit din greutățile de jos, ca încăpățânatul carvonar care ajunsese la o concluzie despre viață, cum îl vedea ea, se gândea doar la gările mici, de modestă folosință, cu care trebuia să se mulțumească inginerul din el, pentru ca negustorescul compromis pe care-l făcuse cândva cu adevăratul prinț care conducea România, adică cel bătrân, să dea un asemenea circuit banilor: Diferența prețurilor mai mari, pe care trebuia să le accepte pentru construcțiile publice concesionate, se regăsea în cheltuielile făcute de Casa Domnitore pentru palatul acela unde regina Elisabeta va ajunge la luxul de aici, luxul prietenei sale împărăteasa.

Chiar dacă era o colivie pentru ea, cum intuise perfect Sissi cu simțirile ei brutalizate de stări asemănătoare, era o colivie de aur; ba chiar de aur românesc trecut prin dijmuirile altora; iar asta, cu propria sa accepție tacită.

- Aveți un interior mirific în acest tren - răspunse el într-un fel, chiar dacă părea fără legătură cu vorbele precis concentrate de până atunci. Și, ca și cum, în mod voit, apropiindu-se urcarea în tren a Elisabetei, amândoi ar fi căzut de acord să pună surdina, lăsă discuția să se desfășoare pe un registru mai jos, mai indiferent decât aluziile ardente de mai înainte: -Așa ceva desăvârșește în zilele astea monarhul nostru, ca să vă epateze când vă va invita la el...

- Serios ? ! - se minună Sissi - Chiar așa ceva într-o țară ca a voastră ?

- Nu uitați, Maiestate, că regele nostru vine de la dumneavoastră. Are ambiții mari din acest punct de vedere.

- Da ? - se amuză deodată Sisi căpătând în priviri acea sticlire de stranie și nejustificată veselie față de multele lucruri pe care le disprețuia. - Nostimă chestie !

- Muncește ca un salahor, are ambiții nemărginite din acest punct de vedere...

- Din *acest* punct de vedere, posibil ! - prinse ea sensul, pentru a-i declara fără nici o reținere - După mine, regele vostru este cea mai prozaică ființă din câte există. Elisabeta e superbă !

- Păi pentru ea construiește cea mai inspirată și mai artistică aripă a palatului - încercă el să găsească o calitate monarhului, chiar dacă afirmația îl devoala a fi evaluat cheltuielile cu ochi de expert și, mai ales, de ministru care știe unde se duc banii.

- Adică, insensibilul, îi face o colivie de aur pășării care-i cântă frumos ! - spuse cu răutate Sisi în trezirea simțirilor ei brutalizate de stări asemănătoare - Cunoaștem, domnule ministru, cunoaștem aceste colivii care, pot fi ele de aur, dar tot colivii rămân... Dacă porțița se deschide doar de dinafară, ce-mi pasă mie de aur ? !...

Pe Brătianu îl trădă un răs trist. Chiar nepoliticos în nejustificarea lui; dar nu avu cum să și-l rețină deoarece își amintea figura speriată a lui Lascăr Catargiu când, în public, în marele public al acelei întruniri de laudă a suveranului pentru susținerea războiului de independență, el începuse a vorbi de valoarea în aur a donației făcute de domnitor armatei. Intenționat spusese

aur; intenționat vorbise nu despre suma de bani ca donație, ci despre aur: Ca să-l privească-n ochi pe Catargiu, la mulți ani după explicația lor privind acele tablite care puteau scoate la iveală pentru prima dată înscrisuri ale înaintașilor neamului și pe care regele lor, indiferent față de istoria acestui pământ, le topise spre a-și însuși aurul. Să-i descifreze rivalului său teama de dezvăluire a ce însemnau „resursele personale pentru Peleş” și, apoi, generos, să lanseze ideea că: Da, regele lor a găsit aur dacic în săpături, dar l-a topit în scopuri patriotice, ca să facă arme pentru oștire !... Lucrătură politică fără scrupule, o asemenea lovitură, pe care el și-o regizase frumos și meticulos, cu jocul teatral al amenințărilor și surprizelor, îi atrăgea atenția și lui Catargiu să nu se pună cu el prea în opoziție, că e un adversar prea tare, care poate oricând deruta cu asemenea rapide întoarceri de o sută optzeci de grade. Dar, exact printr-o asemenea diabolică îndemânare de a întoarce lucrurile după voința și interesul său, a atrage și regelui atenția că nu are cum să nu mențină la guvern un om care-i transformă, în generos și eroic, actul penal...

- De ce râzi, la ce te gândești ? - îl întreabă împărăteasa oarecum indignată, dar dorind să și-l apropie sau, oricum, ne fiindu-i indiferentă părerea lui: Nu crezi că ăștia ne țin captive, chiar dacă avem colivii de aur ?

Iar el râse din nou oftând, sau oftă din nou ca și cum ar râde, fiindcă nu-i putea spune, recunoscând cinstit bărbătește și pragmatic lipsa de scrupule a politicalelor, așa cum ar fi simțit nevoia. Adică să se plece aproape de obrazul ei cu ambițioase trăsături fine, s-o privescă în ochii aceia în care străluceau luminoasele demente ale frustrărilor răzbunate sau nerăzbunate, să-i atingă ușor superbul păr din sofisticata pieptănătură impozantă și să-i spună: „Împărăteasa mea dulce și plină de spirit, această curvă de viață e atât de dură și ne împinge să fim atât de abjecți, încât devine un merit dacă măcar știi să practici abjecția cu eleganță ! Aurul ăsta e furat; iar actul furtului e ascuns chiar cu complicitatea mea !... Ba, mai mult decât atât: Pentru gloria politicilor mele, cele de care am nevoie și eu, și țara, nu mi-a păsat dacă am făcut din hoțul care a furat acest aur, un mare erou... Elisabeta știe asta ! E singurul om care știe și înțelege; și, de asta, nu pot să n-o iubesc în nimicnicia mea de sforar bătrân căruia nu-i displace deloc să i se spună „vizirul”, chiar și cu un asemenea preț... Curva de viață; asta e, împărăteasa mea mică și rea !”... Se abținu, însă; își reveni în stăpânirea de sine, reluându-si rolul celui care dădea asigurări:

- Voi veghea; voi veghea, Maiestate; voi veghea porțile acestor colivii ca să fie deschise, iar cântecul din interiorul lor să zboare oriunde încântând. Eu știu mai multe despre aurul din care e făcută această colivie; dar poeta, sensibilă noastră regină, merită asta !

Trecând peste momentul în care, poate, ar fi vrut să și-l atragă pe acest bărbat pentru ea, sau considerând că va mai trebui să mediteze la un asemenea lucru, împărăteasa preciză, oarecum înțepat:

- Am spus că Elisabeta e superbă !... E cultă, e sensibilă, chiar dacă uneori se-ncântă repede. Așa face și-n artă - dori ea a se dovedi capabilă de judecăți

artistice - când îi citești poeziile ba, chiar, când îi vezi cartoanele pictate... mi-a dat și mie două, pe care le păstrez cu plăcere... constăți că ea, cum să spun... ea nu are răbdarea să nu se grăbească și să aprofundeze...

- Poeții se aprind repede, Maiestate; ei au un alt cântar al vieții - îi conveni lui Brătianu să treacă ușor spre cele literare evitând direcția pe care o luase discuția.

Dar, cu o îndârjire mascată de gesturile ei nespus de elegante, împărăteasa continuă fără să-i pese că își devoala obsesiile:

- Să-ți spun drept: Eu știu că Elisabeta e impulsivă. Ca și mine. Și se aprinde ușor ca să se calmeze tot atât de repede. Putem vorbi, ca și la mine, de o stare de nervozitate. Dar nu suntem noi de vină că am ajuns așa; ei sunt, domnule Brătianu - îi găsi ea numele în locul titlaturii protocolare - Ei sunt vinovații !... Ei, cu stupiditatea lor și cu lipsa lor de sentimente !... Cu automatismele lor de soldați nemțâlăi obișnuiți numai cu două lucruri: Să primească ordinul, sau să ordone ! Carol e un prost intimidat și introvertit; al meu e un grandoman învățat să poruncească; dar nu orice, ci numai ceea ce trebuie. Deci nu e un tiran în adevăratul înțeles al cuvântului, ci doar un executor de principii habsburgice, lucru mai rău !... - Și, iarăși simți nevoia să bârfească în fața lui, fapt care-i demonstra conștiința sau inconștiința atracție către el: - Împăratul își cunoaște ritmul lui și nu-i pasă că ar putea să existe vreun ritm al altuia. Când eram tineri, și venea rândul, sau ziua când avea programat să ne culcăm împreună, din neîndemânarea de a fi galant, îmi spunea așa, cam cu timiditate „dezbracă-te”... Cu timiditate, dar tot un ordin de program rostind. Fiindcă îl spunea și atunci când eu eram gata dezbrăcată... Atâta tot am vrut să spun: Că el nu observa tocmai asta; adică faptul că și altul vrea, că nu-i nevoie să ordone... Se spune că m-am răcit de el fiindcă mi-a fost mereu infidel. Nu-i adevărat. L-am făcut să-mi fie infidel, ca să le trateze pe altele așa cum mă trata pe mine ! - făcu ea cu multă malițiozitate precizarea fără să se întrebe în ce măsură era doar o autoexplicație pe care și-o dădea cu mândrie; și abia apoi adăugă cele ce puteau da un caracter mai savant explicației: ... Am preferat să mă preocupe mai degrabă perfecționarea culturii mele clasice, sau să fac sport cum fac americanele; am preferat să ajung la performanțe în echitație și, în egală măsură să-mi folosesc timpul pentru aprofundarea autorilor greci și latini, pentru reveria din compozițiile autorilor medievali și trăirile adevărate din muzica pe care o cântă compozitorii secolelor acestora, decât să mă culc cu el. Femeia, fie ea regină sau împărăteasă, domnule Brătianu, are nevoie de suflet lângă ea, nu de un soldat robotizat care, din când în când își descarcă pușca pentru a lua pe loc repaos. Nici în haremuri, în acea mentalitate de absolută subordonare a femeii, și tot nu se întâmplă chiar așa !... Să știi că și o asemenea revoltă feministă, va ajunge cândva să zguduie imperiile. Da, femeia din mine ar vrea să distrugă toate astea ! - se-nflăcăra ea dramatic pentru ca, deodată, revenind la cele de mai înainte, să riposteze la bărbatul care o asculta cu înțeleapta sa politețe calmă: Domnule Brătianu, parcă te-am mai întrebat și te-ai fofilat cu răspunsul: așa sunteți toți ăștia, carvonarii deveniți importanțele

personaje ale guvernărilor actuale ? ! Fascinați omul până îl faceți să vă mărturisească tot ? !

- Nu, Maiestate, în nici un caz nu am capacitatea de a fascina. O am, însă, v-am mai spus, pe cea de a asculta. De a-l asculta pe cel de lângă mine, atâta; pentru că îmi place să simt sufletul celui de lângă mine.

- Indiferent cine ar fi ?

- Indiferent. Toți oamenii au un suflet.

- Asta e ! - conchise împărăteasa demonstrând că o preocupase o asemenea filozofie - Concepția voastră democratică, viziunea cristică asupra omului, indiferent din ce categorie vine, concepția persoanei egale în fața lui Dumnezeu pe care au pus-o și americanii în constituția lor, asta e: Lipsa mofturilor prin care se-ngânfă privilegiații care încă mai speră că absolutismul monarhic se va salva din ruina în care se află, salvându-i și pe ei !... Credința că toți suntem în egală măsură persoane umane cu drepturi totale. Asta vă dă credibilitate ! Asta îi aduce pe oameni după voi și vă va face să construiți niște republici din care paraziții ăștia să dispară !... - adăugă ea arătându-și deschis direcția urii către cei ce țineau cu dinții și cu toate măsurile represive de privilegiile avute prin protocolul căruia sufletul ei visător nu i se adaptase niciodată - ...Să știi, îți fac o mare confidență: Într-un fel, eu l-am împins pe fandositul de Karl-Ludvig să-și admonesteze verișoara fiindcă îl așeza la masă cu actorii. N-am să-ți spun cum, pentru că o să-ți par prea machiavelică și am regrete că furiile s-au revărsat asupra bieteii Elisabeta, iar insensibilul de Carol, în loc să apere gloria pe care o obținuse aseară soția sa, se dovedește supus și lipsit de personalitate în fața împărăției care-i poruncește; și, slugarnic, o recheamă. Ai văzut, doar; ai văzut cum l-am atras chiar pe Rudy, spionul lui, să mă servească fiindcă și eu știu să mă las spionată de el ca să aibă ce-i raporta stăpânului. Ai văzut cum am pregătit lucrurile și ai stat cu mine ca să-i așteptăm telegrama lui Carol... Și să i-o deturnăm, ha, ha, ha ! - se-nveseli ea deodată pentru renghiul jucat unuia care se supunea dușmănitului de ea împărat - Deci, mă crezi că știu să pun la cale provocări, așa că n-am să-ți spun cum a făcut. Dar am să-ți spun de ce - vorbi ea fără să-ți poți da seama dacă era într-adevăr inițiativa ei sau, numai bucuroasă că avusese un asemenea efect, și-o aroga făcând afirmațiile într-un mod de satisfacție puțin nebunească ce-i însoțea obsesia. - Uite de ce: Fiindcă afirmația prostului de Karl Ludwig că nu e de demnitatea lui să stea la masă cu niște simpli actori, lovește - spuse accentuând vorbele cu sonoritatea unei satisfacții mereu crescânde - lovește chiar în fratele său împăratul care stă în pat cu niște simple actrițe !... De ce ?... Fiindcă ele își joacă rolul făcându-l să adoarmă repede, sforăind cu conștiința că e mare bărbat ! Amuzant, nu ? !... - și se porni pe un râs atât de satisfăcut, atât de sonor marcat cu micile ei accente de răutate și diabolism, încât Brătianu nu se putu abține ca, măcar indirect, să nu întrebe:

- Să înțeleg prin aceasta că Majestatea Voastră ați participat, chiar și-n secret, cu mască sau din spatele unor draperii, la spectacolul, sau la recepția de aseară ?

Iar lucrul acesta o amuză enorm. Faptul că ea ar fi putut fi acolo sub mască sau ar fi putut trage sfori de după draperii, pentru ca jignirea proferată de prostul arhiduce să aibă adresă clară către împărat, o încânta la culme. Asumarea unui asemenea afront dădea atâta satisfacție orgoliilor ei adânc rănite mai mult de-o soartă decât de-o persoană și obsesiilor care-o bântuiau găsind personificarea în augustul ei monarh, încât se sprijini fără jenă de brațul lui. Și se plecă încântată pe umărul acelui bărbat de un calm cam prea imperturbabil de la care aștepta, pesemne, o revoluție care s-o răzbune. Pentru a se smulge brusc, lăsându-și râsul să se desfășoare cu toate accentele sonore de satisfăcută nervozitate.

- Ai fost revoluționar, ai organizat multe conspirații, nu-i așa, ? - îi veni ei în gând când se mai liniști, întrebându-l.

- Câteva - se dovedi el decent și neinfatuat, dar nici dispus s-o facă pe modestul.

- N-ai vrea să mi te aliezi să mai organizăm una ? !

- Mă voi gândi, Maiestate; mă voi gândi la această glumă bună !

Împărăteasa îl cercetă o clipă cu multă atenție, cu o enormă atenție în care scânteiau fie niște accente de vrăjitorie, fie micile demente ale nevrozei care făcea din ea o femeie interesantă și o preaînaltă doamnă și mai interesantă, dar preferă să lase lucrurile la modul de glumă, cum propunea el. Așa că deveni deosebit de serioasă când îi explică:

- Vezi, îți vorbesc despre mine, dar eu cred că mă asemăn în multe privințe cu Elisabeta. Adică, nu neapărat fizic sau temperamental, dar prin experiențele noastre dureroase. Să fii sigur că nu există pentru o femeie vreo experiență mai dureroasă decât cea de a-i fi neglijate sensibilitățile. Iar, pe ale noastre, niște insensibili ca ei le-au neglijat total !... Știi că suntem puțin nebune, dar numai și numai ei sunt de vină !... Uite că s-a terminat manevra. Înseamnă că imediat vor urca și ele. Ce crezi, arăt cam agitată, domnule Brătianu ? – îi spuse ea pentru a patra oară pe nume, fără să lase a se-nțelege dacă vorbea pentru ea sau pentru bucuria prietenei ei.

XXVI

Într-adevăr, după manevre îndelungate printre linii și peroane păzite de husarii care purtau la chipiu și la veston însemnele metalice ale stemei ce strălucea și pe vagoane: *Elisabeth Imperatrix*, trenul opri la un peron împodobit cu steaguri unde așteptau oficialitățile Budapestei și micul grup în care împărăteasa remarcă imediat:

- Uită-te la Elisabeta, ce fericită este că ne vede ! - Și apăsă pe acel „ne

vede”, poate pentru a-i atrage atenția că nu insinua nimic și nu punea bucuria reginei numai pe seama lui. Apoi o îmbrățișă pe cea care urca - Iat-o pe fericita regină !... De două ori fericită !... Da, Beti, nu te uita așa la mine; ești fericită și pentru succesul de ieri și pentru faptul că ai aici, lângă tine... ai - se gândi până să aleagă - ai... un asemenea prim-ministru !... Să știi că l-am invitat la Gondollo, cu noi.

- Da ? ! - exclamă Elisabeta fericită, cu modul ei spontan de a-și trăi vehement veselia - Dă-mi voie... dă-mi voie Sissi să te sărut din nou ! - pentru ca, apoi să-și dea seama că trebuia să-i întindă și lui mâna. O făcu întrebându-l cam intimidată: E adevărat, domnule Brătianu ?

- Maiestatea Sa imperială mi-a făcut această onoare, dar cred că trebuie să amân a mă achita. E mai important să fiu la București.

În vreme ce, ne putând disimula, regina trecea brusc la cealaltă stare, împărăteasa Elisabeta nu-l mai întrebă dacă părea agitată ci, nedescumpănindu-se, făcu gestul de a îngădui - Apreciez simțul dumitale de răspundere, cu toate că, știi, știi prea bine că nici unei femei nu-i place să fie refuzată... Vă las pentru o clipă - mai spuse ea știind într-adevăr că o lăsa pe Elisabeta cu privirile îndurerat întrebătoare - Mă duc să primesc onorurile celor din Budapesta și apoi plecăm... - mai spuse ea foșnindu-și rochiile spre ieșirea unde vegheau aghitanții și așteptând, într-adevăr imperial, să i se pună o mantie de blănuri pe umeri iar, pentru controlarea ținutei, să i se așeze în față o oglindă care se dădu laoparte odată cu semnul ei de a se deschide ușa vagonului și uralele care o întâmpinară de pe peron.

- Chiar ne despărțim ? - îl întrebă regina mângâind timid reverul lui Brătianu, ca și cum ar fi recunoscut implacabilul.

- E imperios. Am deturnat telegrama, ca s-o primești de-abia după ce ajungi la Gondollo și i s-a confirmat din partea împărătesei că ești invitata ei.

- În telegrama aia mă... mă *beșteleşte* ? - întrebuiță ea termenul cu un trist amuzament accentuat de faptul că nu îl pronunța chiar corect românește.

- E doar categoric.

- Adică îmi ordonă - înțelese ea ca și cum și-ar fi simțit povara.

- Să vii absolutamente imediat în țară.

- „Absolutamente imediat”... E stilul lui... E modul lui de a... E, în fine, neștiința lui dintotdeauna.

- Neștiință ?

- Neștiința că poți să domini fără să ordoni și poți să ordoni oricât fără să domini... Da: Trebuie să vin *absolutamente imediat*, ca să mă ... *beștelescă*... Crispat, politicos, intimidat de mine și mult mai intimidat de damele din jurul meu care nu trebuie să audă; dar, neapărat, să-mi țină o lecție stupidă, ca la școala de cadeți...

- Am să ajung eu înainte, am să fac să-i fie aduse la cunoștință toate ziarele care te laudă, am să creez atmosferă și-n București.

- Tot o să mă *beștelescă*.

- Nu are nici un interes să-i facă pe dâmbovițeni să-nceapă să bârfească.

Va trebui să-ți recunoască succesul, pentru că eu îl voi face cunoscut și cu și fără voia lui. Vei reentra triumfal.

- Înțeleg: Voi reentra triumfal în colivia mea.

- Vei reentra în glorie; ca o mare poetă a cărei „Ullranda” a cucerit publicul.

- A cucerit acea Ullranda interpretată de Katharina Schratt, nu Ullranda concepută de mine, din durerile mele. Am plasat în timpuri preistorice drama mea, sau visurile mele... sau chiar întreaga colivie unde-mi trăiesc drama și visez ca să mi-o alin...

El încercă să nu-i întâlnească marile întrebări triste care-i reveneau în priviri.

- Trebuie să-mi iau geanta de voiaj...

Iar ea răspunse tot în paralel, pe altă lungime de undă:

- Oricum... Îți mulțumesc. Îți mulțumesc mult !

- Pentru ce ?

- Pentru ce ? - amuzamentul acela puțin nebunesc și straniu, ca și la împărăteasă, exultă dintr-o dată în spusele și atitudinea ei - Uite, să zicem pentru faptul că discutăm despre el... Discutăm de câteva minute fără să-i pomenim numele... Nu-i pomenim numele. El nu există. Există numai coroana pe care ar purta-o chiar și-n pat, dar n-are bunul simț a recunoaște că tu i-ai dăruit-o ... Tocmai pentru că, fără coroană, el nici nu există. Există numai ordinele lui rigide de personaj complexat și de suflet lipsit de imaginație !... Pentru el, cele trei dimensiuni ale lumii sunt: autoritatea, comanda și confirmarea executării...

- De asta a fost bun în război - încercă Brătianu s-o mai liștească, dar efectul fu invers:

- În război, pentru că nu e vorba de suflete de oameni, ci de număr de soldați !... Da, am meditat mult: Sentimentele, trăirile, înclinațiile, regretele, entuziasmele și nebunia visurilor nu au dimensiuni în universul lui - accentuă ea ca o tiradă îndelung mocnindă, dar trezită acum, la primirea ordinului brutal al regelui: - Ordine și raportări, raportări și ordine; calcule și ordine și raportări, cel mult muștrări și suspiciuni față de orice fantezie. Am crezut că dorința de a termina Peșul e un alt mod de a-și manifesta pasiunea. Nu; e doar un mecanism de manifestare ca membru al importantei familii. El nu realizează un lucru visat, ci își îndeplinește un stigmat al genealogiei. E doar un păsăroi tâmpit și încăpățânat, care smulge de oriunde crengi pentru castelul ăla pe care-l tot împodobește doar prin perseverența instinctului... Am exagerat, am strigat ?... Văd că ești gata de plecare... Iartă-mă. Iartă-mă și fii sigur că îți mulțumesc mult, mult de tot !...

- Nu-mi mulțumiți, regina mea; eu sunt cel care mă plec în fața Voastră !

Și ea rămase să-l vadă cum, cu suplețe încă tinerească, descindea din vagonul imperial pierzându-se în mulțimea care o aclama pe împărăteasă...

Se lăsă în voia acelor aclamații obligându-se să nu mai gândească la altceva, ci să se bucure de faptul că Sissi era mult iubită la Budapesta, tocmai pentru că supușii care o cinsteau ca regină a lor, simțeau că ea nu iubește

palatul imperial de la Viena. O văzu cum se despărțea de admiratori veselă și o simți venind lângă ea, la geamul unde stătea ea și cuprinzându-i umerii cu un braț, în vreme ce, cu celălalt, răspundea mereu la saluturi.

- Salută-i și tu - îi spuse - sunt atât de drăguți; cum ajung aici, cum mă simt altfel.

Elisabeta o ascultă și salută de la geam alături de ea, cu gândul trist că nu exista și pentru curtea ei o asemenea posibilitate. Saluta neatent, cu gândurile în altă parte, adică chiar la tabloul acela al lor: Două femei îmbrățișate salutând cu mâini întinse în cadrul ramei de la fereastra vagonului, dar stând îmbrățișate numai spre a-și sprijini reciproc tristețile pe care voiau să le uite.

Pentru ca, deodată, cu firea ei schimbătoare, să se simtă cuprinsă de o nespusă bucurie și să fluture mâna cu o frenezie chiar mai mare decât a celei care era aclamată: Printre entuziaștii care se răreau odată cu terminarea peronului, o siluetă dreaptă, ținându-și pălăria în mâna întinsă în aceeași direcție cu ușoara plecăciune a frunții, se distingea pentru ea cum nu se putea mai bine. Iar drumul zilei scurte spre înserarea de decembrie cu soare slab, al cărui apus ce rămânea în urma trenului dădea zăpezii nuanțe roșietice, puneă și mai mult în evidență silueta aceea de bărbat oprit cu devoțiune pentru a-și desena reținuta curbare a plecăciunii cu eleganța și curtoazia unui gest abia marcat. În vreme ce rama acelei călătoare ferestre de tren cuprindea tabloul portretelor entuziasmate ale celor două femei ce-i transmiteau, prin fluturarea mâinilor, toată bucuria sentimentelor lor cucerite. Rămas în acea curbare abia percepută, dar adânc marcată prin solemnitatea nemișcării, bărbatul părea el așezat pe un peron plutitor care se retrăgea și se retrăgea, tot depărtându-se de căldura gesturilor celor două femei. Până când, topindu-se în ceturile iernii și peronul și gara și orașul, ele-și dădură seama că și silueta către care încă-și mai adresau gesturile rărite se topise în acel neant care le-o făcea pierdută în sunetele muzicale ale fluierului de la locomotivă.

- Hei, ce-i cu tine ? N-ai voie să plângi !... - îi strigă Sisi, prima Elisabetă, ca o admonestare prietenoasă în vreme ce lăsau valetul să închidă geamurile vagonului asigurând ferestrele și tragând draperiile cu brocarturi aurii.

- Nu plâng; e doar o lacrimă răătăcită ca și viața mea ! - Răspunse atât de convingătoare cea de a doua Elisabetă, încât primi răspunsul ca o cât se poate de tranșantă declarație de prietenie:

- Rătăcită ca și viețile noastre, draga mea !... - și îi explică meticulos de ce i se alătura întrutotul, recunoscându-și aceeași stare: Viețile noastre merită mai mult, mult mai mult; drama e că, spre deosebire de alte femei, noi știm asta. Și așteptăm și ne dezamăgim și avem întotdeauna luciditatea a cât suntem de nefericite. Bărbații, chiar valoroși fie ei, pentru că la aceștia mă refer, nu la... în fine... au o altă logică. Ei sunt cei care vin cu logica îndatoririlor publice și a rațiunilor superioare. Și, uite, uneori se simt datori să ia alt tren decât noi !... Înțelegi ?... Ei se simt datori să pună mai mult preț pe luciditatea lor decât pe sentimentalismele noastre. Au puterea asta.

- Și nu e o putere care te poate cuceri, care te face să i te supui, care, poate chiar prin admirație, îți dă o anumită siguranță ? ! - se simți îndemnată Elisabeta să vină mult mai aproape de modelul dat și să-și arate încântarea. Ba, mai mult decât atât: Ca și cum ar fi vrut să nu piardă culorile înserării pe care se profila el, îl opri pe valet să mai tragă draperiile lăsând să se vadă adâncul peisajului iernatec în fiecare ramă de fereastră. În vreme ce Sisi spunea:

- Da, dar noi suferim; ei au acele rațiuni superioare cu care se justifică explicit chiar și față de propria lor persoană, iar noi rămânem cu viețile noastre rătăcite.

- Trebuie să ne resemnăm ?... Eu una mă simt obosită așa cum nu credeam nici măcar chiar ieri.

- De ce spui asta ?

- De ce spun ?... pentru că simt că încep să devin o femeie bătrână, draga mea. Tu râzi de impulsurile mele spontane, care mă fac să fiu când veselă, când tristă, în vreme ce eu regret că nu le am mai dese; adică îmi dau seama că nu mai am prea multe impulsuri să fiu veselă.

- Ești tânără, ești încă o *Backfisch*; ai o tinerețe demnă de admirat !

- Am avut. Pune asta la timpul trecut. Sau, cel mult, așa cum ai spus, la „încă”... Sunt bătrână, Sisi; simt că am trecut în altă vârstă ... - și o îmbrățișă ca și cum i-ar fi cerut și iertare, dar i-ar fi cerut și să-i dea dreptate - Ceea ce facem noi, convingerea că ne simțim ca la douăzeci de ani, este numai ca să ne luăm revanșa de la ceilalți douăzeci de ani pierduți, distruși de cineva. Da, este ca să ne luăm revanșa măcar acum, când ne simțim „încă”... Ne simțim „încă”, fără să ne întrebăm, însă, câtă vreme ne vom mai simți „încă” ? !...

- Eu ți l-am invitat la Gondollo - îi spuse împărăteasa ca și cum s-ar fi scuzat că-și dădea seama de toate cele ce ar fi putut să însemne acel „încă”.

Dar în loc s-o întristeze gândul că gestul generos al prietenei ei, al acesteia împărătese care se dovedea a-i fi o prietenă cum nu mai avusese, rămânea doar în aerul parfumat al intențiilor bune, Elisabeta o privi deodată amuzată, cu figura aceea puțin nebunească, sau nebunesc-vrăjitoarească ce le stătea bine amândurora, cu toate că obrajii lor aveau trăsături deosebite. Și începu în mod nejustificat să râdă spunându-i:

- Poate n-ai să crezi, dar lacrima pe care mi-ai văzut-o și mi-ai spus că plâng, eu n-o plângeam.

- Cum adică, n-o plângeai ?

- Nu era o lacrimă provenită din plâns, asta am vrut să spun: N-o plângeam, ci o pierdeam.

- O pierdeai ?

- Da, era o lacrimă păstrată-n mine, pe care o pierdeam... Pe măsură ce îmi dădeam seama că, de fapt, îndepărtându-ne de acel peron, îl pierdeam pe el - preciză ea cu un accent foarte ambițios, ca și cum ar fi protestat în fața unei situații de neremediat. „Absolutamente de neremediat”, cum ar fi spus regulul ei soț.

Și emana din toată ființa ei o mică nebulie mocnindă, răzbunătoare. Dar nu cu răutate mocnind ci, mai degrabă, cu îndârjire, cu ambiția de a-i fi recunoscute afirmațiile întemeiate doar pe pasiune, cu precipitarea neexplicită a convingerii că ceea ce spunea avea logica și raționalitatea propriei ei alienări, cum pare a fi orice refugiu în artă dar care, în fond, se bazează pe descoperirea unui alt farmec al vieții. Sentimente pe care împărțeaua le înțelegea și le știa prea bine din îndelungile ei trăiri asemănătoare, care o făceau să se împotrivescă banalităților ce par logice doar la prima vedere.

- Îți place să călărești ? - o întrebă - Măine, toată ziua vom face echitație și vom schimba mai multe toalete de călărie. Vom face totul cât se poate de public pentru ca serviciile imperiului să funcționeze, iar Rudy să pună pe masa împăratului raportul său de informare, chiar dacă pe Frantz nu-l interesează, ci se face doar a lua cunoștință pentru ca rutina administrării imperiului să meargă înainte.

Spunând acest lucru, total nelegat de celălalt, avea și ea în priviri aceleași mici scânteieri ale unor ciudate impulsuri.

- Te iubesc, Sisi; n-am mai avut o asemenea prietenă ! - îi spuse Elisabeta mai pierzând o lacrimă în vreme ce râdea; și o privi deodată amuzată, cu figura aceea de îndrăzneală puțin nebunească, sau vrăjitoarească, ce le stătea bine amândurora, cu toate că obrajii lor aveau trăsături deosebite.

Ieșind dintre satele de periferie, trenul trecu pe lângă salutul solemn al ultimilor acari, postați în uniforme curate spre a demonstra împărătesei serviciul lor credincios la calea ferată. Și înaintă pe o mare curbă ce-l întorcea spre est pentru a lua direcția Gondollo, apropiindu-l astfel din nou de oraș. Iar când urcă pe lina pantă a platoului ce despărțea luncile Dunării de cele ale Tisei, Budapesta li se arătă din nou pe larg, ca-ntr-o stampă așezată în fața unei jumătăți de soare dăinuind în apusul din spatele ei și lăsându-se fierăstruit de colții acoperișurilor printre care se strecura dându-le străluciri nostalgice.

Dar ele nu vedeau orașul ci, mai mult și-l închipuiau cu multele lui ștucării, turnulețe și opulente monumente ridicate unor mediocri în acel grav și aparent solemn sfârșit de secol, foarte voios la suprafața lumii mondene și foarte tulbure pe sub barocul eleganței sale. Iar asta, tocmai pentru ca să reajungă la fundalul peronului în ceața căruia se topise, cu gestul său de demnă plecăciune ce-i înfățișa salutul elegant, bărbatul acela despre care ele citiseră în lecturile lor romantic-revoluționare înainte de a-l cunoaște.

Pentru că cele două femei atât de diferite ca înfățișare, erau două suflete care se proiectau perfect unul pe altul, asemuindu-se prin toate contorsiunile unei vieți cu aparențe fastuoase și sfâșieri interioare. Două suflete derutate și navigând în derivă printre meschinii și generoșii, brutele și eroii, grobienii și distinșii, tiranii și neadaptații, politicienii abili și vizionarii, ofițerii încrezuți, prostănaci, eleganți și artiștii aiuriți care sfidau totul răstălmăcind moda, toaletele scumpe ale găscuțelor de salon și ale banalelor matroane cu pretenții. Două suflete ignorând, cu atât mai mult cu cât erau mai implicate, fastul protocoalelor de curte, candelabrele și vafeții, argintăria și porțelanurile fine,

muzica virtuozilor de gest elegant și a ȝiganilor cu veselie agresivă, praful de pușcă al tot mai multor conflicte și ecurile unor opresiuni sângeroase, invențiile tehnice uimitoare de care beneficiau unii și ura flămândă din ochii altora. Dar trăind din plin sentimentele nefaste scoase la iveală de acea perioadă de decădere a romantismului și putrefiere pe dinăuntru a imperiilor fastuoase, perioadă căreia, ele, două ființe infime, rătăcite cu inconștiență în mijlocul convulsiilor ei, nu-i puteau face față decât nemaipăsându-le de propriile lor nebunii și demente. Simțeau amândouă că se dezmeticiseră doar pentru o clipă: Clipa în care apăruse și așteptase să treacă solemn prin fața lor statura aceea cu gest de aleasă plecăciune, mai bogată în semnificații decât o simplă curtoazie. Ca un adio în fața lor, a celor două suflete proiectate reciproc unul asupra imaginii celuilalt, cu toate că imaginea era aceeași: a unor mari dezamăgiri pe care nu le va înțelege niciodată nimeni.

Soarele de iarnă, jos, mare și roșu se înjumătățea devenind un semicerc de flăcări și pâlپări gălbui-albastre, ca o abia perceptibilă descompunere a fosforului, tăiat pe diametru de orizontul Budapestei, cu turnurile și cupolele traforate fin ca o mică dantelă decurve și zig-zaguri. Deasupra lor, însă, o altă linie, mai mare și mai apropiată care înjumătățea arderea astrului, părea a dăinui încă: Aceea a peronului pe care silueta bărbatului rămăsese bine conturată în ușoara lui plecăciune plină de demnă curtoazie față de ele și de elegantă detașare în conștiința unui ascendent pe care și-l știa temeinic. Pentru că era recunoscut de ele, în ciuda strădaniilor altora, mai oficiale sau mai puțin oficiale de a li-l îndepărta.

Pesemne că nu era vorba de strădania cuiva anume, ci a visurilor lor de fete atât de mult citite și cultivate încât, printre toți bărbații prezenți, își făuriseră pentru ele și pentru nebunia lor scormonitoare un tip de bărbat al viitorului, ornat cu altfel de calitate decât fireturile, bogățiile, tirania și puterea celor din jur, de demodata banalitate a cărora li se făcea și milă și silă și, uneori, chiar și poftă de revoluții.

Fundalul soarelui roșu încadrat de ferestrele vagonului ca un peisaj de apus, semăna acum cu luna când răsare pe cer mare și pătată de umbra aceea asemănătoare cu a unui iepure, bine conturată în relieful ei. Pe acel crepuscul, însă, se proiecta o altfel de umbră dominând tot cerul lor: Umbra siluetei lui, rămasă astfel, în ușoara și demna plecăciune prin care-și exprima către capetele lor încoronate un bărbătesc omagiu ce-i dezvăluia trăiri și sentimente cum ele doar visaseră.

EPILOG

Cea mai lungă guvernare a României moderne (1876 – 1888) a făcut din Ion.C. Brătianu, care reușise în 1875 să coalezze toate forțele liberale ale țării și să întemeieze cel mai puternic partid de afirmare românească, un personaj intrat în istorie ca adevărat monument național.

Consolidându-se prin această guvernare situația tronului, Carol I a socotit că are posibilitatea să-l schimbe pe Brătianu, dar n-a ajuns ulterior decât la guvernări alternative între conservatori și liberali. Din cauza marilor obligații pe care încă tatăl său i le-a parafat față de Germania, regele a murit de inimă rea la declanșarea primului război mondial, în care locul României era firesc de partea Antantei.

Regina Elisabeta a făcut, sub pseudonimul Carmen Silva, o impresionantă carieră literară cultivată de mari personalități, de presa continentului și de cele mai influente cercuri literare ale epocii. Prin creație prolifică proprie, prin rolul de ocrotitoare a artelor țării sale și de influențare a unor artiști europeni, prin excentricitățile iconoclaste în materie de protocol monarhic, dar și printr-o scurgere de informații a nefericirii conjugale, ea a fost la un moment dat atât de prezentă pe firmamentul marilor publicații pariziene, italiene, germane, din alte capitale europene și chiar a mișcărilor feministe din America, încât comentatorii actuali o compară cu prințesa Daiana.

Împărăteasa Elisabeta a Austro-Ungariei a trăit marea durere a sinuciderii unicului ei fiu, Kronprințul Rudolf în cunoscuta dramă de la Mayerling, dublată de bănuiala uciderii lui pentru viziunile liberale pe care i le moștenise, cu toate că îi fusese ținut departe. Ea a murit în 1898, împușcată pe faleză din Geneva de un anarhist republican italian care, la anchetă, fără să cunoască nimic din visurile anarhice și republicane ale victimei sale, a declarat că dorea

să ucidă orice membru al familiei imperiale fiindcă reprezenta tirania. Jurnalul ei a fost ars de poliția imperială, așa că nu avem cunoștință despre toate dramele acestei femei intens vânată de desenatorii și pictorii care erau paparazzii acelei epoci, nici despre ce o indigna cu adevărat la tiranica prostie a soțului ei imperial.

Frantz Joseph a rămas de atunci, de la 54 de ani și până la adânci bătrânețe în brațele Katharinei Schratt, căreia i-a dăruit o vilă devenită una dintre efigiile Vienei. A murit în timpul primului război mondial (1916), având astfel șansa să nu mai piardă încă unul. Actrița debutată la Berlin, ajunsă în glorie la Viena și parvenind până în marile intimități ale imperiului a refuzat propunerea unor editori de a-și scrie memoriile, așa că, și pe această cale s-au pierdut informațiile despre persoana particulară a împăratului care a domnit cel mai mult, cu toate că a pierdut cele mai multe războaie. Nu avem de unde ști dacă l-a iubit sau l-a suportat, așa cum l-au suportat sub regim polițist toți supușii, vreme de 68 de ani; pentru ca de-abia după el să se prăbușească imperiul.

Despre soarta României în acest război și înflorirea din deceniul următor, când s-a consolidat regatul României Mari, toți istoricii sunt de acord asupra rolului fundamental jucat de colaborarea în deciseve măsuri diplomatice și cooperarea politică statală dintre succesoarea Elisabetei, regina Maria a României și celebrul fiu al lui Ion Brătianu – Ionel I.C.Brătianu, care a ajuns încă de tânăr să conducă partidul și să prezideze importante perioade de guvernare. În arhivele acestei regine s-a găsit o impresionantă colecție de scrisori de dragoste al căror autor anonim trădează, la o atentă cercetare, unele dintre subtilele maniere ale Brătienilor.

SFÂRȘIT

Abstract of the novel

“THE WOMAN, BE IT JUST A QUEEN...”

Unfortunate in her married life with the king Charles, Elisabeth of Wied (and, after marriage, of Hohenzollern-Siegmaringen), queen of the Romanian kingdom, is considered by the contemporary commentators as “The Daiana Princess of her time”, when, the newspapers of all Europe had payed her a great attention in their news, columns and also the engravings and portraits made by the fore-runners of our contemporary paparazzi. Her celebrity as the nostalgic “Poetess Queen” was recognized and described by great writers and artists like Van Gogh, Pierre Loti, Mark Twain, Sarah Bernard, Charles Gounod, Frederic Mistral, Guy de Maupassant, Leconte de Lisle, Sully Prudhomme; the famous craftsman Emile Galle made jewelry for she, also the company “His Master’s Voice” has inaugurated its gramophone-records poetry collection with her voice and the State’s feminist movement recongnized her idealistic contribution. The new Corneliu Leu’s novel describes her love-story with a leftist-Carbonaro-politician in her attraction to the liberal politics, opposing her husband, the king. The epilogue of this novel which is in the same time a love-and-espionage-story, but also a philosophical musing on the political compromise, suggests how, another queen, following Elisabeth on the throne, falls in love with another liberal politician, the son of the first.